

รายงานสืบเนื่องการประชุมสัมมนาวิชาการระดับชาติ
ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Proceedings

“พลวัตและความหลากหลายของ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์”

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

23 กรกฎาคม 2559

ณ โรงแรมบุษย์น้ำทอง อ.เมือง จ.ลำปาง

คำนำ

การประชุมสัมมนาวิชาการระดับชาติด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 1 “พลวัตและความหลากหลายของมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์” จัดโดยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ในวันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ.2559 ณ โรงแรมบุษย์น้ำทอง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้นักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานการวิจัย แลกเปลี่ยนเรียนรู้และยกระดับคุณภาพผลงานวิจัยด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

การจัดประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติครั้งนี้ได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่กลั่นกรองบทความวิจัยทั้งก่อนและหลังการจัดประชุมทางวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิในการวิพากษ์บทความทั้งภาคบรรยาย (Oral Presentation) รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจบทความหลังจากการจัดประชุมทางวิชาการระดับชาติด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะกรรมการจัดทำรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ(Proceeding)ระดับชาติด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ขอขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานในทุกกิจกรรม ของการจัดประชุมทางวิชาการ รวมทั้งทำให้ได้บทความวิจัยที่มีคุณภาพมากขึ้นและหวังว่าผู้อ่านบทความวิจัยจะได้รับความรู้และประสบการณ์ที่สามารถนำผลงานวิจัยไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการสร้างองค์ความรู้ใหม่ พัฒนาหน่วยงาน ท้องถิ่น และประเทศชาติสืบไป

คณะกรรมการจัดทำรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ
ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

สารบัญ

	หน้า
การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบโมเดลซิปปาเรื่องการประเมินผลกระทบสุขภาพจากความเสี่ยงสภาพของแหล่งน้ำ สามารถ ใจเตี้ย	1
ใครคือคนเชียงของ? : ในพื้นที่ประวัติศาสตร์ชายแดนและการพัฒนา วสันต์ สรรพสุข	10
ข้อเสนอเชิงทดลองว่าด้วยกรอบการศึกษาการเมืองแบบหลังสมัยใหม่ พิสิษฐกุล แก้วงาม	22
การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองเขลางค์นคร อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เทวฤทธิ์ วิญญา และคณะ	36
การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงของนักจัดรายการ วิทยุกระจายเสียง จังหวัดลำปาง กนกพร เอกกะสินสกุล กิตวิวัฒน์ กิตินุตร ภาควณิ พิชวงศ์	44
ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานคลังของเทศบาลเมืองล้อมแรด อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง วรญา จตุพัฒน์รังสี	55
ชุมชนป่าต้นกับพลวัตทางวัฒนธรรมภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ อัมฤตา สารธิวงศ์	65
การพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องจากภาพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ประกาศนีย์ บุตรโคตร	82

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษเพื่อการทำงานตามทฤษฎีหลักสูตรอิงมาตรฐาน พชรพลี กนิษฐเสน	101
กระบวนการครุสอนคิดเพื่อพัฒนาการเรียนรู้วรรณกรรมเอกของไทยให้นักศึกษาชาว ต่างประเทศ ธนพร หนูคำ	110
การศึกษาความต้องการทักษะฟัง-พูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของครูผู้สอนระดับ ประถมศึกษา ในเขตอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง วรญา รอดวินิจ, วิธวัช ปิ่นทะสาย, จิตรลดา มุลมา, นริศรา ภาษีทวีไลธรรม	123
การพัฒนาศักยภาพของยุวมัคคุเทศก์ด้านการใช้ภาษาจีนในศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย จังหวัดลำปาง สิริรัตน์ วาวแว	133
การพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยวิธีสอนที่ใช้นิทานและ เทคนิคแผนผังความคิด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มูจรินทร์ คุณานันท์ และคณะ	140
การพัฒนาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมการเล่นนิทาน ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 อุ้นเรือน ศรีทับทิม และคณะ	152
การศึกษาผู้หญิงในบทละครเรื่อง ระเด่นลันได พรชนก ขาดิขำนิ	164
แนวทางการพัฒนาบรรจุภัณฑ์สมุนไพรและอาหารเพื่อสุขภาพในธุรกิจสปา จ.เลย ไทยโรจน์ พวงมณี	182
เทคนิคในการกระตุ้นจินตนาการและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์เพื่องานนิเทศศาสตร์ กิติวัฒน์ กิติบุตร	197

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เซรามิกเชิงสร้างสรรค์ของโรงงานขนาดย่อม กรณีศึกษา : ผู้ประกอบการโรงงานเซรามิกขนาดเล็กที่เข้าร่วมโครงการ “พี่เลี้ยงน้อง” ในจังหวัดลำปาง ธิติมา คุณยศยิ่ง, อนุรักษ์ อาทิตย์กวิน และคณะ	210
กระบวนการออกแบบหนังสือรวบรวมกลุ่มอาชีพในเขตเทศบาลเมืองเขลางค์นคร จังหวัดลำปาง ชลพันธ์ อุปกิจ	224
บริบททางวัฒนธรรมดนตรีของชาวผู้ไทย แขวงสุวรรณเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว วิรุทธ สีคุณหลัว	232
ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ต่อวัฒนธรรมทางดนตรีในเมืองเสียมเรียบ:สภาพของปัญหาและ การปรับตัว ปราโมทย์ ต่านประดิษฐ์	243

กำหนดการ

“การประชุมสัมมนาวิชาการระดับชาติด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ ๑”

พลวัตและความหลากหลายของมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

โดย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำปาง วันเสาร์ที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๕๙

ณ โรงแรมบุษย์น้ำทอง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

เวลา	กิจกรรม	วิทยากร/ผู้ทรงคุณวุฒิ	หมายเหตุ
๐๘.๐๐ - ๐๘.๓๐ น.	ลงทะเบียน		
๐๘.๓๐ - ๐๙.๐๐ น.	พิธีเปิด	รองศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ สายธนู อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง	ห้องจัดตั้งบัวคำ ชั้น ๑
๐๙.๐๐ - ๑๒.๐๐ น.	ปาฐกถา : พลวัตของชนบทในสังคมไทย	ศาสตราจารย์ ดร.ยศ สันตสมบัติ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ห้องจัดตั้งบัวคำ ชั้น ๑
๑๒.๐๐ - ๑๓.๐๐ น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน		
	การนำเสนอบทความวิจัย		
	ผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มสังคมศาสตร์ฯ	ผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มมนุษยศาสตร์ฯ	ผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มศิลปศาสตร์ฯ
	ศาสตราจารย์ ดร.มนัส สุวรรณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กังสดาล กนกหงส์	รองศาสตราจารย์สนม ครุฑเมือง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตติมา กาวีระ	รองศาสตราจารย์ ดร.วรลัญจก์ บุญยสุรัตน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประสิทธิ์ เลี้ยวสิริพงศ์
	ชื่อ-สกุลนักวิจัย/ชื่อบทความวิจัย จำนวน ๗ บทความ (ห้องจัดตั้งบัวคำ ชั้น ๑)	ชื่อ-สกุลนักวิจัย/ชื่อบทความวิจัย จำนวน ๘ บทความ (ห้องนายเซ่ง ชั้น ๑)	ชื่อ-สกุลนักวิจัย/ชื่อบทความวิจัย จำนวน ๖ บทความ (ห้องม้ายิ่ง ชั้น ๒)

เวลา	กิจกรรม	วิทยากร/ผู้ทรงคุณวุฒิ	หมายเหตุ
๑๓.๐๐ – ๑๓.๒๐ น.	๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สามารถ ใจดี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ <u>ชื่อบทความวิจัย:</u> การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบโมเดลซิปปาเรื่องการประเมินผล กระบวนการสุขภาพจากความเชื่อมโยงของ แหล่งน้ำ	๑. นางประกาศนีย์ บุตรโคตร มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี <u>ชื่อบทความวิจัย:</u> การพัฒนาความสามารถใน การพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดย ใช้เทคนิคการเล่าเรื่องจากภาพของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ ๒	๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไทยโรจน์ พวงมณี มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย <u>ชื่อบทความวิจัย:</u> แนวทางการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ สมุนไพรและอาหารเพื่อสุขภาพในธุรกิจสปา
๑๓.๒๐ – ๑๓.๔๐ น.	๒. นายวสันต์ สรรพสุข มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ <u>ชื่อบทความวิจัย:</u> ใครคือคนเชียงของ?: ในพื้นที่ประวัติศาสตร์ชายแดน และ การพัฒนา	๒. อาจารย์พชรพล นิธิฐเสน มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง <u>ชื่อบทความวิจัย:</u> การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ วิชาภาษาอังกฤษเพื่อการทำงานตามทฤษฎี หลักสูตรอิงมาตรฐาน	๒. อาจารย์กิตติวัฒน์ กิตติบุตร มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง <u>ชื่อบทความวิจัย:</u> เทคนิคในการกระตุ้นจินตนาการ และส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เพื่องานนิเทศ ศาสตร์
๑๓.๔๐ – ๑๔.๐๐ น.	๓. อาจารย์พิสิษฐกุล แก้วงาม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ <u>ชื่อบทความวิจัย:</u> ข้อเสนอเชิงทดลองว่า ด้วยกรอบการศึกษาการเมืองแบบหลัง สมัยใหม่	๓. อาจารย์ ดร.ธนพร หมูคำ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง <u>ชื่อบทความวิจัย:</u> กระบวนการครูสอนคิด เพื่อพัฒนาการเรียนรู้วรรณกรรมเอกของไทย ให้แก่นักศึกษาชาวต่างประเทศ	๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธิติมา คุณยศยิ่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุรักษ์ อาทิตย์กวิน และคณะ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง <u>ชื่อบทความวิจัย:</u> การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ เซรามิกเชิงสร้างสรรค์ของโรงงานขนาดย่อม กรณีศึกษา : ผู้ประกอบการโรงงานเซรามิกขนาด เล็กที่เข้าร่วมโครงการ “พี่เลี้ยงน้อง” ในจังหวัดลำปาง

เวลา	กิจกรรม	วิทยากร/ผู้ทรงคุณวุฒิ	หมายเหตุ
๑๔.๐๐ – ๑๔.๒๐ น.	๔. อาจารย์เทวฤทธิ์ วิญญา และคณะ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ชื่อบทความวิจัย: การบริหารจัดการขยะ มูลฝอยของเทศบาลเมืองเขลางค์นคร อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง	๔. อาจารย์วรญา รอดวินิจ และคณะ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ชื่อบทความวิจัย: การศึกษาความต้องการ ทักษะฟัง-พูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของ ครูผู้สอนระดับประถมศึกษา ในเขต อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง	๔. อาจารย์ชลพันธ์ อุปกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ชื่อบทความวิจัย: กระบวนการออกแบบหนังสือ รวบรวมกลุ่มอาชีพในเขตเทศบาลเมืองเขลางค์ นคร จังหวัดลำปาง
๑๔.๒๐ – ๑๔.๔๐ น.	๕. อาจารย์กนกพร เอกกะสินสกุล และคณะ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ชื่อบทความวิจัย: การจัดการความรู้เพื่อพัฒนา ศักยภาพการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงของ นักจัดรายการวิทยุกระจายเสียง จังหวัดลำปาง	๕. อาจารย์สิริรัตน์ วาวแว มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ชื่อบทความวิจัย: การพัฒนาศักยภาพของ ยุวมัคคุเทศก์ด้านการใช้ภาษาจีนในศูนย์อนุรักษ์ ช้างไทย จังหวัดลำปาง	๕. อาจารย์วิริยยุทธ สีสุนทลิว มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ชื่อบทความวิจัย: บริบททางวัฒนธรรมดนตรีของ ชาวผู้ไทย แขวงสุวรรณเขต สาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว
๑๔.๔๐ – ๑๕.๐๐ น.	๖. อาจารย์วรญา จตุพัฒน์รังสี มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ชื่อบทความวิจัย: ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อ การบริหารงานคลังของเทศบาลเมืองลี้มแรด อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง	๖. นางสาวมูจรินทร์ คุณานันท์ และคณะ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ชื่อบทความวิจัย: การพัฒนาความสามารถใน การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยวิธี สอนที่ใช้นิทานและเทคนิคแผนผังความคิด ของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕	๖. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปราโมทย์ ด้านประดิษฐ์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ชื่อบทความวิจัย: ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ต่อ วัฒนธรรมทางดนตรีในเมืองเสียมเรียบ: สภาพของปัญหาและการปรับตัว
๑๕.๒๐ – ๑๕.๔๐ น.	๗. อาจารย์อัมฤตา สารธิวงศ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ชื่อบทความวิจัย: ชุมชนป่าต้นกับพลวัตทาง	๗. นางอุ้นเรือน ศรีทับทิม และคณะ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ชื่อบทความวิจัย: การพัฒนาความสามารถด้าน	

เวลา	กิจกรรม	วิทยากร/ผู้ทรงคุณวุฒิ	หมายเหตุ
	วัฒนธรรมภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์	การพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมการเล่า นิทาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖	
๑๕.๔๐ - ๑๖.๐๐ น.		๘. อาจารย์พรชนก ชาคิขานี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ <u>ชื่อบทความวิจัย:</u> การศึกษาผู้หญิงในบทธะคร เรื่อง ระเด่นลันได	
๑๖.๐๐ - ๑๗.๐๐ น.	แลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการตามกลุ่มศาสตร์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิประจำห้อง		
๑๗.๐๐ - ๑๗.๓๐ น.	พิธีมอบประกาศนียบัตรและพิธีปิด		

หมายเหตุ :

- ๑) นักวิจัยนำเสนอบทความวิจัย ๑๕ นาที และผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์บทความวิจัย ๕ นาที
- ๒) รับประทานอาหารว่างเช้า ระหว่างการปาฐกถา : พลวัตรของชนบทในสังคมไทย
- ๓) รับประทานอาหารว่างบ่าย ระหว่างการนำเสนอบทความวิจัย
- ๔) กำหนดการสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

คณะกรรมการดำเนินงาน
การประชุมสัมมนาทางวิชาการระดับชาติด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ณ โรงแรมบุษย์น้ำทอง ถนนพหลโยธิน ตำบลชมพู อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง
วันที่ 23 กรกฎาคม 2559

.....

เพื่อให้การจัดการประชุมสัมมนาทางวิชาการระดับชาติด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 1 ประจำปี 2559 ซึ่งกำหนดจัดขึ้นในวันที่ 23 กรกฎาคม 2559 ตั้งแต่เวลา 08.30-16.30 น. ณ โรงแรมบุษย์น้ำทอง ถนนพหลโยธิน ตำบลชมพู อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ดำเนินงานไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง จึงแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการและคณะกรรมการดำเนินงานฝ่ายต่างๆ เพื่อกำกับดูแลให้คำปรึกษาและประสานงานกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกสถาบันดังต่อไปนี้

1. คณะกรรมการอำนวยการ มีหน้าที่ในการกำหนดแนวทางการจัดประชุมสัมมนาทางวิชาการระดับชาติด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง กำกับดูแล ให้คำปรึกษาข้อเสนอแนะ วินิจฉัย ตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาในการดำเนินงาน ประกอบด้วย

1. อธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง	ประธานกรรมการ
2. รองอธิการบดี (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติศักดิ์ สมุทธารักษ์)	กรรมการ
3. รองอธิการบดี (ผู้ช่วยศาสตราจารย์นพพันธ์ สุขสมบูรณ์)	กรรมการ
4. รองอธิการบดี (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีเยศ สิทธิสงว)	กรรมการ
5. รองอธิการบดี (ผู้ช่วยศาสตราจารย์จำลอง คำบุญชู)	กรรมการ
6. รองอธิการบดี (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ ชัยเสนา)	กรรมการ
7. คณบดีคณะครุศาสตร์	กรรมการ
8. คณบดีคณะวิทยาศาสตร์	กรรมการ
9. คณบดีคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม	กรรมการ
10. คณบดีคณะเทคโนโลยีการเกษตร	กรรมการ
11. คณบดีคณะวิทยาการจัดการ	กรรมการ
12. คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	กรรมการและเลขานุการ

2. คณะกรรมการดำเนินการแบ่งออกเป็นฝ่าย ดังนี้

2.1 คณะกรรมการฝ่ายประสานงาน มีหน้าที่ติดต่อประสานงานกับบุคคลหรือหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกสถาบัน จัดเตรียมข้อมูล เอกสารประกอบการประชุม คำกล่าวรายงาน คำกล่าวเปิด อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ประกอบการประชุมวิชาการ รวมทั้งการแก้ไขปัญหาเบื้องต้น ประกอบด้วย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนวิทย์ บุตรอุดม	ประธานกรรมการ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิวัฒน์ หมั่นการ	กรรมการ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรสวรรค์ มณีทอง	กรรมการ
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิไลลักษณ์ พรหมเสน	กรรมการ
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยตรี ดร.นิรันดร์ ภักดี	กรรมการ
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประหยัด ช่วยงาน	กรรมการ
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชุติกานต์ รักธรรม	กรรมการ
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศิริกร อินคำ	กรรมการ
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภิญญพันธุ์ พจนะลาวัณย์	กรรมการ
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิเชิต ทวีกุล	กรรมการ
11. อาจารย์อรทัย สุขจี๊ะ	กรรมการ
12. อาจารย์ปัทมญา บุญเลิศ	กรรมการ
13. อาจารย์ปวีณา งามประภาสม	กรรมการ
14. อาจารย์ยอดยิ่ง รักสัตย์	กรรมการ
15. อาจารย์ประภาพร แสงบุญเรือง	กรรมการ
16. อาจารย์ ดร.สุวรัฐ แลสันกลาง	กรรมการ
17. อาจารย์วิธวัช ปินทะสาย	กรรมการ
18. อาจารย์จิรภัทร จอมพล	กรรมการ
19. อาจารย์กิตติญา ตั้ยคำ	กรรมการ
20. อาจารย์อัมฤตา สารธิวงศ์	กรรมการ
21. อาจารย์อำนาจ สงวนกลาง	กรรมการและเลขานุการ
22. นางเจนจิรา เชิงดี	ผู้ช่วยเลขานุการ
23. นางสาวจุฑามาศ สุวิมลเจริญ	ผู้ช่วยเลขานุการ
24. นางสาวปิยะนันท์ จ๊ะเฮง	ผู้ช่วยเลขานุการ

2.2 คณะกรรมการฝ่ายจัดทำเอกสารประกอบการประชุม สรุปและรายงานผล การจัดประชุม

มีหน้าที่ จัดทำเอกสารประกอบการประชุม สรุปสาระการประชุมวิชาการและการนำเสนอผลงานวิจัย
ประสานงานกับฝ่ายต่างๆ ประกอบด้วย

1. อาจารย์อำนาจ สวงกลาง	ประธานกรรมการ
2. อาจารย์ชัยเนตร ชนาคคุณ	กรรมการ
3. อาจารย์เจษฎา ทองสุข	กรรมการ
4. อาจารย์ชนม์ธวัช สุวรรณ	กรรมการ
5. อาจารย์วารินทร์ วงษ์วรรณ	กรรมการ
6. นางสาวพัชราวรรณ กันทะวงศ์	กรรมการ
7. นางจันทร์พอง มงคล	กรรมการ
8. นางสาวเยาวภา แปงเสน	กรรมการ
9. นางสาวนฤทัย นภาสกุลคุ	กรรมการ
10. นางเจนจิรา เชิงดี	กรรมการและเลขานุการ
11. นางสาวจุฑามาศ สุวิมลเจริญ	กรรมการผู้ช่วยเลขานุการ
12. นางสาวปิยะนันท์ จ๊ะเอ็ง	กรรมการผู้ช่วยเลขานุการ

2.3 คณะกรรมการฝ่ายรับลงทะเบียน มีหน้าที่จัดทำและเตรียมเอกสารสำหรับรับลงทะเบียน

1. อาจารย์อัศจร แม่ะบ้าน	ประธานกรรมการ
2. อาจารย์กิตติญา ต้อยคำ	กรรมการ
3. อาจารย์อัมฤตา สารธิวงศ์	กรรมการ
4. อาจารย์อัญธิชา มั่นคง	กรรมการ
5. อาจารย์เอกวิทย์ เมธาขยานันท์	กรรมการ
6. อาจารย์กิ่งแก้ว ทิศติง	กรรมการ
7. อาจารย์ธนุพงษ์ ลมอ่อน	กรรมการ
8. อาจารย์อมาพร ปวงรังษี	กรรมการ
9. นางสาวพัชราวรรณ กันทะวงศ์	กรรมการ
10. นางสาวเยาวภา แปงเสน	กรรมการ
11. นางจันทร์พอง มงคล	กรรมการ
12. อาจารย์ปวีณา งามประภาสม	กรรมการและเลขานุการ
13. นางสาวจุฑามาศ สุวิมลเจริญ	กรรมการผู้ช่วยเลขานุการ
14. นางสาวปิยะนันท์ จ๊ะเอ็ง	กรรมการผู้ช่วยเลขานุการ

2.4 คณะกรรมการฝ่ายดูแลการนำเสนอผลงานวิจัย มีหน้าที่พิจารณาคัดกรองบทความ ผลงานวิจัย
ดำเนินการให้วิทยากรวิพากษ์ผลงานวิจัย ประกอบด้วย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนวิทย์ บุตรอุดม	ประธานกรรมการ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิวัฒน์ ห่มนการ	กรรมการ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประหยัด ช่วยงาน	กรรมการ
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภิญญพันธุ์ พจนะลาวัณย์	กรรมการ
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิเชิต ทวีกุล	กรรมการ
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศิริกร อินคำ	กรรมการ
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรสวรรค์ มณีทอง	กรรมการ
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วาที่ร้อยตรี ดร.นิรันดร์ ภักดี	กรรมการ
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชุติกานต์ รักธรรม	กรรมการ
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชาติรี ม่วงงาม	กรรมการ
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศรัชัย เตังรัตน์ล้อม	กรรมการ
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมชาย เยี่ยงพุกขาววัลย์	กรรมการ
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญเหลือ ใจมโน	กรรมการ
14. อาจารย์ ดร.สมเกียรติ เบญจศาสตร์	กรรมการ
15. อาจารย์ ดร.สุวัฐ แลสันกลาง	กรรมการ
16. อาจารย์ ดร.ดวงใจ พุทวงศ์	กรรมการ
17. อาจารย์ ดร.ชัยนันทธรณ์ ขาวงาม	กรรมการ
18. อาจารย์ ดร.ณัฐดนัย ประเทืองบริบูรณ์	กรรมการ
19. อาจารย์ ดร.พงศธร คำใจหนัก	กรรมการ
20. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิไลลักษณ์ พรหมเสน	กรรมการและเลขานุการ
21. อาจารย์ ดร.ชนิษฐา ใจมโน	กรรมการและ ผู้ช่วยเลขานุการ
22. อาจารย์ ดร. Truong Thi Hang	กรรมการและ ผู้ช่วยเลขานุการ

2.5 คณะกรรมการฝ่ายการเงิน มีหน้าที่จัดเตรียมเอกสารสำหรับวิทยากรในการเบิกจ่ายทำเรื่อง
เบิกจ่าย และงานอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย ประกอบด้วย

1. อาจารย์ ดร.พงศธร คำใจหนัก	ประธานกรรมการ
2. นางสาวนิตยา เตวา	กรรมการ
3. นางเจนจิรา เชิงดี	กรรมการ

4. นางสาวพัชรารวรรณ กันทะวงศ์	กรรมการและเลขานุการ
5. นางสาวปรารถนา ตัณนิตติสุขวงษ์	ผู้ช่วยเลขานุการ
6. นางสาวปิยะนันท์ จ๊ะเอ็ง	ผู้ช่วยเลขานุการ
7. นางสาวจุฑามาศ สุวิมลเจริญ	ผู้ช่วยเลขานุการ

2.6 คณะกรรมการฝ่ายพิธีการ มีหน้าที่กำหนดขั้นตอนในพิธีเปิดการประชุมทางวิชาการและรับรอง
 ประสานงานกับฝ่ายพิธีกร จัดเตรียมและรับผิดชอบการมอบของที่ระลึกให้แก่บุคคลต่างๆ

1. อาจารย์อัศจร แม่ะบ้าน	ประธานกรรมการ
2. อาจารย์เสาวรีย์ บุญสา	กรรมการ
3. อาจารย์อัมฤตา สารธิวงศ์	กรรมการ
4. อาจารย์นริศรา ภาชิตวิไลธรรม	กรรมการ
5. อาจารย์จิตรลดา มุลมา	กรรมการ
6. อาจารย์วิธวัช ปินทะสาย	กรรมการ
7. อาจารย์ปฎิญา บุญมาเลิศ	กรรมการ
8. อาจารย์เอกวิทย์ เมธาชยานันท์	กรรมการ
9. อาจารย์พุกษา เครือแสง	กรรมการ
10. อาจารย์ฐาปนี ชุมพลวงศ์	กรรมการ
11. อาจารย์เกียรติสุตา โสตามรรค	กรรมการ
12. อาจารย์ธีรรา จันทรสूरีย์	กรรมการ
13. อาจารย์กิตติญา ต้อยคำ	กรรมการ
14. อาจารย์ณัฐพงษ์ คันธรส	กรรมการ
15. อาจารย์นิศาชล พรหมดี	กรรมการ
16. อาจารย์ปรารถนา ต๊ะผัด	กรรมการ
17. นางสาวนิลวรรณ ชุมภูโคตร	กรรมการ
18. นางจันทร์พอง มงคล	กรรมการ
19. นายอุเทน หินอ่อน	กรรมการ
20. นางสาวพัชรารวรรณ กันทะวงศ์	กรรมการ
21. นางสาวเยาวภา แปงเสน	กรรมการ
22. นางสาวธัญญาลักษณ์ ทะลือ	กรรมการ
23. นางสาวกนกวรรณ กาทะบุตร	กรรมการ
24. นางสาวปรารถนา ตัณนิตติสุขวงษ์	กรรมการ

25. นางรัตติยา ทวีกุล	กรรมการ
26. นางเจนจิรา เขิงดี	กรรมการและเลขานุการ
27. นางสาวจุฑามาศ สุวิมลเจริญ	ผู้ช่วยเลขานุการ
28. นางสาวนฤทัย นภาสกุลคุ	ผู้ช่วยเลขานุการ
29. นางอาทิตย์ยา กิติบุตร	ผู้ช่วยเลขานุการ

2.7 คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ มีหน้าที่ประชาสัมพันธ์ การจัดประชุมทางวิชาการ ประกอบด้วย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภิญญพันธุ์ พจนะลาวัณย์	ประธานกรรมการ
2. อาจารย์อำนาจ สงวนกลาง	กรรมการ
3. อาจารย์อรทัย สุขจีระ	กรรมการ
4. อาจารย์ปวิญญา บุญเลิศ	กรรมการ
5. อาจารย์ปวีณา งามประภาสม	กรรมการ
6. อาจารย์ยอดยิ่ง รักสัตย์	กรรมการ
7. อาจารย์ประภาพร แสงบุญเรือง	กรรมการ
8. อาจารย์ ดร.สุวัรัฐ แลสันกลาง	กรรมการ
9. อาจารย์วิธวัช ปินทะสาย	กรรมการ
10. อาจารย์จิรภัทร จอมพล	กรรมการ
11. อาจารย์กิตติญา ตัญคำ	กรรมการ
12. อาจารย์อัมฤตา สารธิวงศ์	กรรมการ
13. อาจารย์เจษฎา ทองสุข	กรรมการ
14. นายอุเทน หินอ่อน	กรรมการและเลขานุการ
15. นางอาทิตย์ยา กิติบุตร	ผู้ช่วยเลขานุการ
16. นางสาวกนกวรรณ กาทะบุตร	ผู้ช่วยเลขานุการ
17. นายธีรศักดิ์ พรหมเสน	ผู้ช่วยเลขานุการ

2.8 คณะกรรมการฝ่ายประเมินผลการจัดประชุมวิชาการ มีหน้าที่ประเมินผลและจัดทำรายงานการประชุมทางวิชาการ ประกอบด้วย

1. อาจารย์อำนาจ สงวนกลาง	ประธานกรรมการ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภิญญพันธุ์ พจนะลาวัณย์	กรรมการ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิไลลักษณ์ พรหมเสน	กรรมการ

4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิเชิต ทวีกุล	กรรมการ
5. อาจารย์นิตยา มุลปินใจ	กรรมการ
6. นางสาวนิลวรรณ ชุมภูโคตร	กรรมการ
7. นางจันทร์พอง มงคล	กรรมการ
8. นายอุเทน หินอ่อน	กรรมการ
9. นางสาวพัชรารวรรณ กันทะวงศ์	กรรมการ
10. นางสาวเยาวภา แปงเสน	กรรมการ
11. นางสาวธัญญาลักษณ์ ทะลือ	กรรมการ
12. นางสาวกนกวรรณ กาทะบุตร	กรรมการ
13. นางสาวปรารธนา ตัณนิตสุภวงษ์	กรรมการ
14. นางอาทิตยา กิติบุตร	กรรมการ
15. นางเจนจิรา เชิงดี	กรรมการและเลขานุการ
16. นางรัตติยา ทวีกุล	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
17. นางสาวจุฑามาศ สุวิมลเจริญ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
18. นางสาวปิยะนันท์ จ๊ะเอ็ง	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

2.9 คณะกรรมการฝ่ายดูแลการนำเสนอผลงานวิจัย มีหน้าที่จัดเตรียมการนำเสนอผลงานวิจัยให้ผู้ทรงคุณวุฒิอ่านพิจารณาประเมินผล ดำเนินการให้วิทยากรวิพากษ์ผลงานวิจัย สรุปผลและทำฉบับสรุบบัตรในกิจกรรมต่างๆ โดยแบ่งเป็นกลุ่ม 3 กลุ่ม ดังนี้

2.9.1 กลุ่มสังคมศาสตร์ ประกอบด้วย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิวัฒน์ หมั่นการ	ประธานกรรมการ
2. อาจารย์ ดร.พงศธร คำใจหนัก	กรรมการ
3. อาจารย์ ดร.สุวัฐฐ์ แลสันกลาง	กรรมการ
4. อาจารย์ ดร.ณัฐดนัย ประเทืองบริบูรณ์	กรรมการ
5. อาจารย์วารินทร์ วงษ์วรรณ	กรรมการ
6. อาจารย์รัชฎาภรณ์ ทองแป้น	กรรมการ
7. อาจารย์ชนม์ธวัช สุวรรณ	กรรมการ
8. อาจารย์ปวีณา งามประภาส	กรรมการ
9. อาจารย์ธนุพงษ์ ลมอ่อน	กรรมการ
10. อาจารย์กิ่งแก้ว ทิศติง	กรรมการ
11. อาจารย์ชัตติยา ชติยวรา	กรรมการ
12. อาจารย์อัศจร แมะบ้าน	กรรมการ

13. อาจารย์เสาวรีย์ บุญสา	กรรมการ
14. อาจารย์อัญธิชา มั่นคง	กรรมการ
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิไลลักษณ์ พรหมเสน	กรรมการและเลขานุการ
16. อาจารย์อมาพร ปวงรังษี	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
17. อาจารย์ประภาพร แสงบุญเรือง	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

2.9.2 กลุ่มมนุษยศาสตร์ ภาษา ประวัติศาสตร์ ปรัชญา ศาสนา ประกอบด้วย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิเชิต ทวีกุล	ประธานกรรมการ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภิญญพันธ์ พจนะลาวัณย์	กรรมการ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชุติกานต์ รักธรรม	กรรมการ
4. อาจารย์ฤทัย พานิช	กรรมการ
5. อาจารย์อัจฉริยา ครุฑาโรจน์	กรรมการ
6. อาจารย์เอื้อมพร พุเต็มวงศ์	กรรมการ
7. อาจารย์ศจีรัตน์ วุฒิสงห์ชัย	กรรมการ
8. อาจารย์อัจฉรา กวงไหม	กรรมการ
9. อาจารย์นิรมล ทะจะกัน	กรรมการ
10. อาจารย์เหมือนฝัน วันอุดมเดชาชัย	กรรมการ
11. อาจารย์จิรภัทร จอมพล	กรรมการ
12. อาจารย์พร้อมบุญ ศรีหิรัญ	กรรมการ
13. อาจารย์เอกวิทย์ เมธาขยานันท์	กรรมการ
14. อาจารย์เพ็ญพรรณษา ชัยธีระสุเวท	กรรมการ
15. อาจารย์กิตติญา ตัญคำ	กรรมการ
16. อาจารย์ปรารธนา ต๊ะผัด	กรรมการ
17. อาจารย์ธีรรา จันทรสूरีย์	กรรมการ
18. อาจารย์ณัฐนรินทร์ เมธีวณินันท์ ภาณุภัทรธนวัฒน์	กรรมการ
19. อาจารย์สุภาวดี ยาดี	กรรมการ
20. อาจารย์อรทัย สุขจ๊ะ	กรรมการ
22. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญเหลือ ไจมน	กรรมการ
23. อาจารย์ ดร.ชนิษฐา ไจมน	กรรมการ
24. อาจารย์วิไลวรรณ เข้มขัน	กรรมการ
25. อาจารย์ชนพร หมูคำ	กรรมการ
26. อาจารย์สุประวีณ์ แสงอรุณเฉลิมสุข	กรรมการ
27. อาจารย์ ดร. Truong Thi Hang	กรรมการ

28. อาจารย์ชัยเนตร ชนาคุณ	กรรมการ
29. อาจารย์นิตยา มุลปินใจ	กรรมการและเลขานุการ
30. อาจารย์ปริญญญา บุญมาเลิศ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
31. อาจารย์สิริญญา สุขสวัสดิ์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

2.9.3 กลุ่มศิลปะ ดนตรี วัฒนธรรม การศึกษา ประกอบด้วย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยตรี ดร.นิรันดร์ ภักดี	ประธานกรรมการ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศรชัย เต็งล้อมรัตน์	กรรมการ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชาติรี ม่วงงาม	กรรมการ
4. อาจารย์จิตรกร แต้มคลอง	กรรมการ
5. อาจารย์ปิยดา ชัชวาลย์ปรีชา	กรรมการ
6. อาจารย์ปราการ ใจดี	กรรมการ
7. อาจารย์นันทยา สมสรวย	กรรมการ
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรสวรรค์ มณีทอง	กรรมการและเลขานุการ
9. อาจารย์วรารณ ภูมิลี	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
10. อาจารย์อิศรากร พัลวัลย์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการดำเนินการจัดทำรายงานสืบเนื่องการประชุมสัมมนาวิชาการ(Proceeding)

การประชุมสัมมนาทางวิชาการระดับชาติด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ณ โรงแรมบุษย์น้ำทอง ถนนพหลโยธิน ตำบลชมพู อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

วันที่ 23 กรกฎาคม 2559

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภิญญพันธุ์ พจนะลาวัณย์	ประธานกรรมการ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิวัฒน์ หมั่นการ	กรรมการ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประหยัด ช่วยงาน	กรรมการ
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิไลลักษณ์ พรหมแสน	กรรมการ
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิเชิต ทวีกุล	กรรมการ
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศิริกร อินคำ	กรรมการ
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรสวรรค์ มณีทอง	กรรมการ
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยตรี ดร.นิรันดร์ รักดี	กรรมการ
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชุติกานต์ รักธรรม	กรรมการ
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชาติรี ม่วงงาม	กรรมการ
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศรัชัย เตังรัตน์ล้อม	กรรมการ
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมชาย เยี่ยงพุกชาวัลย์	กรรมการ
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญเหลือ ใจมโน	กรรมการ
14. อาจารย์ ดร.สมเกียรติ เบญจศาสตร์	กรรมการ
15. อาจารย์ ดร.สุวิรัฐ แลสันกลาง	กรรมการ
16. อาจารย์ ดร.ดวงใจ พุทรวงศ์	กรรมการ
17. อาจารย์ ดร.ชัยนันทธรณ์ ขาวงาม	กรรมการ
18. อาจารย์ ดร.ณัฐดนัย ประเทืองบริบูรณ์	กรรมการ
19. อาจารย์ ดร.พงศธร คำใจหนัก	กรรมการ
20. อาจารย์ ดร.ชนิษฐา ใจมโน	กรรมการ
21. อาจารย์ ดร. Truong Thi Hang	กรรมการ
22. อาจารย์อรรถัย สุขจี๊ะ	กรรมการ
23. อาจารย์ตุลาภรณ์ แสนปรน	กรรมการ

24. อาจารย์ณัฐนรินทร์ เมธีวฒินันท์ ภาณุภัทรธนวัฒน์	กรรมการ
25. อาจารย์อำนาจ สงวนกลาง	กรรมการและเลขานุการ
26. อาจารย์ชัยเนตร ชนิกคุณ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
27. นางสาวปิยะนันท์ จ๊ะเอ็ง	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
28. นางสาวจุฑามาศ สุวิมลเจริญ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์บทความ
การประชุมสัมมนาทางวิชาการระดับชาติด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ณ โรงแรมบุษย์น้ำทอง ถนนพหลโยธิน ตำบลชมพู อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง
วันที่ 23 กรกฎาคม 2559 คณะกรรมการวิพากษ์บทความวิจัยแบบภาคบรรยาย
(Oral Presentation)

มีหน้าที่ในการให้ข้อเสนอแนะ ชักถามผู้นำเสนอผลงานวิจัย ประกอบด้วย

กลุ่มสังคมศาสตร์

1. ศาสตราจารย์ ดร.มนัส สุวรรณ	บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กังสดาล กนกหงส์	คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้

กลุ่มมนุษยศาสตร์ ภาษา ประวัติศาสตร์ ปรัชญา ศาสนา

1. รองศาสตราจารย์สนม ครุฑเมือง	คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตติมา กาวีระ	คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

กลุ่มศิลปะ ดนตรี วัฒนธรรม การศึกษา

1. รองศาสตราจารย์ ดร.วรลักษณ์ บุญยสุรัตน์	คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประสิทธิ์ เลี้ยวศิริพงศ์	ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เชียงใหม่

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความวิจัย
การประชุมสัมมนาทางวิชาการระดับชาติด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ณ โรงแรมบุษย์น้ำทอง ถนนพหลโยธิน ตำบลชมพู อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง
วันที่ 23 กรกฎาคม 2559

คณะกรรมการตรวจบทความวิจัย มีหน้าที่ในการตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์ตามหลักวิชาการ
ของบทความวิชาการ บทความวิจัย ก่อนนำเสนอผลงาน ประกอบด้วย

1. ศาสตราจารย์ ดร.มนัส สุวรรณ	บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิวัฒน์ หมั่นการ	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิเชิต ทวีกุล	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภิญญาพันธุ์ พจนะลาวัลย์	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
5. ศาสตราจารย์ ดร.อานันท์ กาญจนพันธุ์	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
6. อาจารย์ ดร.ภาณุ สิทธิวงศ์	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์
7. อาจารย์ ดร.ณัฐดนัย ประเทืองบริบูรณ์	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
8. อาจารย์ ดร.กรชนก สนิทวงศ์	สำนักวิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เชียงราย
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปองปรารณ สุนทรเกษม	คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
ลำปาง
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนวิทย์ บุตรอุดม	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิไลลักษณ์ พรหมเสน	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กังสดาล กนกหงษ์	คณะผลิตผลการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้
กลุ่มมนุษยศาสตร์ ภาษา ประวัติศาสตร์ ปรัชญา ศาสนา	
1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตติมา กาวีระ	คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชุตินันต์ รักษธรรม

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

3. รองศาสตราจารย์ นิตยา สุวรรณศรี

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

4. อาจารย์ ดร.เจือจันทร์ วงศ์พลกานันท์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

5. รองศาสตราจารย์ ดร.พัชรินทร์ อนันต์ศิริวัฒน์

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญเหลือ ใจมโน

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุรินทร์ ศรีสมถวิล

คณะมนุษยศาสตร์และประยุกต์ศิลป์

มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจริญ เพ็ชรรัตน์

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กลุ่มศิลปะ ดนตรี วัฒนธรรม การศึกษา

1. รองศาสตราจารย์ ดร.วรลักษณ์ บุญยสุรัตน์

คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมชาย เที่ยงพุกษาวัลย์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

3. รองศาสตราจารย์สนม ครุฑเมือง

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประหยัด ช่วยงาน

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรสวรรค์ มณีทอง

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ พรหมจันทร์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิสิษฐ์ ฌอน บัวกนก

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

8. รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ชัย ปิฎกรัษต์

วิทยาลัยดุริยางค์ศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ว่าที่ ร.ต.ดร.นิรันดร์ ภักดี

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประสิทธิ์ เลี้ยวสิริพงศ์

ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

เชียงใหม่

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบโมเดลซิปปา เรื่อง การประเมินผลกระทบสุขภาพ
จากความเสื่อมสภาพของแหล่งน้ำ

The Development of a CIPPA Model for a Health Impact Assessment
of the Deterioration of Water Resources

สามารถ ใจเตี้ย
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและทดสอบประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้แบบโมเดลซิปปา เรื่อง การประเมินผลกระทบสุขภาพจากความเสื่อมสภาพของแหล่งน้ำ กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายจากนักศึกษาสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จำนวน 33 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์และแบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เกณฑ์ E1/E2(80/80) และสถิติทดสอบ Pair –t test

ผลการวิจัย พบว่า ค่าคะแนนความรู้ระหว่างเรียน (E1) และความรู้หลังการใช้บทเรียน (E2) เท่ากับ 82.94 / 88.80 ค่าคะแนนทดสอบความรู้เฉลี่ยหลังทดลองใช้มีค่าสูงกว่าก่อนทดลองใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 (P-value = 0.019) นักศึกษาส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อบทเรียนในภาพรวมระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.31) ทั้งนี้ นักศึกษาเสนอแนะให้ปรับวิธีการการดำเนินกิจกรรมในส่วนของการประเมินผลกระทบสุขภาพให้ชัดเจน

คำสำคัญ: ซิปปาโมเดล, การประเมินผลกระทบสุขภาพ, ความเสื่อมสภาพของแหล่งน้ำ

Abstract

The goal of this quasi-experimental research was to develop and assess the efficiency of a CIPPA model for a health impact assessment of the deterioration of water resources. The sample for this research was selected by simple random sampling and comprised 33 students studying public health at the Faculty Science and Technology at Chiang Mai Rajabhat University. The research tools included learning activities, achievement tests and assessments of satisfaction. The data were analysed using E1/E2 (80/80) standards and paired t-tests.

The results show that the scores for assessment of knowledge between instruction (E1) and assessment (E2) were equal to 82.94/88.80. The values for pre- and post-learning were increased to a statistically significant level of 0.05 (P value = 0.019). Students were

highly satisfied overall with the lessons (mean score of 2.31) but suggested that the activities for the HIA be made clearer.

Key word: CIPPA model, Health Impact Assessment, Deterioration of water resource

บทนำ

การประเมินผลกระทบสุขภาพเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในสังคมโดยการประยุกต์ใช้แนวทางและเครื่องมือที่หลากหลายในการระบุ คัดการณ์ และพิจารณาถึงผลกระทบทางสุขภาพที่อาจเกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นแล้วกับกลุ่มประชาชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งจากข้อเสนอหรือการดำเนินนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ผลลัพธ์ของการประเมินผลกระทบสุขภาพจะนำไปสนับสนุนการตัดสินใจอันเป็นประโยชน์สำหรับการสร้างเสริมและการคุ้มครองสุขภาพประชาชนทุกกลุ่ม การประเมินผลกระทบสุขภาพยังเป็นรูปแบบหรือกระบวนการการประเมินผลกระทบที่มุ่งเน้นการประมาณการณ์หรือคาดการณ์ผลกระทบเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่จะเกิดขึ้นกับสุขภาพของประชาชนจากการดำเนินการโครงการหรือความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ข้อค้นพบและข้อเสนอแนะจากกระบวนการการประเมินผลกระทบสุขภาพได้ก่อเกิดกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการตัดสินใจร่วมกันของผู้มีส่วนได้เสียสำหรับผลักดันให้เกิดนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ

การประเมินผลกระทบสุขภาพยังเป็นกระบวนการของชีวิตที่มีความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง โยงใยกับสุขภาพโดยรวมของสังคมและระบบนิเวศ ซึ่งปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันมากขึ้นว่าปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมมีผลกระทบต่อสุขภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์(Knickman, 2013: 2) ดังนั้นการดูแลรักษาสุขภาพต้องเกิดขึ้นควบคู่กับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมในชุมชนหรือสังคมที่ถือเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างชุมชนสุขภาพ เช่นเดียวกับผลกระทบสุขภาพจากความสัมพันธ์สภาพของแหล่งน้ำโดยเฉพาะในบริเวณที่มีความหนาแน่นของชุมชนและกิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ ปรากฏการณ์นี้ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อภาวะสุขภาพของประชาชนที่ใช้ประโยชน์จากแม่น้ำโดยเฉพาะชุมชนริมฝั่งแม่น้ำทั้งทางตรงและทางอ้อม (สามารถ ใจเตี้ย, 2557: 35) ทั้งนี้ปัญหาคุณภาพน้ำเสื่อมโทรมมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนและระบบนิเวศอย่างชัดเจน (กรมควบคุมมลพิษ, 2558: 2-1) สอดคล้องกับ Rebecca, Jerker and Bakhtiyor (2011: 440) ได้ทำการศึกษาความเสี่ยงสุขภาพจากปัญหาคุณภาพน้ำในพื้นที่เอเชียกลาง พบว่า การปนเปื้อนของทองแดง ตะกั่ว แมงกานีส และนิเกิลในน้ำ ผิดดินส่งผลต่อการเกิดอนุมูลอิสระในร่างกายของผู้บริโภคน้ำดื่มบรรจุขวด และผู้ใช้น้ำประปาตลอดจนผู้ใช้น้ำบาดาลโดยเฉพาะเขตพื้นที่แห้งแล้ง

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นภาควิชาสาธารณสุขศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจึงได้จัดกระบวนการการประเมินผลกระทบสุขภาพชุมชนเป็นเนื้อหาส่วนหนึ่งรายวิชา HSC 4201 การประเมินผลกระทบทางสุขภาพในกลุ่มวิชาเลือกเสรี โดยในแต่ละภาคการศึกษามีนักศึกษาสนใจเรียนเป็นจำนวนมากทำให้กระบวนการเรียนการสอนต้องมีความหลากหลายและสนองตอบวัตถุประสงค์ของรายวิชาดังกล่าวอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตามมีนักศึกษาบางส่วนไม่เข้าใจกระบวนการประเมินผลกระทบสุขภาพโดยเฉพาะการประเมินผล

กระทบสุขภาพจากความเสื่อมสภาพของแม่น้ำ การจะแก้ไขปัญหาจำเป็นต้องสนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมซึ่งเป็นยุทธวิธีสำคัญในสร้างความรู้และความเข้าใจร่วมกัน รวมถึงเพิ่มโลกทัศน์และการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองที่ไม่จำเป็นต้องใช้สถานที่และการกำหนดระยะเวลา สอดคล้องกับการเรียนรู้แบบโมเดลซิปปา(CIPPA Model) ซึ่งมุ่งเน้นให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตั้งแต่การ ค้นหาปัญหาจนถึงการประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้ไขปัญหา เพื่อช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบดังกล่าวเพื่อให้นักศึกษาได้พัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเองและใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาสุขภาพและประยุกต์ใช้ในการออกฝึกประสบการณ์ภาคสนามต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบโมเดลซิปปาเรื่องการประเมินผลกระทบสุขภาพจากความเสื่อมสภาพของแหล่งน้ำ
2. ทดสอบประสิทธิผลและผลสัมฤทธิ์กิจกรรมการเรียนรู้แบบโมเดลซิปปาเรื่องการประเมินผลกระทบสุขภาพจากความเสื่อมสภาพของแหล่งน้ำ

วิธีการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi - experimental Research Design) แบบกลุ่มเดียวสอบก่อนและหลัง (One-group pretest posttest design) แบ่งออกเป็น 2 ระยะ

ระยะที่ 1 การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย

ขั้นการทบทวนความรู้เดิม ขั้นนี้เป็นการดึงความรู้ของนักศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบสุขภาพจากความเสื่อมสภาพของแหล่งน้ำเพื่อช่วยให้นักศึกษามีความพร้อมในการเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมของตนโดยผู้สอนนำเสนอสภาพปัญหาความเสื่อมสภาพของแหล่งน้ำแล้วให้นักศึกษาร่วมกันอภิปราย ผู้สอนสรุป

ขั้นการแสวงหาความรู้ใหม่ ทำการแบ่งนักศึกษาตามความสนใจกลุ่มละ 5 คนหาข้อมูลความรู้ผลกระทบสุขภาพจากความเสื่อมสภาพของแหล่งน้ำจากแหล่งข้อมูลสภาพปัญหาความเสื่อมสภาพของแหล่งน้ำในพื้นที่ (จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำพูน) บทความงานวิจัย บทความวิชาการที่เผยแพร่ผ่านวารสารวิชาการ งานวิจัยฉบับสมบูรณ์ และตำราด้านการประเมินผลกระทบสุขภาพ

ขั้นการศึกษาทำความเข้าใจข้อมูล/ความรู้ใหม่ และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม ทำการจัดการข้อมูลตามกรอบการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (ผลกระทบสิ่งแวดล้อมด้านกายภาพ ชีวภาพ คุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ และคุณภาพชีวิต)และกรอบการประเมินผลกระทบทางสังคม (ประชากร เศรษฐกิจ - สังคม วัฒนธรรม สถาบัน และบทบาทชายหญิง)

ขั้นการแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม นักศึกษาแต่ละกลุ่มนำเสนอสภาพปัญหาความเสื่อมสภาพของแหล่งน้ำ และผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสังคมที่แสวงหาได้ หน้าชั้นเรียนกลุ่มละ 15 -20

นาที และร่วมกันอภิปรายสภาพปัญหาความเสื่อมสภาพของแหล่งน้ำที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพทั้ง 4 มิติ (กาย จิต สังคม จิตวิญญาณ) ผู้สอนให้ข้อเสนอแนะ

ขั้นการสรุปและจัดระเบียบความรู้ นักศึกษาแต่ละกลุ่มจัดทำเอกสารสรุปผลกระทบ ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสังคม ผู้สอนตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ

ขั้นการแสดงผลงาน นักศึกษาแต่ละกลุ่มลงพื้นที่เพื่อตรวจสอบข้อมูลสภาพปัญหาความเสื่อมสภาพของแหล่งน้ำที่กลุ่มตนเองเลือกและทำการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้เสีย และออกแบบข้อคำถามการประเมินผลกระทบสุขภาพตามกรอบการประเมินผลกระทบสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุข (Health Risk Assessment Matrix) ได้แก่ ความรุนแรงของผลที่เกิดขึ้นตามระดับความรุนแรงที่เพิ่มขึ้นหากเกิดเหตุการณ์หรือความเสี่ยงนั้นขึ้นจริง จาก 1 ระดับ ถึงระดับ 5 และระดับโอกาสของการเกิดผลกระทบแบ่งระดับ 1 ถึงระดับ 5 ทั้งนี้พัฒนาข้อคำถามจากข้อมูลการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสังคม

ขั้นการประยุกต์ใช้ความรู้ นักศึกษาแต่ละกลุ่มนำเสนอข้อคำถามการประเมินผลกระทบสุขภาพที่พัฒนาขึ้นหน้าชั้นเรียนกลุ่มละ 15 -20 นาที ร่วมกันอภิปรายและให้ผู้สอนให้ข้อเสนอแนะ นักศึกษาแต่ละกลุ่มลงพื้นที่เก็บข้อมูลผลกระทบสุขภาพในพื้นที่จริง

ระยะที่ 2 การทดสอบประสิทธิผลของกิจกรรมฯ มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

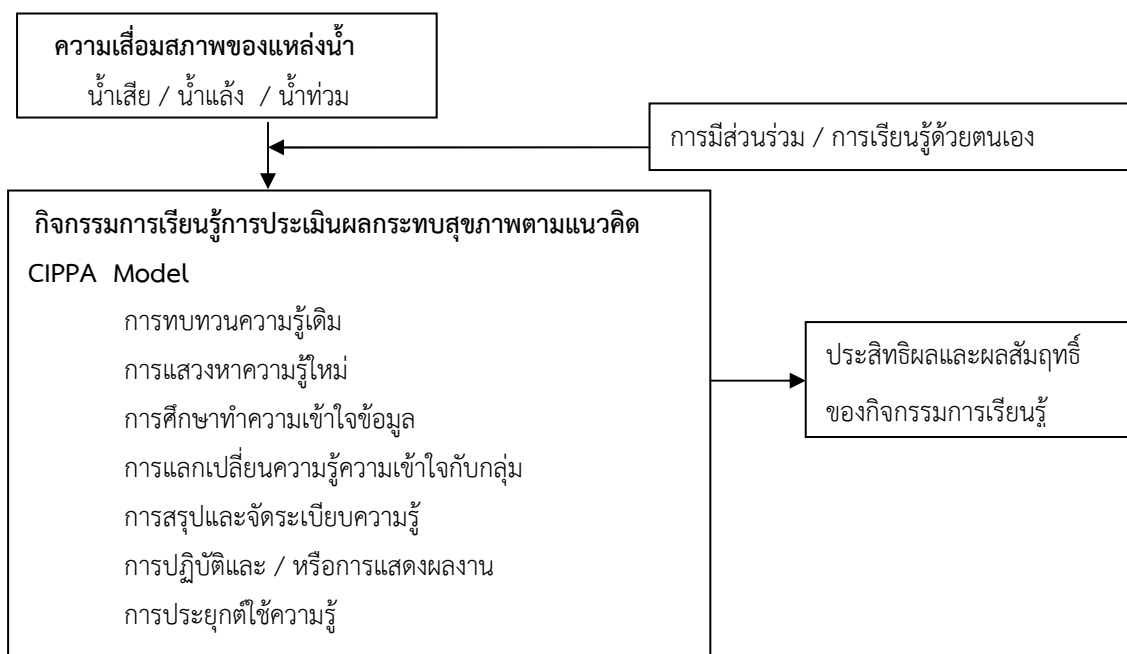
ขั้นเตรียม ทำการเตรียมความพร้อมและซักซ้อมความเข้าใจทั้งวัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม

ขั้นดำเนินการ ดำเนินการจัดกิจกรรมตามการวิจัยระยะที่ 1

ขั้นการประเมินประสิทธิผลของกิจกรรมการเรียนรู้ โดย

1. เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ก่อนและหลังการทดลองใช้ โดยใช้เกณฑ์ 80/80 (E1/E2)
2. การมีส่วนร่วมของนักศึกษาในการดำเนินกิจกรรม
3. ความพึงพอใจต่อกิจกรรม ได้แก่ ความเหมาะสมและแนวทางการประยุกต์ใช้ในชั้นเรียน

แนวคิดการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ใช้การสุ่มอย่างง่ายจากนักศึกษาภาคปกติชั้นปีที่ 3 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา HSC 4201 การประเมินผลกระทบสุขภาพ ภาคเรียนที่ 1/58 จำนวนทั้งหมด 33 คน

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย ตัวแปรต้น กิจกรรมการเรียนรู้ตามแบบ CIPPA Model ตัวแปรตาม ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ (ความรู้ ความพึงพอใจ และการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม)

ขอบเขตด้านประชากร นักศึกษาสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ภาคปกติชั้นปีที่ 3 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา HSC 4201 การประเมินผลกระทบสุขภาพ ภาคเรียนที่ 1/58 ขอบเขตด้านพื้นที่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาเขตเวียงบัว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

การศึกษาครั้งนี้ ได้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

เครื่องมือชุดที่ 1 เป็นแบบทดสอบความรู้ ใช้วัดก่อน-หลังการทดลองใช้บทเรียน เป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก การให้คะแนนตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน จำนวน 10 ข้อ คะแนนเต็ม 10 คะแนน

เครื่องมือชุดที่ 2 เป็นแบบประเมินความพึงพอใจ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 3 ระดับ แบบสอบถามแต่ละข้อมีคะแนนตั้งแต่ 1- 3 คะแนน

การแปลความหมาย

1.00–1.67 หมายถึง นักศึกษามีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับน้อย

1.68–2.32 หมายถึง นักศึกษามีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับปานกลาง

2.33–3.00 หมายถึง นักศึกษามีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับมาก

เครื่องมือชุดที่ 3 เป็นแนวคำถามในการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการใช้กิจกรรม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เตรียมนักศึกษาโดยการชี้แจงรายละเอียดโครงการวิจัยในช่วงแรกของเรียนการสอน
2. สร้างกิจกรรมการเรียนรู้บนฐานการมีส่วนร่วมระหว่างนักศึกษาและผู้สอน
3. นำกิจกรรมไปใช้ตามขั้นตอนที่ออกแบบไว้
4. ประเมินผลกิจกรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาและระดับความรู้ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. ข้อมูลประสิทธิภาพของบทเรียนใช้เกณฑ์ 80/80 (ค่าเฉลี่ย)
3. การประเมินผลสัมฤทธิ์การนำกิจกรรมไปใช้ในกระบวนการเรียนรู้ใช้เปรียบเทียบกับสถิติ Pair t-test

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นการทบทวนความรู้เดิม พบว่า การนำเสนอสภาพปัญหาผลกระทบสุขภาพจากความเสี่ยงสภาพของแหล่งน้ำจากผลการวิจัยของผู้สอนและคณะ เรื่อง การใช้ประโยชน์แม่น้ำและคุณภาพชีวิตของประชาชนริมฝั่งแม่น้ำลี้ จังหวัดลำพูน และคุณภาพชีวิตของประชาชนริมฝั่งแม่น้ำและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย: กรณีศึกษา ลุ่มแม่น้ำลี้ จังหวัดลำพูน จากการสังเกตและร่วมกันอภิปรายสะท้อนความรู้ของนักศึกษาที่พยายามสรุปประเด็นผลกระทบสุขภาพจากปัจจัยกำหนดสุขภาพที่เกิดจากความเสี่ยงสภาพของแหล่งน้ำได้ แต่ยังขาดความรู้ด้านดัชนีวัดคุณภาพน้ำ

ขั้นการแสวงหาความรู้ใหม่ พบว่า นักศึกษาได้แบ่งกลุ่มศึกษาความเสี่ยงสภาพของแหล่งน้ำตามความสนใจ ได้แก่ ร่องกระเจาะเทศบาลนครเชียงใหม่ แม่น้ำปิง (บริเวณหน้าตลาดวโรรส) คลองแม่ข่าตอนบน คลองแม่ข่าตอนปลาย แม่น้ำแม่ริม แม่น้ำควา (หลังมหาวิทยาลัยพายัพ) แม่น้ำกว๊นาตอนกลาง (เทศบาลเมืองลำพูน) และแม่น้ำกว๊นาตอนปลาย (เทศบาลตำบลสันตติวงษ์ จังหวัดลำพูน) องค์กรความรู้ของแต่ละกลุ่มค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ พบว่า แต่ละกลุ่มค้นคว้าข้อมูลจากงานวิจัย จำนวน 23 เรื่อง ส่วนใหญ่ผลการวิจัยแสดงถึงผลกระทบสุขภาพทั้ง 4 มิติจากความเสี่ยงสภาพของแหล่งน้ำ ส่วนเนื้อหาในตำราและหนังสือ จำนวน 12 เล่ม แสดงข้อมูลสภาพปัญหา แหล่งกำเนิดและวิธีการตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำ

ขั้นการศึกษาทำความเข้าใจข้อมูล/ความรู้ใหม่ และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมโดยนักศึกษาแต่ละกลุ่มได้ใช้กรอบการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและการวิเคราะห์ผลกระทบทางสังคมเป็นแนวทางในการแสวงหาปัจจัยกำหนดสุขภาพ พบว่า ความเสี่ยงสภาพของแม่น้ำ 3 ลักษณะ ได้แก่ คุณภาพน้ำเสื่อมสภาพ อุทกภัย และปริมาณน้ำลดลงในฤดูแล้ง มีข้อมูลสนับสนุนนำไปสู่สมมติฐานข้อ 3 ข้อ คือ 1) คุณภาพน้ำเสื่อมสภาพส่งผลกระทบต่อสุขภาพทั้ง 4 มิติ 2) อุทกภัยส่งผลกระทบต่อสุขภาพทั้ง 4 มิติ 3) ปริมาณน้ำลดลงในฤดูแล้งส่งผลกระทบต่อสุขภาพทั้ง 4 มิติ

ขั้นการแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม พบว่า การนำเสนอสภาพปัญหาโดยใช้รูปภาพปัญหาในพื้นที่ประกอบการบรรยาย จากการสังเกตและการสอบถามนักศึกษาที่เป็นผู้ฟังเกิดความสนใจและเข้าใจในขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนรู้เพิ่มขึ้น ในส่วนของผู้นำเสนอสามารถเชื่อมโยงสภาพปัญหา กับผลกระทบสุขภาพจากข้อมูลที่ค้นคว้าได้อย่างดี

ขั้นการสรุปและจัดระเบียบความรู้ พบว่า เอกสารสรุปผลที่แต่ละกลุ่มนำเสนอผู้สอนแสดงข้อมูลสภาพปัญหาความเสี่ยงสภาพของแหล่งน้ำประกอบรูปภาพ รวมถึงผลกระทบสิ่งแวดล้อมและผลกระทบทางสังคมที่ครอบคลุมปัจจัยกำหนดทั้ง 3 ปัจจัย และข้อมูลเพียงพอต่อการตัดสินใจเพื่อการทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้

ขั้นการแสดงผลงานพบว่า การลงพื้นที่เพื่อตรวจสอบข้อมูลสภาพปัญหาความเสี่ยงสภาพของแหล่งน้ำ ที่กลุ่มตนเองเลือกและการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้เสีย นำไปสู่การออกแบบข้อคำถามการประเมินผลกระทบสุขภาพตามกรอบการประเมินผลกระทบสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุข (Health Risk Assessment

Matrix) ดังเช่น คุณภาพน้ำเสื่อมสภาพก่อให้เกิดกลิ่นเหม็นทำให้ท่านแสบจมูก อุณหภูมิทำให้ท่านเกิด ความเครียด ปริมาณน้ำลดลงในฤดูแล้งทำให้เกิดความขัดแย้งในการใช้น้ำเพื่อการเกษตร ปริมาณน้ำลดลงใน ฤดูแล้งก่อให้เกิดความร่วมมือในการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำขึ้นการประยุกต์ใช้ความรู้ พบว่า นักศึกษาแต่ละ กลุ่มได้ปรับข้อคำถามตามข้อเสนอแนะจากการอภิปรายหน้าชั้นเรียนและผู้สอนก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลในพื้นที่ จริงที่ได้คัดเลือกไว้ ทั้งนี้แต่ละกลุ่มได้นำเสนอผลระดับความเสี่ยงต่อสุขภาพจากปัจจัยกำหนดตามสมมติฐาน ที่ตั้งไว้

ส่วนที่ 2 การทดสอบประสิทธิผลของกิจกรรมการเรียนรู้ ข้อมูลทั่วไป พบว่า นักศึกษาเป็นเพศหญิง ร้อยละ 72.4 เพศชาย ร้อยละ 27.6 อายุเฉลี่ย 20.06 ปี ผลการเรียนรู้เฉลี่ยสะสมถึงภาคเรียนที่ 2/57 เท่ากับ 3.00 (ต่ำสุด 2.30 สูงสุด 3.86) มีพฤติกรรมกรรมการใช้น้ำในชีวิตประจำวัน ได้แก่ ซักผ้าด้วยเครื่องร่วมกับซักด้วย มือ ร้อยละ 55.2 โดยซักผ้า 2-3 วันต่อครั้ง ร้อยละ 55.2 ล้างจานโดยเปิดก๊อกน้ำให้ไหลผ่าน ร้อยละ 82.8 ความถี่ในการล้างจาน 2.24 ครั้งต่อวัน อาบน้ำโดยใช้ฝักบัว ร้อยละ 69.0 และใช้ส้วมแบบชักโครกร้อยละ 72.4

ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้โดยหาอัตราส่วนประสิทธิภาพกระบวนการระหว่างเรียน (E1) และผลของการกิจกรรมการเรียนรู้ (E2) ($E1 / E2 = 80 / 80$) พบว่า ค่าคะแนนในการทำกิจกรรมระหว่าง เรียน (E1) และผลของการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ (E2) มีค่าคะแนนเท่ากับ $82.94 / 88.80$ ทั้งนี้กิจกรรมการ เรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพให้ค่า $E1 / E2$ สูงกว่าเกณฑ์ $80 / 80$ ที่กำหนดไว้ ดังตาราง 1

ตาราง 1 ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามเกณฑ์ $E1 / E2 = 80 / 80$

กิจกรรมการเรียนรู้	กลุ่มทดลอง	จำนวน(คน)	E1	E2	E1 / E2
การประเมินผลกระทบสุขภาพจาก ความเสื่อมสภาพของแหล่งน้ำ	นักศึกษา	33	82.94	88.80	$82.94 / 88.80$

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาก่อนและหลังการทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ค่าคะแนนทดสอบความรู้เฉลี่ยก่อนและหลังทดลองใช้เท่ากับ 4.15 และ 9.25 ตามลำดับเมื่อวิเคราะห์ ความแตกต่างของค่าคะแนนทดสอบความรู้เฉลี่ยก่อนและหลังทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ค่าคะแนน ทดสอบความรู้เฉลี่ยหลังทดลองใช้มีค่าสูงกว่าก่อนทดลองใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 (P-value = 0.019) ดังตารางที่ 2

ตาราง 2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การใช้กิจกรรมการเรียนรู้

ระยะเวลา	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่า t -test	P-value*
กลุ่มทดลอง			2.563	0.019
ก่อนการใช้กิจกรรมการเรียนรู้	4.15	1.14		
หลังการใช้กิจกรรมการเรียนรู้	9.25	1.54		

*Paired – samples t test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ส่วนที่ 3 ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อกิจกรรมการเรียนรู้ นักศึกษาส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ในภาพรวมระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 2.31) โดยนักศึกษาพึงพอใจต่อการนำความรู้จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 2.63) รองลงมาพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ในการประเมินผลกระทบสุขภาพ และกิจกรรมที่ใช้ในการเรียนทำให้นักศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนภาคเรียนต่อไป (ค่าเฉลี่ย 2.52) ส่วนคำสั่ง คำชี้แจงต่าง ๆ ของกิจกรรมการเรียนรู้มีความเข้าใจง่ายและระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมและเพียงพอ มีความพึงพอใจน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 2.16) นักศึกษายังสะท้อนความคิดเห็นผ่านกระบวนการทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้ว่าสภาพความเสื่อมโทรมของคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำสาธารณะมีแนวโน้มของระดับความรุนแรงเพิ่มขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ได้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพในระดับบุคคลและโดยเฉพาะความเจ็บป่วยที่เกี่ยวข้องกับน้ำ รวมถึงความขัดแย้งที่ประชาชนต่างฝ่ายแสวงหาประโยชน์จากแหล่งน้ำเพื่อตนเองทำให้ความสามัคคี ความช่วยเหลือเกื้อกูลในชุมชนขาดหายไป ในส่วนข้อเสนอแนะในการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า นักศึกษามีความคาดหวังต่อการนำความรู้จากกิจกรรมการเรียนรู้ไปต่อยอดในการทำวิจัยในภาคเรียนที่ 2/58 ได้ รวมถึงเข้าใจกระบวนการประเมินผลกระทบสุขภาพมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามควรปรับปรุงกระบวนการประเมินผลกระทบสุขภาพโดยเฉพาะวิธีการให้ชัดเจน รวมทั้งเพิ่มระยะเวลาและกิจกรรมในห้องเรียน

อภิปรายผล

ผลสัมฤทธิ์การใช้กิจกรรมการเรียนรู้ก่อนการใช้กิจกรรมการเรียนรู้และหลังการใช้กิจกรรมการเรียนรู้มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อาจเป็นไปได้ว่าการเรียนรู้ที่เป็นระบบตั้งแต่การค้นหาคำปัญหาจนถึงการประยุกต์ใช้ความรู้ตามแบบโมเดล CIPPA ร่วมกับการศึกษาในสถานการณ์จริงทำให้นักศึกษาได้มีโอกาสพูดคุย สอบถามและสังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงของแหล่งน้ำที่มีโอกาสก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพทั้ง 4 มิติ รวมถึงกิจกรรมการเรียนรู้ยังช่วยสร้างเสริมความรู้ ความเข้าใจ ทำให้นักศึกษามีการช่วยเหลือภายในกลุ่ม ก่อเกิดความรับผิดชอบ การแสดงความคิดเห็น การรับฟังความคิดเห็นหลังการเรียนรู้สอดคล้องกับแนวคิดตามแบบโมเดล CIPPA ที่มุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง การมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และการแลกเปลี่ยนความรู้ (ทิตินา เขมมณี, 2553 : 43) และการศึกษาของอารีย์วรรณ กันตา (2556: 27) พบว่า การจัดการเรียนการสอนที่ใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบชิปปา (CIPPA MODEL) ทำให้นักศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าหาความด้วยตนเอง จากการเรียนเป็นกลุ่ม รายบุคคล และการประกอบกิจกรรมร่วมกันทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ในส่วนของกิจกรรมการเรียนรู้ยังนำไปสู่ความคาดหวังของนักศึกษาในการกำหนดหัวข้อการวิจัยในภาคเรียนต่อไป อาจเป็นไปได้ว่ากระบวนการจัดกิจกรรมทุกขั้นตอนทำให้นักศึกษามีโอกาสได้เห็นสภาพปัญหาที่แท้จริงในพื้นที่ศึกษา การได้มีโอกาสลงพื้นที่ในการสำรวจสภาพปัญหาและการเก็บข้อมูล รวมถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากการทบทวนเอกสารทำให้นักศึกษาได้ข้อมูลเพียงพอต่อการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการดำเนินการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

การใช้กิจกรรมการเรียนรู้ทั้งการทบทวนความรู้เดิม การแสวงหาความรู้ใหม่ การศึกษาทำความเข้าใจ ข้อมูล/ความรู้ใหม่ และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม การแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม การสรุป และจัดระเบียบความรู้ การแสดงผลงาน และการประยุกต์ใช้ความรู้ ก่อเกิดแนวทางการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติตั้งแต่การค้นหาค้นหาปัญหา วิเคราะห์ปัญหาและการแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา รวมถึงส่งเสริมการกล้าแสดงออกและการลงข้อคิดเห็นร่วมกันของนักศึกษา

บรรณานุกรม

กรมควบคุมมลพิษ . (2558). **สรุปสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2557**. กรุงเทพฯ:

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

ทิตินา แคมมณี. (2553). **ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มี**

ประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สามารถ ใจเตี้ย. (2557). **อนามัยสิ่งแวดล้อม**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

อารีย์วรรณ กันตา .(2556). **การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาแคลคูลัส 1 เรื่อง**

**ลิมิตและความต่อเนื่องของฟังก์ชันโดยใช้รูปแบบการสอนแบบซิปปา (CIPPA MODEL) สำหรับ
นักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์. คณะ
ครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.**

Knickman, J.R. (2013). **Getting serious about the social determinants of health.**

.Institute of Medicine, Washington, DC.

Rebecka, T.Jerker, J. and Bakhtiyor, K. (2011).Health risks from large-scale water pollution:
Trends in Central Asia. Environment International, 37 (2): 435 – 442.

ใครคือคนเชียงของ?: ในพื้นที่ประวัติศาสตร์ชายแดน และการพัฒนา

Who are Khon Chiang Khong?: Historical, Border and Developmental Perspectives

วสันต์ สรรพสุข

นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา

วิชาเอกพัฒนาธรรมศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนิยามวาทกรรม “คนเชียงของ” ผ่านมิติทางประวัติศาสตร์ชายแดน และการพัฒนา ภายใต้คำถาม “ใครคือคนเชียงของ” วิเคราะห์โดยใช้แนวคิดแนวคิดภูมิภายของ ธงชัย วินิจกุล และแนวคิด “พื้นที่ทางสังคม (Third space--Social Space)” ที่ Lefebvre พัฒนาขึ้น พบว่า 1) ในช่วงสมัยก่อนรัฐชาติสมัยใหม่ยังไม่มีนิยามความเป็น “คนเชียงของ” หากแต่ปรากฏความเป็นคนยวน คนลื้อ คนขมุ หรือคนชาติพันธุ์อื่น ที่เข้ามาอยู่ภายใต้อำนาจของ “เจ้าเมืองเชียงของ” 2) เมื่อเกิดรัฐชาติสมัยใหม่ผ่านการสร้างเส้นเขตแดนลงบนพรมแดนของความเป็นชาติพันธุ์ และการทำให้เชียงของกลายเป็นส่วนหนึ่งของการปกครองของสยามได้ก่อให้เกิดความเป็น “คนเชียงของ” ผ่านมิติของความเป็นพลเมืองที่มีบัตรประจำตัวประชาชน แต่ขณะเดียวกันได้เบียดขับและกดทับคนชาติพันธุ์อื่นที่ใหกลายเป็นคนอื่น แต่หากพิจารณาในมิติความสัมพันธ์ในพื้นที่เศรษฐกิจและชาติพันธุ์สัมพันธ์แล้ว คนเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็น “คนเชียงของ” เพราะคนเหล่านี้ล้วนต่างก็ได้สร้างผลประโยชน์ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมให้แก่รัฐ และพวกเขาเหล่านี้ได้ดำรงชีวิตในพื้นที่เชียงของก่อนการเกิดขึ้นของรัฐสมัยใหม่อันเป็นชุมชนจิตนาการสร้างขึ้นภายหลังอันเป็นภูมิภายถูกสร้างขึ้นด้วยความรู้และเทคโนโลยีแผนที่สมัยใหม่นั้นเองและ 3) ภายใต้กระแสการพัฒนาของโลกาภิวัตน์ “คนเชียงของ” กลายเป็นวาทกรรมที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการต่อรองกับการพัฒนาที่กำหนดโดยรัฐส่วนกลางและทุน ใช้แสดงให้เห็นตัวตนคนท้องถิ่นที่บ่งบอกตำแหน่งแห่งที่ สร้างความหมายใหม่ที่สะท้อนความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างท้องถิ่นกับส่วนกลาง

คำสำคัญ: เชียงของ, คนเชียงของ, พื้นที่ชายแดน, การพัฒนา, ชาติพันธุ์สัมพันธ์

Abstract

This article investigates the discourse around ‘Khon Chiang Khong’, asking “Who are Khon Chiang Khong?” and answering from historical, border and developmental perspectives. The research utilizes both Thongchai Winitkool’s idea of the geo-body and Lefebvre’s Third Space (Social Space). It was found that: 1) before the era of the modern state, there is no exact description of ‘Khon Chiang Khong’ but the Yuan, Lue, Khmu and other ethnic groups do fall under the power of the ruler of the Chiang Khong; 2) the creation of the modern state through the drawing of borders line and thus the incorporation of the Chiang Khong within the Siamese state created the ‘Khon Chiang Khong’ as citizens holding identity cards. At the same time, though, this process exerted pressure on other ethnic groups, who developed a

separate identity. However, when these groups are considered from the perspective of economic activity and of ethnicity, they should all be considered ‘Khon Chiang Khong’, because they have all produced benefits for the nation in terms of the economy, society and culture. These peoples lived their lives in Chiang Khong before the creation of the modern state, an imagined community which was created through the modern technology of mapping; and 3) under the influence of globalization, ‘Khon Chiang Khong’ is a discourse which is used as a tool to negotiate development with central government and capitalism, and which shows the identity of local people, indicates their location and creates new understandings which reflect power relations between local regions and the center.

Key words: Chiang Khong, Khon Chiang Khong, Border Space, Development, Ethnicity

บทนำ

“คนเชียงของ” เริ่มถูกใช้ในงานวิชาการและสื่อสารมวลชน ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา นับตั้งแต่การเป็นส่วนหนึ่งของโครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS) และถูกใช้เรียกผู้คนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้เพิ่มมากขึ้นหลังกระแสการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเชียงของ ทำให้นักสื่อสารมวลชน นักวิชาการ นักศึกษาและองค์กรพัฒนาเอกชน สนใจเข้ามาศึกษาในพื้นที่และขนานเรียกผู้คนในพื้นที่ว่า “คนเชียงของ” ดังเช่น งานวิจัย เชียงของเวียงแก่น : พัฒนาการของสังคมชายขอบจากอดีตสู่การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจการเมืองในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง ของนิวัฒน์ ร้อยแก้วและคณะ ได้กล่าวในวัตถุประสงค์การศึกษาเพื่อศึกษาความเป็นมา วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของกลุ่มคนในท้องถิ่นที่มีสำนึกว่าตนเองเป็น “คนเชียงของ” (นิวัฒน์ ร้อยแก้ว, 2547) งานของศศิการ คำกำ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ได้กล่าวถึงคนเชียงของในงานเชียงของในความหมายใหม่ : กระบวนการสลายเส้นแบ่งและสร้างเส้นแบ่งของคนเชียงของท่ามกลางการพัฒนาในระดับภูมิภาคแม่น้ำโขง(ศศิการ คำกำ, 2557) และพื้นที่สื่อสารมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ได้เขียนหัวข้อข่าว “คนเชียงของพร้อมรับเขตเศรษฐกิจพิเศษ” (เดลินิวส์, 31 ตุลาคม 2557) แสดงให้เห็นว่าเชียงของได้รับความสนใจจากคนหลายๆ กลุ่มที่สนใจศึกษาพื้นที่เชียงของในบริบทต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของจามะรี เชียงทอง กล่าวว่า เชียงของเพิ่งจะมาเป็นที่ยุ้กันมากขึ้นจากสาเหตุ 2 ประการ คือ ประการแรก เมื่อเริ่มมีแนวคิดที่จะเริ่มสร้างถนนหมายเลข 3 จากชายแดนจีนที่เมืองหล้า ข้ามมาที่บ่อเต็น และเข้ามายังเมืองห้วยทราย ประเทศ สปป.ลาว มีการเจรจาการสร้างสะพานระหว่างรัฐบาลไทยและลาว และกำหนดจะลงมือสร้างสะพานในปี พ.ศ. 2551 ทำให้ชื่อเชียงของเริ่มปรากฏในหนังสือพิมพ์หน้าเศรษฐกิจ และประการที่สอง ประเด็นเรื่องการอนุรักษ์ปลาบึก (จามะรี เชียงทอง, 2551) บริเวณท่าหาดไคร้หน้าวัดหาดไคร้ ภายใต้วาทกรรม “คนเชียงของ” ซึ่งได้ถูกสร้างขึ้นในพื้นที่ชายแดนที่มีความหลากหลายแตกต่างภายใต้แนวความเป็นรัฐชาติสมัยใหม่ ซึ่งประติฐ์สร้างจากคนในและคนนอกพื้นที่ด้วยเหตุผลแตกต่างกันไป ผู้เขียนจึงสนใจจะศึกษาและอธิบายความหมายภายใต้คำถาม คนเชียงของคือใคร และใครบ้างคือคน

เชิงของในบริบททางประวัติศาสตร์และบริบทการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับการลงพื้นที่ภาคสนาม

ในบทความนี้ผู้เขียนวิเคราะห์ความเป็น “คนเชียงของ” โดยอาศัยแนวคิดภูมิภาคของธงชัยวินิจกุล อธิบายว่า ชาตถูกสร้างขึ้นในวัฒนธรรมด้วยความรู้และเทคโนโลยี (ธงชัย วินิจกุล, 2556) มิใช่เป็นเพียงเรื่องของพื้นที่หรือดินแดน แต่เป็นองค์ประกอบหนึ่งของความเป็นชาติ เป็นที่มาของความภาคภูมิใจ ความจงรักภักดี ความรัก พลังจิตใจ อคติ ความเกลียด เหตุผล ความไร้เหตุผล (ธงชัย วินิจกุล, 2556) และแนวคิด Third space ที่ Lefebvre พัฒนาขึ้น โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ประเภท คือ ก) พื้นที่ทางกายภาพ (First space-Physical Space) ข) พื้นที่ทางความคิด (Second space-Mental Space) และ ค) พื้นที่ทางสังคม (Third space-Social Space) โดย Lefebvre อธิบายว่า Third space เป็นส่วนที่เกิดมาจากปฏิสัมพันธ์ของพื้นที่ 2 ประการ นั่นคือ พื้นที่ทางความคิด เป็นสิ่งที่เกิดจากการตีความ หรือให้ความหมายพื้นที่ทางกายภาพที่เรามองเห็น นำไปสู่การสร้างพื้นที่ทางสังคมที่มีทั้งส่วนที่เป็นความจริงและเพียงจินตนาการอันสลับซับซ้อน มีการช่วงชิง ชัดแย้ง และการแทรกแซงอยู่ตลอดเวลา (Lefebvre, 1911 อ้างในชัยนต์ วรรณะภูติ, 2549) ฉะนั้นในบทความนี้จะแบ่งการทำความเข้าใจ “คนเชียงของ” ท่ามกลางมิติทางประวัติศาสตร์ ชายแดน และการพัฒนาเป็น 3 ตอน 1) “คนเชียงของ” ในพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ก่อนรัฐชาติสมัยใหม่ เป็นการทำความเข้าใจในบริบททางประวัติศาสตร์จนกระทั่งมีการกำหนดเขตรัฐชาติ และกำหนดให้เชียงของเป็นอำเภอหนึ่งของรัฐสยาม 2) เมืองชายแดน การค้าและชาติพันธุ์สัมพันธ์กับการปรากฏตัวของ “คนเชียงของ” เป็นการทำความเข้าใจความเป็นคนเชียงของหลังจากการถูกทำให้เป็นชายแดน เมืองชายขอบบนความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์และการทำให้เป็นพลเมืองผ่านบัตรประจำตัวประชาชน จนกระทั่งสิ้นสุดช่วงสงครามเย็น และ 3) การสร้างอัตลักษณ์ “คนเชียงของ” กับการช่วงชิงพื้นที่การพัฒนาเป็นการทำความเข้าใจหลังจากการรวมกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (GMS) และกระแสการพัฒนาที่ถาโถมเข้ามายังพื้นที่เชียงของ อันส่งผลให้เกิดการรื้อฟื้นและช่วงชิงอัตลักษณ์ของความเป็นคนเชียงของผ่านพื้นที่ทางสังคม ทั้งจากองค์กรภาครัฐ ท้องถิ่น ชุมชนชาติพันธุ์ และองค์กรพัฒนาเอกชน เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างวาทกรรมความเป็น “คนเชียงของ” ในพื้นที่ที่มีความซับซ้อนและความหลากหลายทางวัฒนธรรม

“คนเชียงของ” ในพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ก่อนรัฐชาติสมัยใหม่

ก่อนการเกิดขึ้นของรัฐชาติสมัยใหม่ภายใต้แนวเขตแดนที่กำหนดขึ้นโดยแผนที่นั้น อาณาเขตของรัฐต่างๆ มีลักษณะเป็นแสงเทียนของอำนาจ ดังงานศึกษาของธงชัย วินิจกุล ได้อธิบายว่าเขตชายแดนของแต่ละเมืองขึ้นอยู่กับว่าแต่ละเมืองสามารถดูแลพื้นที่โดยรอบของตนได้ไกลแค่ไหน (ธงชัย วินิจกุล, 2556) โดยความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจต่างๆ ในชุมชนการเมืองก่อนสมัยใหม่มีลักษณะเป็นลำดับชั้น กล่าวคือ เจ้ารายที่มีอำนาจเหนือเจ้าเมืองท้องถิ่นหรือพ่อเมืองเล็กๆ ซึ่งมักอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงรอบๆ ก็สยบยอมสวามิภักดิ์ต่อเจ้านครอีกรายที่เหนือกว่า (ธงชัย วินิจกุล, 2556) เชียงของเองก็เป็นเมืองท่าทางการค้าเล็กๆ ถือกำเนิดขึ้นริมฝั่งแม่น้ำโขงในสมัยลพบุรี (ลพบุรีหรือพ่อเจ้าลาวจก เป็นประมุขของไทยแคว้นจกที่ลงมาตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำโขง ผู้สร้างเมืองนครเงินยาง ตามพงศาวดารโยนกและตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่) ประมาณ พ.ศ.1182 ชื่อ

ว่า “ปาร้อยเต่า/เมืองร้อยเต่า” และต่อมาเรียกว่าเมืองเชียงของ ซึ่งหมายถึงเมืองที่ริมแม่น้ำของ(เป็นชื่อเรียกแม่น้ำโขง ของชาวเมือง เรียกว่า น้ำแม่ของ หรือแม่น้ำของ) (สงวน โชติสุขรัตน์,2552) ซึ่งสอดคล้องกับตำนานเมืองพะเยาก็ก่กล่าวถึงเชียงของในชื่อ “เมืองขรรษา”(วรารุช ศรีโสภาค,2538) เชียงของอยู่ภายใต้อำนาจระหว่างพม่า ล้านนา และหลวงพระบาง อาณาจักรใดมีอำนาจมากก็สามารถแผ่อิทธิพลเข้ามาเชียงของผ่านเชียงแสนได้ ดังในยุคเริ่มต้นเชียงแสนได้ส่งให้เจ้าคำเรือง เชื้อสายของพระเจ้าลาวจิงกราช แห่งเมืองหิรัญนครเงินยาง มาปกครองเชียงของ (สงวน โชติสุขรัตน์, 2552) และต่อมาเมื่อล้านนาตกเป็นของพม่า พม่าก็ได้ส่งขุนนางจากราชสำนักพม่ามาปกครอง(สรสวดี อ่องสกุล, 2544) คนในพื้นที่ ซึ่งครั้งนี้เป็นผลให้เจ้าอริยะ ผู้ครองเชียงของในตอนนั้น ยกครอบครัวและไพร่พลซึ่งประกอบด้วยคนยวน คนลื้อ และ คนขมุ หนีจากเชียงของไปเมืองน่านไปอยู่ที่บ้านเวียงเหนือ (นิวัฒน์ ร้อยแก้ว, 2547) ต่อมาเมื่ออำนาจของพม่าได้หมดไปจากเชียงของสยามได้เข้ามามีอำนาจเหนือเชียงของผ่านเมืองน่าน เนื่องจากอำนาจเชียงแสนของเชียงใหม่ลดลง ดังนั้นในปี พ.ศ. 2305 เจ้าเมืองน่านได้แต่งตั้งเจ้ารามะเสน บุตรเจ้าอริยะยกเอาพลเมืองเชียงของที่หนีไปอยู่เมืองน่านกลับมาตั้งเมืองเชียงของอีกครั้ง โดยตั้งเมืองครั้งแรกที่เมืองดิน ซึ่งอยู่บริเวณเหนือบ้านแจ่มป่อง (ปัจจุบันอยู่ในเขตอำเภอเวียงแก่น) (เจ้าหนานบุษรศ, 2448 อ้างใน โสภิตา วีรกุลเทวัญ,2548) โดยพาคนยวน คนลื้อ และคนขมุ ติดตามมาด้วย หลังจากนั้นได้ส่งพญาคงพาคนไปตั้งเมืองชั่วคราวขึ้นทิศใต้ของเมืองเชียงของเดิม (บ้านหาดไคร้และบ้านสบสมในปัจจุบัน) โดยตั้งชื่อว่าบ้านเวียงใหม่ เสร็จสิ้นใน พ.ศ. 2310 และบางส่วนก็ไปตั้งถิ่นฐานอยู่ทางทิศใต้ของเมืองเชียงของ บริเวณบ้านสถาน บ้านหลวง บ้านครั่ง และบุญเรือง (นิวัฒน์ ร้อยแก้ว, 2547) แสดงให้เห็นว่าเมืองเชียงของถูกบูรณะอีกครั้งโดยผู้นำที่เป็นคนยวน โดยความช่วยเหลือระหว่างคนลื้อและคนขมุที่ติดตามมา จึงเกิดการแลกเปลี่ยน ผสมวัฒนธรรมความสัมพันธ์ระหว่างคนยวน คนลื้อ และคนขมุ ผ่านการแต่งงานระหว่างคนลื้อ คนขมุ กับคนยวน และอยู่ร่วมกันภายในชุมชนจนแยกไม่ออกว่าเป็นคนยวน คนลื้อ หรือคนขมุดังเกิดกับคนกลุ่มแรกที่อพยพเข้ามาอยู่ในพื้นที่เมืองดิน ซึ่งคล้ายกับชุมชนบ้านทุ่งอ่าง ซึ่งอพยพมาจากบริเวณบ้านด่าน ประเทศ สปป.ลาว ในปี 2446 ซึ่งมีกลุ่มคนลาว คนยวน คนขมุ และคนลื้อ อาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกัน ซึ่งส่งผลเกิดการผสมผสานระหว่างวิถีชีวิต วัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาพูด ส่งผลให้คนบ้านทุ่งอ่างมีภาษาพูดที่แตกต่างจากในยวนในพื้นที่เชียงของโดยทั่วไป (พรหมจักรรส, 2559) ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษา ของชยันต์ วรรณะภูทิ พบว่า กรณีของเชียงใหม่ในอดีตมีกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลายตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นชุมชน กระจายตามละแวกต่างๆ ของเชียงใหม่ เช่น วัวลาย ลอยเคราะห์ ประตู่เชียงใหม่ ประตู่ช้างเผือก สันป่าข่อย แต่ว่าชาติพันธุ์เหล่านี้เมื่อเวลาผ่านไปก็กลายเป็น “คนเมือง” ที่มีลักษณะร่วมกันทางภาษา มีวัฒนธรรมจารีตประเพณีแบบคนเมืองร่วมกัน (ชยันต์ วรรณะภูทิ,2549) หลังจากนั้นในพื้นที่เชียงของก็มีอพยพของคนยวนมาจากเมืองแพร่มาตั้งถิ่นฐานบริเวณวัดหลวง ต่อมา ในปีพ.ศ.2461 ก็ได้ย้ายไปอยู่ที่บ้านเมืองกาญจน์ และหลังจากนั้นก็มีการอพยพของคนยวนจากเมืองน่านและแพร่มาอย่างต่อเนื่องกระจายไปบริเวณบ้านห้วยซ้อ บ้านแก่น บ้านเกียง (นิวัฒน์ ร้อยแก้ว, 2547) คนลื้ออพยพมาจากเมืองน่าน มาตั้งถิ่นฐานบริเวณบ้านปอกลาง บ้านโละ บ้านดอน บ้านบางหัด (ปัจจุบันอยู่ในอำเภอเวียงแก่น) ปี พ.ศ. 2429 คนลื้อเมืองสิงห์ ในเขตสิบสอง-ปันนา อพยพมาตั้งถิ่นฐานบริเวณบ้านหาดไคร้ ต่อมาย้ายมาอยู่บ้านใหม่ทั้งหมด และ

ตอนหลังได้แยกย้ายไปตั้งถิ่นฐานเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 บ้านห้วยเม็ง กลุ่มที่ 2 ย้ายกลับไปประเทศลาว และกลุ่มที่ 3 บ้านท่าข้าม (ต่อมากลุ่มนี้อพยพมาอยู่บริเวณบ้านศรีดอนชัยจนถึงปัจจุบัน) (โสภิตา วีรกุลเทวัญ, 2548) นอกจากนี้แล้วยังมีคนลี้ภัยอีกกลุ่มหนึ่งมาจากเมืองอุ เขตสิบสองปันนา อพยพมาตั้งถิ่นฐานบริเวณบ้านศรีลานนา (พร้าวกุด) และบ้านท่าข้าม (เวียงแก่น) (นิวัฒน์ ร้อยแก้ว, 2547) นอกจากนี้แล้วด้วยความที่เชียงของตั้งอยู่บนเส้นทางการค้าของนานและหลวงพระบาง ทำให้มีการวานจากยูนนานในจีนที่ผ่านเข้ามายังหลวงน้ำทา เวียงภูคา และข้ามน้ำโขงที่เชียงของ(โสภิตา วีรกุลเทวัญ, 2548) ส่งผลให้เชียงของกลายเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนสิ่งของที่สำคัญ ชาวเขาทั้งสองฝั่งของแม่น้ำโขงลงมาซื้อขายแลกเปลี่ยนข้าวของป่าตะกร้า และเครื่องเงิน กับสินค้าที่มาจากเชียงใหม่ เช่น เครื่องเหล็ก เสื้อผ้า เครื่องดินเผา และสินค้าฝิ่น ที่นำเข้ามาจากยุโรป (Walker, 1999 อ้างใน จามะรี เชียงทอง, 2551) และยังเป็นท่าเรือที่สำคัญของแม่น้ำโขงตอนบนที่เชื่อมโยงการค้าระหว่างเชียงใหม่ น่าน และหลวงพระบางอีกด้วย เชียงของก่อนการเกิดรัฐชาติสมัยใหม่จึงประกอบไปด้วยคนหลากหลายกลุ่มหลากหลายชาติพันธุ์ซึ่งเข้ามาอยู่ภายใต้อำนาจของเจ้าเมืองเชียงของของเมืองน่าน การเคลื่อนย้ายและปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนเกิดขึ้นอย่างเสรีในอาณาบริเวณแสวงเทียนของรัฐ และเกิดขึ้นระหว่างรัฐผ่านกิจกรรมทางเศรษฐกิจในกลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน ซึ่งการค้าขายระหว่างชนชาติพันธุ์กลุ่มต่างๆ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ของผู้คนในด้านต่างๆ เกิดการแลกเปลี่ยนสิ่งของ การแต่งงานระหว่างพ่อค้ากับคนในท้องถิ่น เป็นต้น (นิติวัชรพันธุ์, 2558) เพื่อให้เอื้อต่อการค้า การเมือง หรือแม้แต่สร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ซึ่งสอดคล้องกับ Leach พบว่าในบรรดาสมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นมีการเลื่อนไหลหรือก้าวข้ามพรมแดนทางชาติพันธุ์ระหว่างความเป็นชาวนากับชาวคะฉิ่น Leach สืบค้นดูความสัมพันธ์ของทั้งสองกลุ่มในช่วงประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาพบว่าการแต่งงานข้ามไปมาโดยเฉพาะในกรณีของผู้ชายคะฉิ่นหากเขาต้องการมีสถานภาพทางสังคมหรืออำนาจทางการเมืองที่ดีขึ้นก็แต่งงานกับผู้หญิงฉานแล้วย้ายเข้าไปเป็นเขยในบ้านของฝ่ายหญิง โดยเฉพาะในครอบครัวของชนชั้นสูงแล้วในที่สุดก็กลายมาเป็นผู้ที่มีสถานภาพและตำแหน่งในสังคมฉาน แต่เมื่อใดก็ตามที่เขาเห็นว่าความเป็นตัวตนของคะฉิ่นจะเป็นประโยชน์แก่ตัวเองมากกว่า เขาก็กลับมานับญาติกับพี่น้องในสายตระกูลของตัวเองที่เป็นคะฉิ่น (Leach, 1954 อ้างใน ประสิทธิ์ ลิปรีชา, 2557) ฉะนั้นแล้วในช่วงก่อนการเกิดรัฐชาติสมัยใหม่และการปฏิรูปการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาลของสยามนั้น จึงไม่ปรากฏว่าทรากรม “คนเชียงของ” หากแต่ปรากฏความเป็นคนยวน คนลื้อ คนขมุ หรือคนชาติพันธุ์อื่น ที่เข้ามาอยู่ภายใต้อำนาจของ “เจ้าเมืองเชียงของ” เท่านั้น

เมืองชายแดน การค้าและชาติพันธุ์สัมพันธ์กับการปรากฏตัวของ “คนเชียงของ”

ความเป็นชายแดนของเชียงของเกิดขึ้นเมื่อมีการสถาปนารัฐชาติสมัยใหม่ (แบบตะวันตก) ผ่านการกำหนดแผนที่ของสยามที่มีขอบเขตชัดเจนหลังเกิดวิกฤติการณ์ ร.ศ.112 เป็นการเกิด ภูมิภาคยาเริ่มแรกของสยามทั้งในความเป็นจริงและเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งเกิดจากมหาอำนาจตะวันตกเข้ามาช่วยสร้างเสริมเติมแต่งและก่อรูปก่อร่างให้(ธงชัย วินิจกุล, 2556) ส่งผลให้เชียงของมีสถานะเป็นเขตแดนระหว่างรัฐสยามกับรัฐฝรั่งเศส (โสภิตา วีรกุลเทวัญ, 2548) เหตุการณ์ดังกล่าวจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการเป็นชายแดนและชายขอบของรัฐสยามตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาและเป็นผลให้เกิดการพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมณฑลใหม่บนพื้นฐานของอาณาเขต

(Thongchai,1994 อ้างใน ประสิทธิ์ ลิปรีชา, 2555) ซึ่งเชียงของอยู่ในแขวงน้ำอิงในพ.ศ. 2442 และอีกหนึ่งปีหลังจากนั้นข้าหลวงพิเศษประจำเมืองน่านได้จัดระเบียบแขวงใหม่ ส่งผลให้เชียงของอยู่ในบริเวณน่านเหนือ ขึ้นตรงต่อแขวงเชียงคำ (นิวัฒน์ ร้อยแก้ว, 2547) ต่อมา พ.ศ. 2445 ได้ยกกิ่งแขวงเชียงของ ให้ขึ้นตรงกับ จังหวัดเชียงราย และหลังจากนั้น ใน ปี พ.ศ. 2457 จึงได้ยกฐานะกิ่งแขวงเชียงของเป็น“อำเภอ”(ปรับปรุงจาก เอกสารล้านนา หน้า 312 อ้างในพิพิพัฒน์ ธนากิจ,2552) โดยเจ้าเมืองคนสุดท้ายคือพระยาจิตวงศ์ วรยศรังษี ได้รับการยกฐานะเป็นนายอำเภอเชียงของขึ้นกับจังหวัดเชียงราย (เกรียงศักดิ์ รองเดช, 2551)

เชียงของนับตั้งแต่การได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอและเป็นส่วนหนึ่งในแผนที่สยาม และกำหนดให้แม่น้ำโขงเป็นเส้นแบ่งเขตแดน แบ่งความเป็น“เรา”และ“เขา”ภายใต้ความเป็นชาติที่จินตนาการขึ้นมา การเคลื่อนย้ายผู้คนและสิ่งของไม่ได้เป็นไปอย่างเสรีภายใต้ขอบเขตพรมแดนรัฐ แต่ภายใต้พรมแดนทางวัฒนธรรม การข้ามฝั่งไปมาของผู้คนในเชียงของและห้วยทราย ก็ยังถือเป็นวิถีปกติในลักษณะของเครือญาติ (โสภิตา วีรกุลเทวัญ,2548) แม้จะมีแนวเขตแดนความเป็นรัฐชาติที่ชัดเจนแต่ก็ยังปรากฏกลุ่มคนที่หนีภัยสงครามเข้ามาฝั่งเชียงของ เช่น ในปี พ.ศ. 2483 ได้เกิดสงครามทางการเมืองภายในประเทศลาว ก็ส่งผลให้มีการอพยพเข้ามาอยู่ที่บ้านห้วยลึก ปากอิง เมื่อสงครามสงบชาวบ้านส่วนหนึ่งก็อพยพกลับประเทศลาว(นิวัฒน์ ร้อยแก้ว, 2547) และคนเฝ้าคนม้งหนีการเกณฑ์ทหารของเจ้าอาณานิคมเข้ามาอยู่ในเชียงของ ตั้งบ้านเรือนบริเวณดอยหลวง และตอนหลังบางส่วนก็ย้ายมาอยู่ที่บ้านทุ่งน่าน้อยและบ้านทุ่งพัฒนา(วีระศักดิ์ แซ่เหื้อ, 2559 ; นิวัฒน์ ร้อยแก้ว, 2547) ฉะนั้นก่อนจะสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 อาณาบริเวณชายแดนเชียงของมีการอพยพโยกย้าย บ้านเรือนระหว่างสองฝั่งโขงเป็นปรากฏการณ์ปกติที่ชาวบ้านในแถบนี้ปฏิบัติมาเป็นเวลาช้านาน (โสภิตา วีรกุลเทวัญ, 2548) จนกระทั่งในช่วงกลางทศวรรษ 2510 ความตึงเครียดของสงครามคอมมิวนิสต์เริ่มมีความชัดเจนมากขึ้นในพื้นที่ จนกระทั่งในปี พ.ศ.2518 ทหารฝ่ายซ้ายของลาวสามารถตีเมืองห้วยทรายได้แล้ว ได้สั่งปิดพรมแดนระหว่างไทย-ลาวตลอดแนว (โสภิตา วีรกุลเทวัญ, 2548 ; นิวัฒน์ ร้อยแก้ว, 2547) ทำให้ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2518-2532 เกิดการควบคุมที่เข้มข้นมากขึ้น ตลอดจนความแตกต่างทางด้านอุดมการณ์ทางการเมือง ส่งผลให้รัฐชาติทั้ง พากฝั่งลาวและไทย สามารถสถาปนาพรมแดนของความเป็นรัฐชาติลงบนพรมแดนของความเป็นชาติพันธุ์ได้ในระดับหนึ่ง(ยศ สันตสมบัติ, 2548)

การสถาปนาความเป็นรัฐชาติลงในพรมแดนของความเป็นชาติพันธุ์นั้นทำให้สำนักความเป็นคนเชียงของเริ่มเกิดขึ้นจากการเริ่มใช้การออกหนังสือประจำตัวให้แก่ประชาชนของแต่ละฝ่าย(ฝ่ายคนสยาม ที่เชียงของ และฝ่ายคนลาวของฝรั่งเศส ที่ห้วยทราย) ในปี พ.ศ.2447 และการมีบัตรประจำตัวประชาชนนับได้ว่าเป็นการผนวกคนเชียงของในระดับเข้าสู่การจัดการของอำนาจรัฐ ซึ่งทำให้ทั้งสองฝั่งเริ่มถูกทำให้เป็นส่วนหนึ่งของแต่ละประเทศ (นิวัฒน์ ร้อยแก้ว, 2547) โดยเริ่มจากประชาชนในพื้นที่ราบ และอยู่ใกล้ศูนย์กลางเมืองเชียงของ ในขณะที่คนบนพื้นที่สูง ที่ห่างไกลจากเมืองเชียงของและการติดต่อยังไม่สะดวกส่งผลให้กลายเป็นคนไร้รัฐ (นิวัฒน์ ร้อยแก้ว, 2547) แสดงให้เห็นว่าความเป็นพลเมืองของรัฐชาตินั้นจะต้องมีบัตรประจำตัวประชาชนเพื่อแสดงความเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในจินตนาการแห่งนี้ด้วย ในทางกลับกันในพื้นที่ทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ยังเกิดการแลกเปลี่ยนทั้งสินค้า และบริการระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในเชียงของผ่านพื้นที่ตลาดและมิติ

ความสัมพันธ์อื่นๆ ระหว่างชาติพันธุ์ เช่น คนลื้อ และคนยวน ส่วนใหญ่ทำนา ก็จะนำเอาผลผลิตไปแลกเปลี่ยนกับคนม้ง คนลาหู่ (นิวัฒน์ ร้อยแก้ว, 2547) ผ่านพื้นที่ตลาดกลางเมืองเชียงของ ซึ่งสอดคล้องกับงานของศศิภา คำกำชื้น พบว่า ย่านตลาดที่อยู่หน้าเทศบาลเวียงไค้กับสะพานถือเป็นตลาดเช้าที่ส่วนใหญ่แล้วพ่อค้าแม่ค้าจากหลายหมู่บ้านซึ่งส่วนใหญ่เป็นพ่อค้าแม่ค้าคนพื้นเมืองกลายเป็น “คนกลาง” ส่งทอดสินค้าให้กับแม่ค้ารายย่อยจากหมู่บ้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นคนไทลื้อคนขมุ และคนม้งซึ่งมักจะจับจ่ายซื้อสินค้าจำพวกผักสด อาหารสุกเพื่อนำกลับไปขายในหมู่บ้านตน และในงานของโสภิตา วีรกุลเทวัญ พบว่า พื้นที่สวนส้มของคนลื้อเป็นพื้นที่ทางเศรษฐกิจในแถบชายแดนเชียงของจ้างคนขมุบ้านห้วยกอกซึ่งอยู่ติดกับบ้านลื้อห้วยเม็ง มาเป็นแรงงานในการทำสวนส้ม (โสภิตา วีรกุลเทวัญ, 2548) ซึ่งเป็นใช้อัตลักษณ์ของความเป็นแรงงานขมุที่ “อดทน ซื่อสัตย์ และขยัน” มาเป็นเครื่องมือหรือกลไกเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์บนความสัมพันธ์ที่มีกับคนอื่นในสังคมใหญ่ ความสัมพันธ์เหล่านี้แสดงให้เห็นถึงบทบาทและสภาพทางสังคมของชุมชนชาติพันธุ์ต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์ในพื้นที่ทางสังคมร่วมกันโดยไม่ยึดติดกับความเป็นพลเมืองภายใต้ชุมชนจิตนาการและบัตรประจำตัวประชาชน

ฉะนั้นหากพิจารณาตามลักษณะของรัฐชาติสมัยใหม่ผ่านการสร้างเส้นเขตแดนลงบนพรมแดนของความเป็นชาติพันธุ์ และการทำให้เชียงของกลายเป็นส่วนหนึ่งของการปกครองของสยามได้ก่อให้เกิดความเป็นคนเชียงของผ่านมิติของความเป็นพลเมืองที่มีบัตรประจำตัวประชาชน แต่ขณะเดียวกันได้เบียดขับและกดทับคนชาติพันธุ์อื่นที่ไม่สะดวกต่อการมีบัตรประชาชนให้กลายเป็นคนอื่น ทว่าพิจารณาในมิติความสัมพันธ์ในพื้นที่เศรษฐกิจและชาติพันธุ์สัมพันธ์แล้ว คนเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นคนเชียงของ เพราะทุกคนล้วนมีความสัมพันธ์ภายใต้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ผ่านการซื้อขายแลกเปลี่ยนและความสัมพันธ์ทางเครือญาติในพื้นที่ขอบเขตรัฐชาติสมัยใหม่เช่นเดียวกันทั้งนี้คนกลุ่มนี้ได้ดำรงวิถีชีวิตในพื้นที่เชียงของก่อนการเกิดขึ้นของรัฐสมัยใหม่อันเป็นชุมชนจิตนาการสร้างขึ้นภายหลังเป็นลักษณะทางภูมิกายาถูกสร้างขึ้นด้วยความรู้และเทคโนโลยีแผนที่สมัยใหม่นั้นเอง

การสร้างอัตลักษณ์ “คนเชียงของ” กับการช่วงชิงพื้นที่การพัฒนา

“เชียงของ” เริ่มปรากฏมากขึ้นในพื้นที่งานวิชาการ และงานสื่อสารมวลชน หลังจากประเทศไทยได้บรรลุข้อตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (GMS) (โครงการ GMS เป็นความร่วมมือของ 6 ประเทศ คือ ไทย พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม และจีน (ยูนนาน) ตั้งแต่ปีพ.ศ.2535 โดยมีธนาคารพัฒนาเอเชีย (ADB: Asian Development Bank) เป็นผู้สนับสนุนหลัก) ในปี พ.ศ. 2534 โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและมนุษย์ การความร่วมมือทางเศรษฐกิจโดยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ทางรถยนต์ ทางรถไฟ ตลอดจนการพัฒนาเส้นทางเดินเรือในแม่น้ำโขง นอกจากนี้แล้วยังมีแผนความร่วมมือสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจระหว่างไทย พม่า ลาว และจีนมีแนวคิดที่จะพัฒนาพื้นที่จังหวัดเชียงรายให้จัดตั้งเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน โดยเชียงของจะถูกพัฒนาให้เป็นนิคมอุตสาหกรรมการเกษตรครบวงจร และอุตสาหกรรมทั่วไป (นิวัฒน์ ร้อยแก้ว, 2547; ชัยพงษ์ สำเนียง, 2557) เชียงของได้ถูกพัฒนาขึ้นภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ของทุน และรัฐกลายเป็นจุดยุทธศาสตร์การค้าชายแดน ทำให้ผู้คนมากมายหลายตาพยายามเข้ามาใช้พื้นที่เชียงของ ที่ดินถูก

เปลี่ยนไปเป็นของเอกชน ดังงานของนิวัฒน์ ร้อยแก้ว ได้กล่าวว่า นักลงทุนเข้ามากว้านซื้อที่ดินจากชาวบ้านจำนวนมาก ส่งผลให้ราคาที่ดินสูงขึ้นอย่างไม่น่าเชื่อ ชาวบ้านตื่นตระหนกกับราคาที่ดินเพิ่มขึ้นอย่างเป็นประวัติการณ์ ชาวบ้านพากันขายที่ดินแล้วนำเงินมาซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าและรถยนต์ (นิวัฒน์ ร้อยแก้ว, 2547) การพัฒนาทำให้เกิดการสูญเสียที่ดินของชาวบ้านซึ่งมีวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับการเกษตร นอกจากนี้แล้วการพัฒนายังได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้าน เช่น แม่น้ำส้ม (แม่น้ำส้มซึ่งเป็นแม่น้ำสาขาของแม่น้ำโขงไหลจากดอยหลวงลงสู่แม่น้ำโขง) เพื่อลดหังมีน้ำน้อย การขึ้นลงของแม่น้ำโขงไม่ปกติ รวมถึงการลดลงของจำนวนปลาบึก (นิวัฒน์ ร้อยแก้ว, 2547)

จากกระแสการพัฒนาที่ถาโถมเข้ามาในพื้นที่เชียงของทำให้คนในท้องถิ่นและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้พยายามร่วมกันสร้างตัวตนของคนเชียงของขึ้นมาใหม่อีกครั้ง โดยอาศัยลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ ซึ่งสัมพันธ์กับแม่น้ำโขง ความหลากหลายของกลุ่มวัฒนธรรม และความเป็นพื้นที่ชายแดนติดต่อกับ ส.ป.ป.ลาว สะท้อนผ่านการนิยามคำขวัญ “*แอ่วเชียงของ ท่องแดนลาว ลาวสวนส้ม ชมปลาบึก*” (ปี 2532) แสดงให้เห็นว่า เชียงของเป็นเมืองท่าทางการค้าและวัฒนธรรมที่สามารถเชื่อมโยงไปยังประเทศลาวได้ ยังเป็นเมืองที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ผ่านภาพแทนของสวนส้มของชุมชนคนลื้อบ้านห้วยเม็งซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีบทบาททางเศรษฐกิจสูงในพื้นที่ และมีวิถีชีวิตสัมพันธ์กับแม่น้ำโขงซึ่งเป็นแหล่งจับปลาบึกที่สำคัญของโลก แต่เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไปก็นำมาซึ่งการปรับคำขวัญเชียงของจากเดิมมาสู่มิติใหม่ใหม่เป็น “*หลวงพ่อพะยูงเมือง ลือเลื่องปลาบึกหาดไคร้ แหล่งผ้าทอน้ำไหล ประตูลือลืออินโดจีน*” แสดงให้เห็นว่าเชียงของเป็นเมืองเก่าแก่มีหลวงพ่อพะยูงเป็นสัญลักษณ์เชิงประวัติศาสตร์ มิติดึงดูดสังคมวัฒนธรรมที่ผูกพันกับสายน้ำโขง มีความสัมพันธ์ของชาติพันธุ์ที่หลากหลายในพื้นที่ และยังสามารถเชื่อมต่อการค้าการลงทุนในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงได้อีกด้วยอันเป็นเอกลักษณ์เชิงพื้นที่ทางกายภาพของเชียงของ ทั้งนี้แม้คำขวัญทั้ง 2 ช่วงเวลา จะเป็นผลผลิตจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่เป็นหลัก แต่ทว่าก็คำขวัญก็เป็นการผลิตความหมายซ้ำและชุดของลักษณะในแต่ละแบบของการก่อรูปของสังคม เพื่อเป็นการยึดเหนี่ยวกันของสมาชิกในพื้นที่นั้นโดยความสัมพันธ์ของพื้นที่ เป็นปฏิบัติการทางสังคมที่ถูกกำหนดให้เกิดขึ้นในพื้นที่ (Lefebvre, 1991 อ้างในจารุวรรณ ขำเพชร, 2555) ที่มีผลต่อการผลิตสร้างอัตลักษณ์ตัวตนของคนเชียงของอีกด้วย นอกจากคำขวัญแล้วคนในพื้นที่ยังมีความพยายามสร้างภาพตัวแทนของพื้นที่ (Representations of space) เพื่อยึดเหนี่ยวความสัมพันธ์ในการผลิตกับสิ่งอื่นทั้งความรู้ สัญลักษณ์ รหัสและที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ (Lefebvre, 1991 อ้างในจารุวรรณ ขำเพชร, 2555) ผ่านการสร้างพิธีกรรมปลากบบริเวณริมแม่น้ำโขง การประกอบพิธีกรรมการเลี้ยงผีหลวง (ผีหลวง คือผีที่อยู่ในแม่น้ำโขงทำหน้าที่คุ้มครองปลากบ ก่อนที่จะหาปลาต้องมีการเซ่นสรวงบอกกล่าว)

การจกไก เพื่อแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับแม่น้ำโขง การสร้างอัตลักษณ์การแต่งกายด้วยชุดไทยลื้อและชาติพันธุ์อื่น ๆ ในเทศกาลหรือโอกาสสำคัญต่าง ๆ การรื้อฟื้นการประเพณีสำคัญ ๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ การจัดงานประกวดธิดาชนเผ่าขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดงานธรรมยาตราเพื่อแม่น้ำโขง และการสร้างสัญลักษณ์ตามโคมไฟส่องสว่างข้างทาง เป็นต้นสิ่งเหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นว่าคนในท้องถิ่น

และองค์กรภาครัฐในพื้นที่ที่มีความพยายามที่จะสร้างภาพแทนของความเป็นท้องถิ่นให้คนนอกพื้นที่ได้รับรู้ถึงความเป็นเชียงของผ่านสัญลักษณ์ต่างๆ ทั้งนี้ยังมีความพยายามในผลิตชุดความรู้ให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ผ่านการสร้างโฮงเฮียนแม่น้ำของ และผลักดันให้มีการจัดหลักสูตรท้องถิ่น “คนเชียงของ” ในสถานศึกษา ของกลุ่มองค์กรภาคเอกชนและประชาชนในท้องถิ่น อันจะเป็นพลังที่สำคัญที่จะขับเคลื่อนและดำรงอัตลักษณ์ “คนเชียงของ” ต่อไปในอนาคตอีกด้วย ในช่วง 20 กว่าปีที่ผ่านมา เชียงของ จึงเป็นพื้นที่ที่จะต้องเผชิญกับอำนาจรัฐส่วนกลางและอำนาจทุนโลกาภิวัตน์การกำหนดโครงการลงทุนและการพัฒนาที่มาจากส่วนกลางไม่ได้เกิดจากความต้องการของคนท้องถิ่น ดังนั้น “คนเชียงของ” จึงถูกหยิบขึ้นมาใช้แสดงให้เห็นตัวตนคนท้องถิ่นที่บ่งบอกตำแหน่งแห่งที่ สร้างความหมายใหม่ที่สะท้อนความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างท้องถิ่นกับส่วนกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานของชยันต์ วรรณะภูติ ได้กล่าวว่า ในความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ถูกมองข้าม ละเลย ไม่มีอำนาจ ไม่มีความหมาย เพื่อทำให้กลายเป็นสิ่งที่มีความหมาย ดังนั้นคนเชียงใหม่ ถูกนำมาใช้เพื่อทวงอำนาจการตัดสินใจของคนในท้องถิ่นที่คัดค้านไม่เห็นด้วยกับโครงการพัฒนาซึ่งกำหนดและวางแผนโดยส่วนกลาง (ชยันต์ วรรณะภูติ, 2549) ซึ่งสอดคล้องกับการเคลื่อนไหวของกลุ่มท้องถิ่นในพื้นที่เชียงของเกี่ยวกับกรณีการสร้างนิคมอุตสาหกรรมในพื้นที่ทุ่งสามหมอน เมื่อปี พ.ศ. 2549 และพื้นที่ป่าชุมชนบุญเรือง ในช่วงต้นปี 2559 ได้สะท้อนว่าชุมชนได้ใช้วาทกรรม “คนเชียงของ” เพื่อต่อรองกับอำนาจรัฐ แสดงให้เห็นว่าพื้นที่ดังกล่าวมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นที่สัมพันธ์กับข้าว ป่า และน้ำ เป็นการแสดงตัวตนของคนในพื้นที่ที่มีปัญหาจากการรวมศูนย์อำนาจจากส่วนกลาง สื่อความหมายและบ่งบอกว่าคนเหล่านี้อยู่ในพื้นที่ที่ด้อยอำนาจหรือพื้นที่ชายขอบ และทวงถามหาอำนาจของท้องถิ่นที่ถูกกลืนหายไป (ชยันต์ วรรณะภูติ, 2549)

ฉะนั้นแล้ว “คนเชียงของ” ถูกนิยามขึ้นและใช้เป็นเครื่องมือในการต่อรองกับการพัฒนาที่กำหนดโดยรัฐส่วนกลางและทุน โดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นเชียงของ ปฏิบัติการผ่านพื้นที่ทางสังคม (Third space-Social Space) ซึ่งเกิดจากพื้นที่ทางความคิดของคนในท้องถิ่นที่เกิดจากการตีความ หรือให้ความหมายพื้นที่ทางกายภาพที่คนในท้องถิ่นมองเห็น นำไปสู่การสร้างพื้นที่ทางสังคมที่มีทั้งส่วนที่เป็นความจริงและเพียงจินตนาการอันสลับซับซ้อน มีการช่วงชิง ขัดแย้ง และการแทรกแซงอยู่ตลอดเวลา (Lefebvre, 1911 อ้างในชยันต์ วรรณะภูติ, 2549) ซึ่งจากข้างต้นเราจะสังเกตได้ว่าพื้นที่ทางสังคมส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ปฏิบัติการของกลุ่มชาติพันธุ์หลัก ได้แก่ คนยวน (คนเมือง) และคนลื้อ ซึ่งเป็นผลมาจากอำนาจทางเศรษฐกิจ การเข้าถึงทรัพยากร และการเข้าถึงอำนาจทางการเมือง แต่อย่างไรแล้วชุมชนชาติพันธุ์ต่างๆ ในเชียงของก็ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของความเป็น**คนเชียงของ** เพราะต่างเป็นผู้ขับเคลื่อนเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมและการสร้างพื้นที่ต่อรองร่วมกัน ในพื้นที่สำนักความเป็นเชียงของร่วมกัน

บทส่งท้าย

การกำเนิดขึ้นของรัฐชาติสมัยใหม่และการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาลได้ก่อให้เกิดการควบคุมประชากรให้อยู่ในพื้นที่ชุมชนจินตนาการภายใต้เส้นแบ่งเขตแดนทำให้การแบ่งความเป็น “เรา” และ “เขา” ภายใต้ความเป็นชาติ การเคลื่อนย้ายผู้คนและสิ่งของไม่ได้เป็นไปอย่างเสรีภายใต้ขอบเขตพรมแดนรัฐซึ่งอยู่เหนือพรมแดนของชาติพันธุ์ ประชากรถูกกำหนดความเป็นพลเมืองผ่านการมีบัตรประจำตัวประชาชน แต่

ขณะเดียวกันยังมีกลุ่มคนบางกลุ่มบนพื้นที่สูงและห่างไกล ไม่มีบัตรซึ่งแสดงความเป็นพลเมืองของรัฐ แต่เขาเหล่านั้นได้อาศัยอยู่ในพื้นที่และทำคุณประโยชน์มากมายให้เชียงของ ตั้งแต่ก่อนเกิดรัฐชาติสมัยใหม่ แต่ทำไมเขาเหล่านั้นกลับไม่มีสิทธิในความเป็นพลเมืองของเชียงของความเป็น “คนเชียงของ” จึงควรจะเป็นภาพแทนของคนหลากหลายชาติพันธุ์ที่อาศัยและมีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ชายแดนติดกับประเทศลาว มีวัฒนธรรมประเพณีที่สัมพันธ์กับแม่น้ำโขง ซึ่งใช้แสดงให้เห็นตัวตนคนท้องถิ่นที่บ่งบอกตำแหน่งแห่งที่สื่อความหมายและบ่งบอกว่าเขาเหล่านี้เป็นคนในพื้นที่ การสร้างตัวตน “คนเชียงของ” ไม่อาจจะนิยามได้จากภายในหรือภายนอกเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่หากเกิดขึ้นจากการปะทะประสานระหว่างกระแสการพัฒนาจากภายนอก และการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของความเป็นเชียงของผ่านพื้นที่ทางสังคมต่างๆ “คนเชียงของ” จึงเป็นวาทกรรมที่ถูกสร้างเพื่อใช้เป็นพื้นที่ในการต่อรองกับกระแสการพัฒนาและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วโดยคนในท้องถิ่น เพื่อสร้างสำนึกความเป็นท้องถิ่น เพื่อให้ “คนเชียงของ” สามารถเรียกร้องการคืนอำนาจและต่อรองกับอำนาจในบริบทต่างๆ มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ การนิยามตัวตนของ “คนเมือง” ในงานของชยันต์ วรรธนะภูติ (2549) ดังนั้นแล้วหากตั้งคำถามว่า “ใครคือคนเชียงของ?” เราก็คงไม่อาจหาคำตอบได้จริงๆ ว่าใครคือคนเชียงของ แต่ทว่าอาจนิยามได้ว่า “คนเชียงของ” คือ กลุ่มคนที่มีสำนึกเรื่องของพื้นที่ มีอัตลักษณ์ที่แตกต่าง มีวัฒนธรรมหลากหลาย สัมพันธ์และอยู่รวมกันด้วยสำนึกความเป็นท้องถิ่น ร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืนภายใต้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในพื้นที่

บรรณานุกรม

- เกรียงศักดิ์ รองเดช. (2551). สิ่งจูงใจต่อการตัดสินใจปลูกยางพาราของเกษตรกร อำเภอเชียงของ จังหวัด เชียงราย. วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จามะรี เชียงทอง. (2551). การเปลี่ยนแปลงด้านการพัฒนาในเชียงของ. เชียงใหม่ : ภาควิชาสังคมวิทยาและ มานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จารุวรรณ ขำเพชร. (2555). พื้นที่เมืองและชีวิตของคนในหอยคาบอย. ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา ศิลปวัฒนธรรมวิทย์. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชยันต์ วรรณะภูติ. (2549). "คนเมือง" : ตัวตน การผลิตซ้ำสร้างใหม่ และพื้นที่ทางสังคมของคนเมือง. ใน อานันท์ กาญจนพันธ์, อยู่ชายขอบ มองลดความรู้ รวมบทความเนื่องในวาระครบรอบ 60 ปี ฉลาด ชาย รมิตานนท์ (หน้า 33-73). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- ชัยพงษ์ สำเนียง. (2557). ความสัมพันธ์ไร้พรมแดน: การจัดการทรัพยากรสองริมฝั่งโขงของชาวเชียงแสนเชียง ของ และต้นฝ้างห้วยทราย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เดลินิวส์. (31 ตุลาคม 2557). คนเชียงของพร้อมรับเขตเศรษฐกิจพิเศษ. เข้าถึงได้จาก เดลินิวส์: <http://www.dailynews.co.th/politics/277868>
- ธงชัย วินิจจะกุล. (2556). กำเนิดสยามจากแผนที่: ประวัติศาสตร์ภูมิกายาของชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ อ่าน.
- นิติ ภาวครพันธ์. (2558). ขวณถก ชาติและชาติพันธุ์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สยาม.
- นิวัฒน์ ร้อยแก้ว และคณะ. (2547). เชียงของ เวียงแก่น: พัฒนาการของสังคมชายขอบจากอดีตสู่การ เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจการเมืองในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุน การวิจัย.
- เบน แอนเดอร์สัน. (2557). ชุมชนจินตกรรม บทสะท้อนว่าด้วยกำเนิดและการแพร่ขยายของชาตินิยม. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ประสิทธิ์ ลิปรีชา. (2555). ทฤษฎีชาติพันธุ์สัมพันธ์ รวมบทความทางทฤษฎีเกี่ยวกับอัตลักษณ์เชื้อชาติ กลุ่ม ชาติพันธุ์ การจัดองค์การความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์และรัฐประชาชาติ. เชียงใหม่: ศูนย์ชาติพันธุ์ ศึกษาและการพัฒนา
- ประสิทธิ์ ลิปรีชา. (2557). กระบวนทัศน์การศึกษาชาติพันธุ์สัมพันธ์. วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง : ปีที่ 10 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2557, 219-242.
- พรหม จิตรส. (18 กุมภาพันธ์ 2559). ประวัติความเป็นมาของบ้านทุ่งอ่าง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. (วสันต์ สรรพสุข, ผู้สัมภาษณ์)
- พิพัฒน์ ธนาภิ. (2552). วาทกรรมว่าด้วยปลาบึกในเชียงของ : การต่อรองการพัฒนาของชาวบ้านในลุ่มน้ำ โขง. เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ยศ สันตสมบัติ. (2548). อำนาจ พื้นที่และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ : การเมืองวัฒนธรรมของรัฐชาติในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วรารุณ ศรีโสภาค. (2538). ชุมชนโบราณที่มีคู-คันดินล้อมรอบในลุ่มน้ำแม่อิง : การศึกษาเชิงภูมิศาสตร์การตั้งถิ่นฐานและความสัมพันธ์ในระบบโครงสร้างสังคมเมือง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ ภาคโบราณคดี. นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
- วีระศักดิ์ แซ่เห่อ. (5 กุมภาพันธ์ 2559). ประวัติศาสตร์และความเป็นมาของบ้านทุ่งน่าน้อย. (วสันต์ สรรพสุข, ผู้สัมภาษณ์)
- ศศิภา คำกำ. (2557). เชียงของในความหมายใหม่: กระบวนการสลายเส้นแบ่งและสร้างเส้นแบ่งของคนเชียงของท่ามกลาง การพัฒนาในระดับภูมิภาคลุ่มน้ำโขง. การประชุมวิชาการระดับนานาชาติ “สังคมเปลี่ยนผ่าน/เปลี่ยนผ่านสังคม : 50 ปี สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่” 15-16 กุมภาพันธ์ 2557 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สงวน โชติสุขรัตน์. (2552). ตำนานเมืองเหนือ. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ศรีปัญญา.
- สร้อยดี อ่องสกุล. (2544). ประวัติศาสตร์ล้านนา. กรุงเทพฯ : อมรินทร์.
- โสภิตา วีรกุลเทวัญ. (2548). เชียงของ : ชาติพันธุ์และการค้าที่ชายแดน. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ข้อเสนอเชิงทดลองว่าด้วยกรอบการศึกษาการเมืองแบบหลังสมัยใหม่

The Experimental Scope of Postmodern Politics

พิสิษฐกุล แก้วงาม

อาจารย์สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย “การเมืองหลังสมัยใหม่ : กรอบการศึกษาและวิธีวิทยา” ซึ่งเป็นการวิจัยเอกสารโดยใช้วิธีวิทยาวงศาวิทยาเพื่อวิเคราะห์การสถาปนากรอบการศึกษาการเมืองของสกุลต่างๆในการศึกษาการเมืองในฐานะของวาทกรรมหลักที่ในเวลาเดียวกันก็เบียดขับกรอบการศึกษาการเมืองอื่นๆไปผ่านการแสวงหาจุดแยกต่างๆในพัฒนาการของประวัติศาสตร์ ผลการศึกษาคือกรอบการศึกษาการเมืองหลังสมัยใหม่แบบประเพณีนิยม พฤติกรรมนิยม และหลังพฤติกรรมนิยมนั้นคือความพยายามในการสถาปนาความจริงหนึ่งเดียวอันเป็นผลจากความต้องการคำอธิบาย “การเมือง” จากนักรัฐศาสตร์ของสังคมอเมริกันในช่วงต่างๆ ในขณะที่กรอบการมองการเมืองสกุลหลังสมัยใหม่มักกลับเสนอให้มองการเมืองว่าเป็นกระบวนการเปิดโอกาสให้กับกลุ่มต่างๆในการแสดงออกซึ่งสิทธิและเสรีภาพ

คำสำคัญ :การเมืองหลังสมัยใหม่, กรอบการศึกษา, วงศาวิทยา

Abstract

This article is part of a documentary research project called “Postmodern Politics: Scopes and Methodologies”. This documentary research employs genealogical techniques to analyze the establishment of scopes of discourse in schools of political sciences and to examine at the same time the subjugation of other discourses. The results show that modern schools of political science including traditionalism, behavioralism, and post-behavioralism attempt to establish universal truths out of a need to explain political concepts proposed by Americans’ political scientists in those periods. Postmodern politics, however, views politics as a process through which groups are given opportunities to represent their rights and liberty.

Keywords : postmodern politics, scope, genealogy

บทนำ

ในช่วง ค.ศ. 1861 – 1865 สหรัฐอเมริกาเกิดสงครามกลางเมือง ผลกระทบจากสงครามครั้งนี้ในด้านหนึ่งทำให้วงการการศึกษาในสหรัฐอเมริกามีความตื่นตัวขนานใหญ่ มีการยกระดับวัดและวิทยาลัยชุมชนขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยด้วยการเพิ่มการเรียนการสอนวิชาศิลปศาสตร์ ที่ถูกแตกแขนงองค์ความรู้อย่างเป็นเอกเทศไปอีกหลายสาขา เพื่อตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ของชาวอเมริกันในเวลานั้น แนวคิดแบบวิทยาศาสตร์และการใช้เทคโนโลยีมาหาความรู้ถูกนำมาแทนที่แนวคิดทางปรัชญาและศาสนา โดยมองว่าวิทยาศาสตร์เป็น

เครื่องมือสำคัญในการขยายองค์ความรู้ของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์ความรู้ว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคมสมัยใหม่ ในส่วนของการเรียนการศึกษาการเมืองในช่วงนี้ได้รับคุณูปการอย่างยิ่งจาก ไวท์ (Andrew D. White) นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ที่มองว่าวิชาวิทยาศาสตร์ทางการเมืองจะเป็นหัวหอกสำคัญในการปฏิวัติองค์ความรู้อเมริกันจึงผลักดันการเรียนการสอนการเมืองเชิงวิทยาศาสตร์อย่างจริงจัง ทว่าเขาก็กังขาไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องมีระเบียบวิธีในการศึกษาการเมืองที่เคร่งครัด หรือต้องมีการฝึกฝนระเบียบวิธี หรือวิธีวิทยาในการศึกษาในแบบที่มีในศาสตร์บริสุทธิ์ เพียงแต่เชื่อว่าการศึกษาการเมืองต้องมีความเป็นเหตุเป็นผลมากขึ้น (Crick, 1965 : 3-19.) ส่วนกรอบในการศึกษาคือเรื่อง “รัฐธรรมนูญและรูปแบบของรัฐ” ผ่านแนวคิดวิทยาศาสตร์แห่งการเมือง (science of politics) วิทยาศาสตร์ทางการเมือง (political science) วิทยาศาสตร์แห่งการปกครอง (science of government) วิทยาศาสตร์ของการนิติบัญญัติ (science of legislation) (Farr, 1991 : 66 - 67.)

ลีแบร์ (Francis Lieber) ศาสตราจารย์ด้านรัฐศาสตร์คนแรกของโลก เป็นคนแรกที่เสนอจะศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมืองโดยเชื่อว่าประวัติศาสตร์เป็นการทำงานทางสถิติรูปแบบหนึ่ง และการใช้ความเป็นเหตุเป็นผลด้วยศาสตร์การตีความจะเป็นวิธีวิทยาที่สำคัญในการศึกษารัฐศาสตร์ในฐานะศาสตร์ของ “พลเมือง” หรืออีกคำหนึ่งที่เขาใช้ก็คือ “มนุษย์ผู้ตัดสิน (jural being)” ลีแบร์ประกาศว่าภารกิจใหญ่ของนักรัฐศาสตร์คือการพุมพิภพจิตวิญญาณความเป็นสถาบันของรัฐผ่านประวัติศาสตร์จะแสดงให้เห็น “เจตจำนงแห่งรัฐ (state will)” ที่การสร้างพลเมืองที่มีความสามารถในการตัดสินใจในเรื่องใดๆ โดยเฉพาะต้องกล้าตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวพันกับสถาบันต่างๆของรัฐ ในฐานะพลเมืองยุคใหม่ของสาธารณรัฐ Farr and Seidelman, ibid : 17.)

ทั้งนี้ ดรายเซค และ เลโอนาร์ด (Dryzek and Leonard, 1988). สรุปสกุลทางความคิดด้านรัฐศาสตร์ในศตวรรษที่ 20 หลังจากการก่อร่างสร้างตัวออกเป็น 3 สกุล คือ ประเพณีนิยม พฤติกรรมนิยม และ หลังพฤติกรรมนิยม ซึ่งทั้ง 3 สกุลนี้ยังมีอิทธิพลในการศึกษาวิจัยการเมืองอยู่จนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตามการเคลื่อนไหวทางวิชาการที่สำคัญที่สุดในปลายศตวรรษที่ 20 คือกระแสหลังสมัยใหม่ซึ่งมีอิทธิพลกระทบกับองค์ความรู้ในแทบทุกสาขาวิชา สำหรับในทางรัฐศาสตร์มีความพยายามจะนิยามสิ่งที่เรียกว่า “การเมืองหลังสมัยใหม่” อย่างน้อยก็ตั้งแต่ราว ทศวรรษที่ 1960 แต่ทว่า ณ ปัจจุบันการถกเถียงว่ากรอบการศึกษาการเมืองวิธีวิทยาของการเมืองหลังสมัยใหม่นั้นคืออะไรนั้นก็ยังไม่ได้ข้อสรุป (Best and Keller, Online source).

ดังนั้นหากจะกล่าวให้มากขึ้น การศึกษาถึงการมองการเมือง วิธีวิทยาของการเมืองหลังสมัยใหม่จึงถือว่ายังเปิดกว้างให้กับข้อเสนอเชิงทดลองต่างๆอยู่เสมอ

วิธีการศึกษา

บทความนี้ใช้วิธีการศึกษาเอกสารด้วยวงศาวិทยา ซึ่งเป็นวิธีวิทยาตระกูลหลังโครงสร้างนิยม

แนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

วงศ์วิทยา (genealogy) คือวิธีการในการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีชื่อเสียงที่สุดวิธีการหนึ่ง ซึ่งถูกนำเสนอโดย มิเชล ฟูโกต์ ทั้งนี้พื้นฐานทางทฤษฎีของวิธีวิทยาดังกล่าวของฟูโกต์นั้นวางอยู่บนมโนทัศน์ 3 เรื่องคือ “อำนาจ” “ความรู้” และ “วาทกรรม” วิธีการศึกษาแบบวงศ์วิทยานี้ฟูโกต์เขามองว่าเป็น “วิธี (tactic)” ในการหาความรู้แบบหนึ่ง (Foucault, 1980 : 85) ซึ่งเขาพัฒนามาจากวิธีการศึกษาแบบโบราณคดี (archeology) ที่เป็นการวิเคราะห์เพื่อหาความรู้จากวัตถุแห่งการศึกษาที่ไม่ได้ถูกเขียนเป็นตัวอักษรให้กลายเป็นความรู้ที่ถูกยอมรับ โบราณคดีจะทำให้ผู้ศึกษาได้เห็นถึงโครงข่ายของสิ่งที่ยึดโยงสิ่งที่ถูกศึกษาเข้าไว้กับสังคม นักโบราณคดีจึงคือผู้ที่ทำให้สิ่งที่ไม่เคยถูกเห็นกลับมามองเห็น และสิ่งที่ไม่ถูกได้ยินกลับมามีได้ยิน ทั้งนี้ข้อแตกต่างของวงศ์วิทยาและโบราณคดีคือวงศ์วิทยานี้จะมองหาอำนาจที่แฝงอยู่ในวัตถุแห่งการศึกษานั้นด้วย (Kendall and Wickham, 1999 : 25). จากทฤษฎีดังกล่าวนี้วงศ์วิทยาจะต้องพยายามมองว่า จุดแยก, จุดแตกหัก, ความไม่ลงรอย, ความแตกต่างที่ปรากฏอยู่ในประวัติศาสตร์แล้วพิจารณาว่าจุดแยก, จุดแตกหัก, ความไม่ลงรอย, ความแตกต่างหรือก็คือความไม่ต่อเนื่อง (discontinuity) ในประวัติศาสตร์เพื่อหาสิ่งที่ฟูโกต์เรียกว่า “วาทกรรม” ที่ “เป็นทั้งเครื่องมือ และผลกระทบของอำนาจ ปกป้องไม่ให้เกิดการต่อต้านในอำนาจ สืบทอด และสร้างสรรค์อำนาจ ให้อำนาจแข็งแกร่งขึ้น แต่ขณะเดียวกันก็บ่อนเซาะอำนาจทำให้เรามองเห็นวิธีที่จะต่อต้านอำนาจให้สำเร็จอย่างไรได้” (Foucault, 1978 : 100-101).

หากกล่าวในอีกภาษาหนึ่ง วาทกรรมนี้เป็นระบบของโครงสร้างในการรับรู้ความเป็นจริง วงศ์วิทยาจึงเป็นการขุดคุ้ยเข้าไปในประวัติศาสตร์ของการต่อสู้ในการสถาปนาความรู้ให้กลายเป็นความจริง หรือในภาษาของฟูโกต์ การสถาปนาดังกล่าวได้ทำให้ความรู้ใดกลายเป็นวาทกรรม กลายเป็นความจริง และกลายเป็นธรรมชาติที่ในขณะเดียวกันก็ได้ทำให้ความรู้อื่นๆกลายเป็น “ความรู้ที่ถูกกวาดไว้ใต้พรม (subjugated knowledge)” วงศ์วิทยาจะเป็นวิธีการที่จะทำให้เข้าใจได้ว่ากระบวนการทางอำนาจอะไร และอย่างไรที่ทำให้ความรู้ใดสามารถสถาปนากลายเป็นวาทกรรมที่ครอบงำให้ความรู้อื่นๆไม่สามารถถูกรับรู้ว่าเป็นความรู้ได้ นักวงศ์วิทยามีหน้าที่ที่จะต้องนำความรู้เหล่านั้นกลับมา และแปลความเพื่อเปิดเผยให้มองเห็นปฏิบัติการทางอำนาจดังกล่าว (Foucault, 2003 : 7)

มโนทัศน์และวิธีการของฟูโกต์สร้างคุณูปการสำคัญให้กับการศึกษาทางการเมืองเพราะ หากกล่าวให้ถึงที่สุดแล้วรัฐศาสตร์ก็คือ “การศึกษาการเมืองที่เป็นเรื่องของการศึกษาความสัมพันธ์ทางอำนาจ” (Dahl, 1957) สำหรับฟูโกต์อำนาจจะดำรงอยู่ในเครือข่ายอันสลับซับซ้อน ณ จุดย่อยๆ ที่แทรกตัวอยู่ในทุกอณูของสังคม ซึ่งที่ทั้งด้านการกดขี่ และสร้างสรรค์ อันทำให้เกิด “ความจริง” (ไซริรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2545 : 287 - 282) ซึ่งความจริงสำหรับบทความฉบับนี้ก็คือความจริง (วาทกรรม) ว่าด้วย “การเมือง” ที่ได้มาจากอำนาจในการสถาปนา “กรอบการศึกษาการเมือง” ในวงวิชาการรัฐศาสตร์ในแต่ละช่วงสมัยนั่นเอง

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเอกสาร ขอบเขตของการศึกษาคือตัวบทที่กล่าวถึงกรอบการศึกษาการเมืองที่ปรากฏในวงวิชาการรัฐศาสตร์อเมริกัน ทั้งนี้เพราะรัฐศาสตร์อเมริกันนั้นมีอิทธิพลอย่างสูงต่อการศึกษาการเมืองในโลกเสรี และสังคมไทย อนึ่งกรอบการศึกษาการเมืองดังกล่าวจะพิจารณาที่กรอบในสาขาวิชาการเมืองการปกครอง โดยไม่พิจารณาถึงสาขาย่อยอื่นๆคือ การระหว่างประเทศ และสาขาอื่นๆ อาทิ การเมืองท้องถิ่นเนื่องจากเป็นสาขาย่อยที่มีกรอบการศึกษาการเมือง ส่วนสาขารัฐประศาสนศาสตร์ ก็สร้างกรอบการศึกษาการเมืองที่แยกขาดจากรัฐศาสตร์ออกไปแล้ว อย่างน้อยก็สำหรับรัฐศาสตร์สมัยใหม่

การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

หากจะสรุปผลการวิเคราะห์ห้วงศักราชว่าด้วยกรอบการศึกษาทางการเมืองเป็นตารางจะพบว่า

สกุล	อิทธิพลต่อจุดแยก	วาทกรรมหลัก	วาทกรรมที่ถูกกวาด
ประเพณีนิยม	- สงครามกลางเมืองอเมริกัน - วาทกรรมวิทยาศาสตร์ - วาทกรรมปฏิบัตินิยม - วาทกรรมประชาธิปไตยระดับรัฐ - การศึกษาประวัติศาสตร์การเมืองแบบเยอรมัน	เจตจำนงทางการเมืองที่เป็นผลจากประวัติศาสตร์และพัฒนาการของสถาบันทางการเมืองการปกครองที่เป็นทางการ	- ศีลธรรม - พลเมืองผู้ถูกปกครอง
พฤติกรรมนิยม	- ชัยชนะของนักสหพันธรัฐ - การเพิ่มอำนาจสภาคองเกรส - วาทกรรมประชาธิปไตยระดับรัฐและพลเมือง - วาทกรรมมืออาชีพทางการเมือง - การสร้าง APSA - วารสาร APSR	ทัศนคติที่มีผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองของพลเมืองผู้ถูกปกครองที่กำลังเกิดขึ้นจริงจากผลกระทบจากนโยบายของรัฐ	- ประวัติศาสตร์และพัฒนาการของสถาบันทางการเมืองการปกครองที่เป็นทางการ - ค่านิยมทางการเมือง - ปรากฏการณ์ทางการเมืองนอกกรอบประชาธิปไตย
หลังพฤติกรรมนิยม	- สงครามเย็น - วาทกรรมประชาธิปไตยแบบพลเมือง - งานวิจัยไม่สามารถอธิบายสังคม	ปรากฏการณ์ทางการเมืองและค่านิยมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย	- สถิติของพฤติกรรมทางการเมืองที่ปราศจากทฤษฎี

ตารางที่ 1 สรุปผลการวิเคราะห์ห้วงศักราชว่าด้วยกรอบการศึกษาทางการเมืองสมัยใหม่

จากตารางสามารถขยายความได้ดังนี้ เริ่มจากข้อสรุปของทรายเชค และ เลโอนาร์ด (ibid.). ที่สรุปสกุลทางความคิดด้านรัฐศาสตร์ในศตวรรษที่ 20 เป็น 3 สกุล คือ ประเพณีนิยม พฤติกรรมนิยม และหลังพฤติกรรมนิยม หากพิจารณาที่การสถาปนาความจริง (วาทกรรม) ว่าด้วย “การเมือง” ที่ได้มาจากอำนาจในการสถาปนา “กรอบการศึกษาการเมือง” ที่เกิดจากจุดแยกที่มีผลต่อวงวิชาการรัฐศาสตร์ในแต่ละช่วงสมัยดังนี้

1. การเมืองในสกุลความคิดแบบประเพณีนิยม : กิจการของสถาบันแห่งรัฐ สงครามกลางเมืองอเมริกันและวาทกรรมวิทยาศาสตร์ส่งผลให้เกิดความต้องการในการสร้างคำอธิบายการเมืองที่แยกขาดจากศีลธรรมทางศาสนาที่สอนอยู่ในวิทยาลัยชุมชนต่างของอเมริกาทำให้การเมืองเป็นเรื่องที่ขมขื่นปฏิบัติได้จริงในส่วนการศึกษาประวัติศาสตร์การเมืองแบบเยอรมันหากพิจารณาจากกู๊ดนาว (Good now, 1904) ที่เสนอว่ารัฐศาสตร์นั้นควรมีกรอบการศึกษาที่ “รัฐ” ในฐานะวัตถุแห่งการศึกษาที่สำคัญที่สุด ซึ่งที่เป็นเช่นนี้เพราะรัฐศาสตร์ในยุคแรกนั้นได้รับการศึกษาโดยนักประวัติศาสตร์ และมีวิธีการศึกษาที่สำคัญคือศาสตร์การตีความ (hermeneutics) กู๊ดนาวเรียกกรอบการศึกษาการเมืองในการศึกษาการเมืองแบบวิทยาศาสตร์นี้ว่า “แนวคิดประเพณีที่ให้ความสำคัญกับสถาบันนิยม (the traditionalist orientation toward institutionalism)” ซึ่งการศึกษารัฐคือการศึกษาว่า “รัฐมีเจตนานางที่สื่อสารออกมาอย่างไร เจตจำนงของรัฐมีองค์ประกอบใดบ้าง และเจตจำนงของรัฐถูกทำให้สำเร็จได้อย่างไร” การกล่าวเช่นนี้ทำให้ต้องนิยามเจตจำนงว่าคือผลผลิตของค่านิยมทางการเมืองแบบขมขื่นที่สามารถทำความเข้าใจผ่านการตีความนโยบาย และกฎหมายของรัฐ กรอบการศึกษาดังกล่าวนี้นำไปสู่การถกเถียงถึงข้อบกพร่องที่ปรากฏในกฎหมายและนโยบายของรัฐ ซึ่งก็คือข้อบกพร่องในกระบวนการที่เจตจำนงของรัฐทำงาน และนำข้อบกพร่องดังกล่าวไปสถาปนาข้อเสนอที่ตอบสนองกับเจตจำนงของรัฐในเวลานั้น

แนวทางการศึกษาการเมืองแบบประเพณีนิยม ในทางหนึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความพยายามสรรเสริญความคิดความเชื่อเรื่องเสรีภาพ และความเป็นสถาบันสาธารณรัฐของสหรัฐอเมริกา หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นวาทกรรมประชาธิปไตยระดับรัฐ เห็นได้ชัดจากลีแบร์ที่เสนอว่าเป้าหมายในการศึกษารัฐศาสตร์นั้นกล่าวในอีกภาษาหนึ่งก็คือการสร้างความสำเร็จในสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองผ่านการให้การศึกษาโดยรัฐ เพื่อสร้างพลเมืองที่มีความสามารถในการตอบสนองสถาบันต่างๆของรัฐ (Farr and Seidelman, ibid : 17.) คุณูปการจากข้อเสนอทางวิธีวิทยาของลีแบร์ส่งผลให้รัฐศาสตร์เริ่มมีการเรียนการสอนที่ชัดเจนขึ้นในระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษา แต่อย่างไรก็ตามรัฐศาสตร์สกุลประเพณีนิยมก็ยังไม่อาจสถาปนาเอกลักษณ์ในสาขาวิชาของตนได้อย่างชัดเจน ดังที่ฟาร์ (Farr, ibid : 75.) มองว่าเป็นเพียงการสถาปนาให้กรอบการศึกษาการเมืองที่ “สถาบันของรัฐ” กลายเป็นวัตถุแห่งการศึกษาของนักรัฐศาสตร์ได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้นเท่านั้น โดยมองว่าปรากฏการณ์ทางการเมืองของพลเมืองผู้ถูกปกครองนั้นเป็นวาทกรรมรองที่สนับสนุนวาทกรรมหลักคือสถาบันของรัฐเท่านั้น

ประวัติศาสตร์กับรัฐศาสตร์มีความใกล้ชิดกันอย่างยิ่งดังคำขวัญของนักรัฐศาสตร์อเมริกันยุคแรกที่ว่า “ประวัติศาสตร์คือการเมืองในอดีต และการเมืองคือภาพแสดงในปัจจุบันของประวัติศาสตร์” และสิ่งที่ต้อง

พิจารณาคือการที่อิทธิพลในการศึกษาการเมืองแบบวิทยาศาสตร์ยุคแรกนี้ได้รับอิทธิพลจากนักวิชาการเยอรมัน และนักรัฐศาสตร์อเมริกันที่ไปศึกษาวิชารัฐศาสตร์มาจากเยอรมนีที่ต่างเข้ามามีบทบาทร่วมกันผลักดันการปฏิวัติทางภูมิปัญญาอเมริกันหลังสงครามกลางเมือง (Lipset, *ibid* : 1-3). ทว่านักรัฐศาสตร์อเมริกันกลุ่มดังกล่าวก็พยายามสร้างวิธีการศึกษาการเมืองแบบใหม่อันนำไปสู่กรอบการศึกษาการเมืองใหม่ในเวลาต่อมา (Crick, *ibid*. : 17 – 19.).

2. ข้อวิพากษ์ต่อการเมืองในสกุลความคิดแบบประเพณีนิยม : วิชาการ กับ วิชาชีพ ในความพยายามดังกล่าวงานของ เบอร์เจสส์ (Burgess, 1890 : Preface.) จะมีความโดดเด่นในด้านความพยายามในการเอาสถิติเข้ามาช่วยในการวิเคราะห์ประวัติศาสตร์สถาบันทางการเมือง และรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ นอกจากนี้เขายังก่อตั้งสำนักที่ศึกษาวิชารัฐศาสตร์ขึ้นอย่างเป็นเอกเทศสำนักแรกที่มหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ใน ค.ศ. 1880 ทั้งนี้การที่กลางศตวรรษที่ 20 สภาวการณ์ทางการเมืองของสหรัฐอเมริกาในเวลานั้นรัฐบาลกลาง มีลักษณะอำนาจรวมศูนย์ องค์ความรู้ที่เป็นที่ต้องการของสังคมจึงต้องเป็นความรู้ที่ปฏิบัติได้จริงยิ่งขึ้น (Merriam, 1903; 302.) ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ยังส่งผลให้กรอบการศึกษาการเมืองเปลี่ยนแปลง อาทิการที่วิลสันได้นำเสนอแนวคิด ใน ค.ศ.1887 ว่าในรัฐที่เป็นประชาธิปไตยนั้น สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ “ระบบการบริหารงานของรัฐ (Bureaucracy)” ที่เป็นมืออาชีพที่แยกขาดออกจากวิถีชีวิตทางการเมืองของประชาชนทั่วไป (Farr and Seidelman, *ibid* : 18.) ทั้งนี้วิลสัน (Wilson, 1887:197-200). พยายามพัฒนารอบการศึกษาการเมืองแห่งการปฏิบัติที่ทำได้จริง (pragmatically politics) ในการบริหารกิจการของรัฐ โดยผู้ศึกษาต้องพยายามหาคำตอบให้ได้ว่าอะไรคือสิ่งที่รัฐบาลสามารถกระทำได้ดีที่สุดในขณะที่ใช้ทรัพยากรได้คุ้มค่าและน้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ การบริหารจัดการเชิงนโยบายต้องสอดคล้องกับความซับซ้อนที่เกิดขึ้นในองค์กรภาครัฐในของยุคสมัย และจากสภาวะทางสังคมและการเมืองสหรัฐอเมริกาที่ตึงเครียด ทำให้การศึกษาการเมืองที่แตกต่างไปจากแนวนิยมเสรีประชาธิปไตยอเมริกันจะเป็นความไม่สมควร ในเรื่องนี้วิลสันจึงเชื่อมั่นว่าศาสตร์ว่าด้วยการบริหารรัฐจะเป็นวิถีทางที่การศึกษาการเมืองที่กระทำได้อย่างปลอดภัยที่สุดแล้วในการศึกษาองค์ความรู้ทางการเมืองทั้งหมด

กู๊ดนาว (Goodnow, 1900 : 1-22). เสนอไปถึงขนาดที่ว่าให้แยก “การเมือง” ออกจาก “การบริหารกิจการสาธารณะ” จนต่อมาได้แยกตัวออกมาเป็นวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ในทศวรรษ 1920 โดยกู๊ดนาวมองว่านักรัฐศาสตร์อเมริกันนั้นศึกษาการเมืองการปกครองแต่เพียงแง่มุมสถาบันทางการเมืองโดยเฉพาะรัฐธรรมนูญเป็นหลัก แต่น้อยคนที่จะมองกลับไปดูองค์กรต่างๆของรัฐที่ทำงานเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของประชาชน การเปลี่ยนกรอบการศึกษาการเมืองนี้ส่งผลให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์กรอบการศึกษาการเมืองแบบประเพณีนิยมมากมาย อาทิ เบียร์ด (Charles A. Beard, 1908. Quoted in Farr and Seidelman, *ibid* : 116 – 127). ถึงกับวิจารณ์ปรัชญาการเมืองที่เป็นวิธีการศึกษาการเมืองที่สำคัญของการศึกษาสกุลประเพณีนิยมว่ามงาย และสร้างภาพมายาให้กับอำนาจของชนชั้นสูง มีแต่การคาดเดา ไม่สอดคล้องกับยุคสมัย และไม่ได้เปิดเผยความซับซ้อนของการเมือง การดำรงอยู่ของประชาชน ไม่ให้แง่มุมทางการศึกษาวิจัยที่ปฏิบัติได้จริงอะไรเลย หรือการที่ วิลลอบบี้ (Willoughby, 1904 ;107–108). เรียกร้องให้ผู้ที่มีความสามารถในเรื่องรัฐที่

สมควรจะเสนอข้อคิดเห็นทางการเมือง กล่าวอีกภาษาหนึ่งก็คือการมองรัฐศาสตร์ในฐานะ “วิชาการ” ได้กลายเป็น “วิชาชีพ” นั่นเอง ข้อเสนอสนับสนุนความคิดนี้ก็คือความพยายามในการตั้งองค์กรวิชาชีพในทางรัฐศาสตร์อย่างจริงจัง คือสมาคมรัฐศาสตร์อเมริกัน (American Political Science Association หรือ APSA) ใน ค.ศ. 1903 ซึ่งทางสมาคมฯ ได้ผลิตวารสาร American Political Science Review (APSR) ขึ้นในอีก 3 ปีต่อมา (ASPA, Online Source). ซึ่งถือเป็นการกระจายวาทกรรมสถาปนาว่าด้วยกรอบการศึกษาการเมืองข้างต้น เพราะการถือกำเนิดของสมาคมฯ และวารสารดังกล่าวถือเป็นการลงหลักปักฐาน และให้ที่ทางในวงวิชาการกับการศึกษาการเมืองในเวลานั้นในฐานะขององค์ความรู้ที่เป็นวิชาชีพอันชอบธรรม ยึดโยงโครงข่ายความจริงว่าด้วยการเมืองของคนเหล่านี้ไว้ด้วยกันผ่านการสร้างความต้องการ เป้าหมายและระเบียบวิธีในการศึกษาการเมืองให้กับ “นักวิทยาศาสตร์ทางการเมือง (political scientist)” ทั้งที่อยู่ในระบบและนอกระบบมหาวิทยาลัย (Duval, 1998 : Online Source). อย่างไรก็ตามแม้จะมีการตั้งสมาคมรัฐศาสตร์อเมริกันขึ้นมาเพื่อสร้างงานวิจัยที่เป็นวิทยาศาสตร์ในแนวนิยมของยุคสมัยใหม่ก็ตาม แต่รัฐศาสตร์ก็ยังคงถูกวิพากษ์บนเรื่องเดิมนั่นคือยังไม่มีความเป็นวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ (Crick, ibid : 94). เบนท์ลีย์จึงพยายามนำเสนอเครื่องมือในการศึกษาการเมืองในเชิงประจักษ์ โดยเสนอนักรัฐศาสตร์ควรจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจปรากฏการณ์การเมืองในปัจจุบันว่า “กำลังเกิดอะไรขึ้น” และ “กำลังแสดงอะไรออกมาให้เห็น” มากกว่าที่จะทำความเข้าใจผ่านทฤษฎีโบราณ และการที่วิธีการแบบประเพณีนิยมมักนิยมศึกษาแต่ผู้ปกครองทั้งในเรื่องความคิด แนวทาง วิถีชีวิต ฯลฯ นักรัฐศาสตร์ก็จะมองเห็นเพียงแต่ผู้ปกครอง แต่จะไม่เห็นสภาพการเมืองที่เป็นจริง เพราะประเพณีนิยมจะมองไม่เห็นพลเมืองที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายนั้น เบนท์ลีย์จึงเสนอให้ศึกษา “มติมหาชน” ซึ่งเขาเชื่อว่าเป็นปรากฏการณ์ที่ “กำลังเกิดขึ้นจริงของการเมืองการปกครอง (something doing government)” ที่ไม่ได้ศึกษาจากมุมมองหรือทัศนคติของคนเพียงคนเดียว แต่ต้องศึกษาทัศนคติระดับกลุ่มเพื่อจะนำมาสร้างสมมติฐานของการศึกษา ผ่านการเก็บข้อมูลวัตถุดิบให้มากที่สุด วัตถุดิบที่น้อยเท่าไรก็ยิ่งทำให้สมมติฐานมีความอ่อนแอมากขึ้นเท่านั้น (Bentley, 1908, 162 - 177).

3. การเมืองในสกุลความคิดแบบพฤติกรรมนิยม : พฤติกรรมทางการเมืองของประชาชน การศึกษาการเมืองว่าคือการวัดค่า “ปรากฏการณ์ของพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชน” ทำให้แนวนิยมในงานศึกษาของนักรัฐศาสตร์ในช่วงนี้ค่อยๆ ขยับเข้าสู่แนวคิดตระกูลปฏิฐานนิยม (positivism) ที่ให้ความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อข้อมูลเชิงประจักษ์ (Crick, ibid : 95). และนำไปสู่จุดแยกขาดที่ทำให้กำเนิดสกุลพฤติกรรมนิยมอย่างชัดเจนต่อมา สิ่งทีกระตุ้นการแยกขาดดังกล่าว ส่วนหนึ่งคือสภาพสังคมการเมืองอเมริกันช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ราว ค.ศ. 1918 ที่นักรัฐศาสตร์ได้รับการคาดหวังว่าจะสามารถสร้างคำอธิบายให้กับความหวาดระแวงในสภาวะวิกฤติของประชาธิปไตยของสังคมอเมริกัน ทว่าเอาเข้าจริงในช่วงเวลานั้นการเมืองอเมริกันกลับถูกอธิบายโดยนักข่าวที่ซัดค้ำความพองแพะของการเมืองอเมริกัน และคำอธิบายต่างๆ เหล่านั้นกลับถูกยอมรับในวงกว้างมากกว่าคำอธิบายทางวิชาการของนักรัฐศาสตร์ ทั้งๆ ที่คำอธิบายแบบนี้ก็นั่นไม่ได้ให้คำอธิบายหรือการวิเคราะห์ความหวังต่อการพัฒนาประชาธิปไตยเลย ในขณะที่เดียวกันนักรัฐศาสตร์จำนวนมากก็เลือกที่จะมีวิชาชีพทำงานให้กับรัฐเพื่อตอบสนองให้กับการสร้างความชอบธรรมให้กับการเข้าร่วม

สงครามโลกครั้งที่ 1 ของสหรัฐอเมริกา สร้างโฆษณาชวนเชื่อ และขับเคลื่อนแนวคิดที่รัฐต้องการแต่ไม่มีการสร้างคำอธิบายในสงครามที่เกิดขึ้นในยุโรปเพราะนักรัฐศาสตร์ได้เริ่มละทิ้งสกุลประเพณีนิยมไปแล้ว ทั้งการที่การเมืองภาคปฏิบัติของสหรัฐอเมริกาจึงถูกวิจารณ์ว่าล้มเหลว และไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับความสามารถในการชักจูงคนของ มุสโซลินี ในอิตาลี และ เลนิน ในโซเวียต จนเกิดความเสื่อมศรัทธาให้กับสังคมนิยมประชาธิปไตยอเมริกันโดยที่นักรัฐศาสตร์ไม่มีคำอธิบายที่ชัดเจนว่าทำไมการบริหารจัดการสาธารณะในอิตาลีภายใต้แนวคิดภาควิชา-สังคม (corporatism) ที่ทำให้มุสโซลินีสามารถรวบรวมรัฐเล็กจํานวนน้อยในอิตาลีให้เป็นหนึ่ง เกิดประสิทธิภาพในการจัดการแรงงานภายในประเทศเกิดขึ้นพร้อมๆกับการยุติบทบาทความเป็นเสรีทางสถาบันขององค์กรของรัฐ การเดินรถไฟที่ตรงต่อเวลา การนัดหยุดงานเป็นศูนย์เพราะรัฐบาลและสหภาพแรงงานเข้ามาจัดการก่อนปัญหาจะบานปลายเสมอ แนวทางการแทรกแซงโดยรัฐกระจายตัวในสเปน, ฝรั่งเศส และเยอรมัน และดูจะได้รับการยอมรับและดูมีประสิทธิภาพกว่าเสรีนิยมแบบอเมริกัน (Ross, 1979 ; 83 – 84).

ในที่สุดก็ช่วงทศวรรษที่ 1920 ก็กลายเป็นจุดกำเนิดที่ชัดเจนของสกุลพฤติกรรมศาสตร์ โดยช่วงดังกล่าวนักรัฐศาสตร์มีการหยิบยืมเอาระเบียบวิธีแบบวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะจิตวิทยาและสถิติเข้ามาศึกษาการเมือง โดยอิทธิพลทางความคิดที่สำคัญคือการที่ เมอร์เรียม (Merriam, 1903 : 216, 334-348) เสนอกรอบการศึกษาการเมืองที่เรียกว่า “พฤติกรรมทางการเมือง (political behavior)” โดยให้ความสำคัญกับระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์ที่เป็นวิทยาศาสตร์ธรรมชาติที่สุดนั่นคือคณิตศาสตร์ โดยไม่จำเป็นต้องมีกรอบทางทฤษฎีมากำหนด สถิติเป็นเครื่องมือสำคัญในกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวม หรือในส่วนที่ต้องการจะวิเคราะห์อย่างเฉพาะเจาะจง และใช้อธิบายพฤติกรรมของประชาชนต่อผลกระทบของนโยบายสาธารณะ(Dahl, 1992 : 875, Torgerson in Fisher, et.al., 2007 : 15.)

4. ข้อวิพากษ์ต่อการเมืองในสกุลความคิดแบบพฤติกรรมนิยม : ข้อมูลสถิติที่ไร้องค์ความรู้ใหม่ๆ
แม้สกุลพฤติกรรมศาสตร์จะสร้างกรอบการศึกษาการเมืองใหม่ดังกล่าวข้างต้น แต่กลับสร้างข้อวิพากษ์ว่าทำให้ “การเมืองมิใช่การเมือง (an apolitical politic)” (เจมส์ ฟาร์ร, Online Source) รวมทั้งนักรัฐศาสตร์ที่ทรงอิทธิพลคนหนึ่งคือเดวิด อีสตัน ก็วิพากษ์ว่าแม้จะมีการนำเสนอกรอบการมองการเมืองที่ครอบคลุมไปถึงวัฒนธรรมด้วยอิทธิพลทางความคิดของอัลมอนด์ (Gabriel A. Almond) (ชัยวัฒน์ คำชู และ นิธิ เนื่องจำนง, 2559 : 27). แต่วงการรัฐศาสตร์นั้นเกิดการเสื่อมถอยของทฤษฎีทางการเมืองสมัยใหม่ และเกิดปัญหาสำคัญกับวิธีการศึกษาที่ก้าวมาสู่ทางตันเนื่องจากไม่อาจสร้างมุมมองใหม่ให้กับการเมืองได้เลยซึ่งแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับสิ่งที่เกิดขึ้นกับการศึกษาการเมืองในสกุลประเพณีนิยม และนี่ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการเสื่อมถอยของทั้งวงการรัฐศาสตร์และอุดมการณ์เสรีประชาธิปไตย เนื่องด้วยกรอบการศึกษาการเมืองแบบพฤติกรรมทางการเมืองนั้นเอาเข้าจริงกลับศึกษาแต่กลไกพรรคการเมือง โดยเฉพาะประเด็นเรื่องอิทธิพลของพรรคการเมืองที่มีต่อสภาองเกรส, กลุ่มผลักดันและกลุ่มผลประโยชน์ หรือกลุ่มทางการเมืองอื่นๆ ซึ่งเป่าจากการศึกษาดังกล่าวอีสตัน (Easton, 1953 : 40-87). มั่นใจว่าเพราะได้รับอิทธิพลจากงานของ เบนท์ลีย์ที่ศึกษามติมหาชนเฮอริง (Edward Pendleton Herring) ที่ศึกษาอิทธิพลของการวิ่งเต้นทางการเมือง (lobbying) ที่มีผลต่อ

การบริหารจัดการสาธารณะ และงานของ ทรูแมน (David Truman) ที่ศึกษาเรื่องพหุนิยมทางการเมือง โดยเน้นไปที่กลุ่มผลประโยชน์ ที่เน้นไปที่การเก็บข้อมูลดิบภาคสนามด้วยเทคนิควิธีการวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้แม้จะทำให้เกิดการสร้างงานวิจัยขึ้นมาจำนวนมาก และยังยกย่องที่เห็นว่าเป็นหัวข้อสำคัญในการเผยแพร่การศึกษาแบบพฤติกรรมนิยม (ไชยวัฒน์ และ นิธิ, เพิ่งอ้าง : 26). ทว่างานวิจัยพฤติกรรมทางการเมืองทั้งหลายแต่ละเลยทฤษฎีจน“หลงไหลข้อมูลเกินไป (hyper fractualism)” จนสุดท้ายงานศึกษาวิจัยทางรัฐศาสตร์ก็กลายเป็นที่สุมของข้อมูลมากมายทว่าไม่ได้เกิดองค์ความรู้ใหม่ใดๆขึ้นมาเลย อีสตันยกคำกล่าวของ พาร์สัน (Talcott Parson) ที่ว่า “รัฐศาสตร์นั้นไม่สามารถกลายเป็นองค์ความรู้ในเชิงทฤษฎีได้ แต่เป็นเพียงที่รวมของข้อมูลพื้นๆที่นักสังคมศาสตร์จะนำไปต่อยอดเท่านั้น ความล้มเหลวนี้เพราะนักรัฐศาสตร์ปฏิเสธการมองข้อมูลต่างๆในเชิงคุณค่าแต่ไปยึดกับการตัดสินข้อมูลเชิง เหตุผลของข้อมูลเพียงด้านเดียวทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วทั้งสองส่วนนี้ไม่สามารถแยกขาดจากกันได้ จนมองปรากฏการณ์อย่างฉาบฉวย”(Easton, 1991, Farr and Sidelman, ibid : 201 - 206).

5. การเมืองในสฤลความคิดแบบหลังพฤติกรรมนิยม : สถิติทางการเมืองที่ไม่ปลอดค่านิยม
งานวิจัยแบบพฤติกรรมศาสตร์ยังไม่สามารถตอบปัญหาสังคมที่กำลังวิพากษ์วิจารณ์นโยบายของสหรัฐอเมริกาในยุคสงครามเย็น อาทิ การทำสงครามในเวียดนาม การส่งสมอาวุธนิวเคลียร์ และการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิพลเมืองที่เป็นประเด็นถกเถียงในสังคมอเมริกัน ดังนั้นในองค์ประชุมย่อยของรัฐศาสตร์แนวใหม่ (The Caucus for a New Political Science) ในปี 1967 อีสตันประกาศการกำเนิดขึ้นของสฤลหลังพฤติกรรมศาสตร์ขึ้น โดยเสนอให้นำค่านิยมทางทฤษฎีกลับเข้ามาร่วมศึกษาพฤติกรรมทางการเมือง และสร้างข้อเสนอทางทฤษฎีหรือตัวแบบทางการเมืองขึ้นให้ได้ (Easton, 1991 : 1052).

6. การเมืองหลังสมัยใหม่ : “การเมือง” ที่สมัยใหม่มองไม่เห็น ในทศวรรษที่ 1960 นั้น ในฝั่งยุโรป เกิดกระบวนการเคลื่อนไหวประชาธิปไตยของพลเมืองครั้งใหญ่อันเป็นผลจากเหตุการณ์พฤษภาคม 1968 ในฝรั่งเศส จนนำมาซึ่งทฤษฎีสังคมตระกูลหลังสมัยใหม่ ซึ่งอันที่จริงก็มีการพูดถึงตั้งแต่ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 แต่เป็นในวงการศิลปะซึ่งมีเป้าหมายในการต่อต้านสงคราม ในทางสังคมทฤษฎีหลังสมัยใหม่วิพากษ์ภูมิปัญญาในยุคสมัยใหม่ว่าต่างแข่งขันกันนำเสนอความจริงหนึ่งเดียวทั้ง แนวคิดเสรีประชาธิปไตย และมาร์กซิสม์ ที่ต่างอ้างความก้าวหน้าแต่สุดท้ายกลายเป็นการแข่งขันสร้างความวุ่นวาย และการทำลายล้างกัน ทฤษฎีหลังสมัยใหม่จึงปฏิเสธเรื่องสัจจะสมบูรณ์สูงสุดเป็นสากล แต่เสนอว่าไม่มีศูนย์กลาง ความเป็นหนึ่งเดียว และสังคมดำรงอยู่อย่างแตกต่างหลากหลาย (diversity) ความคิดและแนวคิดใดๆทั้งหมดล้วนแล้วแต่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางอำนาจอันซับซ้อนที่มีอาจให้ความรู้ความเข้าใจได้ด้วยการเป็นกลางไม่โอนเอียง นักคิดหลังสมัยใหม่จึงมีลักษณะนักสงสัยต่อทุกความเป็นจริงที่พากันยึดถืออย่างไม่ลืมหูลืมตา (Ayleworth, 2005 : Online Source) ในด้านสังคมการเมือง การเกิดขึ้นของกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองจำนวนมาก ที่มีประเด็นในการเรียกร้องที่แตกต่างหลากหลายมากขึ้น เรียกร้องให้รัฐศาสตร์ต้องแสวงหาคำอธิบายใหม่ๆ ในภาษาแบบหลังสมัยใหม่ก็คือ นักรัฐศาสตร์ต้องแสวงหาคำอธิบายให้กับบรรดา “การเมืองของคนเล็กคนน้อย (micro politics)” ไม่ใช่ข้ออธิบายเพียงแต่ “การเมืองของคนใหญ่คนโต (macro politics)” เท่านั้นแบบที่กระทำกันใน

สกุลความคิดสมัยใหม่ (Best and Keller, *ibid.*) กล่าวในอีกภาษาหนึ่ง กรอบการศึกษาการเมืองแบบหลังสมัยใหม่ไม่เพียงแต่มองการเมืองว่าเป็นเรื่องของสถาบันทางการเมือง พฤติกรรมทางการเมือง หรือค่านิยมทางการเมือง “แบบเหมารวม” เท่านั้น หรือก็คือแม้แต่รัฐเองก็เป็นตัวสำคัญที่ทำให้ “การเมืองไม่มีความเป็นเมือง” แต่การเมืองหลังสมัยใหม่เสนอให้วิพากษ์กรอบการศึกษาการเมืองแบบเหมารวม และให้ที่ทางกับการมองไปถึงการเรียกร้องอำนาจของภาคส่วนต่างๆ ที่แตกต่างกันของสังคม อาทิ ฟูโกต์ (Foucault, 1991:64-65). ที่เสนอว่าการเมืองคือเรื่องของความเป็นไปได้ในการแสดงอำนาจในการเปลี่ยนแปลงสังคมของกลุ่มต่างๆ ในสังคม ณ เวลานั้น ดังนั้นสำหรับฟูโกต์จึงไม่มีทฤษฎีที่อธิบายการเมืองได้ครอบคลุม หรือที่รองสิแยร์ (Rancière, 1999 : 21- 30). มองว่าการเมืองเป็นเรื่องของการพยายามต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งความสามารถในการนำเสนอการรับรู้ของตนออกสู่สาธารณะ สังคมสมัยใหม่ถูกแบ่งออกเป็นส่วนๆ และทำให้ส่วนใดส่วนหนึ่งกลายเป็นความรู้และเบียดความรู้อื่นไปอยู่ที่ชายขอบ การเมืองจึงเป็นเรื่องของการที่ส่วนที่ไม่ถูกนับรวมว่าเป็นส่วนถูกนำกลับมามีส่วนร่วมในสังคมการเมือง (political part-taking) เป็นสภาวะการณ์ที่แต่ละส่วนมีการพบปะกัน ทั้งยังมีความเท่าเทียมในโอกาสที่จะนำเสนอการรับรู้ของตน หรือของภาคส่วนของตนได้อย่างอิสระ โดยไม่จำเป็นต้องหาข้อสรุป (consensus) แต่การเมืองเป็นเรื่องของความไม่ลงรอย (disagreement) และความไม่ลงรอยนี้เองที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นประชาธิปไตย เป็นต้น ทั้งนี้เบสต์และเคลเลอร์ (*ibid.*) สรุปว่า เป็นการยากที่จะนิยามได้อย่างชัดเจนว่าการเมืองหลังสมัยใหม่คืออะไร เพราะถ้าทำเช่นนั้นก็เป็นการขัดกับฐานจิตสำนึกของแนวคิดหลังสมัยใหม่เอง

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

หากสกุลทางความคิดในการนิยามกรอบการศึกษาการเมือง ทั้ง 3 สกุลของรัฐศาสตร์นั้นเป็นความพยายามที่จะสถาปนาความเป็นวิทยาศาสตร์ และทำให้การเมืองสามารถปฏิบัติได้จริง กรอบการศึกษาการเมืองหลังสมัยใหม่เป็นเรื่องของการปฏิเสธการสถาปนาทุกรูปแบบ แต่เป็นกรอบการศึกษา “ให้เห็น” การเมืองของคนเล็กคนน้อยที่เป็นพหุ (plurality) และการนิยมมุมมองที่หลากหลาย (multi-perspectivalism) หรือก็คือการมองให้เห็นการเมืองอัตลักษณ์ (identity politics) ไม่ว่าจะเป็น เพศสภาพ, ชาติพันธุ์, วัฒนธรรมย่อย, สิทธิในร่างกาย, ความจริง, ความรู้, ฯลฯ หรือที่เรียกรวมๆ ได้ว่า “การเมืองในชีวิตประจำวัน (politics in everyday life)” ที่รัฐศาสตร์สมัยใหม่ละเลยไปนั่นเอง ดังนั้นหากจะสรุปว่ากรอบการศึกษาการเมืองสมัยใหม่คืออะไรอาจแสดงเป็นตารางได้ดังนี้

สกุล	อิทธิพลต่อจุดแยก	วาทกรรมหลัก	วาทกรรมที่ถูกกวาด
หลัง สมัยใหม่ นิยม	- สงครามเย็น - เหตุการณ์พฤษภา'68 - วาทกรรมประชาธิปไตย ระดับประชาชน	โอกาสในการแสดงออก และ เรียกร้องสิทธิ เสรีภาพของกลุ่ม ต่างๆในสังคม ที่ไม่ได้จำกัดอยู่ที่รัฐ เท่านั้น	- ความจริงทางการเมือง เพียงหนึ่งเดียว - วิธีการเพียงหนึ่งเดียว ในการศึกษาการเมือง - อำนาจอธิปไตยที่สมบูรณ์ เหนือพลเมืองของตน

ตารางที่ 2 สรุปผลการวิเคราะห์ทางทฤษฎีว่าด้วยการรอบการศึกษาทางการเมืองหลังสมัยใหม่

สรุป

วิทยาศาสตร์ทางการเมือง หรือรัฐศาสตร์ คือสาขาวิชาที่ศึกษาการเมืองในความหมายที่ว่าเป็นความสัมพันธ์ทางอำนาจในสังคม รัฐศาสตร์เกิดขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมอเมริกันซึ่งมีวิวัฒนาการของการแสวงหาคำอธิบายการเมืองอันจะนำไปสู่คำตอบของการเมืองในแต่ละยุคสมัย ในการศึกษาวิจัยการเมืองอาจสรุปได้ว่าอย่างน้อยจะต้องมีปัจจัย คือ กรอบในการศึกษา (scope) วิธีการศึกษา (methodology) และเป้าหมายของการศึกษา (objective) ซึ่งทั้ง 3 ปัจจัยนั้นต่างได้รับอิทธิพลจากค่านิยม, ความเชื่อ, ทฤษฎี, อุดมการณ์, ความรู้, รวมถึงความจริงชุดใดชุดหนึ่ง หรือหลายชุดอยู่เสมอ ในบทความฉบับนี้ต้องการอภิปรายเพียงในส่วนปัจจัยกรอบในการศึกษาเป็นสำคัญ ซึ่งพบว่า หากจะแยกกรอบในการมองการเมืองของวิชารัฐศาสตร์ อาจแยกย่อยได้เป็น 2 สกุลใหญ่นั้นคือ สกุลสมัยใหม่ และสกุลหลังสมัยใหม่ โดยสกุลสมัยใหม่อาจแยกได้เป็นอีก 3 สกุลคือ ประเพณีนิยม พฤติกรรมนิยม และหลังพฤติกรรมนิยม กรอบการศึกษาการเมืองแบบประเพณีนิยมนั้น เป็นการนิยามการเมืองว่าเป็น “เจตจำนงทางการเมืองที่เป็นผลจากประวัติศาสตร์และการพัฒนาของสถาบันทางการเมืองการปกครองที่เป็นทางการ” อันเป็นผลจากวาทกรรมต่างที่เป็นผลของสภาวะสังคมหลังสงครามกลางเมืองอเมริกัน ในขณะที่กรอบการศึกษาการเมืองแบบพฤติกรรมนิยม จะมองว่าการเมืองคือ “ทัศนคติที่มีผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองของพลเมืองผู้ถูกปกครองที่กำลังเกิดขึ้นจริงจากผลกระทบจากนโยบายของรัฐ” อันเป็นผลจากความต้องการทำให้วิทยาศาสตร์ทางการเมืองเป็นวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ ที่ปฏิบัติได้จริงยิ่งกว่าแบบประเพณีนิยม และที่สำคัญเป็นผลจากวาทกรรมต่างในยุคที่สังคมอเมริกันยังต้องการข้อสรุปที่จับต้องได้ในเรื่องความมั่นคงของสถาบันทางการเมืองในยุคสมัยใหม่ แต่เมื่อสหรัฐอเมริกากลายเป็นหนึ่งในผู้ตรงข้ามในการแข่งขันสถาปนาความจริงว่าด้วยความมั่นคงทางการเมืองโลกในยุคสงครามเย็น แต่รัฐศาสตร์กลับไม่สามารถให้คำตอบที่น่าพึงพอใจให้กับสังคมในสถานการณ์แห่งการแข่งขันดังกล่าว กรอบการศึกษาการเมืองจึงต้องยกย่องค่านิยมประชาธิปไตยให้มากขึ้น และเน้นย้ำให้เห็นความดีความงามของ “ปรากฏการณ์ทางการเมือง และค่านิยมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย” ในแบบหลังพฤติกรรมนิยม อย่างไรก็ตามกรอบการศึกษาการเมืองในสกุลสมัยใหม่ทั้ง 3 นี้ก็ไม่สามารถสร้างคำอธิบายที่ครอบคลุมให้กับปรากฏการณ์ทางการเมืองร่วมสมัยที่ยิ่งซับซ้อนและท้าทายมากขึ้นเรื่อย ๆ กรอบการศึกษา

การเมืองแบบหลังสมัยใหม่จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่ถูกนำเสนอขึ้นมาแก้ไขจุดบกพร่องดังกล่าว เพื่อเปิดที่ทางให้เกิดการ “มองเห็นการเมือง” ในแง่มุมที่แตกต่างออกไปจากสายตาแบบสมัยใหม่ อย่างไรก็ตาม การที่สภาวะหลังสมัยใหม่นั้นเป็นสภาวะที่ปฏิเสธการนิยาม เป็นสภาวะของการถกเถียง เป็นสภาวะของวิธีการมากกว่าเป้าหมาย เป็นสภาวะที่ยกย่องความแตกต่างมากกว่าความเหมือน การนิยามกรอบการศึกษาการเมืองแบบหลังสมัยใหม่ถึงเป็นไปได้ยาก อย่างไรก็ตาม การที่บทความฉบับนี้พยายามที่จะใช้วิธีการศึกษาแบบหลังสมัยใหม่เข้ามาศึกษาเพื่ออธิบายความเป็นไปได้ในการนิยามกรอบการศึกษาการเมืองแบบหลังสมัยใหม่ก็คือ “โอกาสในการแสดงออก และเรียกร้องสิทธิ เสรีภาพของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ที่ไม่ได้จำกัดอยู่ที่รัฐเท่านั้น” ซึ่งเป็นการนิยามการเมืองทดลองที่ยืดหยุ่นและพร้อมเปิดรับวิธีการมอง การศึกษา หรือการนำเสนอกรอบการศึกษาการเมืองใหม่ๆ อยู่เสมอ และที่สำคัญแม้บทความฉบับนี้ไม่ได้ต้องการอภิปรายประเด็นของวิธีการศึกษาการเมือง และเป้าประสงค์ของการศึกษาการเมืองของแต่ละสกุลความคิดก็ตาม แต่การไม่กล่าวถึงเรื่องเหล่านี้แล้วก็เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยาก การจะให้สรุปอย่างชัดเจนก็ดูจะเป็นการสถาปนาความรู้ที่ไร้การศึกษาวิจัยอย่างเคร่งครัดรองรับไปเสีย ดังนั้นจึงขอสรุปแต่เพียงว่า ในส่วนเป้าประสงค์ของการศึกษาการเมืองนั้น ไม่ว่าในยุคสมัยใดก็อาจกล่าวว่าเป็นการแสวงหาคำตอบให้กับ “ชีวิตที่ดีทางการเมือง” ส่วนวิธีการศึกษาหรือวิธีวิทยาในการได้มาซึ่งคำตอบดังกล่าวนั้นก็แตกต่างกันไปตามความจริงที่แต่ละสกุลสถาปนาขึ้นมา หากตอบด้วยสำนวนแบบหลังสมัยใหม่ก็คือ ชีวิตที่ดีทางการเมืองไม่ได้มีเพียงหนึ่งเดียวฉันใด วิธีการหาคำตอบให้กับชีวิตที่ดีที่ว่าก็ไม่ได้มีเพียงหนึ่งเดียวฉันนั้นเช่นกัน

บรรณานุกรม

- เจมส์ ฟาร์ว. (เขียน). **Remembering the Revolution : Behavioralism in American Political Science**. ราม ไซติคัต (แปล สรุปและเรียบเรียงใหม่). เข้าถึงได้จาก <http://www.pol.ru.ac.th/index.php/component/content/2012?view=archive&month=07&Itemid=35&lang=th>. เมื่อ 7 เม.ย. 2559.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2555). **สัญญาวิทยา, โครงสร้างนิยม, หลังโครงสร้างนิยมกับการศึกษารัฐศาสตร์**. กรุงเทพฯ : วิชาษา.
- ไชยวัฒน์ คำชู และ นิธิ เนื่องจำนง. (2559). **การเมืองเปรียบเทียบ : ทฤษฎี แนวคิด และกรณีศึกษา**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- Aylesworth, Gary. (2010, Feb 16), “Postmodernism,”. in Stanford Encyclopedia of Philosophy (last edited on Sep 30, 2005), Cited by <http://plato.stanford.edu/entries/postmodernism/>. on April 7, 2016.
- Bentley, Arthur F. (1908). **The Process of Government : The Study on Pressure**. Chicago: The University of Chicago Press.

- Best, Steven and Douglas Kellner, "Postmodern Politics and the Battle for the Future,". Cited by <http://uta.edu/huma/illuminations/kell28.htm>. on April 7, 2016.
- Burgess, John W. (1890). **Political science and comparative constitutional law Vol. 1 Sovereign and Liberty**. New York: Baker and Taylor Company.
- Crick, Bernard. (1965). **The American Science of Politics**. Berkeley and Los Angeles: University of California Press.
- Dahl, Robert A. (1992), "The behavioral approach in political science: Epitaph for a monument to a successful protest,". in Bernard Susser (Ed.). **Approaches to the study of politics**. New York: Macmillan., pp. 27 – 46.
- _____. (1957), "The Concept of Power," in **Behavioral Science 2(3)**, pp. 201–215.
- Dryzek, John S., and Stephen T. Leonard. (1988), "History and discipline in political science", in **American Political Science Review 82**, pp. 1245 - 1260.
- Duval, Tim. (1998). "The Discipline's Community: The Effects of Method and Market on Research Relevance,". Paper presented at the annual meeting of the American Political Science Association, September 1998. Cited by: <http://www.cddc.vt.edu/tps/e-print/apsa98.htm>
- Easton, David. (1992), "The current meaning of behavioralism," in Bernard Susser (ed.). **Approaches to the study of politics**. New York: Macmillan.
- Farr, James and Raymond Seidelman. (eds.). (1993). **Discipline and History: Political Science in the United States**. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Farr, James. (1991), "Political Science and the State,". in Joanne Brown and David van Keuren, (eds.). **The Estate of Social Knowledge**. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Foucault, Michel. (1978). **History of Sexuality Volume 1 : The Introduction**. Robert Hurley (trans.). Harmondsworth : Penguin.
- _____. (1980), "Two Lecture,". in Colin Gordon. (ed.). **Power/Knowledge**. Brighton: Harvester.
- _____. (1991). **Discipline and Punishment : The Birth of The Prison**. Alan Sheridan. (trans). London : Penguin.

- _____. (2003). **Society Must Be Defended : Lectures at the Collège de France**, 1975-1976. David Macey. (trans.). New York: Picador.
- Goodnow, Frank J. (1900). **Politics and Administration: A Study in Government**. London and New York: Macmillan.
- _____. (1904), "The work of the American Political Science Association", in **Proceedings of the American Political Science Association 1**, pp. 35 - 46.
- Ishiyama, John T., and Marijke Breuning. (2011). **21st Century Political Science : A Reference Handbook**. University of North Texas, California : SAGE.
- Kendall, Gavin and Gary Wickham. (1999). **Using Foucault Method**. London : SAGE.
- Lipsett, Seymour M. (1969). **Politics and the Social Sciences**. New York: Oxford University Press.
- Meriam, Charles E. (1925). **New Aspects of Politics**. Chicago: University of Chicago Press.
- _____. (1903). **A History of American Political Theories**. New York: MacMillan.
- Mills, Sara. (2003). **Michel Foucault**. New York : Routledge.
- Rancière, Jacques. **Dis-Agreement: Politics and Philosophy**. Julie Rose (trans.). London: University of Minnesota Press.
- Ross, Dorothy. (1979). "The Development of the Social Sciences,". in James Farr and Raymond Seidelman, (eds.). (1993). **Discipline and History: Political Science in the United States**. Ann Arbor: University of Michigan Press., pp. 81 – 104.
- Torgerson, Douglas. (2007). "Promoting the Policy Orientation: Lasswell in Context,". in Frank Fischer, Gerald J. Miller, and Mara S. Sidney. **Handbook of Public Policy Analysis : Theory, Politics, and Methods**. London and New York: CRC Press.
- Willoughby, Westel W. (1904). "The American Political Science Association,". in James Farr and Raymond Seidelman, (eds.). (1993). **Discipline and History: Political Science in the United States**. Ann Arbor: University of Michigan Press., pp. 59 – 62.
- Wilson, Woodrow. (1887). "The Study of Administration,". in **Political Science Quarterly 2** (2) Jun., pp. 197 – 222.
- <http://www.apsanet.org/> [The American Political Science Association Official Website]

การจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองเขลางค์นคร จังหวัดลำปาง
Waste Management of Management Kaelang Nakorn Municipality
Lampang Province.

เทวฤทธิ์ วิญญา, ยอดยิ่ง รักสัตย์, ภาณุวัฒน์ ชัยชนะ
อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการจัดการขยะของเทศบาลเมืองเขลางค์นคร จังหวัดลำปาง 2) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการจัดการขยะของเทศบาลเมืองเขลางค์นคร อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นตัวแทนของประชาชนใน 63 ชุมชน จำนวน 315 คน และตัวแทนผู้บริหารเทศบาลของเทศบาลเมืองเขลางค์นคร ได้แก่ นายกเทศมนตรีเมืองเขลางค์นคร และผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมเทศบาลเมืองเขลางค์นคร เครื่องมือในการเก็บข้อมูลได้แก่แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ การหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า

1. การบริหารจัดการขยะของเทศบาลเมืองเขลางค์นคร จังหวัดลำปาง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.39$) เมื่อแยกออกเป็นด้าน การจัดการขยะด้านการจัดองค์การ ($\bar{x}= 3.45$) การจัดการขยะด้านการวางแผน ($\bar{x}= 3.44$) การจัดการด้านงบประมาณ ($\bar{x}= 3.44$) การจัดการขยะด้านบุคลากร($\bar{x}= 3.33$) และการจัดการขยะด้านนำเทคโนโลยีมาใช้ ($\bar{x}= 3.31$) ปัญหาอุปสรรคในการจัดการขยะในเทศบาลเมืองเขลางค์นครที่สำคัญพอสรุปได้ดังนี้ 1) ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนเท่าที่ควร 2) การจัดเก็บขยะเทศบาลไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร 3) ประชาชนขาดตระหนักในการช่วยคัดแยกขยะ 4) เทศบาลเมืองเขลางค์นครมีงบประมาณจำกัดและเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอในการปฏิบัติงาน

2. ข้อเสนอแนะในการจัดการขยะของเทศบาลเมืองเขลางค์นคร พอสรุปได้ดังนี้ 1) ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะร่วมกับเทศบาลเมืองเขลางค์นครให้มากขึ้น 2) ควรส่งเสริมประชาชนมีการคัดแยกขยะในระดับครัวเรือน 3) ควรมีการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการขยะให้มากขึ้น เช่น การเพิ่มจำนวนรถขนย้ายขยะและเจ้าหน้าที่ในการจัดเก็บขยะ

คำสำคัญ : เทศบาลเมืองเขลางค์นคร : การบริหารจัดการขยะ:

Abstract

The purposes of this research were to 1) study the waste management practices of Kaelang Nakorn Municipality, Lampang province; and 2) study problems arising from this and find solutions. Data were collected from 315 individuals

representing 63 communities in Kaelang Municipality, the executive of Kaelang Nakorn Municipality, and the Director of the Division of Health and the Environment. Data were collected through questionnaires and interviews and these were analyzed with mean and standard deviation.

The results show that:

1. The waste management of Kaelang Nakorn Municipality were at a moderate level: organization management $\bar{x} = 3.45$; planning management $\bar{x} = 3.44$; budget management $\bar{x} = 3.44$; personal management $\bar{x} = 3.33$; and technology management $\bar{x} = 3.31$.

1) The problem with waste management in Kaelang Nakorn are: 1) the public do not participate in waste management planning; 2) waste collection is inefficient; 3) the public do not know how to separate waste ; and 4) the municipal budget is too small and the waste collection department is understaffed.

2) The suggestion for improving waste management are: 1) there should be more public participation in waste management; 2) the public should be encouraged to separate their waste; and 3) waste management should be made more effective and more refuse collections (vehicles and staff) should be arranged.

Keyword: Kaelang Nakorn Municipality, waste management

บทนำ

ปัญหาขยะในภาวะการณ์โลกปัจจุบันส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ของโลก ซึ่งมีผลมาจากการกระทำของมนุษย์ที่พัฒนาระบบเทคโนโลยีมาอำนวยความสะดวกสบายในการดำรงชีวิตทำให้การดำรงชีวิตมีความง่ายขึ้นแต่ปัญหาที่ตามมาคือ มลภาวะที่เป็นพิษและขยะมูลฝอย ซึ่งปัญหาดังกล่าวทุกคนในสังคมต้องให้ความสนใจและต้องมีส่วนร่วมในการแก้ไข ขยะซึ่งเป็นภัยต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมและยังเป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางสังคมในหลายๆท้องที่โดยเป็นสาเหตุของน้ำเน่าเสีย จากอินทรีย์ที่เน่าเปื่อยปะปนอยู่ และหากขยะมีปริมาณมากจนเกินไปและไม่มีการจัดเก็บที่ถูกสุขลักษณะจะส่งให้เกิดปัญหาอีกหลายประการไม่ว่าจะเป็น มลภาวะทางกลิ่น มลภาวะทางสายตา ฯลฯและที่สำคัญขยะอาจก่อให้เกิดปัญหาน้ำท่วมขังในฤดูฝน เนื่องจากมีเศษขยะไปอุดตันท่อระบายน้ำ และในฤดูฝน ฝนที่ตกลงบนกองขยะจะสลายสารอินทรีย์ที่เน่าเปื่อยพัดพาไปกับสายน้ำทำให้น้ำมีความเข้มข้นของ BOD (Biochemical Oxygen Demand) ค่อนข้างสูง โดยมีปริมาณ 1,400 มิลลิกรัมต่อลิตร นับเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อแหล่งน้ำสาธารณะ

และจากสถานการณ์ด้านการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทย ในปัจจุบันปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดจากชุมชนทั่วประเทศ ประมาณ 14 ล้านตันต่อปี และมีแนวโน้มว่าในอนาคตจะมีปริมาณเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ปัจจุบันหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องสามารถนำขยะไปกำจัดได้เพียงร้อยละ 60 – 70 จึงทำให้เกิดปริมาณขยะมูลฝอยตกค้างตามสถานที่ต่าง ๆ ดังที่พบเห็นอยู่ทั่ว ๆ ไป ผลสืบเนื่องมาจากความเจริญเติบโตของจำนวนประชากรด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี ทำให้การผลิตและการบริโภคเหลือเศษวัสดุและขยะมูลฝอยที่มีปริมาณสูงตามไปด้วย ก่อให้เกิดผลกระทบในด้านต่าง ๆ ในสังคม ขณะที่วิธีการกำจัดขยะมูลฝอยยังไม่ตอบสนองต่อการเพิ่มของปริมาณของขยะมูลฝอย รวมถึงการกำจัดขยะไม่ถูกต้องตามมาตรฐานทำให้เกิดปัญหาตามมาได้แก่ปัญหาความสกปรกของกองขยะขนาดใหญ่มีกลิ่นเหม็น เกิดแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค ฯลฯ ซึ่งผลกระทบเหล่านี้ก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญและเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียงการจัดการกำจัดขยะจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเร่งแก้ไขอย่างเร่งด่วนให้ทันต่อปริมาณการเพิ่มของขยะ รวมถึงการเพิ่มของจำนวนประชากรในประเทศ ด้วยเหตุนี้แต่ละวันทุกคนสามารถเพิ่มปริมาณขยะได้มากพอสมควร ทั้งในเขตชุมชนเมือง และเขตของโรงงานอุตสาหกรรม ดังนั้นในการแก้ไขปัญหาเรื่องขยะต้องให้ความสำคัญและอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนจึงจะทำให้การจัดการขยะมูลฝอยประสบความสำเร็จ เทศบาลเมืองเขลางค์นคร มีเนื้อที่ทั้งหมด 195.49 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมทั้งหมด 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลปงแสนทอง ตำบลชมพู ตำบลพระบาท และตำบลกล้วยแพะมีประชากรทั้งสิ้นจำนวน 60,821 คน ไม่รวมประชากรแฝงที่มาอาศัยอยู่ในพื้นที่ พื้นที่มีลักษณะเป็นชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท มีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดใหญ่ สถานศึกษาจำนวนหลายแห่งอยู่ในเขตพื้นที่ ขณะที่เทศบาลเมืองเขลางค์นครมีสถานที่กำจัดขยะอยู่เพียงจุดเดียวที่ตำบลกล้วยแพะ และพื้นที่ดังกล่าวยังเป็นแหล่งที่ทิ้งขยะของเทศบาลนครลำปางอีกด้วย ทำให้ปริมาณขยะที่นำมาทิ้งมีปริมาณมาก เกิดปัญหาตามมาหลายด้านจึงต้องการศึกษา ถึงการจัดการขยะในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองเขลางค์นครว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดเพื่อนำเสนอการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองเขลางค์นคร จังหวัดลำปาง อย่างมีประสิทธิภาพดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงวิธีการจัดการขยะของเทศบาลเมืองเขลางค์นคร จังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการจัดการขยะของเทศบาลเมืองเขลางค์นคร จังหวัดลำปาง

ระเบียบวิธีวิจัย

1. วิธีดำเนินการวิจัย การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำผลวิเคราะห์ทางสถิติ(statistical Analyses)และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analyses)

2. กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองเขลางค์นครทั้ง 63 ชุมชน โดยจะคัดเลือกมาชุมชนละ 5 คน ได้แก่ ประธานชุมชน 1 คน รองประธานชุมชน 2 คน และกรรมการชุมชน 2 คน รวมจำนวน 315 คน และตัวแทนของฝ่ายบริหารของเทศบาลเมือง เขลางค์นครจำนวน 2 คน ได้แก่ นายกเทศมนตรีเมืองเขลางค์นคร และผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษามี 2 ประเภทคือ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1. ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม 2. แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการขยะเทศบาลเมืองเขลางค์นคร 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์การ ด้านการจัดบุคลากร ด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้และด้านงบประมาณ 3. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการจัดการขยะเทศบาลเมืองเขลางค์นคร ผู้วิจัยเลือกสร้างแบบสอบถามแบบประเมินค่า (Rating Scale) ตามแบบของเร็นซิส เอ. ลิเคิร์ต (Rensis A. Likert) โดยกำหนดมาตราประเมินค่าออกเป็น 5 ระดับ การตรวจสอบความน่าเชื่อถือ นำแบบสอบถามไปทดสอบกับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้วนำผลมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามจากสูตรค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบัค (Cronbach's Alpha Coefficient) หลังจากผู้ศึกษาได้ทดสอบความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม 30 ชุด ดังกล่าว ได้ความน่าเชื่อถือเท่ากับ 0.81 2.แบบสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับการจัดการขยะเทศบาลเมืองเขลางค์นคร ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์การ ด้านการจัดบุคลากร ด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้และด้านงบประมาณ ปัญหาอุปสรรคในการจัดการขยะ และข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขในการจัดการขยะ

สรุปผลการวิจัย

1. ผลจากการศึกษาการจัดการขยะของเทศบาลเมืองเขลางค์นคร อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นการบริหารในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.39$) แต่แยกเป็นรายด้านพบว่า 1) การจัดการองค์การอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.45$) โดยเห็นว่ากองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการขยะมูลฝอยมีความรับผิดชอบในการจัดการขยะและประสานงานระหว่างผู้เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง 2) การบริการจัดการขยะมูลฝอยด้านการวางแผน มีอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.44$) โดยผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า เทศบาลมีการจัดทำแผนการจัดการขยะมูลฝอยอย่างเป็นระบบและข้อมูลที่น่ามาใช้ในการวางแผนมีความถูกต้องเหมาะสม 3) การบริหารจัดการขยะมูลฝอยด้านงบประมาณอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.44$) โดยผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า การจัดเก็บค่าธรรมเนียมการจัดเก็บขยะมูลฝอยมีความเหมาะสมและผลการปฏิบัติงานของเทศบาลมีความเหมาะสมและคุ้มค่ากับงบประมาณที่เสียไป 4) การบริหารจัดการขยะมูลฝอยด้านบุคลากร อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.33$) โดยผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าเจ้าหน้าที่และพนักงานในการจัดการขยะยังมีจำนวนไม่เพียงพอกับการจัดการขยะของเทศบาล 5) การบริหารจัดการขยะมูลฝอยด้านนำเทคโนโลยีมาใช้ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.31$) ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่ายังมีอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ในการจัดการขยะมูลฝอยยังไม่เพียงพอ ยังขาดการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการจัดเก็บขยะ จากข้อมูลดังกล่าวจะพบได้ว่าการบริหารจัดการมีผู้ตอบ

แบบสอบถามพอใจ ได้แก่ การบริหารจัดการขยะมูลฝอยด้านการจัดการ การบริหารจัดการขยะมูลฝอยด้านการวางแผน การบริหารจัดการขยะมูลฝอยด้านงบประมาณ ส่วนการบริหารจัดการขยะมูลฝอยมีผู้ตอบแบบสอบถามค่อนข้างน้อยได้แก่การบริหารจัดการขยะมูลฝอยด้านบุคลากรและการบริหารจัดการขยะมูลฝอยด้านนำเทคโนโลยีมาใช้

2. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองเขลางค์นคร อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง 1) ประชาชนยังขาดการมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการขยะของเทศบาลเท่าที่ควร เทศบาลควรจะต้องส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการวางแผนการจัดการขยะให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ 2) ประชาชนยังขาดความตระหนักในการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือน เทศบาลควรจะต้องสร้างเสริมและจูงใจให้ประชาชนเห็นความสำคัญในการคัดแยกขยะมูลฝอยเพื่อจะทำให้การจัดเก็บขยะมีประสิทธิภาพและมีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น 3) การจัดเก็บขยะมูลฝอยของเทศบาลยังขาดประสิทธิภาพเท่าที่ควร ควรจะต้องมีการเพิ่มพนักงานจัดเก็บขยะ รถขนขยะ ถังขยะ ให้มีเพียงพอต่อการจัดการขยะ และ 4) เทศบาลควรจะต้องนำเอาเครื่องมือเครื่องใช้ อุปกรณ์และเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการจัดการขยะมูลฝอยให้มากขึ้น ซึ่งจะเป็นการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดเก็บขยะของเทศบาล

การอภิปรายผล

1. การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองเขลางค์นคร อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง โดยรวมมีการบริหารจัดการในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.39$) ในทุกด้าน คือ ด้านของการวางแผน ($\bar{x}=3.44$) ด้านการจัดการจัดการ ($\bar{x}=3.45$) ด้านการจัดบุคลากร ($\bar{x}=3.33$) ด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ ($\bar{x}=3.31$) และด้านงบประมาณ ($\bar{x}=3.44$) โดยเทศบาลเมืองเขลางค์นครเป็นเทศบาลที่มีพื้นที่กว้างและมีประชากรอาศัยอยู่จำนวนมากทั้งประชากรในพื้นที่และประชากรแฝง เพราะในเขตเทศบาลมีทั้งโรงงานอุตสาหกรรมและสถานศึกษาทั้งระดับประถมศึกษา และอุดมศึกษา ปัญหาการจัดการขยะเทศบาลต้องให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก ดังนั้นจึงมีการดำเนินการในทุกๆด้านอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ตลอดทั้งให้ความสำคัญกับการดำเนินงานในทุกกระบวนการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวิชาญ วงศ์วิวัฒน์ (2536). ที่ได้อธิบายถึงการบริหารจัดการขยะมูลฝอยให้มีประสิทธิภาพตามเป้าหมายประกอบด้วย 1) การวางแผน คือ การจัดทำแผนดำเนินงานของเทศบาลและแผนพัฒนาเทศบาล 2) การจัดการ คือ หน่วยงานที่อยู่ในความดูแลและรับผิดชอบเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมหรือการจัดการขยะมูลฝอยของกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการกำหนดส่วนราชการของเทศบาล พ.ศ. 2535 คือ งานรักษาความสะอาด กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม 3) การจัดบุคลากร เทศบาลจะต้องมีเจ้าหน้าที่ทำงานรับผิดชอบระดับกำหนดนโยบายการวางแผนและระดับผู้ปฏิบัติงาน 4) เทคโนโลยี คือ อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องจักร เครื่องยนต์ที่ใช้ในการกำจัดขยะมูลฝอย และ 5) งบประมาณ คือ งบประมาณแสดงฐานะการคลัง ตามเทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีของเทศบาล

จากประเด็นจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารเทศบาลเมืองเขลางค์นคร และเจ้าหน้าที่กองสาธารณสุขส่วนของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองเขลางค์นคร อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปางนั้นผู้บริหารเทศบาลพยายามส่งเสริมให้การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองเขลางค์นคร มีศักยภาพ

มากที่สุด โดยมีการวางแผนการบริหารจัดการขยะมูลฝอยอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมให้มีเครื่องจักรหรือเครื่องมือที่ทันสมัยมากขึ้นในการบริหารจัดการขยะ และกระตุ้นการให้ความสนใจและการเข้าใจกระบวนการทำงานของฝ่ายบริหาร รวมถึงการคอยควบคุมดูแลการปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิดของผู้บริหารนโยบาย รวมถึงการจัดสรรงบประมาณในการดูแลปัญหาการบริหารจัดการขยะที่มากขึ้น และกระตุ้นการเพิ่มพูนศักยภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ซึ่งผู้บริหารก็ให้ความสำคัญเช่นกัน ในการศึกษาดูงานจากหน่วยงานต่างๆ ที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการขยะ ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นอำนาจหน้าที่อาจจัดทำเป็นอำนาจหน้าที่ที่เทศบาลอาจจัดทำหรือไม่ก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับรายได้ ทรัพยากรสิน เจ้าหน้าที่ และความสามารถของเทศบาลนั้น ๆ เป็นเกณฑ์ ได้สรุปแบ่งหน้าที่ตามประเภทของเทศบาลไว้ เช่นทร์ วิวัฒน์บวรวงศ์ (2529) แต่การบริการสาธารณะจึงทำให้เทศบาลต้องจัดบริการสาธารณะด้านต่างๆ ให้กับประชาชนในพื้นที่ในการดูแลความสะอาดและการเป็นระเบียบในพื้นที่ในเขตรับผิดชอบ

2. ด้านปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองเขลางค์นคร อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง โดยปัญหาพบ 1) ประชาชนยังขาดการมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการขยะของเทศบาลเท่าที่ควร เทศบาลควรจะต้องส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการวางแผนการจัดการขยะให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ 2) ประชาชนยังขาดความตระหนักในการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือน เทศบาลควรจะต้องสร้างเสริมและจูงใจให้ประชาชนเห็นความสำคัญในการคัดแยกขยะมูลฝอยเพื่อจะทำให้การจัดเก็บขยะมีประสิทธิภาพและมีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น 3) การจัดเก็บขยะมูลฝอยของเทศบาลยังขาดประสิทธิภาพเท่าที่ควร ควรจะต้องมีการเพิ่มพนักงานจัดเก็บขยะ รถขนขยะ ถังขยะ ให้มีเพียงพอต่อการจัดการขยะ และ 4) เทศบาลควรจะต้องนำเอาเครื่องมือเครื่องใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการจัดการขยะมูลฝอยให้มากขึ้น ซึ่งจะเป็นการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดเก็บขยะของเทศบาล จากการให้สัมภาษณ์ ปัญหาด้านจิตสำนึกเป็นปัญหาที่ประชาชนขาดความตระหนัก ปล่อยปละละเลย ขอบทิ้งขยะไม่เลือกที่ ปัญหาด้านประชาชนมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นจนไม่สามารถควบคุมได้ ปัญหาประชาชนยังไม่มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย ส่วนใหญ่การแก้ไขปัญหาเป็นภาระหน้าที่ของเทศบาล ปัญหาด้านสถานที่และการกำจัดขยะมูลฝอย สถานที่ทิ้งขยะของเทศบาลมีพื้นที่จำกัด และไม่มีที่เหมาะสม ปัญหาเกิดจากพนักงานเก็บขยะขาดความรับผิดชอบในหน้าที่ ปัญหาเกิดจากเทศบาลเมืองเขลางค์นคร มีงบประมาณจำนวนจำกัด ซึ่งในการลดปัญหาเรื่องการบริหารจัดการขยะก็นำแนวคิดของกรมควบคุมมลพิษ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อมในการแก้ไขให้ขยะมูลฝอยปริมาณลดลงเพื่อง่ายต่อการจัดการ จึงต้องแก้ไขพฤติกรรมทิ้งขยะของคนในชุมชนเป็นหลัก ก็คือแนวคิดการจัดการขยะมูลฝอย ณ ครัวเรือน โดยพิจารณาว่าแก้ไขพฤติกรรมของคนในชุมชน เพื่อเป็นการจัดการขยะมูลฝอยนี้จำเป็นจะต้องรณรงค์หรือจูงใจให้คนในชุมชนหันมาถือปฏิบัติในการลดปริมาณขยะมูลฝอย ตามหลักการ 7Rs (กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม 2544) ดังต่อไปนี้ 1) การปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงสิ่งของหรือบรรจุภัณฑ์ (Refuse) ที่จะสร้างปัญหาขยะรวมทั้งเป็นมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม เช่น กล่องโฟม หรือ ขยะมีพิษอื่น ๆ 2) การเลือกใช้สินค้าชนิดเติม (Refill) ซึ่งใช้บรรจุภัณฑ์น้อยชิ้นกว่าขยะก็น้อยกว่าด้วย

3) การเลือกใช้สินค้าที่สามารถส่งคืนบรรจุภัณฑ์กลับสู่ผู้บริโภค(return) เช่นขวดเครื่องดื่มประเภทต่าง ๆ
4) การซ่อมแซมเครื่องใช้ (Repair) ให้สามารถใช้ประโยชน์ได้ต่อไปไม่ให้เกิดขยะ 5) การใช้ซ้ำ การนำบรรจุภัณฑ์ใช้แล้วกลับมาใช้อีกครั้ง (Reuse) เช่น การใช้กระดาษหน้าที่สอง การนำเสื้อผ้าที่ไม่ได้แล้วให้น้องใส่ การบริจาคหนังสือให้เด็กยากจน เป็นต้น 6) การแยกขยะที่ยังใช้ประโยชน์ได้ให้ส่งต่อการจัดเก็บและส่งแปรรูป(Recycle) เช่น บรรจุภัณฑ์ พลาสติก แก้ว กระจกเครื่องดื่มต่าง ๆ และ 7) การลดบริโภค (Reduction) และหาทางเพิ่มประสิทธิภาพการใช้งานของสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ใช้ถุงผ้าไปซื้อของจายตลาด แทนการใช้ถุงพลาสติก เพื่อที่จะลดปริมาณขยะรวมถึงปัญหาขยะในเขตเทศบาล และทำให้การบริหารจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองเขลางค์มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. แนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองเขลางค์นคร อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง มีความสอดคล้องกับแนวคิดสมชัย ศรีสุทธิยากร (2530) เกี่ยวกับทฤษฎีองค์การในการดำเนินงานในระบบราชการให้มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการระบบราชการซึ่งใกล้เคียงกับการดำเนินงานการจัดการบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยมีสาระสำคัญ 6 ประการ คือ 1) กำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการตามระเบียบข้อบังคับหรือกฎหมาย 2) การบริหารงานจัดทำเป็นเอกสารหรือบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจน 3) ยึดสายการบังคับบัญชาลดหลั่นจากตำแหน่งสูงสุดไปถึงตำแหน่งต่ำสุด 4) กำหนดระยะเวลาปฏิบัติราชการที่แน่นอน และจัดฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้เจ้าหน้าที่ 5) การบริหารงานดำเนินไปตามหลักเกณฑ์ที่ปฏิบัติสืบทอดติดต่อกันมานานและยากต่อการเปลี่ยนแปลง และ 6) การเข้าทำงานและการเลื่อนตำแหน่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักความสามารถเพื่อเป็นหลักประกันว่าจะได้มีคุณสมบัติเหมาะสมที่สุดเข้ามาทำงาน และมีความจงรักภักดี ซึ่งถือว่าเป็นขวัญและกำลังใจให้กับผู้ปฏิบัติงานและเป็นสวัสดิการในการทำงาน จึงอยากให้ทางเทศบาลมีความตระหนักในประเด็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรจะมีการพัฒนาการบริหารจัดการขยะให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะด้านการจัดการบุคลากร และด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการขยะ
2. ควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการขยะ
3. ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีความตระหนักของการคัดแยกขยะมูลฝอยให้มากขึ้น เพื่อจะช่วยให้การจัดการขยะมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการจัดการขยะของเทศบาลเมืองเขลางค์นครกับเทศบาลนครลำปาง เพื่อที่จะหาข้อดีข้อด้อยของแต่ละแห่งเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการขยะต่อไป

บรรณานุกรม

กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม.(2544).**เกณฑ์มาตรฐานและแนว**

ทางการจัดการมูลฝอยชุมชน. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานคร.

จันทร์จิรา โพธิ์ขาว. (2549). **พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองบ้านไผ่**
อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น. แบบฝึกหัดการทำวิจัยวิชา 7541400 คณะเศรษฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ชัยยันต์ ชุมชนะ. (2548). **วิธีการกำจัดขยะมูลฝอยที่สอดคล้องกับปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นของ อำเภอ**

เมืองตรัง จังหวัดตรัง วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต สาขาเทคโนโลยี สถาบันเทคโนโลยี

พระจอมเกล้าพระนครเหนือ

ชูชัย ศุภวงศ์และคณะ.(2538). **สถานการณ์ด้านสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยจาก**

อดีตสู่ปัจจุบัน. นนทบุรี : โครงการตำราอนามัย,

ชูชีพ ศิริ.(2549). **การจัดการขยะในเขตเทศบาลตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่.**

การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บัญชา สุวรรณสิทธิ.(2550). **การจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดของเทศบาลตำบลสันทราย**

หลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ปรัชญา ผิวผาง.(2549).**การศึกษาความรู้เกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอยรวมของประชาชนที่อยู่ใน**

เขตก่อสร้างศูนย์การกำจัดขยะมูลฝอยแบบผสมผสาน จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

พัฒนา มุลพุกษ์. (2541). **อนามัยสิ่งแวดล้อม.** กรุงเทพฯ : หจก.เอ็น.เอส.แอล.พรินต์ริง.

วิชาญ วงศ์วิวัฒน์.(2536). **การบริหารจัดการขยะมูลฝอย.** กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.

สมชัย ศรีสุทธิยากร.(2532). **ทฤษฎีองค์การ.** กรุงเทพฯ : คณะรัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สาโรจน์ ทัทมี.(2546). **ความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการเก็บขนและการกำจัดขยะมูลฝอย**

ของเทศบาลตำบลท่าบุญมี ถึงอำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี ปัญหาพิเศษ.

รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยบูรพา.

สุรศักดิ์ โอสธิตยพร.(2550) **รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมเทศบาลดอยสะเก็ด อำเภอดอย**

สะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่.วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

หนึ่งฤทัย สังข์จีน. (2550). **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกมูลฝอย**

ตามโครงการขยะแห้งแลกไข่ของเทศบาลนครยะลา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา.

วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง ของนักจัดรายการ วิทยุกระจายเสียง จังหวัดลำปาง

The Use of Knowledge Management to Develop Lampang Radio Presenters'

Production Abilities

อ.กนกพร เอกกะสินสกุล อ.กิตติวัฒน์ กิติบุตร

อ.ภาควิชา ภูมิ พิชวงค์ สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง ของนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียง จังหวัดลำปาง” มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเทคนิคการจัดการความรู้มาเป็นเครื่องมือในการรวบรวมองค์ความรู้เรื่องเทคนิคการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action Research) ประชากร คือ นักจัดรายการวิทยุกระจายเสียงจังหวัดลำปาง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงได้นักจัดรายการวิทยุที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 2 ปี จำนวน 25 คน จาก 10 สถานี ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสหวิธีการประกอบด้วย กระบวนการจัดการความรู้ การสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มที่ให้ข้อมูลหลัก การสนทนากลุ่ม ประชุมกลุ่มย่อย การวิเคราะห์เอกสาร และการทำเวที แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลควบคู่ไปกับการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้เพื่อเป็นการตรวจสอบความน่าเชื่อถือและความครบถ้วนของข้อมูล ตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้ โดยกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลขั้นต้น การประมวลผล จัดกลุ่มและการวิเคราะห์สรุปรวม

ผลจากการวิจัยพบว่า กลุ่มนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียง จังหวัดลำปาง มีความต้องการที่จะพัฒนาศักยภาพการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อยกระดับวิชาชีพนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียงและเพื่อพัฒนาคุณภาพรายการวิทยุกระจายเสียง โดยอาศัยวิธีการจัดการความรู้คือให้สมาชิกผู้ที่มีประสบการณ์ ผู้วิจัยวิทยากร เป็นผู้ถ่ายทอดประสบการณ์การผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงให้แก่สมาชิกคนอื่นๆ รวมถึงจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เริ่มตั้งแต่ด้านการวางแผนการผลิตรายการ การเตรียมการผลิตรายการ การดำเนินการผลิตรายการและการประเมินการผลิตรายการ จากนั้นจึงนำองค์ความรู้ที่ได้ไปเป็นกลวิธีปฏิบัติงานการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงจริงและกลับมาจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อีกครั้ง พบว่ากลุ่มนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียงจังหวัดลำปาง มีการพัฒนาตนเองและการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียงวิชาชีพของตนเองและสามารถพัฒนาคุณภาพการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนและสังคมได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังพบว่าระบบการจัดการความรู้ เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาของคนทำงานซึ่งมีหน้าที่ในการพัฒนาบุคลากรเพื่อให้มีความรู้และทักษะในวิชาชีพของตนเองและหากองค์กรมีความเข้าใจและตระหนักในความสำคัญของการจัดการความรู้ ยอมรับการเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมการทำงานแบบใหม่ จะช่วยสนับสนุนให้บุคลากรมีการพัฒนาและมีความเชี่ยวชาญในการทำงานยิ่งขึ้น

Abstract

This research aimed to introduce knowledge management as a tool to be used in producing radio programs. The research employed participatory action research with a research sample of 25 radio producers who each had more than 2 years experience. These were drawn from 10 radio stations in Lampang province. The data were gathered using knowledge management processes, in-depth interviews, focus group discussions, documentary analysis and discussion forums. At the same time, the data were analysed for reliability and completeness. This comprised primary data analysis, data processing, data grouping and summarizing.

The results show that radio presenters needed to develop their abilities in radio production to improve both their career prospects and the programs which they produce and this through the use of tools to manage knowledge gathered from scholars, researchers and experts who passed on their experiences to others, including through forums designed to exchange information. Beginning from radio production plans, program preparation, program operation and running to program evaluation, the collected knowledge was applied to radio program production strategies. A further discussion forum was established and it was found that Lampang radio presenters had improved levels of work proficiency and had better relationships with other professionals, as well as being better able to produce radio programs to meet the needs of local communities and the broader society. In addition, it was discovered that knowledge management systems could be used as a tool to assist those involved in professional training and that if organizations appreciate the importance of knowledge management systems and adapt their work and organizational culture, this will help individuals develop their skills and have greater expertise in their work.

บทนำ

สื่อวิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อที่เข้าถึงกลุ่มผู้ฟังเป้าหมายได้อย่างรวดเร็ว และสื่อสารไปถึงผู้ฟังได้ทุกกลุ่มเป้าหมาย ผ่านผู้จัดรายการ ที่มีความรอบรู้ในการสื่อสาร โดยมีกระบวนการผลิตรายการที่เป็นระบบ เพื่อนำสารไปสู่ผู้ฟังได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามประเภทรายการที่ตรงกับกลุ่มผู้ฟังเป้าหมาย เช่น รายการเพลง รายการสนทนา รายการสารคดี รายการนิตยสารทางอากาศ รายการอภิปราย รายการกีฬา เป็นต้น กระบวนการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ เพื่อให้ผู้จัดรายการ สามารถสื่อสารไปสู่ผู้ฟังได้อย่างมีคุณค่า และสร้างการรับรู้อย่างสมานฉันท์ นำไปสู่การเสริมสร้างความเข้าใจของคนในสังคม (ณรงค์ ชื่นนิรันดร์, 2549) หากแต่ปัจจุบันพบว่าสถานีวิทยุกระจายเสียงส่วนใหญ่ ยังคงมีปัญหาคอขวดด้านการผลิตรายการ ที่ยังไม่ตอบสนองความต้องการของผู้ฟัง เช่น เนื้อหารายการไม่ทันสมัย นักจัดรายการ

ขาดความรู้และทักษะทำให้จัดรายการไม่น่าสนใจ ข้อมูลข่าวสารไม่ถูกต้อง โดยเฉพาะนักจัดรายการมือใหม่ที่เกิดขึ้นเป็นจำนวนมากยังไม่มีประสบการณ์การทำงานจึงอาจทำให้เกิดความเสียหายแก่สถานีวิทยุและสังคมได้ การจัดการความรู้เป็นกระบวนการที่เน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในองค์กร โดยให้สมาชิกได้มีโอกาสในการแบ่งปันความรู้ซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ความรู้อาจแบ่งออกเป็นสองลักษณะ กล่าวคือ ความรู้เด่นชัด (Explicit Knowledge) ซึ่งเป็นความรู้ในรูปแบบของเอกสาร ตำรา หรือสื่อต่างๆที่รวบรวมจัดเก็บไว้อย่างเป็นระบบพร้อมที่จะถูกนำมาปรับใช้ได้ทันที โดยเน้นเครื่องมือและเทคโนโลยี (Tool & Technologe) และความรู้ซ่อนเร้น (Tacit Knowledge) ซึ่งเป็นความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล โดยเน้นที่คนและกระบวนการ (Process & People) (นำทิพย์ วิภาวิน, 2547) การจัดการความรู้จะต้องนำความรู้ทั้งสองส่วนมาปรับใช้ให้เหมาะสมตามบริบทของชุมชน องค์กร หรือหน่วยงาน เพื่อนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนางานได้ โดยเริ่มต้นจากการจัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้เกิดปฏิสัมพันธ์กัน ใช้กระบวนการทางสังคมโดยเฉพาะกระบวนการแบบมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ เพื่อให้เกิดการให้และรับอย่างสมดุลด้วยการเรียนรู้ โดยทั่วไปปัญหาของการจัดการความรู้ คือ การขาดความไว้วางใจต่อกันและกันของบุคลากร ทำให้เกิดความระแวง ทำให้งานไม่ก้าวหน้า การขาดความร่วมมือของบุคลากร ทำให้งานไม่ประสบผลสำเร็จ และการมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อองค์กร ทำให้บุคลากรทำงานให้กับองค์กรไม่เต็มความสามารถกลยุทธ์ในการจัดการความรู้ ได้แก่ ต้องสร้างคลังความรู้ ต้องให้ความสำคัญกับบุคลากร สร้างความเชื่อมั่นให้กับบุคลากรเพื่อให้มีการจดบันทึกสาระสำคัญของงาน แล้วจัดเก็บเป็นคลังความรู้ สร้างสังคมเวทีแห่งการเรียนรู้ ต้องให้เวลากับบุคลากรให้โอกาส พูดคุย สนทนา เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อการแก้ไขปัญหาหรือเพื่อการปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้นและกำหนดเป้าหมายองค์กรให้ชัดเจน เพื่อการสร้างแนวคิดให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กร ทำให้บุคลากรมีความรักในองค์กร อันจะนำไปสู่ความร่วมมือในการสร้างสรรค์งานที่ดีให้กับองค์กร

สถานีวิทยุกระจายเสียง ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดลำปาง มีจำนวนทั้งสิ้น 41 สถานีโดยส่วนใหญ่เป็นสถานีวิทยุชุมชนมากกว่า 35 สถานี (<https://region3.prd.go.th>) โดยนักจัดรายการวิทยุส่วนใหญ่ไม่ได้สำเร็จการศึกษามาทางนิเทศศาสตร์หรือสื่อสารมวลชนโดยตรง อีกทั้งนักจัดรายการวิทยุส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์ด้านการจัดรายการวิทยุกระจายเสียงมาก่อน ทำให้เกิดปัญหาเรื่องการผลิตและจัดรายการซึ่งไม่ได้คุณภาพเท่าที่ควรเนื่องจากขาดความรู้ด้านทฤษฎีที่จำเป็นโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องกระบวนการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงซึ่งมีหลายขั้นตอน

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงต้องการนำกระบวนการจัดการความรู้มาใช้เป็นเครื่องมือในการรวบรวมเทคนิควิธีการ เรื่องกระบวนการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงของนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียงจังหวัดลำปาง เริ่มตั้งแต่ขั้นเตรียมการก่อนผลิต (Pre-production) ประกอบด้วยการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานและการวางแผนการผลิต การเขียนบท การเตรียมวัสดุรายการ การประสานงานและการชักซ้อม ขั้นการผลิต (production) ประกอบด้วยการบันทึกเทปรายการหรือออกอากาศสด และขั้นหลังการผลิต (post-production) ประกอบด้วยการตัดต่อ แก้ไข และการตรวจสอบคุณภาพรายการตลอดจนประเมินผลหลังการ

ออกอากาศ เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้มาพัฒนาศักยภาพด้านการผลิตและจัดรายการวิทยุกระจายเสียงให้แก่ นักจัดรายการวิทยุกระจายเสียงต่อไป

วัตถุประสงค์

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเทคนิคการจัดการความรู้มาเป็นเครื่องมือในการรวบรวมองค์ความรู้ เรื่องกระบวนการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงและพัฒนาศักยภาพของนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียง จังหวัดลำปาง

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียงในจังหวัดลำปางที่มี ประสบการณ์การทำงานมากกว่า 2 ปี ทั้งสิ้นมีจำนวน 31 คน ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 25 คนจาก 10 สถานี คิดเป็นร้อยละ 80.65

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหาศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียงและรวบรวมองค์ความรู้ของนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียงจังหวัดลำปาง ขอบเขตด้านพื้นที่สถานีวิทยุกระจายเสียงในเขต อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ขอบเขตด้านระยะเวลา ระหว่างเดือนมกราคม 2557- มกราคม 2558

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสหวิธีการประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มที่ให้ข้อมูลหลัก การสนทนากลุ่ม ประชุมกลุ่มย่อย การวิเคราะห์เอกสารและการจัดการความรู้ใช้เทคนิค รูปแบบชุมชนนักปฏิบัติและเทคนิคเรื่องเล่าประสบการณ์ความสำเร็จ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลบันทึกองค์ความรู้เรื่องกระบวนการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง ซึ่งเป็นเทคนิคในการดึงความรู้ฝังลึกที่อยู่ในตัวคน (Tacit Knowledge) ให้กลายเป็นความรู้ที่ชัดเจน (Explicite Knowledge) ของนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียงในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดลำปางด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นต้น การประมวลผล จัดกลุ่มและการวิเคราะห์สรุปรวม นำข้อมูลที่ได้มาจัดระบบและจัดทำรายงาน วิธีการพรรณนาความ

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ค้นหาข้อมูลเบื้องต้นจากแหล่งข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเด็นวิจัยและกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษาและเข้าสู่เหตุการณ์พร้อมทั้งสนทนาแบบไม่เป็นทางการกับกลุ่มเป้าหมายที่วิจัย
3. ติดต่อประสานกับนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียงจังหวัดลำปางและเตรียมการประเด็นที่ต้องศึกษา ทั้งประเด็นเพื่อการสัมภาษณ์ ประเด็นสนทนากลุ่ม และประเด็นการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม
4. ประชุมนัดหมายก่อนลงพื้นที่เพื่อทำความเข้าใจและวางแผนการทำการกิจกรรมร่วมกันกับคณะวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย

5. คณะผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมการวิจัยตามแผนงานที่กำหนด ทั้งการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม ทำกิจกรรมต่างๆ และสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมทุกกิจกรรม

6. คณะผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมมาวิเคราะห์สังเคราะห์ในเบื้องต้น ก่อนจะนำข้อมูลดังกล่าวไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการทำเวทีคืนความรู้

แนวคิดที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วยแนวคิดหลัก 3 แนวคิด ดังนี้

1.แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้ วิจารณ์ พานิช (2547) ได้กล่าวไว้ว่า “การจัดการความรู้” หมายถึงการยกระดับความรู้ขององค์กร เพื่อสร้างผลประโยชน์จากต้นทุนทางปัญญาโดยเป็นกิจกรรมที่ซับซ้อนและกว้างขวาง ไม่สามารถให้นิยามด้วยถ้อยคำสั้นๆ ได้ ดังนั้นต้องให้นิยามหลายข้อจึงจะครอบคลุมความหมาย ได้แก่ 1) การรวบรวมการจัดระบบการจัดเก็บและการเข้าถึงข้อมูลเพื่อสร้างความรู้โดยมีเทคโนโลยีด้านข้อมูล และคอมพิวเตอร์เป็นตัวช่วย 2) การจัดการความรู้เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนความรู้ พฤติกรรมในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับสังคมวัฒนธรรมและวิถีปฏิบัติมีผลต่อการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งมีความสำคัญต่อการจัดการความรู้เป็นอย่างยิ่ง 3) การจัดการความรู้ต้องอาศัยผู้รู้ในการตีความและประยุกต์ใช้ความรู้ ดังนั้นกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคนการดึงดูดคนที่มีความรู้ไว้ในองค์กรถือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการความรู้ 4) การเพิ่มประสิทธิภาพของ องค์กรการจัดการความรู้มีขึ้นมาเพื่อที่จะช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จ การประเมินต้นทุนทางปัญญา และผลสำเร็จของการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้เป็นดัชนีที่บอกว่าองค์กรใช้การจัดการความรู้ได้ผลหรือไม่

2. แนวคิดเกี่ยวกับการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง สื่อวิทยุกระจายเสียง เป็นสื่อที่เข้าถึงกลุ่มผู้ฟังเป้าหมายได้อย่างรวดเร็วและสื่อสารไปถึงผู้ฟังได้ทุกกลุ่มเป้าหมาย ผ่านผู้จัดรายการ ที่มีความรอบรู้ในการสื่อสาร โดยมีกระบวนการผลิตรายการที่เป็นระบบ เพื่อนำสารไปสู่ผู้ฟังได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามประเภทรายการที่ตรงกับกลุ่มผู้ฟังเป้าหมาย เช่น รายการเพลง รายการสนทนา รายการสารคดี รายการนิตยสารทางอากาศ รายการอภิปราย รายการกีฬา เป็นต้น กระบวนการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ เพื่อให้ผู้จัดรายการ สามารถสื่อสารไปสู่ผู้ฟังได้อย่างมีคุณค่า และสร้างการรับรู้อย่างสมานฉันท์นำไปสู่การเสริมสร้างความเข้าใจของคนในสังคม (ณรงค์ ชื่นนิรันดร์, 2549)

3. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546, หน้า 4) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ หรือเข้าร่วม การตัดสินใจหรือเคยมาเข้าร่วมด้วยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น เป็นไปอย่างมี อิสรภาพ เสมอภาค มิใช่มีส่วนร่วมอย่างผิวเผินแต่เข้าร่วมด้วยอย่างแท้จริงยิ่งขึ้นและการเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ

สรุปผลการศึกษา

จากการดำเนินกิจกรรมวิจัย พบว่า สภาพบริบทของนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียง จังหวัดลำปาง มีความรู้จักกัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และบางคนทำงานสถานีวิทยุที่เดียวกัน โดยเฉลี่ยมีประสบการณ์การทำงานระหว่าง 2-5 ปี มีจำนวนสมาชิกไม่แน่นอน ไม่มีการรวมกลุ่มเป็นสมาคมหรือชมรมที่ชัดเจน มี

ปัญหาด้านการบริหารจัดการ สมาชิกวมตัวยังไม่เหนียวแน่น โครงสร้างการบริหารไม่ชัดเจน ขาดการประสานงานที่ต่อเนื่อง ต่างคนต่างทำหน้าที่ของตนเอง ทำให้ขาดความรู้และเมื่อมีปัญหาบางครั้งไม่สามารถแก้ไขได้จึงปล่อยปละละเลย ยกตัวอย่างเช่น ปัญหา การออกเสียงที่ยังไม่ถูกต้องและชัดเจน ปัญหาความไม่ราบรื่นในการจัดรายการเนื่องจากขาดการวางแผนและไม่มีการซักซ้อม ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้เก็บข้อมูลจากนักจัดรายการวิทยุ ในพื้นที่ จ.ลำปาง จำนวน 25 คน จาก 10 สถานี ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการจัดรายการอย่างน้อย 2 ปีขึ้นไป เพื่อจะได้ดึงความรู้ทักษะประสบการณ์ด้านการผลิตรายการวิทยุฯ ออกมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ประชากรที่ศึกษาล้วนมีศักยภาพบุคคลในผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงด้วยตนเองเนื่องจากมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง และมีไหวพริบ ทักษะการสื่อสาร มีความตั้งใจในการทำงาน และมีความพร้อมที่จะช่วยเหลือกัน ด้านการนำเทคนิคการจัดการความรู้มาเป็นเครื่องมือในการรวบรวมองค์ความรู้เรื่องเทคนิคการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงกับกลุ่มนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียงจังหวัดลำปาง ผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมจัดการความรู้โดยการจัดเวที รูปแบบชุมชนนักปฏิบัติ CoP (Community of Practice) และใช้เทคนิค เรื่องเล่าประสบการณ์ความสำเร็จ (Story Telling) ซึ่งเป็นเทคนิคในการดึงความรู้ฝังลึกที่อยู่ในตัวคน (Tacit Knowledge) ซึ่งยากแก่การอธิบายถ่ายทอด ให้กลายเป็นความรู้ที่ชัดเจน (Explicite Knowledge) ด้วยวิธีการเล่าเกี่ยวกับประสบการณ์ ความสำเร็จในการทำงานของตนเอง ให้สมาชิกในกลุ่มฟัง ทำให้สมาชิกได้เรียนรู้จากประสบการณ์ความสำเร็จของผู้อื่น Storytelling เป็นเครื่องมืออย่างง่ายในการจัดความรู้ ซึ่งมีวิธีการไม่ยุ่งยากซับซ้อน สามารถใช้ได้กับทุกกลุ่มเป้าหมาย เป็นการเล่าเรื่องประสบการณ์ในการทำงานของแต่ละคนว่า มีวิธีการทำอย่างไร จึงประสบความสำเร็จจากนั้นให้สมาชิกที่ฟังเรื่องเล่า ช่วยกัน ถอดบทเรียน หรือ สกัดขุมความรู้ จากเรื่องที่ได้อ่านว่ามีปัจจัยอะไรบ้าง ที่ช่วยทำให้งานนั้น ประสบความสำเร็จ เพื่อนำขุมความรู้ที่ได้ฟังจากเรื่องเล่ามาใช้เป็นฐานความรู้ หรือ เป็นแนวทางในการทำงานให้ประสบความสำเร็จต่อไป

จากการเล่าเรื่องประสบการณ์การผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงของแต่ละคน สามารถถอดบทเรียนได้ว่า นักจัดรายการวิทยุส่วนใหญ่เนื่องจากมีประสบการณ์ในการจัดรายการมาแล้วไม่ต่ำกว่า 2 ปี ทำให้บางครั้งมองข้ามขั้นตอนการวางแผนการผลิตรายการ เช่น หลายคนไม่มีการวิเคราะห์ผู้ฟัง เพราะคิดว่าผู้ฟังคือกลุ่มบุคคลทั่วไป ไม่ได้มุ่งให้ผู้ฟังเป้าหมายเป็นกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง จึงส่งผลกระทบต่อวิเคราะห์และกำหนดเนื้อหาที่ประเด็นหลักและประเด็นย่อยจะสับสนไปมา นอกจากนี้ยังมีปัญหาการไม่เขียนบทวิทยุกระจายเสียง มีแค่การเขียนลำดับเหตุการณ์และสื่อนเซอร์รายการคร่าวๆทำให้บางครั้งมีความสับสนในเนื้อหาและวาทะ ในส่วนปัญหาการเตรียมการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง เนื่องจากการจัดรายการส่วนใหญ่มักเป็นรูปแบบพูดคนเดียว แต่ในบางรายการที่เป็นรายการที่มีผู้ร่วมรายการหรือผู้สัมภาษณ์ในขั้นตอนการเตรียมการมักจะไม่มีการแจกบทวิทยุให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง มักจะเป็นการพูดซักซ้อมทำความเข้าใจเบื้องต้นเพียงเท่านั้น และนักจัดรายการมักจะยกหน้าที่การเตรียมสถานที่ เตรียมวัสดุอุปกรณ์ ไมโครโฟนให้กับเจ้าหน้าที่ประจำสถานีเป็นผู้ดูแล ปัญหาการดำเนินการด้านการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง พบว่าเกือบทุกสถานีมีการประชุมแต่ไม่สม่ำเสมอ ยกเว้นมีการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญ การถ่ายทอดสดหรือทำรายการนอกสถานที่ในโอกาสพิเศษจึงจะ

มีการประชุมก่อนการบันทึกรายการระหว่างผู้ผลิตรายการ ผู้กำกับรายการและช่างควบคุมเสียง เพื่อซักซ้อมความเข้าใจและมอบหมายหน้าที่ นอกจากนี้พบว่าในการจัดรายการรูปแบบที่ไม่ซับซ้อน เช่น รายการพูดคุยกับผู้ฟัง มักมองข้ามการซ้อม โดยนักจัดรายการมักอาศัยความเคยชินและความเป็นธรรมชาติในการพูดคุยกับผู้ฟัง ทั้งนี้การจัดรายการส่วนใหญ่จะเป็นรายการสดมีน้อยครั้งที่เป็นรูปแบบการบันทึกรายการล่วงหน้า สุดท้ายการประเมินการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง แม้ว่าสมาชิกทุกคนทราบดีและเข้าใจถึงความสำคัญของการประเมินผลรายการว่าเป็นการพิจารณาว่ารายการมีคุณภาพดีหรือไม่ ควรปรับปรุงเช่นไรให้รายการคุณภาพดียิ่งขึ้น แต่พบว่ายังมีเพียงบางรายการเท่านั้นที่ผู้ผลิตหรือนักจัดรายการได้ทำการประเมินผลหลังรายการได้ออกอากาศไปแล้ว โดยใช้เครื่องมือโทรศัพท์เมื่อกลุ่มผู้ฟังโทรเข้ามาเล่นเกมหรือขอเพลงมักจะถามคำถามความคิดเห็นที่มีต่อรายการเพิ่มไปด้วย ทั้งนี้ไม่มีสถานีใดเลยที่เคยเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามอย่างจริงจัง

ผู้วิจัยได้ร่วมกับกลุ่มนักจัดรายการวิทยุในการถอดบทเรียนและสังเคราะห์องค์ความรู้ได้องค์ความรู้เรื่องเทคนิคกระบวนการการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงที่สำคัญ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การวางแผนการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง ขั้นที่ 2 การเตรียมการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง ขั้นที่ 3 การดำเนินการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง และ ขั้นที่ 4 การประเมินการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงโดยบูรณาการเครื่องมือการจัดการความรู้ในการพัฒนาเทคนิคการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง หลังจากนั้นให้สมาชิกกลุ่มนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียงได้นำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้ในการพัฒนางานด้านการผลิตรายการวิทยุเป็นเวลา 2 เดือนและกลับมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้สรุปผลที่ได้ พบว่า ผลการพัฒนาในด้านการวางแผนการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง พบว่า กลุ่มนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียงมีทัศนคติที่ดีในการวางแผนการผลิตรายการ มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการผลิตรายการวิทยุอย่างเป็นขั้นตอนและมีศักยภาพด้านทักษะการจัดรายการที่ดีขึ้น

ผลการพัฒนาในด้านการเตรียมการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง พบว่า กลุ่มนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียงมีการเตรียมการผลิตรายการด้านบุคลากร ในการแจกบทรายการวิทยุแบบคร่าวๆล่วงหน้าให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง และมีการเตรียมการอุปกรณ์การผลิตโดยให้ฝ่ายเทคนิคตรวจสอบความพร้อมใช้งานอุปกรณ์หลักๆเช่น ไมโครโฟน เครื่องควบคุมเสียง ก่อนใช้งานจริงอยู่เสมอ ผลการพัฒนาด้านการดำเนินการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง พบว่า กลุ่มนักจัดรายการวิทยุมีรูปแบบการดำเนินการที่ชัดเจนขึ้น โดยเริ่มจากการประชุมก่อนการบันทึกรายการหรือการพบปะพูดคุยกันทั้งในรูปแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อกำหนดขั้นตอนการทำงานและรับทราบปัญหาเพื่อการปรับปรุงแก้ไขในโอกาสต่อไป และนอกจากนี้ในรายการที่มีรูปแบบซับซ้อนเช่นรายการสัมภาษณ์และรายการอภิปรายบางครั้งมีการซ้อมแห้งเพื่อลำดับเหตุการณ์ก่อนหลัง เพื่อจับเวลา ตลอดจนปรับบทให้ลื่นตัวมากขึ้น หลังจากนั้นมีการบันทึกรายการสมบูรณ์หลังจากซ้อมเสร็จ ทั้งนี้ทุกฝ่ายจะทำหน้าที่ตามที่ได้วางแผนไว้เบื้องต้นแล้วทำให้การทำงานราบรื่นขึ้นกว่าเดิม และสุดท้ายผลการพัฒนาในด้านการประเมินการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง พบว่ากลุ่มนักจัดรายการวิทยุให้ความสนใจกับการประเมินคุณภาพรายการมากขึ้น โดยยังคงเน้นการประเมินเมื่อรายการได้ออกอากาศไปแล้ว เป็น

การประเมินขั้นการใช้จริง โดยเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม การโทรศัพท์เข้ามา การแสดงความคิดเห็นในช่องทางออนไลน์เช่น เพชบุรีของสถานีวิทย์ เป็นต้น

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมระหว่างนักวิจัยกับนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียง ในจังหวัดลำปางเพื่อรวบรวมองค์ความรู้ด้านการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงมาพัฒนาศักยภาพการดำเนินงาน ทำให้ทราบปัญหาในการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงที่ชัดเจนและสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงประเด็น อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนในการประกอบวิชาชีพนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียง จากการศึกษามีประเด็นที่น่าจะนำมาอภิปรายเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. การค้นหาความรู้ สิ่งสำคัญที่กลุ่มวิชาชีพนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียงจังหวัดลำปาง ยังขาดอยู่มากคือการค้นหาว่าในสายงานวิชาชีพนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียงนั้นมีความรู้อะไรบ้าง อยู่ในรูปแบบใด อยู่ที่ใคร และ ความรู้อะไรที่ผู้ประกอบการวิชาชีพนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียง จำเป็นต้องมีเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการค้นหาความรู้สามารถใช้เครื่องมือที่เรียกว่า การจัดการความรู้ หรือการทำและแผนที่ความรู้เพื่อ จัดอันดับความสำคัญทำให้มองเห็นว่ามีความรู้ อะไรและสามารถหาได้จากที่ไหน เพื่อเปิดโอกาสให้กลุ่มเกิดความสามัคคี มีการรวมตัวเกิดความสัมพันธ์อันดี เอื้อประโยชน์แก่กันเสริมความรู้ในทางวิชาการและวิชาชีพให้แก่กันและกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ นงนภัส ศิริโชติ (2554) ที่ว่า ทฤษฎีการสร้างความรู้และระบบการจัดการความรู้ เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหของการทำงานซึ่งมีหน้าที่ในการพัฒนาบุคลากรขององค์กรเพื่อให้มีความรู้และทักษะในการกำหนดและจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรม จึงเป็นที่มาของการพัฒนาศักยภาพการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง ชมรมสื่อวิทยุกระจายเสียง จังหวัดลำปาง โดยนำกระบวนการจัดการความรู้มาจัดการความรู้ที่มีอยู่แล้วและนำความรู้ใหม่เข้าสู่กลุ่ม

2. การสร้างและแสวงหาความรู้ นักจัดรายการวิทยุกระจายเสียง จังหวัดลำปางมีความพร้อมในการจัดเก็บองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมและการสร้างองค์ความรู้ใหม่จากภายนอกมาใช้พัฒนางาน โดยสมาชิกกลุ่มได้เรียนรู้วิธีการรวบรวมองค์ความรู้จากแหล่งต่างๆรวบรวมไว้เพื่อจัดทำเนื้อหาให้เหมาะสม อีกทั้งมีการเรียนรู้ที่จะเก็บองค์ความรู้ในรูปแบบคลังความรู้ลักษณะต่างๆทั้งแบบเป็นเอกสาร คู่มือ แผ่นพับและแบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อนำไปเผยแพร่และใช้ประโยชน์ต่อไป สอดคล้องกับการศึกษาของภูริดา จันตะพรมา (2554) ที่ว่าระบบการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานอัยการสูงสุดให้สามารถนำข้อมูลความรู้ขององค์กรที่รวบรวมไว้ไปประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อเตรียมความพร้อมในการดำเนินโครงการพัฒนาระบบการจัดการความรู้โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในอนาคต

3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ ชมรมวิทยุกระจายเสียงต้องจัดการความรู้ที่มีอยู่ให้เป็นระบบเพื่อให้ผู้ใช้สามารถค้นหาและนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้และเข้าถึงได้ง่ายและรวดเร็ว ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียง จังหวัดลำปาง เพิ่งได้นำกระบวนการจัดการความรู้มาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพการทำงานเป็นครั้งแรกและจากการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวิจัยทำให้เกิดการเรียนรู้ และสามารถแบ่ง

ประเภทของความรู้ สกัดขุมความรู้ แก่นความรู้ได้ตามลักษณะของงาน และสามารถออกแบบวิธีการจัดเก็บความรู้(คลังความรู้)ที่เหมาะสมกับรูปแบบการใช้งานของตนเองได้

4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ต้องมีการประมวลความรู้ให้อยู่ในรูปแบบและภาษาที่เข้าใจง่าย ใช้ภาษาเดียวกันปรับปรุงเนื้อหาให้มีความสมบูรณ์สอดคล้องต้องการของผู้ใช้ ทั้งนี้จากกระบวนการวิจัยซึ่งเน้นรูปแบบการวิจัยอย่างมีส่วนร่วมทำให้มีบุคคลหลายฝ่าย ช่วยในการประมวลและกลั่นกรองความรู้จากเรื่องเล่า ประสบการณ์ความสำเร็จ (Tacit Knowledge) กระทั่งมาสู่การสกัดขุมความรู้และรวบรวมออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร(Explicite Knowledge)เรื่องเทคนิคกระบวนการการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การวางแผนการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง ขั้นที่ 2 การเตรียมการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง ขั้นที่ 3 การดำเนินการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงและขั้นที่ 4 การประเมินการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง

5.การเข้าถึงความรู้ ความรู้ที่ได้มานั้นต้องถูกนำออกมาใช้ประโยชน์ การเข้าถึงข้อมูลของผู้ใช้นั้นสามารถทำได้ คือ การส่งข้อมูลความรู้ให้กับผู้รับ ในกรณีกลุ่มนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียงจังหวัดลำปางนั้น ในเบื้องต้นมีการเก็บรวบรวมองค์ความรู้ในรูปแบบเอกสารคู่มือการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง และเก็บไฟล์ข้อมูลแล้วส่งต่อให้กับสมาชิกทุกคน เนื่องจากยังไม่มีเว็บไซต์ที่เป็นส่วนกลางและขาดผู้ดูแลระบบ แต่จากการสัมภาษณ์ พบว่า ในอนาคตกลุ่มนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียง จังหวัดลำปาง ต้องการรวมตัวกันอย่างเป็นทางการเพื่อจัดการความรู้ในหัวข้ออื่นๆที่เกี่ยวกับการผลิตและจัดรายการวิทยุกระจายเสียงและเก็บข้อมูลในรูปแบบห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้สมาชิกมีช่องทางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสนับสนุนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง (Learning Organization) สอดคล้องกับกรม ศรียาล (2554) ที่ว่า หากมีการสร้างระบบจัดการความรู้ (KSM) จะก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้จากการกระทำ (Learning by doing) ผลที่ได้รับ (Productivity) จากการนำระบบจัดการความรู้มาใช้แก้ไขปัญหาในการจัดการเกี่ยวกับข้อมูลต่างๆ ในห้องสมุดโดยจะมีการรวบรวมประสบการณ์จากผู้เชี่ยวชาญด้านการทำห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์และในเรื่องต่างๆที่เกี่ยวข้อง ทั้งขั้นตอนในการคิดวิเคราะห์วิธีการทำงานตั้งแต่ขั้นตอนการสำรวจและรวบรวมข้อมูลการออกแบบ ตลอดทั้งการดำเนินการเกี่ยวกับหลักการที่สำคัญของระบบห้องสมุด

6.การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ สมาชิกกลุ่มนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียงจังหวัดลำปาง สามารถนำเครื่องมือในการจัดการความรู้มาใช้เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และสามารถนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศ เข้ามาใช้เพื่อช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ได้อย่างรวดเร็ว แต่ความรู้ฝังลึกนั้นเกิดการแลกเปลี่ยนได้ยากขึ้นอยู่กับทัศนคติและวัฒนธรรมขององค์กรและต้องเลือกใช้วิธีที่เหมาะสม ทั้งนี้สมาชิกกลุ่มนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียง จังหวัดลำปางมีทัศนคติที่ดีต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยผู้มีอาวุโสจะมีความยินดีที่จะแบ่งปันความรู้ประสบการณ์ไปสู่ผู้ด้อยประสบการณ์ ทั้งนี้รูปแบบกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เหมาะสมกับกลุ่มนักจัดรายการวิทยุ จังหวัดลำปางอาจเป็นรูปแบบที่เป็นได้ทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการ

7. การเรียนรู้ การที่คนในองค์กรสามารถเรียนรู้จากสิ่งต่างๆและสามารถนำความรู้นั้นไปใช้ตัดสินใจในการทำงานโดยการเรียนรู้และสร้างความรู้ใหม่ขึ้นมาอย่างต่อเนื่องเป็นการเพิ่มพูนความรู้ขององค์กรให้มากขึ้น

เรื่อยๆ และถูกนำไปใช้สร้างความรู้ใหม่ๆ เป็นวงจรที่ไม่มีที่สิ้นสุดที่เรียกว่าวงจรแห่งการเรียนรู้ จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่า กลุ่มนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียง จังหวัดลำปาง ทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการวิจัย มีความรู้และเข้าใจกระบวนการจัดการความรู้มากขึ้น ตลอดจนสามารถวางแผนออกแบบการจัดการความรู้และเลือกใช้เครื่องมืออย่างเหมาะสม และผลจากการจัดการความรู้ในหัวข้อเทคนิคการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงครั้งนี้สมาชิกสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปพัฒนาศักยภาพการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยกตัวอย่าง เช่น นักจัดรายการท่านหนึ่งบอกว่าผู้ฟังโทรศัพท์เข้ามาในรายการและให้ข้อเสนอแนะว่า การนำเสนอรายการมีความราบรื่นดีขึ้นกว่าเดิม ตลอดจนมีการเปิดโอกาสให้ผู้ฟังได้มีส่วนในการกำหนดเนื้อหารายการที่ต้องการรับฟัง

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง ของนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียง จังหวัดลำปาง พบว่าในวิชาชีพนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียง จังหวัดลำปางยังขาดการรวมกลุ่มที่ชัดเจนและเป็นทางการ หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เพื่อการศึกษาหรือสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (สำนักงาน กสทช.) ควรมีการจัดกิจกรรม/โครงการในระดับจังหวัดหรือภูมิภาค เสริมสร้างความรู้พื้นฐาน พัฒนาคุณภาพรายการและเพิ่มศักยภาพในการผลิตรายการ และส่งเสริมสนับสนุนการรวมกลุ่มของผู้ประกอบวิชาชีพในกิจการกระจายเสียง รวมทั้งแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ประสบการณ์จากผู้ที่อยู่ในสายวิชาชีพเดียวกัน และสามารถนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการปฏิบัติงานจริง

ด้านการนำกระบวนการจัดการความรู้มาใช้ในการพัฒนาการทำงานด้านการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง ควรมีวิทยากร นักวิชาการหรือผู้ที่เชี่ยวชาญด้านการจัดการความรู้ให้คำปรึกษา และควรประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจการกระจายเสียง หรือเชิญเครือข่ายนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียงนอกพื้นที่ จังหวัดลำปางเข้าร่วมจัดการความรู้เพื่อต่อยอดและรวบรวมองค์ความรู้ใหม่ๆ มาพัฒนางานอยู่เสมอ ยกตัวอย่าง ประเด็นการจัดการความรู้ที่น่าสนใจ เช่น “จรรยาบรรณของการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง” “เทคนิคการรายงานข่าว การนำเสนอข่าว และการใช้ภาษาในแต่ละกลุ่มเป้าหมายของผู้ฟังรายการวิทยุ” และ “เทคนิคการจัดรายการวิทยุชุมชนและวิทยุสาธารณะอย่างไรให้เกิดประโยชน์กับประชาชนผู้ฟังมากที่สุด”

ด้านการจัดเก็บความรู้และเข้าถึงความรู้ ควรมีการจัดเก็บชุดความรู้ ปัญหาการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง ทักษะ เทคนิคการจัดรายการวิทยุกระจายเสียง ขั้นตอนการผลิตรายการวิทยุรูปแบบต่างๆ เพื่อเป็นหลักสูตรการเรียนรู้ให้ผู้สนใจ ตลอดจนนักศึกษาสาขาวิชานิเทศศาสตร์หรือเกี่ยวข้องได้ศึกษาหาความรู้ต่อไป โดยภาครัฐ เอกชนหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องควรเป็นผู้สนับสนุนให้เกิดการจัดเก็บชุดความรู้และเผยแพร่ต่อไป

บรรณานุกรม

กรม ศรีบาล. (2554). ระบบการจัดการความรู้สำหรับห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ สำนักงานอัยการ

สูงสุด.เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ณรงค์ ชื่นนรินทร์.(2549).การผลิตรายการวิทยุ.

[Online].Available:<http://narongthai.com/ma3.html>[2557,เมษายน 7]

นงนภัส ศิริโชติ.(2554).ระบบการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนางานแผนงานฝึกอบรม.เชียงใหม่:

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา.(2546).การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง.

กรุงเทพมหานคร.

น้ำทิพย์ วิภาวิน.(2547).การจัดการความรู้กับคลังความรู้.กรุงเทพฯ:เอสอาร์พรีนติ้งแมสโปรดักส์.

ภูริดา จันตะพรมมา. (2554). ระบบการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาความรู้ ทางเทคโนโลยี

สารสนเทศของบุคลากร /ภูริดา จันตะพรมมา.เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

รายชื่อสถานีวิจัยจังหวัดลำปาง.(2557).[Online].Available:<http://region3.prd.go.th> [2557,เมษายน 7]

วิจารณ์ พานิช.(2547).องค์การการเรียนรู้และการจัดการความรู้.กรุงเทพฯ.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานคลังของเทศบาลเมืองลอมแรด อำเภอลำปาง

Factors Affecting the Financial Administration of Lomrad Tambon

Municipality, Thoen District, Lampang Province

วราญา จตุพัฒนรังสี

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานคลังของเทศบาลเมืองลอมแรด อำเภอลำปาง และเพื่อนำองค์ความรู้จากปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานคลังของเทศบาลเมืองลอมแรด อำเภอลำปาง มาเป็นข้อเสนอแนะให้กับทางเทศบาลเมืองลอมแรด เพื่อใช้ในการวางแผนการบริหารจัดการงานคลังต่อไป กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้คือ ผู้บริหารเทศบาลเมืองลอมแรด อำเภอลำปาง จำนวน 10 คน บุคลากรเทศบาลเมืองลอมแรด จำนวน 65 คน และประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองลอมแรด จำนวน 100 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ แล้วนำข้อมูลวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานคลังของเทศบาลเมืองลอมแรด อำเภอลำปาง เกิดจากการบริหารงาน ระเบียบ กฎหมาย บุคลากร การมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งสาเหตุของปัญหา อุปสรรค เกิดจากผู้บริหาร บุคลากรผู้ปฏิบัติงาน ขาดวินัยทางการคลัง ระเบียบกฎหมายที่มีช่องว่างเอื้อต่อการทุจริต กลไกการตรวจสอบที่ไม่ครอบคลุม ประชาชนไม่มีความรู้ ความเข้าใจ และไม่มีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารของเทศบาลเมืองลอมแรด อำเภอลำปาง

คำสำคัญ : งบประมาณ : การพัฒนา : การบริหารการคลัง

Abstract

This study has two objectives: 1) to investigate factors affecting the financial administration of Lomrad Tambon Municipality; and 2) to apply the results of this survey to improve planning. The research sample consisted of 10 administrators and 65 personnel from Lomrad Tambon Municipality and a further 100 people eligible to vote. A questionnaire was used to collect data which were then analyzed using a statistical package. Factors affecting the financial administration of Lomrad Tambon Municipality were: management, rules, law, personnel, and public participation. The problems were caused by: administrators and operating officials who lacked financial discipline; rules and laws which failed to prevent corruption; incomplete inspection mechanisms; and a lack of knowledge and public participation in the inspection of Lomrad Tambon Municipality.

Keywords: Development, Financial, Administration

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการปกครองที่รัฐบาลกลางส่งเสริมและสนับสนุนให้อำนาจหรือกระจายอำนาจให้หน่วยการปกครองท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นมีบทบาท มีอิสระ และมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นและชุมชนของตนเองได้ มีองค์กรผู้รับผิดชอบที่มีอิสระในการใช้ดุลยพินิจ มีเจ้าหน้าที่และงบประมาณในการดำเนินงานแยกออกจากราชการส่วนภูมิภาค แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ไม่ได้มีอธิปไตยในตัวเอง ยังต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลกลางตามวิธีการที่เหมาะสม เพื่อผลประโยชน์ของรัฐและผลประโยชน์ของท้องถิ่นโดยตรง แม้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเริ่มมีการก่อตั้งมานานเป็นเวลากว่าร้อยปี นับตั้งแต่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติปกครองท้องถิ่น ร.ศ. 116 (พ.ศ. 2440) ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการปกครองท้องถิ่นไทย จะพบว่าการปกครองท้องถิ่นไทยเติบโตอย่างเชื่องช้า และล้มลุกคลุกคลานมาโดยตลอด เช่นเดียวกับการปฏิรูประบบราชการ ทั้งนี้ สาเหตุเกิดจากผู้นำประเทศหรือรัฐบาลทุกยุคทุกสมัยมิได้สนใจที่จะผลักดันให้ท้องถิ่นมีความเข้มแข็งอย่างจริงจัง อย่างไรก็ตามองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีบทบาทในทางการเมืองการปกครอง และการจัดบริการสาธารณะให้แก่ชุมชนในชนบทได้หรือไม่ นั่นส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับสมรรถนะด้านการคลังเป็นสำคัญ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าในปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่มักถูกจับจ้องในเรื่องของการบริหารจัดการ มุมมองของความน่าเชื่อถือและความโปร่งใส ซึ่งทางภาครัฐเอง ได้มีการวางมาตรการต่างๆในการตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อความโปร่งใส ตรวจสอบได้ หรือการบริหารงานโดยยึดหลักของการบริหารจัดการที่ดี หรือ ธรรมาภิบาล แม้จะมีมาตรการกำกับดูแลด้วยมาตรการเชิงกฎหมายในการตรวจสอบทางการเงิน การบัญชี การจัดซื้อจัดจ้างหลายๆส่วนแล้วก็ตาม ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาท้องถิ่นก็ยังคงเกิดขึ้น ปัญหาการบริหารงานคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นมีค่อนข้างสูงทั้งนี้อาจเกิดจากปัญหาจากคณะผู้บริหาร คณะกรรมการบริหาร ตลอดจนเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่เข้าใจระบบการบริหารงานคลังของท้องถิ่นที่มีขีดความสามารถในการบริหารจัดการ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรที่มีความสามารถในการบริการประชาชนให้ดีกว่าที่เป็นอยู่ รวมถึงมีความยืดหยุ่น และมีความหลากหลายในการทำงานที่ต้องเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ ทำให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาปัจจัยต่างๆที่มีอิทธิพลต่อการบริหาร โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดจากการบริหารงานคลังในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เทศบาลเมืองล้อมแรด เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกแห่งหนึ่ง ที่ปัจจุบันได้ยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองล้อมแรด เมื่อวันที่ 9 มกราคม พุทธศักราช 2558 จากการยกฐานะทางด้านการปกครองส่งผลให้มีความรับผิดชอบทางด้านการจัดสรรทรัพยากรทางด้านการคลังและด้านอื่นๆเพิ่มมากขึ้น นักวิจัยจึงสนใจที่จะเลือกศึกษา เพราะเป็นพื้นที่ที่มีประชากรอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก รวมทั้งเพิ่งเปลี่ยนฐานะเป็นเทศบาลเมือง จึงอาจเป็นเหตุหนึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาทางการคลังขึ้นมาได้

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานคลังของเทศบาลเมืองล้อมแรด อำเภอลำปาง
2. เพื่อนำองค์ความรู้จากปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานคลังของเทศบาลเมืองล้อมแรด อำเภอลำปาง มาเป็นข้อเสนอแนะให้กับทางเทศบาลเมืองล้อมแรด เพื่อใช้ในการวางแผนการบริหารจัดการงานคลังต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) และการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาการพัฒนากิจการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลล้อมแรด อำเภอลำปาง โดยมีวิธีการวิจัย ดังนี้

ประชากรกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม

1. ผู้บริหารเทศบาลตำบลล้อมแรด ประกอบด้วย

นายกองค์การบริหารส่วนตำบล	จำนวน 1 คน
รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล	จำนวน 2 คน
เลขานุการ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล	จำนวน 1 คน
หัวหน้างานฝ่ายต่างๆ	จำนวน 10 คน

2. บุคลากรปฏิบัติงานด้านการคลัง

นักบริหารงานการคลัง	จำนวน 1 คน
นักวิชาการเงินและบัญชี	จำนวน 1 คน
พนักงานจัดเก็บรายได้	จำนวน 1 คน
เจ้าพนักงานพัสดุ	จำนวน 1 คน
ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี	จำนวน 1 คน

3. ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เข้ามารับบริการที่เทศบาลเมืองล้อมแรด อำเภอลำปาง

การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการศึกษาเอกสาร (Literature Review) ในการศึกษาเอกสารนั้นจะสำรวจทั้งข้อมูลจากหนังสือสั่งการ ระเบียบกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานคลัง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลในการบริหารงานคลัง การเก็บรวบรวมข้อมูล (Primary Data) โดยใช้แบบสอบถาม เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหาร บุคลากรที่ปฏิบัติงานคลังเทศบาลตำบลล้อมแรด ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง โดยใช้แบบสอบถามมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ทราบสาเหตุ ปัญหา อุปสรรคที่เป็นปัจจัยในการบริหารการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเพื่อสอบถามข้อมูลและวัดลักษณะต่างๆของกลุ่มตัวอย่างซึ่งประกอบด้วยคำถามปลายปิด (Close-ended Question) และคำถามปลายเปิด (Open-ended Question) เพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดเครื่องมือในการศึกษาไว้ 3 ชุด ได้แก่

1. แบบสอบถามผู้บริหารเทศบาลตำบลล่อแมต ประเด็นคำถามประกอบด้วย
 - ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานคลังของเทศบาลตำบลล่อแมตในการบริหารและพัฒนา
 - สาเหตุ ปัญหา อุปสรรคการบริหารงานคลังของเทศบาลตำบลล่อแมต
2. แบบสอบถามบุคลากรปฏิบัติงานด้านการคลังของเทศบาลตำบลล่อแมต จังหวัดลำปาง ประเด็นคำถามประกอบด้วย
 - ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานคลังของเทศบาลตำบลล่อแมตในการบริหารและพัฒนา
 - สาเหตุ ปัญหา อุปสรรคการบริหารงานคลังเทศบาลตำบลล่อแมต จังหวัดลำปาง
3. แบบสอบถาม ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตพื้นที่ของเทศบาลตำบลล่อแมต
 - ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - การรับรู้ข่าวสาร และข้อมูลบริหารงานคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 - การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารงานคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 - การส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการบริหารงานคลัง

การวิเคราะห์ข้อมูล เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ ดังนั้นผู้ศึกษาจึงนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ทั้งหมดมาตรวจสอบความเรียบร้อย แล้วนำข้อมูลทำการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ค่าร้อยละ (Percentage)

สรุปผลการวิจัย

1. ด้านผู้บริหารเทศบาลเมืองล่อแมต อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง

ปัจจัยด้านบัญชี ผู้บริหารเทศบาลเมืองล่อแมต ส่วนใหญ่เห็นว่า รายงานที่เกี่ยวข้องทางบัญชียากต่อการรับรู้และเข้าใจ ร้อยละ 60.0 รองลงมาเห็นด้วยกับรายงานทางบัญชีไม่ตอบสนองความเร่งด่วนในการใช้ข้อมูลทางบริหารงาน ร้อยละ 40 เท่ากันกับรายงานทางการบัญชีไม่สามารถหาจุดอ่อน จุดแข็งในการบริหารงาน

ปัจจัยด้านระบบกฎหมาย ผู้บริหารเทศบาลเมืองล่อแมร์ ส่วนใหญ่เห็นด้วยเกี่ยวกับระเบียบกฎหมายที่ใช้บริหารงานออกโดยส่วนกลางทำให้ไม่สอดคล้องกับสภาพการบริหารงานและในการปฏิบัติงานของท้องถิ่น ร้อยละ 70.00 และระเบียบกฎหมายที่ใช้บริหารงานมีช่องทางเปิดโอกาสให้มีการทุจริตต่อหน้าที่หรือประพฤติมิชอบและระเบียบกฎหมายที่ใช้บริหารงานมีลักษณะไม่ยืดหยุ่นเอื้อต่อการบริหารงานซึ่งบางครั้งทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคที่ต้องการความคล่องตัว ร้อยละ 60

ปัจจัยด้านบุคลากร ผู้บริหารเทศบาลเมืองล่อแมร์ ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการปฏิบัติงานของบุคลากรหน่วยงานของท่านยึดความถูกต้อง โปร่งใส ภายใต้ระเบียบกฎหมายของทางราชการ และบุคลากรของท่านเป็นคนที่มีความกระตือรือร้น มีวิสัยทัศน์ มีมนุษยสัมพันธ์ มีความยืดหยุ่นในการบริหารงาน ร้อยละ 100 รองลงมาคือบุคลากรในหน่วยงานของท่านมีศักยภาพในการบริหารงานคลัง ตามความรู้ความสามารถภายใต้ระเบียบกฎหมายของทางราชการ ร้อยละ 90 และบุคลากรของท่านมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพ ร้อยละ 80 ตามลำดับ

ปัจจัยด้านงบประมาณ ผู้บริหารเทศบาลเมืองล่อแมร์ ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับงบประมาณแบบที่ใช้ในการบริหารงานปัจจุบันสามารถใช้ประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ร้อยละ 90 รองลงมาเกี่ยวกับระบบงบประมาณเป็นมาตรการเสริมในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงาน ร้อยละ 80 ต่อมาเห็นด้วยเกี่ยวกับงบประมาณแบบที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมีรายละเอียดมากซึ่งเป็นปัญหาในการบริหารงาน ร้อยละ 60 ต่อมาเห็นด้วยเกี่ยวกับการจำแนกงบประมาณ รายรับ-รายจ่าย ของท้องถิ่นในปัจจุบันมีลักษณะไม่เป็นสากล ร้อยละ 40 และสุดท้ายเห็นด้วยกับระบบงบประมาณไม่สอดคล้องกับการบริหารงานที่ต้องการความยืดหยุ่นและคล่องตัว ร้อยละ 30 ตามลำดับ

ปัจจัยด้านการตรวจสอบ ผู้บริหารเทศบาลเมืองล่อแมร์ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการตรวจสอบมักจะเป็นแบบฟอร์มที่กำหนดขึ้นโดยส่วนกลางทำให้ไม่มีความชัดเจนในปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากการปฏิบัติงาน และการตรวจสอบมีระยะเวลาในการตรวจสอบน้อยทำให้ไม่สามารถที่จะตรวจสอบได้ละเอียด และทั่วถึงทำให้เป็นช่องทางในการแสวงหาผลประโยชน์ในการปฏิบัติงานได้ ร้อยละ 70 รองลงมาเห็นด้วยกับผู้ตรวจสอบไม่มีการพัฒนาเพิ่มเติมความรู้ ขาดทักษะในระเบียบกฎหมายทำให้การตรวจสอบไม่มีประสิทธิภาพและผู้ตรวจสอบไม่อยู่ในสถานะให้คำแนะนำในกรณีที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบกฎหมายทำให้ไม่เป็นเอกเทศในการปฏิบัติงาน ร้อยละ 30

2. ด้านบุคลากร

ปัจจัยด้านบัญชี บุคลากรเทศบาลเมืองล่อแมร์ ส่วนใหญ่เห็นด้วยเกี่ยวกับระบบบัญชีที่ใช้ปฏิบัติงานมีความยุ่งยาก ซับซ้อนไม่ยืดหยุ่นต่อการบันทึกบัญชี ร้อยละ 66.20 รองลงมาทะเบียนและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบันทึกบัญชีมีมากทำให้เกิดการทำงานที่ซ้ำซ้อน ร้อยละ 64.60 และไม่เห็นด้วยกับผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญในการปฏิบัติงานบัญชีเท่าที่ควร ร้อยละ 73.80

ปัจจัยด้านผู้บริหาร บุคลากรเทศบาลเมืองล้อมแรด ส่วนใหญ่เห็นด้วยเกี่ยวกับผู้บริหารของท่านเป็นคนที่มีความกระตือรือร้นมีวิสัยทัศน์มีมนุษยสัมพันธ์ มีความยืดหยุ่นในการบริหารงาน ผู้บริหารของท่านบริหารงานโดยยึดความถูกต้องโปร่งใส ภายใต้ระเบียบกฎหมายทางราชการที่กำหนดไว้ ซึ่งส่วนใหญ่ เห็นด้วย ร้อยละ 92.30 รองลงมาผู้บริหารของท่านมีอิสระในการบริหารปราศจากอำนาจ อิทธิพลภายนอกและภายใน ส่วนใหญ่เห็นด้วย ร้อยละ 84.60 การพิจารณาความสำคัญโครงการผู้บริหารของท่านจะดูจากความจำเป็นในเรื่องการได้รับประโยชน์ของโครงการลงทุนเป็นหลักซึ่งส่วนใหญ่เห็นด้วย ร้อยละ 78.50 ผู้บริหารของท่านมีลักษณะประนีประนอมผ่อนปรนการบังคับใช้ระเบียบ กฎหมาย ข้อบังคับและคำสั่งต่างๆ อยู่เสมอ ส่วนใหญ่เห็นด้วย ร้อยละ 72.30 และผู้บริหารของท่านมีความขัดแย้งในการปฏิบัติงานในเรื่องระเบียบกฎหมายกับข้าราชการประจำอยู่เสมอซึ่งส่วนใหญ่เห็นด้วย ร้อยละ 52.30

ปัจจัยด้านงบประมาณ บุคลากรส่วนใหญ่ เห็นด้วยเกี่ยวกับคิดว่างบประมาณแบบที่ใช้ในการบริหารงานปัจจุบันสามารถใช้ประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพมีผู้เห็นด้วย ร้อยละ 98.2 รองลงมาคิดว่าระบบงบประมาณเป็นมาตรการเสริมในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานส่วนใหญ่เห็นด้วย จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 86.20 คิดว่างบประมาณแบบที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมีรายละเอียดมากซึ่งเป็นปัญหาในการบริหารงานผู้เห็นด้วย ร้อยละ 58.50 ระบบประมาณไม่สอดคล้องกับการบริหารงานที่ต้องการความยืดหยุ่นและคล่องตัวส่วนใหญ่เห็นด้วย ร้อยละ 65.90 และคิดว่าการจำแนกงบประมาณรายรับ-รายจ่ายของท้องถิ่นในปัจจุบันมีลักษณะไม่เป็นสากลส่วนใหญ่ ไม่เห็นด้วย จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 50.80 ตามลำดับ

ปัจจัยด้านระเบียบกฎหมาย บุคลากรเทศบาลเมืองล้อมแรด ส่วนใหญ่เห็นด้วยระเบียบกฎหมายที่ใช้ปฏิบัติงานออกโดยส่วนกลางทำให้ไม่สอดคล้องกับสภาพการปฏิบัติงานของท้องถิ่น เห็นด้วย ร้อยละ 58.50 รองลงมาระเบียบกฎหมายที่ใช้ปฏิบัติงานมีลักษณะไม่ยืดหยุ่นเอื้อต่อการปฏิบัติงานซึ่งบางครั้งทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานซึ่งต้องการความคล่องตัว เห็นด้วย ร้อยละ 55.40 ระเบียบกฎหมายที่ใช้ปฏิบัติงานไม่เหมาะสมและไม่สอดคล้องต่อสภาพเศรษฐกิจและสถานการณ์ปัจจุบันส่วนใหญ่ตอบว่า เห็นด้วย ร้อยละ 53.80 และระเบียบกฎหมายที่ใช้ปฏิบัติงานมีช่องทางเปิดโอกาสให้มีการทุจริตต่อหน้าที่หรือประพฤติมิชอบส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 52.20 ตามลำดับ

ปัจจัยด้านการตรวจสอบ บุคลากรเทศบาลเมืองล้อมแรด ส่วนใหญ่เห็นด้วยการตรวจสอบมักจะเป็นแบบฟอร์มที่กำหนดขึ้นโดยส่วน กลางทำให้ไม่มีความชัดเจนในปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากการปฏิบัติงาน ส่วนใหญ่เห็นด้วย ร้อยละ 72.30 รองลงมาการตรวจสอบมีระยะเวลาในการตรวจสอบน้อยทำให้ไม่สามารถที่จะตรวจสอบได้ละเอียด และทั่วถึงทำให้เป็นช่องทางในการแสวงหาผลประโยชน์ในการปฏิบัติงานได้ซึ่งส่วนใหญ่เห็นด้วย ร้อยละ 66.20 ผู้ตรวจสอบไม่อยู่ในสถานะให้คุณให้โทษในกรณีที่ปฏิบัติไม่ปฏิบัติตามระเบียบกฎหมายทำให้ ไม่เป็นเอกเทศในการปฏิบัติงาน ส่วนใหญ่เห็นด้วย

ร้อยละ 55.40 และผู้ตรวจสอบไม่มีการพัฒนาเพิ่มเติมความรู้ ขาดทักษะในระเบียบกฎหมายทำให้การตรวจสอบไม่มีประสิทธิภาพซึ่งส่วนใหญ่เห็นด้วย ร้อยละ 50.80 ตามลำดับ

3. ด้านประชาชน

ปัจจัยด้านบัญชี ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลเมืองล้อมแรด ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญในการปฏิบัติงานบัญชีเท่าที่ควรซึ่งส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 73.80 รองลงมาระบบบัญชีที่ใช้ปฏิบัติงานมีความยุ่งยาก ซับซ้อน ไม่ยืดหยุ่นต่อการบันทึกบัญชีโดยส่วนใหญ่เห็นด้วย ร้อยละ 66.20 ทะเบียนและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบันทึกบัญชีมีมากทำให้เกิดการทำงานที่ซ้ำซ้อน ส่วนใหญ่เห็นด้วย จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 64.60 รหัสบัญชีที่ใช้ในการปฏิบัติงานไม่ครอบคลุม และเป็นไปในทิศทางเดียวกับงบประมาณ รายรับ-รายจ่ายส่วนใหญ่ตอบว่า ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 52.30 และผู้ปฏิบัติงานด้านบัญชีไม่มีความรู้ความเข้าใจที่ลึกซึ้งในการบันทึกบัญชีทำให้ขาดทักษะในการปฏิบัติงานโดยส่วนมากเห็นด้วย ร้อยละ 50.80 ตามลำดับ

ปัจจัยด้านผู้บริหาร ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลเมืองล้อมแรด ส่วนใหญ่เห็นด้วยเกี่ยวกับผู้บริหารของท่านเป็นคนที่มีความกระตือรือร้นมีวิสัยทัศน์มีมนุษยสัมพันธ์ มีความยืดหยุ่นในการบริหารงาน เห็นด้วย และผู้บริหารของท่านบริหารงานโดยยึดความถูกต้องโปร่งใสภายใต้ระเบียบกฎหมายทางราชการที่กำหนดไว้ ซึ่งส่วนใหญ่เห็นด้วย ร้อยละ 92.30 รองลงมาผู้บริหารของท่านมีอิสระในการบริหารปราศจากอำนาจ อิทธิพลภายนอกและภายใน ส่วนใหญ่เห็นด้วย ร้อยละ 84.60 การพิจารณาความสำคัญโครงการผู้บริหารของท่านจะดูจากความจำเป็นในเรื่องการได้รับประโยชน์ของโครงการลงทุนเป็นหลักซึ่งส่วนใหญ่เห็นด้วย ร้อยละ 78.50 ผู้บริหารของท่านมีลักษณะประนีประนอมผ่อนปรนการบังคับใช้ระเบียบ กฎหมาย ข้อบังคับและคำสั่งต่างๆ อยู่เสมอ ส่วนใหญ่เห็นด้วย ร้อยละ 72.30 และผู้บริหารของท่านมีความขัดแย้งในการปฏิบัติงานในเรื่องระเบียบกฎหมายกับข้าราชการประจำอยู่เสมอซึ่งส่วนใหญ่เห็นด้วย ร้อยละ 52.30 ตามลำดับ

ปัจจัยด้านงบประมาณ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลเมืองล้อมแรด ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับคิดว่างบประมาณแบบที่ใช้ในการบริหารงานปัจจุบันสามารถใช้ประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพมีผู้เห็นด้วย ร้อยละ 89.2 รองลงมาคิดว่าระบบงบประมาณเป็นมาตรการเสริมในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานส่วนใหญ่เห็นด้วย ร้อยละ 86.20 คิดว่างบประมาณแบบที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมีรายละเอียดมากซึ่งเป็นปัญหาในการบริหารงานผู้เห็นด้วย ร้อยละ 58.50 ระเบียบงบประมาณไม่สอดคล้องกับการบริหารงานที่ต้องการความยืดหยุ่นและคล่องตัวส่วนใหญ่เห็นด้วย ร้อยละ 56.90 และคิดว่าการจำแนกงบประมาณรายรับ-รายจ่ายของท้องถิ่นในปัจจุบันมีลักษณะไม่เป็นสากลส่วนใหญ่ ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 50.80 ตามลำดับ

ปัจจัยด้านระเบียบกฎหมาย ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลเมืองล้อมแรด ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับระเบียบกฎหมายที่ใช้ปฏิบัติงานออกโดยส่วนกลางทำให้ไม่สอดคล้องกับสภาพการปฏิบัติงานของท้องถิ่น เห็นด้วย ร้อยละ 58.50 รองลงมาระเบียบกฎหมายที่ใช้ปฏิบัติงานมีลักษณะไม่

ยืดหยุ่นเอื้อต่อการปฏิบัติงานซึ่งบางครั้งทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานซึ่งต้องการความคล่องตัว เห็นด้วย ร้อยละ 55.40 ระเบียบกฎหมายที่ใช้ปฏิบัติงานไม่มีความเหมาะสมและไม่สอดคล้องต่อสภาพเศรษฐกิจและสถานการณ์ปัจจุบันส่วนใหญ่ตอบว่า เห็นด้วย ร้อยละ 53.80 และระเบียบกฎหมายที่ใช้ปฏิบัติงานมีช่องทางเปิดโอกาสให้มีการทุจริตต่อหน้าที่หรือประพฤตินิชอบส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 52.30 ตามลำดับ

ปัจจัยด้านการตรวจสอบ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลเมืองล้อมแรด ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการตรวจสอบมักจะเป็นแบบฟอร์มที่กำหนดขึ้นโดยส่วน กลางทำให้ไม่มีความชัดเจนในปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากการปฏิบัติงาน ส่วนใหญ่เห็นด้วย ร้อยละ 72.30 รองลงมาการตรวจสอบมีระยะเวลาในการตรวจสอบน้อยทำให้ไม่สามารถที่จะตรวจสอบได้ละเอียด และทั่วถึงทำให้เป็นช่องทางในการแสวงหาผลประโยชน์ในการปฏิบัติงานได้ซึ่งส่วนใหญ่เห็นด้วย ร้อยละ 66.20 ผู้ตรวจสอบไม่อยู่ในสถานะให้คุณให้โทษในกรณีที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบกฎหมายทำให้ไม่เป็นเอกเทศในการปฏิบัติงานส่วนใหญ่เห็นด้วย ร้อยละ 55.40 และผู้ตรวจสอบไม่มีการพัฒนาเพิ่มเติมความรู้ ขาดทักษะในระเบียบกฎหมายทำให้การตรวจสอบไม่มีประสิทธิภาพซึ่งส่วนใหญ่เห็นด้วย ร้อยละ 50.80 ตามลำดับ

อภิปรายผลการศึกษา

จากผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่าปัญหา อุปสรรคในการบริหารงานด้านการคลังของเทศบาลเมืองล้อมแรด อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดลพบุรี สำหรับผู้บริหารส่วนใหญ่เห็นว่าด้านงบประมาณ ด้านระเบียบกฎหมาย และด้านตรวจสอบเป็นปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาการบริหารงานคลัง โดยเห็นว่าการออกระเบียบ กฎหมาย ไม่ชัดเจนยากต่อการใช้ดุลยพินิจในการตีความ ระเบียบ กฎหมายไม่ตรงกับบริบทของแต่ละท้องถิ่น การเปิดช่องว่างตัวระเบียบกฎหมายทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ดุลยพินิจได้อย่างมากมายในการวินิจฉัยสั่งการทำให้ขาดวินัยสั่งการทำให้ขาดวินัยในทางการคลัง ซึ่งขัดกับ สมชัย ฤชุพันธ์ (2538 : 37) ที่ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการบริหารงานคลังที่ว่าสิ่งที่ทำให้ท้องถิ่นเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว นั้น มีความจำเป็นที่จะต้องกระจายการปกครอง การกระจายอำนาจทางการคลังออกไป เพื่อให้ท้องถิ่นมีศูนย์รวม (Focus) ของการมุ่งพัฒนาเฉพาะท้องถิ่นแต่ละแห่งขึ้นมาได้

สำหรับบุคลากรผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่เห็นว่าด้านงบประมาณ ระเบียบกฎหมายผู้บริหาร การตรวจสอบ และการบัญชีที่ใช้ปฏิบัติงาน เป็นปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาการบริหารงานคลัง

ในส่วนของประชาชนไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบเทศบาลเมืองล้อมแรด อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดลพบุรี เนื่องจากเทศบาลเมืองล้อมแรดไม่ให้ความสำคัญในการส่งเสริม เผยแพร่ให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนในการมีส่วนร่วมบริหารงาน ทำให้ไม่สามารถเข้าไปตรวจสอบการบริหารงาน ไม่มีการถ่วงดุลอำนาจ ทำให้เกิดช่องทางทุจริตในท้องถิ่นเนื่องจากไม่มีการตรวจสอบจากภาคประชาชนไม่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 เพื่อการปฏิรูปภาครัฐให้เกิดประชาธิปไตย (Good Governance) ที่กล่าวถึงการเพิ่มประสิทธิภาพการคลังท้องถิ่นว่า สิ่งที่ต้องดำเนินการควบคู่กับการให้ชุมชนมี

ส่วนร่วมในการบริหารการเงินการคลังท้องถิ่นและการกระจายอำนาจการเงินการคลังท้องถิ่นเพื่อสนองนโยบายของรัฐบาล

ข้อเสนอแนะ

จากปัญหา อุปสรรคในการบริหารงานด้านการคลังเทศบาลเมืองล้อมแรด อำเภอลำปาง พบว่าการบริหารงาน ระเบียบกฎหมาย บุคลากร การตรวจสอบและการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการบริหารงานคลัง ผู้ศึกษาเสนอแนะ ดังนี้

1. ด้านระเบียบ กฎหมายเกี่ยวกับการคลังท้องถิ่น เป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาการบริหารงานด้านการคลัง ซึ่งจากงานวิจัยพบว่า ด้านระเบียบ กฎหมายเกี่ยวกับการคลังท้องถิ่นกลับกลายเป็นอุปสรรคสำคัญในการบริหาร ที่ทำให้การบริหารขาดความคล่องตัว

2. การบริหารงานภาครัฐ ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่ง คือการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น

บรรณานุกรม

- เกียรติศักดิ์ จีระธีรนาถ.(2527).การทุจริตในองค์กร. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์,
- จรัส สุวรรณมาลา.(2538).ปฏิรูประบบการคลัง : การกระจายอำนาจสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น, กรุงเทพฯ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย,
- จีระพรรณ คำออน.(2547). ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการบริหารงานคลังขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่, การค้นคว้าอิสระ. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,
- จำนูล กองสาร และคณะ.(2515).เอกสารประกอบการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์เรื่อง ปัญหาการคอร์รัปชันในวงราชการไทย. คณะรัฐศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ชุติศักดิ์ เทียงตรง.(2518).การบริหารการปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
- ชำนาญ ปริบาล.(2546)ปัญหาในการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ทุจริต : ตามพระราชบัญญัติว่า ด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยของรัฐ พ.ศ.2542, กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธนพร ไรจนวุฒิธรรม.(2552).การพัฒนาการบริหารงานด้านการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตพื้นที่อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่, การค้นคว้าอิสระ. รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต,มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,
- นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ.(2543).“ยุทธศาสตร์การต่อต้านคอร์รัปชันในประเทศไทย พ.ศ. 2543”รายงานผลการวิจัย สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย,

ประธาน คงฤทธิศึกษากร.(2541)การบริหารเมืองหลวงและการบริหารท้องถิ่นเปรียบเทียบ:

สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และไทย กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคณะ.(2541)“การคอร์รัปชันในระบบราชการไทย”รายงานผลการวิจัย
สำนักงาน ป.ป.ป.

วีระ รอดชีวัน.(2520). การคลังขององค์กรท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีการคลังของเทศบาล,
วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
สคนธ์ วรรณวิวัฒนา.(2541). ปฏิรูปการคลังท้องถิ่นได้อย่างไร. กรุงเทพฯ : กรมพัฒนาชุมชน.

สมชัย ฤชุพันธุ์.(2550). “แนวทางการพัฒนาและเสริมสร้างกลไกป้องกันการทุจริต :

สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ศุภชัย ยาวะประภาษและคณะ.(2544). “คอร์รัปชันและการซื้อขายตำแหน่งให้ทัศนะ

ข้าราชการ”รายงานการวิจัยคอร์รัปชันในประเทศไทย กรุงเทพมหานคร สำนักงาน ก.พ.

Cross, martin and Mallen, David. (1978).Local Government and Politics,

London,London Group Limited,

ชุมชนป่าต้นกับพลวัตทางวัฒนธรรมภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์

อัมฤตา สารธวัชค์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ :

บทความจากงานวิจัยเรื่อง “พลวัตทางวัฒนธรรมภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ กรณีศึกษา ชุมชนป่าต้น อ.แม่ทะ จ.ลำปาง” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชน และผลกระทบสำคัญที่สืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนป่าต้น ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีลักษณะเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ (Interviews) โดยมีการตั้งประเด็นคำถาม ลักษณะคำถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Question) สร้างมาจากแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารต่าง ๆ ที่ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรม และสำรวจพื้นที่ รวมทั้งสังเกตพฤติกรรมคนในชุมชน โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ใหญ่บ้าน ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำชุมชน นักพัฒนาในชุมชน และสมาชิกชุมชน ในการเสนอผลการวิจัยใช้วิธีเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) วิเคราะห์เนื้อหาเป็นการวิเคราะห์โดยใช้ แนวคิดวัฒนธรรมชุมชนและทฤษฎีภาวะทันสมัยและการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมที่มีรูปแบบเดียวกัน และแนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมมาเป็นกรอบในการอธิบายโดยนำเอาข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าวิจัยทั้งจากการค้นคว้าเอกสาร หนังสือ ตำรา ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทำการสังเคราะห์และจัดให้เป็นระบบตีความเชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์ของเนื้อหาผลการศึกษาพบว่า ลักษณะโดยทั่วไปของชุมชนป่าต้น ประชากรโดยส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จากเดิมในอดีตวัฒนธรรมของคนในชุมชนป่าต้น จะผูกพันอยู่กับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพเกษตรกรรมของคนในชุมชนเป็นหลัก วัฒนธรรม ประเพณี หรือกิจกรรมต่าง ๆ ก็จะเป็นรูปแบบของกิจกรรมที่เกิดขึ้นก็เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ทำให้วัฒนธรรมของชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของพิธีกรรมที่ปรับให้เข้ากับยุคสมัยมากขึ้น และเพื่อให้เกิดความสะดวกในการประกอบกิจกรรม ตามความจำเป็นของลักษณะสังคม และการประกอบอาชีพที่เปลี่ยนแปลงไป และผลกระทบที่สำคัญภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ผู้วิจัยแบ่งออกเป็นสองด้านคือในด้านบวกการติดต่อสื่อสารที่รวดเร็วทำให้การกระจายข่าวสาร การแจ้งขอความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ ประเพณีต่างๆ ในชุมชนเป็นไปอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ในทางกลับกันภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ทำให้เกิดสิ่งยั่วยวนต่อเด็กและเยาวชนคนรุ่นหลังที่จะทำหน้าที่สืบทอดประเพณีวัฒนธรรมของคนชุมชน ส่งผลให้คนรุ่นใหม่ละเลย ขาดการใส่ใจที่จะเรียนรู้และรักษาวัฒนธรรมประเพณีเอาไว้

คำสำคัญ : พลวัต วัฒนธรรม โลกาภิวัตน์

Abstract

This research article aims to study cultural changes and the impacts of those cultural changes in Phatan community, Mae Ta, Lampang Province. The research is of a qualitative nature, using open-ended interview questions. The interview questions were derived from a literature review of relevant concepts and theories, surveys and observation of behavior. The research population comprised village headmen, senior citizens, local scholars, community leaders, community developers and community members. The data were analysed by means of descriptive analysis based on the conceptual framework of community culture, Modernization theory, and social and cultural change. Interviews, relevant research papers, documents and textbooks and were analysed and connections between the data uncovered. The findings showed that Phatan community is based on agricultural production. Its culture, traditions and community activities are strongly related to the people's ways of life and thus to agricultural life. Given the impact of globalization, the community has had to adjust its traditions and ceremonies in accordance with changes in society and in people's occupations. The research showed that the impact of globalization on the community can be viewed both positively and negatively. The positive impacts include increased speed of communication, which helps to spread information faster and to facilitate requests for cooperation in village activities and rituals by community members. However, globalization was also found to be responsible for the community's newer generation failing to preserve the traditions and culture of the community.

Keyword: Dynamic, Culture, Globalization

บทนำ

ชุมชนป่าตัน อ.แม่ทะ จ.ลำปาง เป็นชุมชนหนึ่งที่มีประเพณีวัฒนธรรมที่ดั้งเดิม สืบทอดกันมา ทั้งในรูปแบบวัฒนธรรม ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต การประกอบอาชีพ ฯลฯ และยังเป็น หนึ่งในหลายๆชุมชนที่ได้รับผลจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่แพร่กระจายนำเอาวัฒนธรรมแบบตะวันตกเข้ามา ผ่านการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้วัฒนธรรมประเพณี บางอย่างมีกาเปลี่ยนแปลงบ้าง เลือนหายไปบ้าง ส่งผลให้สมาชิกของชุมชนท้องถิ่นดังกล่าว ไม่รู้จักวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนของตน ซึ่งภายใต้สังคมที่มีลักษณะของความเป็นโลกาภิวัตน์ (Globalization) ซึ่งมีลักษณะการไหลของข้อมูลข่าวสารจากพื้นที่หนึ่งไปอีกพื้นที่หนึ่งอย่างรวดเร็ว ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสารและการคมนาคมภายใต้ระบบทุนนิยมโลกถือเป็นหัวใจสำคัญของโลกาภิวัตน์ รวมทั้งการผูกขาดด้านข้อมูลข่าวสารและธุรกิจมวลชนแพร่หลายช่วยส่งผ่านประสบการณ์ วิถีชีวิต และวัฒนธรรม วัฒนธรรมบริโภคนิยมจากสากลมาผนวกรวมเข้ากับท้องถิ่น จึงเกิดการไหลบ่าของวัฒนธรรมตะวันตกเข้าครอบงำวัฒนธรรมของชนชาติอื่น เกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ไม่

ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ของคนในท้องถิ่น ชุมชนต่างๆ รวมถึงในประเทศไทยด้วย นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจจากเกษตรกรรม มาสู่ ภาคอุตสาหกรรม ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงไปถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของผู้คนอย่างกว้างขวาง ดังที่ อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2553 : 2-6) ได้กล่าวไว้ว่า ที่ผ่านมานี้แนวทางการพัฒนาให้ความสำคัญเพียงด้านกายภาพ ขาดมิติ ทางวัฒนธรรม การพัฒนากระแสหลักแม้ที่จะอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรม แต่ก็เป็วัฒนธรรมแบบปัจเจกชน นิยม บริโภคนิยม วัฒนธรรมการมองแบบกลไกและแยกส่วน และวัฒนธรรมที่มองเห็นเงินเป็นพระเจ้า สังคม สามารถที่จะเลือกแนวทางการพัฒนา ที่วางอยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมที่มีพลังก้าวหน้า และเคลื่อนไหวอย่างมี ชีวิตได้อย่างไร จึงจะสามารถปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ของโลก ที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว แนว ทางการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมสากลแบบไร้พรมแดนจะสามารถตามทันโลกได้ การให้ ความสำคัญกับวัฒนธรรมแบบปัจเจกชนนิยม เสรีนิยมและบริโภคนิยม มีส่วนทำให้เกิดความคิดในการขาย ศิลปวัฒนธรรม ส่วนอีกด้านหนึ่งเป็นความต้องการพัฒนาบนพื้นฐานของวัฒนธรรมท้องถิ่นและโดยการ พึ่งตนเอง เพื่อความสมานฉันท์ในสังคมและธรรมชาติ ทำให้ยึดมั่นอยู่ในความเป็นชุมชนและมโนธรรมของการ ยังชีพ ตามหลักวิถีชีวิต ที่เน้นองค์รวม การเคารพอุดมคติและธรรมชาติ ซึ่งก็เป็นไปในทิศทางเดียวกับนิยพรรณ (ผล วัฒนธรรม) วรรณศิริ (2540 : 44 – 45) ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ไว้ว่า วัฒนธรรมเป็นระบบ พฤติกรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์เป็นเบื้องต้น

จากแนวคิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมจากนักวิชาการข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ มนุษย์สร้างสรรค์และสะสมขึ้นมา เพื่อจะแสดงออกถึงจิตวิญญาณของความเป็นมนุษย์และการปรับตัวกับ ระบบความสัมพันธ์ทางสังคมและธรรมชาติ ภายใต้เงื่อนไขและบริบทที่แตกต่างกัน การเปลี่ยนแปลงทาง วัฒนธรรม ก็เช่นกัน เป็นสิ่งที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นและประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมา อาจเกิดขึ้น จากความไม่พึง พอใจในขนบธรรมเนียมประเพณีเดิมของคนรุ่นใหม่ที่พิจารณาว่า วัฒนธรรมดั้งเดิมเป็นสิ่งที่ล้าสมัยและควร ได้รับการปรับปรุงแก้ไข อีกประการหนึ่ง เกิดขึ้นจากการไหลบ่าของวัฒนธรรมต่างชาติ ซึ่งเกิดจากการไหลบ่า ของวัฒนธรรมจากสังคมหนึ่งไปสู่สังคมหนึ่งได้อย่างง่ายดายและรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมชนบทซึ่ง ได้รับเอาอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์ทั้งทางแพร่กระจายของวัฒนธรรมต่างชาติที่แผ่มา จากสื่อต่างๆ ภาพยนตร์ ละคร โฆษณา แม้แต่การศึกษา โดยเฉพาะในคนรุ่นใหม่ ๆ เป็นกลุ่มที่มักจะถูก ครอบงำทางวัฒนธรรม หรือรับเอาการเปลี่ยนแปลงได้ง่าย ซึ่งบางครั้งทำให้เกิดการหลงลืมวัฒนธรรมประเพณี ดั้งเดิมท้องถิ่นของตนส่งผลให้ประเพณีท้องถิ่นเลือนหายไป จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงการ เปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนป่าตัน ต.ป่าตัน อ.แม่ทะ .ลำปาง และผลที่สืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลง ทางวัฒนธรรมของชุมชนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนป่าตัน ต.ป่าตัน อ.แม่ทะ .ลำปาง
2. เพื่อศึกษาผลกระทบสำคัญ ที่สืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนป่าตัน ต.ป่าตัน อ.แม่ทะ จ.ลำปาง

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้มีลักษณะเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยเลือกศึกษาชุมชนป่าตัน อ.แม่ทะ จ.ลำปาง โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน ประชาชนชาวบ้าน และผู้นำชุมชนและใช้วิธีการสัมภาษณ์การตั้งประเด็นคำถาม มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Question

ใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร ประกอบด้วย เป็นเอกสาร บทความทางวิชาการ ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องและเก็บข้อมูลจากการสำรวจภาคสนามโดยใช้แบบสอบถามโดยผู้วิจัยเป็นผู้ลงภาคสนามในการเก็บข้อมูลและทำการสัมภาษณ์ พูดคุยกับกลุ่มเป้าหมาย และใช้วิธีการสังเกตจากการร่วมกิจกรรมต่างๆ ทั้งโดยที่ผู้วิจัยมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมโดยผู้วิจัยจะมีการสังเกตการณ์อยู่โดยไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ต่างๆของชุมชน จะมีการสังเกตการณ์ในเรื่องของพฤติกรรมความเป็นอยู่ การดำรงชีพ ภูมิปัญญาด้านต่างๆ ของคนในชุมชน ในการวิเคราะห์เนื้อหาผู้วิจัยใช้ แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน, แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม, แนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น และทฤษฎีภาวะทันสมัยและการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมที่มีรูปแบบเดียวกัน (Modernization and Convergence) มาเป็นกรอบในการอธิบายการเปลี่ยนแปลงโดยนำเอาข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าวิจัยทั้งจากการค้นคว้าเอกสาร หนังสือ ตำรา ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทำการสังเคราะห์และจัดให้เป็นระบบตีความเชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์ของเนื้อหา

ผลการศึกษา

จากการศึกษาวิจัยพบว่าภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ นั้นได้ส่งผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับชุมชนป่าตันในเรื่องของรูปแบบกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปกล่าวคือลักษณะโดยทั่วไปของชุมชนป่าตันอาชีพของประชากรโดยส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม ในทางด้านการเกษตรกรรม จะทำการเพาะปลูก เช่น ข้าวโพด ถั่วลิสง พริก แตงโม มะเขือเทศ โรงงาน ถั่วเหลือง กระเทียม หอมแดง และทำสวนไม้ผลต่างๆ, การเลี้ยงสัตว์ เช่น สุกร ไก่ โค ปลาในกระชัง กบ ฯลฯ, ในด้านการอุตสาหกรรมเป็นไปในลักษณะของอุตสาหกรรมครัวเรือน เช่น การเย็บกระเป๋าเอกสาร กระเป๋าถือสตรี กระเป๋าเดินทาง หมวก งานฝีมือ เช่น การทำดอกไม้ประดิษฐ์ การจักสาน ของที่ระลึก ดินสอจากไม้มะขาม การทำพวงหรีด การทำไม้กวาดดอกหญ้า การถนอมอาหาร และนอกจากนี้มีการถนอมอาหาร เช่น การถั่วอบสมุนไพร ทำแคบหมู ทำข้าวแต๋น ทำแหนม ทำน้ำพริก รวมไปถึง การพาณิชย์กรรมและบริการ

จากการสังเกต และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ทำให้เห็นภาพวัฒนธรรมของชุมชน และ ทราบถึงประวัติความเป็นมา กิจกรรมประเพณีต่างๆ ที่ยังคงดำเนินอยู่ในปัจจุบัน พบว่า ชุมชนป่าตัน

ยังคงยึดมั่นและมีวิถีชีวิต โดยยังคงกิจกรรม วัฒนธรรมประเพณี ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบเดิมอยู่เป็นส่วนใหญ่ ชุมชนป่าต้นมีความภาคภูมิใจในรูปแบบพิธีกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ที่มีการสืบทอดด้วยวิธีการบอกเล่าที่ดี ยึดถือปฏิบัติจากรุ่นสู่รุ่นที่ดี ที่สามารถรักษาไว้ได้จนถึงปัจจุบัน ในชุมชนป่าต้นมี วัด เป็นศูนย์รวมของการดำเนินกิจกรรม และยังเป็นสถานที่ ที่เปรียบเสมือนห้องสมุดในการเก็บรวบรวมเรื่องราว เป็นแหล่งศูนย์รวมของปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ที่คอยทำหน้าที่รักษาขนบธรรมเนียม พิธีกรรมต่างๆ ก่อปรทำหน้าทีในการถ่ายทอดสู่คนรุ่นต่อไปอีกด้วย วัดที่มีความสำคัญของชุมชนป่าต้นได้แก่

- วัดป่าต้นหลวง เป็นวัดเก่าแก่ สร้างขึ้นในสมัยเจ้าแม่จามเทวี มีโบราณวัตถุ โบราณสถานอันล้ำค่ามากมาย โดยเฉพาะพระพุทธรูปพระเจ้าไม้แก่นจันทร์ขุ่มประตู่โขง แผ่นศิลาจารึก พระธาตุ และภาพไม้แกะสลักโบราณ บานประตูแกะสลักโบราณที่มีความประณีต งดงาม หาดูได้ยาก

- วัดนาคตหลวง ตั้งอยู่ สร้างขึ้นประมาณปี พ.ศ.2358 โดยได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2480 วัดนาคตหลวง มีสิ่งสำคัญและขึ้นชื่อ คือ วิหารโบราณ 1 หลัง โดยวิหารดังกล่าวสร้างเมื่อ พ.ศ.2401 บูรณครั้งใหญ่เมื่อ พ.ศ.2472

- ดอยพระฉาน ตั้งอยู่บนแนวภูเขา ซึ่งมีเขตติดต่อระหว่างอำเภอแม่ทะ อำเภอเกาะคา และอำเภอสบปราบ อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเทศบาลตำบลป่าต้นนาคร้ว ออกไปประมาณ 8 กิโลเมตร โดยในแต่ละปีจะจัดให้มีงานประเพณีสงกรานต์พระธาตุ ตรงกับวันขึ้น 8 ค่ำ เดือน 7 (เดือน 9 เหนือ) และมีการจุดบั้งไฟบูชาขึ้นเป็นประจำทุกปี

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้วิจัย ทั้งจากการสังเกต การสัมภาษณ์ สามารถสรุปได้ถึงพลวัตทางวัฒนธรรมภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่เกิดกับชุมชนป่าต้นได้ว่า ชุมชนป่าต้น มีประเพณีวัฒนธรรมส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพและวิถีชีวิตของคนในชุมชนซึ่งเกิดจากการสั่งสม และถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ดังที่นักวิชาการหลายท่านได้ให้คำจำกัดความ คำว่า วัฒนธรรม ไว้ ดังที่ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2537 หน้า 139-141) นิยามว่า วัฒนธรรมคือวิญญาณของชุมชน เป็นระบบคิด ระบบคุณค่า และอุดมการณ์ที่ชุมชนได้ตั้งไว้ กลั่นกรองสืบทอดต่อเนื่องกันมา วัฒนธรรมเกิดจากธรรมชาติแวดล้อมของชุมชน และเกิดจากประวัติศาสตร์ของชุมชนเป็นวิญญาณที่เกิดจากชุมชนเอง เป็นบทสรุปของความคิดและการปฏิบัติการของชุมชนนั้นๆ เอง และเมื่อกาลเวลาเปลี่ยนผ่านความทันสมัยก้าวเข้ามากระแสโลกาภิวัตน์แพร่กระจายเข้ามาถึงชุมชนสิ่งที่เกิดขึ้นตามมาก็คือการรับเอาความเป็นสมัยใหม่เข้ามา ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งแนวคิด พฤติกรรม วิธีการดำรงชีวิตของคนในชุมชนรวมทั้งประเพณี พิธีกรรม วัฒนธรรมก็เปลี่ยนแปลงรูปแบบไปจากเดิม ดังนี้

ประเพณี	กิจกรรมประเพณี ที่ปฏิบัติมาตั้งแต่อดีต	หลังจากเริ่มรับกระแส โลกาภิวัตน์เข้ามา (ความเปลี่ยนแปลง)
เดือนยี่		
การสมโภชพระเจ้า ไม้แก่นจันทน์และ การสวดเบิกเดือนยี่ เป็ง(ลอยกระทง)	มีความเชื่อว่า เป็นวันคล้ายวัน สถาปนาของพระเจ้าไม้แก่นจันทน์ และเป็นการสวดเบิกเพื่อให้บ้านเมือง อยู่เย็นเป็นสุข มีการทำด้ายสายสิน เต็มลานวัดและมีการต่อด้ายสายสิน เข้าบ้านเรือนของตนเองทั่วทั้งหมู่บ้าน พระจะเริ่มทำพิธีตั้งแต่หัวค่ำจนถึงรุ่ง เช้า	รูปแบบของพิธีกรรมยังคงเป็นเช่นเดิม แต่ ผู้ที่เข้าร่วมจะมากขึ้น ไม่เฉพาะคนใน ชุมชน คนจากชุมชนอื่น จะเข้ามาร่วมมาก ขึ้น เพราะ มีการประชาสัมพันธ์ มากขึ้น การ ทำป้ายโฆษณา การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ ออนไลน์ และมีหน่วยงานราชการเข้ามา สนับสนุน ผู้คนที่เข้าร่วมพิธีมีการนำ รถยนต์หรือเครื่องรางของขลังไปเข้าร่วมพิธี สวดเบิกด้วย การสวดเบิกเริ่มตั้งแต่ 2 ทุ่ม จนถึงรุ่งเช้า
ลอยกระทง	มีความเชื่อว่าเป็นการขอขมาต่อพระ แม่คงคาที่ได้ให้น้ำมาใช้ในการอุปโภค บริโภคตลอดทั้งปี <u>กิจกรรม/ประเพณี</u> : นำเอาต้นกล้วย ใบตอง มาประดิษฐ์เป็นกระทงด้วย ตัวเองและประดับตกแต่งด้วยดอกไม้ รูป เทียน (บางคนก็นำเงิน (เหรียญ) ใส่ลงไปในกระทงด้วย) แล้วนำไปลอย ในแม่น้ำก่อนลอยจะอธิฐานขอขมาต่อ พระแม่คงคา และขอให้สิ่งไม่ดีลอยไป กับกระทง	ยังคงความเชื่อว่าเป็นการขอขมาต่อแม่น้ำ แต่ในระยะหลังมีหน่วยงานราชการเข้ามาจัด กิจกรรม มีกิจกรรม การออกร้าน ซึ่งเป็น กิจกรรม ดึงดูดนักท่องเที่ยว มีการ ประชาสัมพันธ์ และจะมีแม่ค้าทำกระทงจะ วางขายตามริมแม่น้ำ ประดิษฐ์จากวัสดุที่ หลากหลาย เพื่ออำนวยความสะดวกในการ นำไปลอยในแม่น้ำ ซึ่งคนวัยหนุ่มสาวส่วน ใหญ่จะไม่เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการลอย กระทง แต่จะเน้นไปในการรื่นเริงมากกว่า
เดือน 3		
เข้ากรรมรูกขมูล	มีความเชื่อว่าเป็นอดีตชาวบ้านได้รับ ความเดือดร้อนจากสิ่งเหนือธรรมชาติ และได้ถามพระพุทธรูปเจ้าว่าทำเป็นถึง เป็นเช่นนี้ พระพุทธรูปเจ้าได้ตรัสตอบว่า ต้องมีการทำบุญให้ที่แห่งนั้น พอเขา ได้รับบุญกุศลเขาจะมาไม่วุ่นวายอยู่	การดำเนินกิจกรรมตามประเพณีความเชื่อ เช่นนี้ยังมีอยู่ แต่จำนวนสมาชิกของชุมชนที่ เข้าร่วมกิจกรรม หรือเข้าใจความหมายของ กิจกรรมจะมีเพียงผู้เฒ่าผู้แก่ และผู้นำชุมชน หัวหน้าส่วนราชการ เช่นนายกเทศบาล เท่านั้น ที่เข้าร่วม

ประเพณี	กิจกรรมประเพณี ที่ปฏิบัติมาตั้งแต่อดีต	หลังจากเริ่มรับกระแส โลกาภิวัตน์เข้ามา (ความเปลี่ยนแปลง)
	แถวนั้นอีก กิจกรรม/ประเพณี : ชาวบ้านจึงมีการจัดงาน 3 วัน วันแรก จะมีการจัดเตรียมสถานที่โดยสมาชิกในชุมชนจะมาช่วยกันทำความสะอาดจัดเตรียมสถานที่ วันที่สอง มีการทำบุญใส่บาตรในตอนเช้า ส่วนตอนเย็น จะมีการสวดมนต์ ฟังเทศน์ ฟังธรรม ในป่าช้า พร้อมกับชาวบ้านจะมารวมกันที่ป่าช้าเพื่อร่วมกิจกรรม วันสุดท้าย จะมีการแห่ผ้าป่าเพื่อระดมเงิน มาสร้างวิหารเข้าหมู่บ้าน จะทำในช่วงตอนกลางคืนของวันสุดท้าย	
เดือน 4		
ตานข้าวจี ข้าวหลาม และ ตานข้าวใหม่ น้ำใหม่	มีความเชื่อว่า ถ้าพระสงฆ์ได้ฉันท์ข้าวใหม่ คือข้าวที่ได้จากการเก็บเกี่ยวของชาวบ้าน จะเป็นสิริมงคลต่อครอบครัว กิจกรรม/ประเพณี : ชาวบ้านจะเก็บเกี่ยวข้าวข้าวใหม่ ชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีการเข้าไปในป่าเพื่อที่จะหาไม้มาทำเป็นข้าวหลาม เป็นการทำบุญด้วยการนำเอาข้าวที่เก็บเกี่ยวจากทุ่งนาเพื่ออุทิศไปให้กับปู่ย่า ตายาย ที่ล่วงลับไป การนำเอาไม้จี้จากป่ามาปอกเปลือกออกให้สวยงามแล้วนำไปสานก่อเป็นรูปทรง	สมัยก่อนจะมีการนำข้าวที่ได้จากการเพาะปลูกที่เก็บเกี่ยวใหม่ๆ และทำอาหารถวายพระสงฆ์ แต่ปัจจุบันได้นำข้าวที่ปลูกได้ไปขายและนำเงินที่ได้เข้าถวายวัดแทนเพื่อให้ทางวัดได้นำไปใช้สอย ซ่อมแซม สิ่งต่างๆ ภายในวัด

ประเพณี	กิจกรรมประเพณี ที่ปฏิบัติมาตั้งแต่อดีต	หลังจากเริ่มรับกระแส โลกาภิวัตน์เข้ามา (ความเปลี่ยนแปลง)
	คล้ายปราสาทให้สวยงามเพื่อถวาย เป็นพื้ให้กับพระพุทธรเจ้า	
ตานแตน (ถวายแทน) 4 เหนือ ออก 8 คำ	มีความเชื่อว่า การไปวัดบางครั้งอาจ ได้หยิบเอาของกินของใช้โดยที่พระ ไม่ได้อนุญาตหรืออาจเหยียบยำเอา ทรายในวัดออกมานอกวัดทำให้เป็น บาปติดตัว <u>กิจกรรม/ประเพณี</u> : นำสิ่งของ อาหารหรือ เงินไปถวายวัด เพื่อเป็น การขอขมา หรือถวายแทนในสิ่งที่เคย ทำไปโดยไม่ได้ตั้งใจ	ประเพณีนี้ไม่ได้รับรับความสนใจและใส่ใจ จากคนรุ่นใหม่ และยังไม่ทราบถึงความหมาย ของการประกอบพิธีกรรมนี้ จะมีเพียงผู้เฒ่า ผู้แก่ที่ยังคงปฏิบัติ
เดือน 5		
การบูชาสั้มป่อย	มีความเชื่อว่าพระนางจามเทวีได้มา สร่งน้ำพระเจ้าไม้แก่นจันทน์และได้ นำเอาน้ำสั้มปอยมาสร่งน้ำ และมี เมล็ดของสั้มปอยตกลงพื้นแล้ว เจริญเติบโตตั้งแต่นั้นจนถึงปัจจุบัน เชื่อว่าถ้าบ้านใดมีไว้จะทำให้หมด เคราะห์หมดโศกและปลอดภัย <u>กิจกรรม/ประเพณี</u> : มีการทำบุญที่ วัดและมีการเก็บฝักสั้มปอยใน ช่วงเวลาในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 5 เหนือเท่านั้น	ต้นสั้มปอยหาได้ยาก มีเหลือปลูกเพียงไม่มี หลังคาเรือน และส่วนมากจะมีการหาซื้อจาก ชุมชนอื่น หรือถ้าบ้านไหนมีก็จะไปซื้อ หรือ ไปขอเก็บที่บ้านนั้น
ศาลเจ้าปู่ประจำ หมู่บ้าน	วันขึ้น 5 ค่ำ เดือน 5 เหนือ ของทุกปี ชาวบ้านได้ร่วมกันนำไก่ต้ม ขนม ผลไม้ นำมารวมกันที่ศาลเจ้าปู่ประจำ หมู่บ้าน และถวายร่วมกันหลังถวาย เสร็จ ก็รับประทานร่วมกันที่ศาลเจ้าปู่	ในปัจจุบันผู้ใหญ่บ้านจะเป็นผู้รวบรวมเงิน จากชุมชนโดยเก็บเป็นรายหลังคาเรือนแล้ว นำไปซื้อ วัตถุดิบ เครื่องไหว้ ต่างๆ มา ประกอบพิธีกรรม ผู้ที่เข้าร่วมจะมีเพียงผู้เฒ่า ผู้แก่ของหมู่บ้าน หรือบางครั้งหากมีบุตร หลาน ของบ้านไหนจะไปทำการสอรับ

ประเพณี	กิจกรรมประเพณี ที่ปฏิบัติมาตั้งแต่อดีต	หลังจากเริ่มรับกระแส โลกาภิวัตน์เข้ามา (ความเปลี่ยนแปลง)
		ราชการหรือทำงานที่ใด ก็มีการบนบาลกราบ ไหว้ หากสำเร็จก็จะนำเครื่องเส้น มาถวาย เช่นกัน
เดือน 6		
บวงสรวง พระแม่จามเทวี	มีความเชื่อเพื่อให้เจ้าแม่จามเทวี ได้มารับอาหารเครื่องเซ่นไหว้และทำ ให้บ้านเมืองอุดมสมบูรณ์ การนำเอา หัวหมู เป็ด ไก่ ปลา ผลไม้ต่างๆ ข้าว อาหารทุกชนิดมาถวายเซ่นไหว้	รูปแบบลักษณะของการประกอบพิธีกรรม เหมือนดังเช่นการไหว้ศาลเจ้าปู่ประจำ หมู่บ้าน
เดือน 7		
ปีใหม่เมือง	<u>กิจกรรม/ประเพณี</u> : ทรงน้ำพระ, ถวายผ้าป่า, ด้าหัว (เอาน้ำขมิ้น สั้มป่อยมาขอขมาผู้อาวุโส), ขนทราย เข้าวัด (ทุกคนต้องไปขนทรายเข้าวัด ด้วยตนเอง โดยชุดทรายจากแม่น้ำ นำไปก่อเป็นกองทรายที่วัดและเพื่อ เป็นการขอขมาขึ้นแก้ดวงสามคือ การ ขอขมา พระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์), กินแกงขนุนปากปี (เพื่อให้ ตอนทั้งปีมีคนเกื้อหนุน)ช่วงเช้าจะมี การเข้าไปเอาไม้ในป่า แล้วนำมา กลั่นกรองให้สวยงาม ตกแต่งให้เป็นสี แดงหรือบางครั้งทำให้เป็นสีสายรุ้ง หรือผ้าเจ็ดสี นำไม้มาค้าที่ต้นโพธิ์ จะ ทำกันทุกบ้าน บางหมู่บ้านจะแยกกัน เป็นหมวดหมู่ แล้วเอาไปรวมกันที่วัด จะมีการทำพิธีในศาสนา เพราะ ชาวบ้านเชื่อว่าค้าจู้คนในบ้านให้อยู่ดี มีสุข	ในปัจจุบันรูปแบบและความหมาย เปลี่ยนแปลงไป มีหน่วยงานราชการเป็น ผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้แทนการ เกิดขึ้นจากความเข้าใจของคนรุ่นหลัง และ รูปแบบการจัดงานเป็นลักษณะของเชิง พาณิชย์ เชิงท่องเที่ยว มากขึ้น มีผู้คนต่าง ชุมชนเข้ามาร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ทาง หน่วยงานราชการจัดขึ้น

ประเพณี	กิจกรรมประเพณี ที่ปฏิบัติมาตั้งแต่อดีต	หลังจากเริ่มรับกระแส โลกาภิวัตน์เข้ามา (ความเปลี่ยนแปลง)
การบูชาข้าว	มีความเชื่อว่าเป็นการทำบุญเพื่อ สะเดาะเคราะห์ให้กับตนเองในรอบ 1 ปี โดยมีการนำเอาเสื้อผ้าของแต่ละ คน และมีข้าวสุก ใบขนุน ลูกมะเดื่อ ปอง น้ำส้มป่อย ทRAY ไปทำพิธีที่วัด และนำเอาน้ำส้มป่อยมาพรม บ้านเรือน เอาทRAYมาหว่านเพื่อขับ ไล่สิ่งชั่วร้ายออกจากบ้านเรือน	ปัจจุบันมีเพียงไม่กี่หลังคาเรือนที่ยังประกอบ พิธีกรรมนี้ จะมีเฉพาะบ้านที่มีผู้เฒ่าผู้แก่อยู่ ส่วนใหญ่ไปทำงานในตัวเมืองก็จะทำบ้างไม่ ทำบ้าง
วันสะเดาะเคราะห์	จะมีการสะเดาะเคราะห์คนที่เกิดตรง กับวันที่มีเคราะห์ จะมาสะเดาะ เคราะห์ แต่ละบ้าน บ้านแต่ละหลังจะ มีสายสิญจน์ที่ได้มาจากการสวดมนต์ ทำพิธีที่วัดนำมาพันรอบบ้าน	ปัจจุบันไม่เฉพาะคนที่มีเคราะห์เท่านั้นที่จะ ทำแต่โดยทั่วไปก็จะนำสายสิญจน์มาพันรอบ บ้านเพื่อความเป็นสิริมงคล หรือบางคนก็ไม่ ทำ
ส่งเคราะห์บ้าน	ทำในช่วงหลังสงกรานต์ทุกปีต้องทำ ในวันที่มีฤกษ์ยามที่ดีตามฤกษ์ของแต่ละ ปี และไม่มีสมาชิกในชุมชน เสียชีวิตในขณะที่ทำพิธี มีความเชื่อ ว่าเป็นการส่งเคราะห์หมู่บ้านให้อยู่เย็น เป็นสุขมีการนำเมล็ดพืชผักผลไม้ ข้าว ตอดดอกไม้มัธยัญ รูปปั้นของสัตว์ปี เกิดของตนเองใส่สรวง (ทำจากไม้ไผ่ สานเป็นฝืนสี่เหลี่ยม) จำนวน 4 สรวง เพื่อนำไปวางไว้ 4 ทิศของชุมชน ตนเอง	ปัจจุบันมีเพียงไม่กี่หลังคาเรือนที่ยังประกอบ พิธีกรรมนี้ จะมีเฉพาะบ้านที่มีผู้เฒ่าผู้แก่อยู่ ส่วนใหญ่ไปทำงานในตัวเมืองก็จะทำบ้างไม่ ทำบ้าง_หรือจะมีการส่งเคราะห์ก็ต่อเมื่อไป ประสบเหตุร้ายมาแล้วมีผู้เฒ่าผู้แก่บอกให้ทำ
ตานทอด	อดีตชาวบ้านเล่าว่า มีการประชุมกัน เพื่อที่จะเลือกบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพื่อที่จะได้ให้ความช่วยเหลือโดยที่ ได้รับเลือกจะต้องเป็นผู้สูงอายุและมี ฐานะยากจนไม่มีคนดูแลชาวบ้านจะ	ในปัจจุบันพิธีกรรมนี้ไม่ค่อยมีเพราะผู้ที่ ยากไร้ก็ได้มีหน่วยงานราชการเข้ามาดูแล แต่ ถ้าชุมชนให้ความช่วยเหลือ จะเป็นรูปแบบ ของการช่วยเหลือเป็นข้าวของเครื่องใช้ มากกว่า

ประเพณี	กิจกรรมประเพณี ที่ปฏิบัติมาตั้งแต่อดีต	หลังจากเริ่มรับกระแส โลกาภิวัตน์เข้ามา (ความเปลี่ยนแปลง)
	นำเงินมาลงขันหรือนำเงินมารวมกัน เพื่อที่จะนำมาช่วยเหลือโดยการปลูก บ้านใหม่ให้โดยมีวิธีการตั้งนี้ชาวบ้าน จะรวมตัวกันในตอนกลางคืนไปที่บ้าน ของผู้ที่ถูกเลือกแล้วจุดประทัดหลายๆ นัดจากนั้นเจ้าของบ้านก็จะออกมา และจะมีผู้นำชาวบ้านบอกว่าจะสร้าง บ้านใหม่ให้จากนั้น ในตอนเช้า ชาวบ้านก็จะร่วมมือร่วมใจกันในการ สร้างบ้าน	
เดือน 8 - 9		
บวงสรวงผีบ้านผีเรือน เดือน 9 เหนือ ออก 3 ค่ำทุกปี หากเป็นวัน พระหรือวันพุธให้ เลื่อนถัดไป	มีความเชื่อว่าเป็นการบวงสรวงผู้ที่ ปกป้องคุ้มครองบ้านเมืองให้อยู่เย็น เป็นสุข โดยการนำเอาไก่จำนวน 24 คู่ เหล้า 2 ไห ข้าวตอกดอกไม้ ข้าวสุก ไปเลี้ยงที่บ้านเจ้าของผีบ้านผีเรือน	ปัจจุบันก็ยังมีการทำอยู่บ้างแต่ไม่แพร่หลาย เหมือนอดีต
เดือน 10 - 12		
เปรตพี (ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10)(กันยายน)	มีความเชื่อว่าเป็นวันที่บรรพบุรุษที่ ล่วงลับจะได้รับอนุญาตให้ออกมารับ ส่วนบุญส่วนกุศล กิจกรรม/ประเพณี : อุทิศส่วนบุญกุศลไปหาบรรพบุรุษที่ ล่วงลับไปแล้ว	ปัจจุบันจะมีหน่วยงานราชการเข้ามาร่วมกับ ชุมชนจัดเป็นงานทำบุญที่วัดขึ้นมีผู้คนที่ทั้งใน และนอกชุมชนเข้ามาร่วมกิจกรรม
ตานก๋วยสลาก (สลากภัต) เดือน 12	กิจกรรม/ประเพณี : จะมีการหมั้นเวียนกันในรอบ 3 ปี หมู่ 1 3 9 8 (ซึ่งหมู่ที่ไม่ได้เข้ามาจะเป็น คนละพื้นที่กัน) มักทายกผู้เป็น หัวหน้าก็จะกำหนดวัน มีการเตรียม สำหรับข้าว และเครื่องไทยทานตาม	ภาชนะ สิ่งของที่นำมาถวายพระจะหาซื้อได้ ง่ายขึ้นจะมีความหลากหลายของภาชนะและ สิ่งของมากขึ้น และมีการร่วมมือกันในการ จัดงานของหน่วยงานราชการและชุมชน มี การประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนอื่น เข้ามาร่วม งาน มีกิจร้านค้าต่างๆมาจัดจำหน่ายสินค้า

ประเพณี	กิจกรรมประเพณี ที่ปฏิบัติมาตั้งแต่อดีต	หลังจากเริ่มรับกระแส โลกาภิวัตน์เข้ามา (ความเปลี่ยนแปลง)
	กำลังของตนโดยใส่ตะกร้าที่สานด้วย ตอก จะนำเบอร์มาติดที่ก้นหลาก ของแต่ละรายแล้วเขียนเบอร์ หมายเลขให้พระจับ พระจับได้เบอร์ อะไรของคนใดก็ไปรับก้นหลากที่ คนนั้นนำมาถวาย (ข้อสำคัญในการ ทำบุญหลากก้นก็คือ เป็นการถวาย ทานแบบไม่เจาะจงตัวผู้รับเมื่อ พระองค์ใดจับได้เบอร์ของคนใด ผู้นั้น ไม่ควรแสดงความยินดียินร้ายในผู้รับ) ก่อนที่จะมีการเส้นหลาก(จับหลาก)ก็ จะมีการฟังเทศน์อย่างน้อย 1 กัณฑ์ จากนั้นก็มีการยกของประเคนตาม หลากเมื่อเสร็จแล้วพระสงฆ์ก็จะ อนุโมทนาและกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศล ให้กับญาติผู้ที่ล่วงลับไปแล้วเป็นอัน เสร็จพิธี	

อภิปรายผล

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่า วัฒนธรรม ประเพณี หรือกิจกรรมที่ดำรงอยู่และมีการสืบทอดดำเนินอยู่นั้นมีรูปแบบของกิจกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมีการปรับกิจกรรมให้เข้ากับยุคสมัยเพื่อความสะดวกในการทำกิจกรรมของประชาชน เช่น การขนทรายเข้าวัด ในประเพณีปีใหม่มือง อดีตจะเป็นการนำทรายจากแม่น้ำมาที่วัดแล้วนำมาก่อรวมๆกัน ปัจจุบันเป็นลักษณะของการซื้อทรายมากองไว้ในวัดแล้วให้ประชาชนก่อเป็นพีธีเท่านั้น ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่าในรูปแบบที่ง่ายขึ้นและเป็นความสะดวก เพราะปัจจุบันไม่มีแม่น้ำให้ไปตักทรายดังเช่นอดีต หรือวัฒนธรรมประเพณีการรดน้ำดำหัว เป็นประเพณีที่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปจากเดิมมาก การรดน้ำดำหัวในอดีตเป็นไปเพื่อขอมาและขอพรจากผู้อาวุโสคนรอบครัว พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย มีการนำดอกไม้ น้ำขมิ้นส้มป่อย น้ำอบ มารดเพื่อขอมา และขอพร แต่ปัจจุบันรูปแบบเปลี่ยนแปลงไปมากเป็นการจัดขึ้นของหน่วยงานราชการเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงตามสภาพสังคมตามยุคสมัยจึงทำให้เกิดการสูญหายเปลี่ยนแปลงของบางประเพณี และอาจมีการเกิดขึ้นมาใหม่ เพราะประเพณีเดิมปรับตัวให้เข้ากับการ

เปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมไม่ได้ ดังที่ เมธาวิ ศิริวงศ์ (2556 : 12-13) กล่าวไว้เกี่ยวกับกาเปลี่ยนแปลงรูปแบบประเพณีในสังคมไทยปัจจุบัน ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมมาเป็นสังคมอุตสาหกรรม กลายเป็นประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับบทบาทของประเพณียุคโลกาภิวัตน์ เมื่อประเพณีไม่ใช่เพียงแค่พิธีกรรม ความเชื่อความศรัทธาเพื่อความมั่นคงทางจิตใจเพียงอย่างเดียว แต่กลายเป็นทุนทางวัฒนธรรมในการพัฒนาสังคมท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การสร้างผลิตภัณฑ์สินค้าวัฒนธรรม พัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และการสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่น ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับรูปแบบประเพณี ของชุมชนป่าดงที่เปลี่ยนแปลงไป จากการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเข้าร่วมสังเกตการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน และการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนป่าดง ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่เป็นลักษณะของการสร้างวัฒนธรรมให้กลายเป็นทุนทางวัฒนธรรม ดังเช่น เมธาวิ ศิริวงศ์ ได้กล่าวไว้ข้างต้น เนื่องจากความเป็นสังคมโลกาภิวัตน์ทำให้ท้องถิ่นต้องการที่จะมีอัตลักษณ์ของตนมีพื้นที่ในสังคมในการแสดงออกถึงความเป็นตัวตนให้คนต่างพื้นที่ได้เห็น กอปรกับ มีหน่วยงานราชการ หน่วยงานท้องถิ่น เข้ามีส่วนร่วม ประเพณี วัฒนธรรมต่างๆ มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบเพื่อตอบสนองต่อการท่องเที่ยวมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับอานันท์ กาญจนพันธุ์ (2538 : 2-6) ได้กล่าวไว้ว่า ที่ผ่านมานโยบายการพัฒนาให้ความสำคัญเพียงด้านกายภาพ ขาดมิติทางวัฒนธรรม การพัฒนากระแสหลักแม้ที่จะอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรม แต่ก็เป็วัฒนธรรมแบบปัจเจกชนนิยม บริโภคนิยม วัฒนธรรมการมองแบบกลไกและแยกส่วน และวัฒนธรรมที่มองเห็นเงินเป็นพระเจ้า สังคมสามารถที่จะเลือกแนวทางการพัฒนา ที่วางอยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมที่มีพลังก้าวหน้า และเคลื่อนไหวอย่างมีชีวิตได้อย่างไร จึงจะสามารถปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ของโลก ที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว แนวทางการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมสากลแบบไร้พรมแดนจะสามารถตามทันโลกได้ การให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมแบบปัจเจกชนนิยม เสรีนิยมและบริโภคนิยม มีส่วนทำให้เกิดความคิดในการขายศิลปวัฒนธรรม ส่วนอีกด้านหนึ่งเป็นความต้องการพัฒนาบนพื้นฐานของวัฒนธรรมท้องถิ่นและโดยการพึ่งตนเอง เพื่อความสมานฉันท์ในสังคมและธรรมชาติ ทำให้ยึดมั่นอยู่ในความเป็นชุมชนและมโนธรรมของการยังชีพ ตามหลักวิถีชีวิตที่เน้นองค์รวม การเคารพอุดมคติและธรรมชาติ

มิติวัฒนธรรมทั้งสองด้านกำลังอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องเผชิญหน้ากัน เพราะด้านแรกลักษณะครอบงำ ซึ่งเกิดจากการที่ระบบนายทุนนิยมไทยเป็นแบบเปิด ทำให้เกิดการไหลบ่าเข้ามาของวัฒนธรรมทุนนิยมในทิศทางเดียว ผ่านทางสื่อสมัยใหม่ อีกทั้งประเทศไทยยังคงมีศูนย์รวมอำนาจค่อนข้างมาก สังคมจึงไม่มีทางเลือกมากนัก ขณะที่อีกด้านหนึ่ง คือ ความพยายามอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิม ซึ่งถือเป็นคุณธรรมและมีลักษณะอุดมคติ ต้องตกอยู่ในสภาพตั้งรับต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงในโลก กระแสความคิดในมิติทางวัฒนธรรมทั้งสองด้าน ไม่ได้สะท้อนเงื่อนไขและบริบท 2 สังคมที่เป็นจริง เพราะมองวัฒนธรรมในลักษณะหยุดนิ่งไร้ชีวิต ขณะที่สังคมไทยนั้นกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจนเกิดความสับสนในกระบวนการที่หลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น ดังนั้นการพัฒนาจึงไม่เพียงแต่ต้องการมิติทางวัฒนธรรมเท่านั้น หากแต่ต้องการวัฒนธรรมที่สร้างสรรค์และเคลื่อนไหวอีกด้วย วัฒนธรรมเป็นองค์รวมของวิถีคิด คุณค่า และอุดมการณ์ของสังคม ที่มนุษย์สร้างสรรค์และสะสมขึ้นมา ในความพยายามที่จะแสดงออกถึงจิตวิญญาณของความเป็นมนุษย์และการปรับตัวกับระบบ

ความสัมพันธ์ทางสังคมและธรรมชาติ ภายใต้เงื่อนไขและบริบทที่แตกต่างกัน วัฒนธรรมประกอบด้วยระบบใหญ่ 3 ระบบ ซ้อนรวมกันอยู่อย่างมีความสัมพันธ์เชื่อมโยง

ระบบแรก คือ ระบบคุณค่า หมายถึง ศีลธรรมของส่วนรวม และจิตวิญญาณของความเป็นมนุษย์ที่สร้างสรรค์ แสดงออกในรูปแบบของจักรวาลความคิดที่ให้ความสำคัญกับความเป็นธรรม ความสมบูรณ์ และความยั่งยืนของสังคมและธรรมชาติ

ระบบสอง คือ ระบบภูมิปัญญา ซึ่งครอบคลุมวิถีคิดของสังคม โดยเฉพาะการจัดการกับความสัมพันธ์ทางสังคม และความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับธรรมชาติแวดล้อม ปรากฏให้เห็นในรูปแบบของกระบวนการเรียนรู้ การสร้างสรรค์ การผลิตใหม่ การถ่ายทอดความรู้ผ่านทางองค์กรของสังคมในท้องถิ่น เพื่อปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อม

ระบบสาม คือ ระบบอุดมการณ์อำนาจ หมายถึง ศักดิ์ศรี และสิทธิของความเป็นมนุษย์ ซึ่งถือเป็นสิทธิตามธรรมชาติ ที่จะเสริมสร้างความมั่นใจและอำนาจให้กับคนในชุมชนหรือสังคมท้องถิ่น เพื่อเป็นพลังการเรียนรู้ สร้างสรรค์ การผลิตใหม่ การถ่ายทอดภูมิปัญญา ในการพัฒนาสังคมให้เป็นไปตามหลักของศีลธรรมที่เคารพความเป็นมนุษย์ ความเป็นธรรม และความยั่งยืนของธรรมชาติ

วัฒนธรรมเป็นระบบพฤติกรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์เป็นเบื้องต้น ลักษณะของวัฒนธรรมจึงไม่ใช่ลักษณะคงที่และตายตัว ดังที่นิยพรณ (พล วัฒนธรรม) วรรณศิริ (2540 : 44 – 45) สรุปไว้ดังนี้ 1) วัฒนธรรมเป็นผลผลิตของระบบความคิดของมนุษย์ (Cognitive Systems) ซึ่งเป็นระบบทางชีวภาพ (Biological System) เพราะระบบความคิดเกิดมาจากระบบสมอง ระบบประสาทและระบบจิตใจของมนุษย์รวมกัน 2) วัฒนธรรมสามารถเปลี่ยนแปลงได้ไม่ใช่สิ่งที่คงที่ตายตัว วัฒนธรรมเป็นผลผลิตของระบบความคิดและแสดงออกมาทางพฤติกรรม อันได้แก่ การกระทำในแง่ของการสร้างวัตถุ (ผลิตสิ่งของ) และระบบต่างๆ ทางสังคม กฎการคิดของมนุษย์ ก็คือ ความคิดไม่คงที่เปลี่ยนไปเรื่อยๆ 3) วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่บุคคลได้มาด้วยการเรียนรู้ วัฒนธรรมไม่ใช่เรื่องของชีวภาพแต่เพียงอย่างเดียว เป็นสิ่งที่สมาชิกในสังคมเรียนรู้มาจากสมาชิกรุ่นก่อนที่สั่งสอนสืบทอดกันมา มิใช่สืบทอดมาจากยีนส์แต่กำเนิด แต่จะเรียนรู้ประเพณีปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคมตามครรลองของชีวิตให้เหมือนกับคนอื่นๆ ของสังคม 4) วัฒนธรรมเป็นสมบัติส่วนรวม บุคคลต้องเรียนรู้ที่จะประพฤติปฏิบัติให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่นจึงจะอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี คนเราอยากให้ตนเองเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นเสมอ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ไม่สามารถดำรงชีพอยู่ได้ตามลำพัง การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นและประพฤติปฏิบัติสืบทอดกันมา เช่น ความเชื่อ ค่านิยม ศิลปะ จริยธรรม กฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณี และการประดิษฐ์ คิดค้นสิ่งต่างๆ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมอาจจะเกิดขึ้น จากความไม่พึงพอใจในขนบธรรมเนียมประเพณีเดิมของคนรุ่นใหม่ซึ่งพิจารณาว่าวัฒนธรรมดั้งเดิมเป็นสิ่งที่ล้าสมัยและควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมอีกประการหนึ่งเกิดขึ้นจากการไหลบ่าของวัฒนธรรมต่างชาติโดยคนส่วนมากในสังคมของตนยอมรับประพฤติปฏิบัติด้วยความพอใจหรือถูกบังคับกรณีแพ่งสงคราม การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรม ซึ่งเกิดจากการไหลบ่าของวัฒนธรรมจากสังคมหนึ่งไปสู่สังคมหนึ่ง หากมีการคมนาคมสะดวกอัตราการเปลี่ยนแปลงก็เป็นไปอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิด

ปัญหาสังคมขึ้นได้ เช่นการเกิดความล่าช้าทางวัฒนธรรม (Culture Lag) ซึ่งหมายถึง ความก้าวหน้าที่ไม่สมดุลกันระหว่างเครื่องมือเครื่องใช้ และความพร้อมที่จะใช้สิ่งเหล่านั้นของคนที่อยู่ในสังคมเดียวกัน ในภาวะการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ยิ่งมีอัตราการเปลี่ยนแปลงเร็วเท่าใด การควบคุมทางสังคมก็จะมีการเปลี่ยนแปลงตามไปเร็วเท่านั้น สังคมไทยเคยยึดมั่นเคารพเชื่อถือตัวบุคคลแต่ดั้งเดิมมา ก็ต้องเปลี่ยนแปลงการควบคุมในลักษณะยุคถือคติกา คือหลักการมากกว่าตัวบุคคล (สุวิทย์ รุ่งวิสัย, 2532 : 215 – 218) ผลกระทบสำคัญที่สืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนป่าตัน ต.ป่าตัน อ.แม่ทะ จ.ลำปาง พบว่า การประกอบอาชีพ การศึกษา สภาพเศรษฐกิจ สังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้รูปแบบหรือกิจกรรมของชุมชนเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ อดีตชุมชนแห่งนี้ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ก็จะมีพิธีกรรมหรือประเพณีที่เกี่ยวกับอาชีพค่อนข้างมาก เช่น ตานข้าวจีข้าวหลาม, ตานข้าวใหม่ น้ำใหม่, ตานแตน(ถวายเป็น), การบูชาสัมป่อยบวงสรวงเจ้าพ่อม้าขาว, บวงสรวงเจ้าพ่อหอศาล, ตานก๋วยสลาก ซึ่งเป็นประเพณี พิธีกรรมที่กระทำเพื่อรำลึกถึงพระคุณของอาชีพ แต่ด้วยปัจจุบันความทันสมัยขยายเข้ามา อาชีพของประชาชนก็เปลี่ยนแปลงไป มีการย้ายถิ่นไปทำงานในเมืองหลวง ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งทำให้ไม่มีคนรุ่นใหม่หรือน้อยที่จะสืบทอดอาชีพเกษตรกรรม ส่งผลให้ประเพณีพิธีกรรมบางอย่างสูญหายไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของเฉลิมศักดิ์ ชัดติยะ (2541) ศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตด้านการเกษตรของชุมชนกะเหรี่ยงบ้านแม่ยางห้า พบว่าการเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตของชุมชนจากการผลิตเพื่อการบริโภคเป็นการผลิตเพื่อการค้า มีการนำเอาเทคโนโลยีทางการเกษตรเข้ามามีใช้ในการผลิตส่งผลต่อกระบวนการผลิตของชุมชนในด้านวิธีการผลิต ระบบความสัมพันธ์ ความเชื่อ ค่านิยมและวิถีชีวิต ระบบเงินตรากลายเป็นปัจจัยสำคัญในการแลกเปลี่ยน โดยมีสาเหตุการเปลี่ยนแปลงการผลิตเนื่องมาจากปัจจัยด้านใน ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงสภาพนิเวศวิทยาของหมู่บ้าน การเรียนรู้ระบบการผลิตของชาวกะเหรี่ยง ซึ่งได้รับการถ่ายทอดความรู้จากนายทุน ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การมีตลาดรองรับผลผลิต มีการประกันราคาผลผลิต ได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากหน่วยงานรัฐและเอกชน ตลอดจนการคมนาคมที่มีความสะดวกขึ้นในการขนส่งผลผลิตสู่ตลาด จากการเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตทำให้ชุมชนกะเหรี่ยงบ้านแม่ยางห้าเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางสังคมไปด้วย อาทิ ความผูกพัน ความไว้วางใจ ทางเครือญาติและเพื่อนบ้านลดน้อยลง วิถีชีวิตที่เรียบง่ายเปลี่ยนมาสู่วิถีชีวิตที่รีบเร่ง ไม่มีเวลาไปมาหาสู่กันเหมือนในอดีต และยังสอดคล้องกับแนวคิดของผ่องพันธุ์ มณีรัตน์ (2521 : 17-18) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมหรือสถาบันสังคม เช่น การเปลี่ยนแปลงขนาดของชุมชน ส่วนประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งของสังคมหรือรูปแบบการจัดระเบียบของสังคม ตัวอย่างของการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงขนาดครอบครัว การเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจเมื่อเกิดสภาพเป็นสังคมเมือง และเป็นการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล คือเปลี่ยนแปลงวิถีที่มนุษย์ปฏิบัติต่อผู้อื่น ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีลักษณะดังนี้1)เป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และหรือระหว่างมนุษย์และกลุ่มคน คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงการกระทำต่อกันของมนุษย์ 2)เป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง การหน้าที่หรือกระบวนการต่างๆ ของความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างและการหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่ง 3)เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งอาจเป็น

เรื่องใหญ่หรือเล็กก็ได้ และตามแนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม ที่ว่าการยอมรับสิ่งใหม่มีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในด้านที่เป็นตัวการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในชุมชนหนึ่งๆ จะมีสิ่งใหม่ๆ เกิดขึ้นได้จะต้องมีแหล่งที่มาอยู่ 3 ประการ 1) การค้นพบ (Discovery) คือ การที่ชาวบ้านได้ค้นพบทรัพยากร หรือ การค้นพบพืชผลทางการเกษตรสมัยใหม่ทำให้ชาวบ้านได้เปลี่ยนอาชีพหรือมีรายได้ดีกว่าเดิม 2) การคิดค้นประดิษฐ์ (Invention) คือการที่มีผู้คิดค้น ประดิษฐ์สิ่งใหม่ขึ้นและมีประโยชน์ต่อชุมชน ประชาชนก็หันมารับสิ่งใหม่ๆ นั้นมาใช้กันมากขึ้นเรื่อยๆ 3) การแพร่กระจาย (Diffusion) คือ การยอมรับสิ่งใหม่ๆ จากสังคมอื่น หรือสังคมภายนอกเรียกได้ว่าเป็นการแพร่กระจายจากสังคมหนึ่ง เช่น การที่ชาวนาได้รับความรู้ เทคนิคใหม่ๆ ในการทำการเกษตรจากประเทศตะวันตก และการมีความทันสมัยก้าว หรือ ที่กล่าวกันว่าเป็นยุคสมัยของกระแสโลกาภิวัตน์ ที่เข้ามา ในชุมชนก็ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นรูปแบบประเพณีกิจกรรมต่างๆ มีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องและทันสมัยมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีภาวะทันสมัยที่ว่า การเปลี่ยนแปลงสังคมจากเกษตรกรรมไปสู่อุตสาหกรรม ยังทำให้เกิดต้นแบบของการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้เพราะสังคมต่างๆ ไม่ได้แยกกันอยู่อย่างโดดเดี่ยวเป็นอิสระขาดการติดต่อกันแต่อยู่ในระบบเดียวกัน คือ โลก การเปลี่ยนแปลงในส่วนใดส่วนหนึ่งของระบบโลกย่อมกระทบต่อระบบอื่นๆ และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามกันไปด้วย สังคมเกษตรกรรมดั้งเดิมเมื่อมีการติดต่อสัมพันธ์กับสังคมสมัยใหม่หรือสังคมอุตสาหกรรม สังคมเกษตรกรรมจะเริ่มรับแนวคิดและเริ่มปรับปรุงพัฒนาส่วนต่างๆ เพื่อเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมสมัยใหม่ ที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางวัตถุ มีความสะดวกสบาย และร่ำรวยกว่ามาก ย่อมกระทบต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจ รูปแบบครอบครัว รูปแบบการดำเนินชีวิต และการเกิดขึ้นหน่วยย่อยๆ ต่างๆ ในสังคม ย่อมกระทบต่อค่านิยมความเชื่อของคนในสังคม โดยเป็นผลจากการรับความรู้จากสังคมสมัยเข้ามาผ่านรูปแบบการทำงาน โรงเรียน หรือสื่อต่างๆ ซึ่งอาจเข้ามาในรูปของภาพยนตร์นำเข้าจากต่างประเทศ สินค้าและบริการจากต่างประเทศที่มีโฆษณาเป็นตัวกระตุ้นและเผยแพร่ รวมทั้งหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ที่ได้รับอิทธิพลจากผู้บริหารประเทศที่ต้องการให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนปาดันนาครีว แต่ผลที่เกิดการเปลี่ยนแปลงผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวต่อว่าไม่เพียงแค่อำนาจให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ในเรื่องกิจกรรม รูปแบบ พิธีกรรม แต่การเปลี่ยนแปลงในด้านที่มีประโยชน์ก็มี การที่สังคมทันสมัยทำให้การประชุมหารือ เป็นไปอย่างง่ายและสะดวกขึ้น รวมถึงการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรม รวมถึงการเผยแพร่กิจกรรมให้สังคมภายนอกได้รับรู้ ซึ่งบางครั้งก็ยังคงเป็นการชักชวนคนภายนอกมาเที่ยวหรือร่วมกิจกรรมของชุมชนได้ทำให้ชุมชนเกิดรายได้อีกด้วย

กล่าวโดยสรุป ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ทำให้วัฒนธรรมของชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของพิธีกรรมที่ปรับให้เข้ากับยุคสมัยมากขึ้นแต่ก็ยังคงมีวิถีปฏิบัติที่สืบทอด และผลกระทบที่สำคัญภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ในด้านบวกการติดต่อสื่อสารที่รวดเร็วทำให้การกระจายข่าวสาร การแจ้งขอความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ ประเพณีต่างๆ ในชุมชนเป็นไปอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ในทางกลับกันภายใต้กระแสโลกาภิ

วาทน์ทำให้เกิดสิ่งยั่วยวนต่อเด็กและเยาวชนคนรุ่นหลังที่จะทำหน้าที่สืบทอดประเพณีวัฒนธรรมของคนชุมชน ส่งผลให้คนรุ่นใหม่ละเลย ขาดการใส่ใจที่จะเรียนรู้และรักษาวัฒนธรรมประเพณีเอาไว้

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “พลวัตทางวัฒนธรรมภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ กรณีศึกษา ชุมชนป่าตัน อ.แม่ทะ จ.ลำปาง” ในประเด็น ผลของกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้เกิดสิ่งยั่วยวนต่อเด็กและเยาวชนคนรุ่นหลังที่จะทำหน้าที่สืบทอดประเพณีวัฒนธรรมของคนชุมชน ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นประเด็นที่น่าสนใจในการจะศึกษาต่อไปว่า ปัจจัยที่สำคัญ หรือสิ่งที่เยาวชนในยุคที่รับการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ให้ความสนใจนั้นเป็นอย่างไรซึ่งอาจนำมาซึ่งการเรียนรู้และปรับให้เข้ากับประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนเพื่อให้กับเยาวชนให้ความสนใจและตระหนักในการจะสืบทอดรักษาต่อไป

บรรณานุกรม

- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และพรพิไล เลิศวิชา. (2541), *วัฒนธรรมหมู่บ้านไทย*. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์
สร้างสรรค์
- นิยพรรณ(ผล วัฒนธรรม)วรรณศิริ.(2540). *มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม* กรุงเทพฯ. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์. (2521), *การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- เมธาวี ศิริวงศ์. (2556), *ประเพณีประติสัมพันธ์กับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม กรณีศึกษา งาน
เทศกาลประเพณีแซนโฌนตา อำเภอยะรัง จังหวัดศรีสะเกษ*.บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร
- สุวิทย์ รุ่งวิสัย. (2532), *สังคมไทย : ปัญหาที่ต้องแก้ไข*. เชียงใหม่. พระสังฆการพิมพ์
- อานนท์ กาญจนพันธุ์. (2553), *แนวความคิดพื้นฐานและวัฒนธรรม* เชียงใหม่. คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

การพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องจากภาพของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

The Development of Communicative English Speaking Ability Using Picture Narrating Technique for lower-secondary Students

นางประกาศนีย์ บุตรโคตร

สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่น

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องจากภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียน และศึกษาเจตคติต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องจากภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านดงใหญ่ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวนนักเรียน 28 คน ที่เรียนรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน อ22101 สุ่มตัวอย่างโดยใช้การสุ่มแบบกลุ่ม แบบแผนของการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 12 แผน แบบทดสอบวัดความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และแบบวัดเจตคติต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องจากภาพ ระยะเวลาดำเนินการทดลองใช้ระยะเวลา 12 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 24 ชั่วโมง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบทีแบบไม่อิสระ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารก่อนเรียนเฉลี่ย 8.75 คะแนนจากคะแนนเต็ม 25 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 35.00 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 18.32 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 73.29 เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยพบว่า คะแนนความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) นักเรียนมีเจตคติต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องจากภาพมีค่าเฉลี่ยของเจตคติโดยรวมเท่ากับ 4.07 อยู่ในระดับดี

คำสำคัญ : การพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร, การเล่าเรื่องจากภาพ, เจตคติ

Abstract

The purposes of this research were to study the English speaking ability of lower-secondary students before and after using a 'picture narrating' technique and to study the students' attitude towards this teaching methodology.

The sample consisted of 28 lower-secondary students at Bandongyai School, Phen District, Udonthani, in the second semester of the 2015 academic year. The design of this research was a one group pretest–posttest. The research instruments were 12 lesson plans, an English speaking test, and a survey of student attitudes towards the ‘picture narrating’ technique. The experiment took 12 weeks, 2 hours a week, or 24 hours in total. Mean, percentage, standard deviation and t-test for dependent samples were employed to analyze the data. The findings of this research were that: 1)The students’ mean pretest and posttest speaking scores were 8.75 or 35.00% and 18.32 or 73.29% respectively. 2)The students’ attitudes towards teaching English using the ‘picture narrating’ technique were high (4.07).

Keywords: Communicative English speaking, picture narrating technique, attitude

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความสำคัญกับภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน โดยกำหนดให้เรียนตลอดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 เพื่อพัฒนาเยาวชนไทยให้มีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษในการติดต่อสื่อสาร การศึกษาแสวงหาความรู้ การประกอบอาชีพ ความเข้าใจและตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมีเจตคติที่ดีต่อการใช้ภาษาอังกฤษ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 1) และได้กล่าวไว้ว่าในสังคมโลกปัจจุบันการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในชีวิตประจำวันเนื่องจากเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสารการศึกษา การแสวงหาความรู้ การประกอบอาชีพ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีทัศน์ของชุมชนโลกตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมุมมองของสังคมโลกนำมาซึ่งมิตรไมตรีและความร่วมมือกับประเทศต่างๆช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เข้าใจตนเองและผู้อื่นดีขึ้นเรียนรู้และเข้าใจความแตกต่างของภาษาและวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีการคิดสังคมเศรษฐกิจการเมืองการปกครองมีเจตคติที่ดีต่อการใช้ภาษาต่างประเทศและใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสารได้รวมทั้งเข้าถึงองค์ความรู้ต่างๆได้ง่ายและกว้างขึ้นและมีวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิตมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อภาษาต่างประเทศสามารถใช้ภาษาต่างประเทศสื่อสารในสถานการณ์ต่างๆแสวงหาความรู้ประกอบอาชีพและศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวและวัฒนธรรมอันหลากหลายของประชาคมโลกและสามารถถ่ายทอดความคิดและวัฒนธรรมไทยไปยังสังคมโลกได้อย่างสร้างสรรค์ การเรียนการสอนภาษาอังกฤษในระดับมัธยมศึกษาเน้นหลักสูตร(กระทรวงศึกษาธิการ,2551: 26) ได้กำหนด การเรียนการสอนภาษาอังกฤษโดยมุ่งให้ผู้เรียนใช้ภาษาอังกฤษในระดับที่สูงขึ้น เพื่อการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ และการเข้าสู่สังคมโลกในอนาคตจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ใช้สื่ออุปกรณ์ที่หลากหลาย ใช้วิธีการวัดผล ประเมินผลที่เหมาะสม มุ่งให้ผู้เรียนใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้ในสถานการณ์จริงมีประสบการณ์ตรงในการใช้ภาษาอังกฤษมีเจตคติที่ดี มีความมั่นใจและกล้าแสดงออกทั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษทั้งสี่ด้าน ได้แก่ การ

ฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ทั้งในชีวิตประจำวันและเพื่อความก้าวหน้าในอนาคตได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับแนวคิดของเออร์ (Ur, 1998: 120) ที่ได้เสนอแนะไว้ว่า ในบรรดาทักษะทั้งสี่ทักษะ ได้แก่ ทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ทั้งนี้ทักษะพูดเป็นทักษะที่สำคัญที่สุด เนื่องจากเป็นทักษะที่แสดงให้เห็นว่าผู้พูดมีความรู้ในภาษานั้นอย่างชัดเจน นอกจากนี้ชูมิน (Shumin, 1997: 8) ได้กล่าวถึงทักษะการพูดไว้ว่าเป็นทักษะที่ยากยิ่งสำหรับนักเรียน ถึงแม้จะเป็นทักษะที่สำคัญและจำเป็นที่สุดในการสื่อสารและมีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนสามารถสื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ แต่การจัดการเรียนการสอนยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรถ้าพูดได้ไม่ดีขาดความคล่องแคล่วในการใช้โครงสร้างทางภาษาไม่ได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร ซึ่งเออร์ (Ur, 1998: 15) และบราวน์ (Brown, 2007: 17) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้นักเรียนไม่ประสบผลสำเร็จในการพูดภาษาที่สองนั้นมีหลายประการ เช่น มีความกังวลว่าจะพูดผิด กลัวเสียหน้า ไม่รู้จะพูดอะไรหรือพูดอย่างไรและมักจะใช้ภาษาแม่ (Mother Language) แทนที่จะใช้ภาษาเป้าหมาย (Target Language) ในขณะที่ฝึกพูดในชั้นเรียน นอกจากนี้ไบรน์ (Byrne, 1987: 20-26) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้พูดต้องสามารถใช้ภาษาอังกฤษได้อย่างเหมาะสมมีการเน้นเสียง ออกเสียงสูงต่ำรวมทั้งแสดงสีหน้า ท่าทางเป็นเครื่องช่วยในการแสดงความหมายของสิ่งที่ต้องการจะสื่อ ผู้ฟังจึงจะสามารถฟังภาษาอังกฤษได้เข้าใจและในบางครั้งการพูดภาษาอังกฤษนั้น อาจขาดความเหมาะสมและสมบูรณ์หรือไม่เป็นไปตามกฎเกณฑ์ไวยากรณ์ซึ่งตรงกันข้ามกับภาษาที่ใช้ในการเขียน และต้องใช้ความสามารถในการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของผู้เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศหรือภาษาที่สอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสกอตต์ (Scott, 1981: 8-12) ที่กล่าวว่า การพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารเป็นรูปแบบพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป โดยมีผู้พูดและผู้ฟังร่วมสนทนาแต่ละคนต้องสามารถตีความสิ่งที่ฟัง ซึ่งไม่สามารถทำนายรูปแบบของภาษาอังกฤษได้ และมีความหมายในการสื่อสารแบบใด การสื่อสารโดยมีปฏิสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลต่างๆแต่ละครั้งจะต้องประกอบด้วยบุคคลสองคนขึ้นไปและประยงค์ กลั่นฤทธิ์ (2556:124-125) ได้กล่าวไว้ว่า การพูดภาษาอังกฤษเป็นวิธีการที่ครูสอนผู้เรียนที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศ พูดภาษาอังกฤษให้มีความสามารถในการออกเสียงและรูปแบบของเสียงในภาษาอังกฤษได้อย่างถูกต้อง สอดคล้องกับเฮดจ์ (Hedge, 2007: 44-72) ที่กล่าวว่า การพูดภาษาอังกฤษเป็นทักษะที่มีความสำคัญอย่างมากและจำเป็นต่อการสื่อสารที่ต้องได้รับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้เกิดความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้สอนต้องมั่นใจว่าไม่ได้จัดการเรียนรู้เพื่อฝึกผู้เรียนให้พูดภาษาอังกฤษโดยเน้นความสำคัญของการออกเสียง (Pronunciation) คำศัพท์ (Vocabulary) และความถูกต้องทางโครงสร้างภาษา (Accuracy structure) เท่านั้นแต่เป็นการฝึกใช้ความสำคัญดังกล่าวนี้ไปช่วยในการพัฒนากระบวนการพูดสื่อสารได้อย่างอิสระและสร้างภาษาด้วยตนเองตามจุดมุ่งหมายของการสื่อสาร ซึ่งบุคคลจะสามารถสื่อสารกันได้ เข้าใจตรงกัน ต้องอาศัยวิธีการสนทนาที่หลากหลาย และได้สรุปไว้ว่า การพูดภาษาอังกฤษจะมีประสิทธิภาพหรือบรรลุผลตามเป้าหมายการสื่อสารนั้น ผู้พูดต้องสามารถใช้สำเนียงและถ้อยคำที่มีความถูกต้อง ตามหลักเกณฑ์ทางภาษาอังกฤษในระดับต่างๆ รวมทั้งสามารถใช้ภาษาท่าทางให้

สอดคล้องเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายหรือเจตนาในการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้คำพูดที่เหมาะสมกับกาลเทศะตามสถานการณ์ต่างๆ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์นั้นๆ (Hedge, 2007: 259-261)

การจัดการเรียนรู้ในการสอนพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารมีหลายวิธีการ แต่มีวิธีการหนึ่งที่ใช้คือการเล่าเรื่องจากภาพ ซึ่งเป็นเทคนิคที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดทักษะการพูดภาษาอังกฤษ ทำให้ผู้เรียนกล้าพูด กล้าแสดงออกได้ดียิ่งอีกวิธีหนึ่ง การใช้ภาพเป็นสื่อที่สอดคล้องกับแนวคิดของนูแนนและแลมพ์ (Nunan & Lamb, 1996: 36-38) ได้อธิบายลักษณะของกิจกรรมการสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารว่าเป็นการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริง หรือการใช้ภาษาอย่างมีความหมาย เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนข้อมูล (Information Sharing) การปฏิสัมพันธ์ (Interaction) และการใช้สื่อที่หลากหลาย เพราะสื่อมีความสำคัญต่อการเรียนแบบปฏิสัมพันธ์หรือการเรียนแบบร่วมมือและการฝึกใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ดังนั้น การที่จะพัฒนาความสามารถด้านการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำภาษาไปใช้เพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริงได้นั้น ควรจัดการเรียนรู้โดยการใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย โดยเฉพาะสื่อของจริง มาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพด้านการปฏิสัมพันธ์ในการใช้ภาษาให้มากขึ้นดังที่ริชาร์ดส์ (Richards, 1993: 70) ได้กล่าวถึงสื่อของจริง (Authentic Materials) ไว้ว่าเป็นเนื้อหาความรู้ที่นำมาจากหนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร สิ่งพิมพ์อื่นๆ และประเภทเสียงได้แก่ แถบบันทึกเสียง การพูดที่อัดมาจากรายการต่างๆ ทางวิทยุหรือโทรทัศน์นอกจากนี้ เขมณัฏฐ์มิ่งศิริธรรม (2557) ได้กล่าวไว้ว่าในการนำสื่อการศึกษามาเป็นเครื่องมือที่ช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนนั้นผู้สอนจะต้องมีการมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วและเข้าใจง่ายขึ้นสื่อการศึกษาสร้างสรรค์ควรใช้ควบคู่ไปกับเนื้อหาสาระที่เน้นให้ผู้เรียนเน้นการผลิตสื่อที่แตกต่างไปจากสื่อเดิมๆ เพื่อการกระตุ้นความสนใจทำให้สื่อการศึกษานั้นๆ แตกต่างจากที่ผู้เรียนเคยเห็นมาจะทำให้การตอบสนองการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มากขึ้นด้วยระยะเวลาที่สั้นลงด้วยความแปลกใหม่และแตกต่างจากที่ผู้เรียนเคยเห็นมาการใช้รูปภาพเป็นสื่อที่แกรม (Graham, 2007) ได้อธิบายไว้ว่ารูปภาพสามารถแสดงอารมณ์โดยผ่านกระบวนการเล่าเรื่องและความสามารถในการอ่านและเขียน และยังช่วยผู้อ่านในการปฏิสัมพันธ์กับความรู้สึกและเพิ่มประสิทธิภาพในการให้ความหมายของเรื่องได้ดี สอดคล้องกับซูปาร์ตโจและอันดายานี (Supardjo & Andayani, 2003: 45) ได้กล่าวไว้ในกระบวนการสอนและการเรียนรู้ว่ารูปภาพเป็นสื่อที่ให้คุณประโยชน์มากมาย และสร้างความประทับใจให้แก่ผู้เรียนได้ ความเข้าใจในหัวข้อการเรียนรู้ กระตุ้นกิจกรรมการพูดได้อีกด้วย และสอดคล้องกับกายิ (Kayi, 2006:) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การเล่าเรื่องจากภาพโดยใช้กิจกรรมจากรูปภาพเป็นชุดหลายชุดให้นักเรียนเล่าเรื่องจากภาพตามลำดับ จะเน้นที่หลักเกณฑ์รูปบริคที่ครูได้กำหนดไว้ซึ่งหลักเกณฑ์รูปบริคนั้นจะรวมถึงการใช้คำศัพท์และโครงสร้างของภาษาที่นักเรียนจำเป็นต้องใช้ขณะที่พูดเล่าเรื่องไปด้วย แนวคิดนี้ สอดคล้องกับบาคแมนและพาล์มเมอร์ (Bachman & Palmer, 1996: 50) ที่ได้อธิบายไว้ว่าเทคนิคการเล่าเรื่องจากภาพจะคล้ายคลึงกับเทคนิคการเล่าเรื่อง เพียงแต่มีข้อแตกต่างระหว่างสองเทคนิคคือการใช้หลักเกณฑ์รูปบริค ซึ่งหลักเกณฑ์รูปบริคจะถูกใช้ในเทคนิคการเล่าเรื่องจากภาพเท่านั้น และการใช้เทคนิคนี้แนวคิดของเนชั่นและนิวตัน (Nation & Newton, 2009: 46) ได้กล่าวถึงเทคนิควิธีการที่นำมาประยุกต์ใช้ในการเล่าเรื่องจากภาพไม่ว่า

จะเกิดจากนักเรียนและตัวครูผู้สอนเองไว้ 3 ขั้นตอน ได้แก่การให้ประสบการณ์ก่อนเรียนการให้คำแนะนำระหว่างการพัฒนาและ การทำงานเป็นกลุ่มเพื่อฝึกการพูด อย่างไรก็ตาม ความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษของเด็กไทยยังอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุงแก้ไข ทั้งนี้การสอนพูดของครูบราวน์ (Brown, 2001: 275-276) ได้เสนอหลักการสอนพูดไว้ว่า ครูควรจัดกิจกรรมที่สนองความต้องการของนักเรียน โดยมุ่งไปที่การทำกิจกรรมของนักเรียน การสื่อความหมายและเป็นกิจกรรมที่กระตุ้นความสนใจของนักเรียน กิจกรรมที่นักเรียนได้ฝึกพูดใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง ควรมีการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่นักเรียนเมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรม มีการฝึกทั้งทักษะการฟังและทักษะการพูดไปพร้อมกัน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ออกแบบกิจกรรมเองและให้นักเรียนได้พัฒนายุทธวิธีในการพูดต่อไป ทั้งนี้เมื่อพิจารณาแล้วพบว่าปัญหาการพูดภาษาอังกฤษของเด็กไทยสาเหตุเกิดจากปัญหาหลายๆ ด้านด้วยกัน ทั้งด้านกระบวนการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมของผู้สอนบางกิจกรรมไม่ได้ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความอยากเรียนอยากรู้ ความกระตือรือร้น ด้านผู้สอน ยังขาดความรู้และเทคนิค วิธีสอนที่แปลกใหม่ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน การขาดสื่อการเรียนการสอนที่มีความทันสมัยต่อการฝึกภาษา ด้านการวัดผลประเมินผล และด้านตัวผู้เรียนเองซึ่งผู้เรียนขาดความพร้อม ไม่สนใจการเรียน ไม่มีพื้นฐานความรู้ที่ดี ทำกิจกรรมไม่ทัน ขาดความมั่นใจไม่กล้าพูด กล้าแสดงออกส่วนใหญ่ยังไม่สามารถสื่อสารด้วยการฟัง การพูดได้ดีเท่าที่ควร สอดคล้องกับงานวิจัยของเกษศิรินทร์อ้วนภักดี (2548: 6) ที่กล่าวไว้ว่า ความสามารถในการเรียนภาษาอังกฤษที่ต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดมีสาเหตุมาจากครูใช้วิธีสอนแบบเดิม การจัดการเรียนการสอนยึดตำราเรียนเป็นหลักและยึดครูเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนไม่มีโอกาสได้ปฏิบัติจริงหรือมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนขาดทักษะในการนำภาษาอังกฤษไปใช้ในการสื่อสาร ขาดความกระตือรือร้น สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และไม่กระตุ้นให้ผู้เรียนเรียนอย่างสนุกสนานจึงยากที่จะเกิดการเรียนรู้และทำให้มีเจตคติที่ไม่ดีต่อวิชาภาษาอังกฤษ โรงเรียนบ้านดงใหญ่ ซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตอำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 1 ประสบปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษค่อนข้างมาก จากผลของการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O – Net) ของโรงเรียนที่จัดสอบ 8 กลุ่มสาระในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 27.56 โดยวิชาที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนต่ำสุดคือ ภาษาอังกฤษ และจากคะแนนการทดสอบปลายภาคเรียนของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงใหญ่ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในปีการศึกษา 2555 ปรากฏว่า นักเรียนได้คะแนนทักษะการฟังพูด ภาษาอังกฤษเฉลี่ยร้อยละ 38 ปีการศึกษา 2556 ทักษะการฟัง พูด ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 39 และในปีการศึกษา 2557ได้คะแนนทักษะการฟัง พูด เฉลี่ยร้อยละ 41 ซึ่งน้อยกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือร้อยละ 70 (โรงเรียนบ้านดงใหญ่, 2557: 5) จากผลของคะแนนดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ความสามารถทางด้านทักษะภาษาอังกฤษของนักเรียนบ้านดงใหญ่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ค่อนข้างต่ำ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหาก่อนการทดลองใช้เครื่องมือด้วยการสำรวจสภาพปัจจุบันและปัญหา โดยใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์นักเรียน ครู และผู้ปกครองที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในสถานศึกษา เพื่อศึกษารวบรวมข้อมูลพบว่ามีหลายสาเหตุไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อการใช้ภาษาอังกฤษ

บุคลากรที่สอนภาษาอังกฤษมีจำกัด นักเรียนไม่เห็นความสำคัญของการเรียนรู้ภาษาอังกฤษและไม่สนใจที่จะเรียนรู้ภาษาอังกฤษเท่าที่ควร ขาดความกระตือรือร้นในการเรียนและใช้ภาษาอังกฤษ ยังมีความเขินอายและไม่กล้าใช้ภาษาอังกฤษ แม้ในชั้นเรียนเองก็ตาม มีพื้นฐานความรู้ด้านภาษาอังกฤษค่อนข้างต่ำและขาดความพร้อมที่จะเรียนรู้อย่างมีความสุข นอกจากนี้ปัญหาดังกล่าวยังสอดคล้องกับทฤษฎีของนักจิตวิทยา (2557: บทคัดย่อ) ที่ได้กล่าวสรุปไว้ว่าปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษได้แก่นักศึกษามีความกังวลและความกลัวเมื่อต้องพูดภาษาอังกฤษมีปัญหาด้านคำศัพท์ขาดการฝึกฝนกับอาจารย์และบุคคลอื่นไม่ชอบเรียนรายวิชาที่เน้นทักษะการพูดภาษาอังกฤษและนักศึกษาต้องนึกเป็นภาษาไทยก่อนเสมอเมื่อต้องพูดภาษาอังกฤษเมื่อมีปัญหาด้านการใช้ภาษาทำให้นักศึกษาเกิดความกังวลและขาดความมั่นใจที่จะสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษส่งผลให้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาไม่เกิดการพัฒนา

ผู้วิจัยจึงได้มีแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านดงใหญ่ ที่มีปัญหาโดยเฉพาะด้านการพูดเนื่องจากนักเรียนไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษเพื่อถามหรือตอบคำถามที่เกี่ยวข้องกับตนเองได้ การออกเสียงและการลำดับความคิด ไม่ถูกต้อง ไม่กล้าพูด ไม่กล้าแสดงออก ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง การจัดกิจกรรมยังไม่สอดคล้องกับบริบทหรือปัญหาของนักเรียน จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ทักษะการฟัง พูด ภาษาอังกฤษที่เป็นทักษะเบื้องต้นของการสื่อสารทางภาษาค่อนข้างต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องจากภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านดงใหญ่ อำเภอยะลา จังหวัดปัตตานี ด้วยการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการพูดตามแนวคิดของไบร์น (Byrne, 1987: 20-26) และเทคนิคการเล่าเรื่องจากภาพของเนชั่นและนิวตัน(Nation & Newton, 2009: 46) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนและจัดกิจกรรมดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 นำเสนอเนื้อหา (Presentation Stage)เป็นการสร้างประสบการณ์ก่อนเรียน แก่ผู้เรียนโดยครูให้ข้อมูลทางภาษาแก่ผู้เรียน ฝึกการใช้ภาษา เน้นที่การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายและวิธีการใช้ภาษาที่เหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ ควบคู่ไปกับการเรียนรู้กฎเกณฑ์ของภาษามีการจัดกิจกรรมดังนี้

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1.1 ครูกระตุ้นความสนใจให้นักเรียนอยากเรียนรู้ โดยใช้เกมทางภาษา เช่นเกมเกี่ยวกับคำ (Words) การแสดงท่าทางและการเคลื่อนไหว (Action Games) การแข่งขัน (Contest) การแก้ปัญหา (Problem Solving) และการเดา (Guessing Games)

1.2 ครูสอนคำศัพท์ใหม่และตัวอย่างการใช้รูปประโยคจากคำศัพท์

1.3 นักเรียนฟังการออกเสียงคำศัพท์ใหม่จากเทป หรือจากเสียงครู

1.4 นักเรียนฝึกพูดออกเสียงคำศัพท์ตามเทปหรือจากเสียงครู

1.5 ครูอธิบายความหมายของคำ และประโยคโดยใช้บัตรคำ บัตรภาพ แถบประโยค

2. ขั้นการให้ประสบการณ์ก่อนเรียน

2.1 ครูแสดงรูปภาพให้นักเรียนดูและให้นักเรียนสังเกตสิ่งที่มีในภาพ

2.2 ครูถามนักเรียนเกี่ยวกับสิ่งที่เห็นในภาพและครูถามคำถามเกี่ยวกับรูปภาพเพื่อเชื่อมโยงประสบการณ์ของนักเรียนเกี่ยวกับรูปภาพนั้นๆเป็นภาษาไทย

2.3 ครูเล่าเรื่องเป็นตัวอย่างให้นักเรียนฟังโดยใช้รูปภาพนั้นเพื่อให้นักเรียนเข้าใจรายละเอียดการใช้ภาษาอังกฤษในการเล่าเรื่อง

2.4 ครูและนักเรียนร่วมกันจัดลำดับรูปภาพในการเล่าเรื่อง

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นฝึกฝน(Practice Stage) นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติโดยมีการให้คำแนะนำระหว่างการทำกิจกรรมดังนี้

1. ครูจับคู่ให้นักเรียนที่มีผลการเรียนภาษาอังกฤษดีและอ่อนคู่กัน เพื่อให้นักเรียนที่มีความสามารถทางภาษาอังกฤษสามารถช่วยและกระตุ้นนักเรียนที่อ่อนในการทำกิจกรรมให้ดำเนินไปได้อย่างดี

2. ครูให้คำแนะนำเกี่ยวกับการพูดเล่าเรื่องจากภาพโดยแสดงชุดรูปภาพเป็นตัวอย่างให้นักเรียนดูและอธิบายเกี่ยวกับชุดรูปภาพนั้น

3. ครูสร้างความคุ้นเคยกับชุดรูปภาพนั้นๆโดยให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกันเป็นคู่ และแจกใบงานให้นักเรียนได้ฝึกตามที่กำหนดให้ดังนี้

ใบงานที่ 1 การอธิบายรูปภาพแต่ละภาพในชุดนั้นๆตามลำดับเหตุการณ์ที่ควรจะเป็น

ใบงานที่ 2 การผลิตกันเล่าเรื่องของนักเรียนแต่ละคู่

ใบงานที่ 3 การแต่งเรื่องและเหตุการณ์เพิ่มเติม ตามจินตนาการหลังจากที่นักเรียนได้รับฟังเรื่องของคู่ตนเอง

4. ครูให้นักเรียนแต่ละคู่ร่วมกันแบ่งปันความรู้จากใบงานที่3 ด้วยการฝึกพูดอธิบายชุดรูปภาพที่กำหนดในใบงานที่ 3

5. ครูให้นักเรียนแต่ละคู่ฝึกพูดเตรียมนำเสนอการพูดเล่าเรื่องจากชุดรูปภาพนั้น

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นการใช้ภาษา (Production Stage)

1. ครูให้นักเรียนแต่ละคู่แนะนำเสนอการพูดภาษาอังกฤษโดยพูดเล่าเรื่องจากชุดรูปภาพให้เพื่อนฟังหน้าชั้นเรียน

2. ครูและนักเรียนแสดงความคิดเห็นต่อการเล่าเรื่องจากภาพนั้น

3. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปเรื่องจากภาพที่นำมาเล่าอีกครั้งหนึ่ง

ซึ่งกิจกรรมดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าเหมาะสมกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง เป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นเทคนิควิธีการสอนที่มีขั้นตอนชัดเจนมีการใช้สื่อจากภาพอย่างหลากหลายและทันสมัยที่จะส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของนักเรียนในการใช้คำศัพท์ ไวยากรณ์ ความคล่องแคล่วในการใช้ภาษา และความเข้าใจในการพูด ที่สามารถออกเสียงได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับเรื่องที่พูด มีความสามารถในการใช้รูปประโยค สื่อความหมายจากกิริยาท่าทาง สีหน้า และน้ำเสียงในการสื่อสารความหมายที่เหมาะสมผู้วิจัยต้องการศึกษาว่า

เทคนิคการเล่าเรื่องจากภาพ สามารถพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนหรือไม่และต้องการศึกษาเจตคติการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องจากภาพของนักเรียนอยู่ในระดับใด ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ น่าจะเป็นข้อมูลในการพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องจากภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียน
2. เพื่อศึกษาเจตคติต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องจากภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

สมมติฐานของการวิจัย

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องจากภาพ มีความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษหลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70
2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องจากภาพมีความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา กลุ่มโรงเรียนเชียงหวาง จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านดงใหญ่ โรงเรียนบ้านสร้างหลวง สร้างคำ และโรงเรียนบ้านดอนข่า คำผักหนามประชาสามัคคี อำเภอเพ็ญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ที่เรียนรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน อ22101 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 3 ห้องเรียน และนักเรียนทั้งหมดจำนวน 120 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัยมีดังนี้

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การสอนการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องจากภาพ

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

2.2.1 ความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

2.2.2 เจตคติต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องจากภาพ

3. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาวัตถุประสงค์ของหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนบ้านดงใหญ่ ตามสาระและมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ อ22101) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และตรงตามหลักสูตรแกนกลาง นำมาจัดทำเป็นแผนการเรียนรู้จำนวน 12 แผนๆ ละ 2 ชั่วโมง รวมจำนวน 24 ชั่วโมง ซึ่งเนื้อหาและกิจกรรมแต่ละหน่วยได้จากหนังสือเรียน

รายวิชาพื้นฐานภาษาอังกฤษ Team up in English 2 และหนังสือเรียนรายวิชาเพิ่มเติมภาษาอังกฤษ (ทักษะ ฟัง-พูด) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ Student Book Listening Advantage ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 รวมถึงบทความต่างๆจากวารสารภาษาอังกฤษ สื่อสิ่งพิมพ์ภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่ผู้วิจัยนำมา ประยุกต์โดยมีหัวข้อกำหนดดังนี้ I love sports, Let's plan our trip quickly, Our careers, Holiday and festivals, Points of interest in a city, Transportations and directions, Family and community, Restaurants and reservation, I am travelling, Road signs, Let's have a party และ My future. ซึ่งเนื้อหาที่นำมาใช้เป็นเรื่องที่ง่าย ใกล้ตัวและเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวัน นักเรียน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ นอกจากนี้การเลือกภาพที่นำมาใช้เป็นสื่อในการเล่าเรื่องจะเป็น ภาพที่บ่งบอกสถานการณ์ เหตุการณ์ได้อย่างชัดเจน มีสีสันสวยงามเหมือนจริงและเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 ใช้เวลาในการทดลองจำนวน 12 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง รวมเป็น 24 ชั่วโมง

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา กลุ่มโรงเรียนเชียงหวาง จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านดงใหญ่ โรงเรียนบ้านสร้าง หลวง สร้างคำ และโรงเรียนบ้านดอนข่า คำผักหนามประชาสามัคคี อำเภอเพ็ญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานีเขต 1 ที่เรียนรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน อ22101 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 3 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 120 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านดงใหญ่สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานีเขต 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 28 คนที่ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบ กลุ่ม (Cluster random sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้การสอนพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้เทคนิคการเล่า เรื่องจากภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 12 แผนดำเนินการสอนแผนละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 24 ชั่วโมง ซึ่งได้ผ่านการตรวจแก้ไข ทดลอง และปรับปรุงแล้ว โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทุก องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละแผนการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้มีโครงสร้างประกอบด้วย สาระสำคัญจุดประสงค์ปลายทาง จุดประสงค์นำทาง เนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ การวัดผล ประเมินผลมีรายละเอียดในแต่ละแผนที่ครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกซ้อมพูดแบบเป็นอิสระ (free speech) จากรูปภาพที่กำหนดให้ วัดผลประเมินผลในการสอนเน้นการสอนพูดทั้งแบบ accuracy และ แบบ fluency

เพื่อให้การฝึกพูดมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ครูมีบทบาทเป็นผู้แนะนำและคอยเสนอแนะเมื่อนักเรียนนำเสนอการพูดเสร็จเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของบทเรียนและยกย่องชมเชยให้กำลังใจ

2. แบบทดสอบวัดความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 1 ชุด เป็นแบบทดสอบปากเปล่า (Oral test) Pre-test และ Post-test จำนวน 1 ข้อ เป็นข้อสอบฉบับเดียวกันทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน ประกอบด้วย รูปภาพ จำนวน 4 ภาพ โดยมีผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษาอังกฤษจำนวน 3 คน ทำการประเมินเพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นในการตรวจให้คะแนนจากผู้เชี่ยวชาญเท่ากับ 0.89 แล้วประเมินด้วยการให้นักเรียนจับคู่กันพูดเล่าเรื่องจากภาพที่กำหนดไว้โดยผู้ประเมินจำนวน 3 คน ได้แก่ครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ในโรงเรียน และโรงเรียนอื่นที่ใกล้เคียง เขียนคะแนนลงในช่องระดับคะแนนตามเกณฑ์การประเมินการพูดตามองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่การออกเสียง (Pronunciation) ไวยากรณ์ (Grammar) คำศัพท์ (Vocabulary) ความคล่องแคล่วในการใช้ภาษา (Fluency) และความเข้าใจในการพูด (Comprehension) แต่ละด้านมี 5 ระดับ ด้านละ 5 คะแนน รวมคะแนนเต็ม 25 คะแนน ใช้เวลา 1 ชั่วโมง

3. แบบวัดเจตคติต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องจากภาพ จำนวน 20 ข้อ มีตัวเลือก 5 ระดับความคิดเห็น โดยใช้แบบวัดเจตคติ มาตรฐานประมาณค่าตามแบบการวัดของลิเคิร์ต (Likert scale) มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถการพูดภาษาอังกฤษแบบทดสอบปากเปล่า (Oral test) ที่ใช้วัดความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียนรวม 1 ข้อ คะแนนเต็ม 25 คะแนน ใช้เวลา 1 ชั่วโมงซึ่งให้นักเรียนทำการทดสอบก่อนเรียน

2. ดำเนินการสอนนักเรียนกลุ่มตัวอย่างตามแผนการจัดการเรียนรู้การสอนพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องจากภาพ จำนวน 12 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 24 ชั่วโมง

3. ทดสอบหลังเรียน (Post-test) ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบหลังเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องจากภาพฉบับเดียวกับทดสอบก่อนเรียน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

4. วัดเจตคติต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องจากภาพ ด้วยแบบวัดเจตคติจำนวน 1 ชุด มี 20 ข้อคำถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวกับเจตคติ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ในการพูดภาษาอังกฤษ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) โดยใช้การวัดตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert scale) โดยกำหนดคะแนนเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) และผ่านการตรวจสอบของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษ ตรวจสอบความถูกต้องตามโครงสร้าง เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 และนำแบบวัดไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวนหนึ่งเพื่อปรับปรุงแก้ไขก่อนจะบรรจุในมาตราวัดเจตคติมาตราวัดเจตคติของลิเคิร์ตกำหนดช่วงความรู้สึกเป็น 5 ช่วงหรือ 5 ระดับคือ

เห็นด้วยอย่างยิ่งเห็นด้วยเฉยๆไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งข้อความที่บรรจุลงในมาตราวัด ประกอบด้วยข้อความที่แสดงความรู้สึกลักษณะใดสิ่งหนึ่งทั้งในทางดีและทางที่ไม่ดีโดยมีจำนวนข้อพอกันกำหนดตามวิธี Arbitrary weighting method ซึ่งเป็นที่นิยมมากที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบผลคะแนนทดสอบวัดความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียน ก่อนและหลังเรียน โดยหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบทีแบบไม่อิสระ (t-test for Dependent Samples)

2. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาเจตคติต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องจากภาพโดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำมาแปลผลตามเกณฑ์การแปลผลการวัดเจตคติ

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้เทคนิคการเล่า เรื่องจากภาพก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

การทดสอบ N	$\bar{X}$	S.D	เฉลี่ยร้อยละ	t
ก่อนเรียน 28	8.75	3.24	35.00	
หลังเรียน	28	18.32	2.52	73.29 21.4**

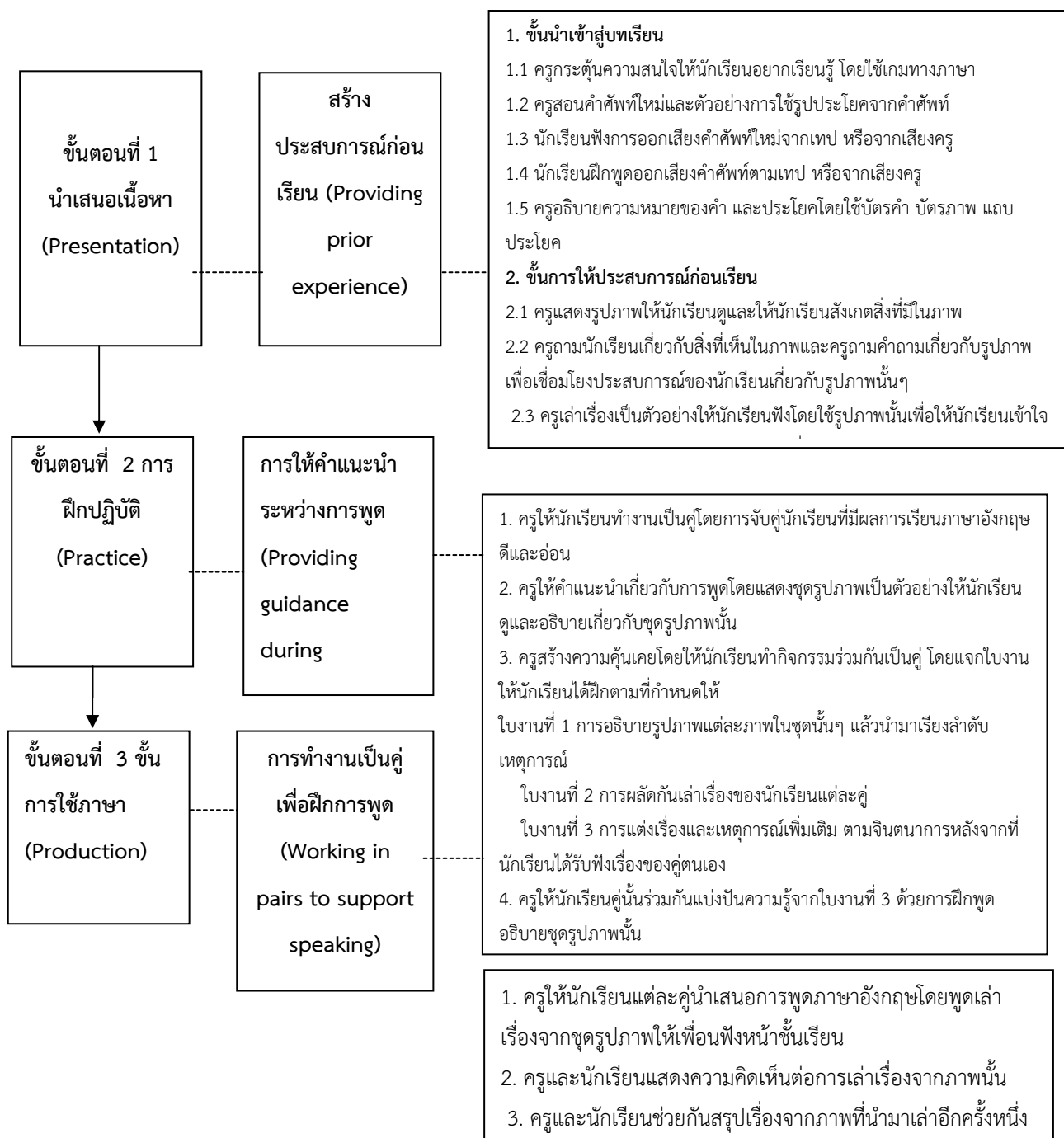
** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องจากภาพก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 28 คนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนทดสอบก่อนเรียนเท่ากับ 8.75 จากคะแนนเต็ม 25 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 35.00 และค่าคะแนนเฉลี่ยทดสอบหลังเรียนเท่ากับ 18.32 คิดเป็นร้อยละ 73.29 เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนน พบว่าคะแนนความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องจากภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาเจตคติต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องจากภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

แบบวัดเจตคติ	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ
หลังเรียน 28	4.07	0.88	ระดับดี

จากตารางที่ 2 พบว่า หลังจากที่ได้เรียนพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องจากภาพ นักเรียนมีค่าเฉลี่ยของเจตคติโดยรวมเท่ากับ 4.07 แสดงว่า นักเรียนมีเจตคติต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องจากภาพโดยรวม อยู่ในระดับดี

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการสอนพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องจากภาพ

ผลการวิจัย

1. นักเรียนมีคะแนนในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 8.75 จากคะแนนเต็ม 25 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 35.00 และมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 18.32 จากคะแนนเต็ม 25 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 73.29 และเมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย พบว่า คะแนนความสามารถในการ

พูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนทั้งนี้จากการทดสอบก่อนเรียน(Pre-test)โดยใช้แบบทดสอบปากเปล่า (Oral test) พบว่านักเรียนมีผลการประเมินความสามารถด้านต่างๆเป็นดังนี้

1.1. ด้านการออกเสียงนักเรียนมีความสามารถในการออกเสียงในระดับ 2 มีปัญหาในการออกเสียงมาก ยากแก่การทำความเข้าใจในคำพูดได้ ผู้ฟังจะต้องถามซ้ำเรื่อยๆ ว่าผู้พูดต้องการสื่ออะไร

1.2. ด้านไวยากรณ์ (Grammar) นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับการใช้ภาษาในระดับ 2 ผู้พูดสามารถใช้ไวยากรณ์ง่ายๆได้ แต่มักจะใช้ไวยากรณ์และเรียงลำดับคำผิดบ่อยๆ ทำให้ฟังเข้าใจยาก

1.3. ด้านคำศัพท์ (Vocabulary) นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับการใช้คำศัพท์ในระดับ 3 ผู้พูดใช้คำศัพท์ผิดบ่อย ประโยคคำพูดที่ใช้ในการสนทนามีอยู่อย่างจำกัดเนื่องจากผู้พูดมีปัญหาในการคิดหาคำศัพท์มาใช้ในการพูดสื่อสาร

1.4. ด้านความคล่องแคล่วในการใช้ภาษา (Fluency) นักเรียนมีความคล่องแคล่วในการใช้ภาษาในระดับ 2 ผู้พูดมีการหยุดเว้นบ่อยครั้ง หยุดคิดเป็นเวลานานเพราะมีความรู้จำกัดในการใช้ภาษา

1.5. ด้านความเข้าใจในการพูด (Comprehension)นักเรียนมีความเข้าใจในการพูดในระดับ 2 ผู้พูดติดขัดในการคิดหาคำพูด มักจะพูดคำซ้ำ และพูดตะกุกตะกัก หลังจากผู้วิจัยดำเนินการสอนนักเรียนกลุ่มตัวอย่างตามแผนการจัดการเรียนรู้การสอนพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องจากภาพ จำนวน 12 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 24 ชั่วโมงและทำการทดสอบหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบทดสอบฉบับเดิม ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม ผลการประเมินความสามารถด้านต่างๆเป็นดังนี้ 1) ด้านการออกเสียงนักเรียนมีความสามารถในการออกเสียงในระดับ 4 ผู้พูดสามารถออกเสียงได้ดี แต่ยังมีปัญหาเรื่องการออกเสียงอยู่บ้าง แต่ผู้ฟังสามารถฟังเข้าใจในสิ่งที่ผู้พูดต้องการสื่อสาร 2) ด้านไวยากรณ์ (Grammar) นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับการใช้ภาษา ในระดับ 4 ผู้พูดใช้ไวยากรณ์ผิดอยู่บ้าง แต่สื่อสารความหมายได้ถูกต้อง 3) ด้านคำศัพท์ (Vocabulary) นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับการใช้คำศัพท์ ในระดับ 4 ผู้พูดใช้คำศัพท์ที่ไม่ถูกต้องและไม่เหมาะสมกับสถานการณ์เป็นบางครั้ง 4) ด้านความคล่องแคล่วในการใช้ภาษา (Fluency) นักเรียนมีความคล่องแคล่วในการใช้ภาษา ในระดับ 4 ผู้พูดมีความเร็วและความคล่องแคล่วในการพูด มีการพูดสะดุดเป็นบางครั้ง เนื่องจากปัญหาด้านการใช้ภาษา 5) ด้านความเข้าใจในการพูด (Comprehension) นักเรียนมีความเข้าใจในการพูดในระดับ3ผู้พูดเข้าใจในสิ่งที่ตนพูดและพูดได้เป็นส่วนมากค่อนข้างช้าและมักพูดคำซ้ำ ผลการประเมินดังกล่าวแสดงว่านักเรียนที่ได้เรียนรู้โดยใช้เทคนิคดังกล่าวมีผลการพัฒนาด้านการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสรุปโดยรวมหลังเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียน

2. นักเรียนมีเจตคติต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องจากภาพอยู่ในระดับดี

การอภิปรายผล

จากผลการศึกษาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องจากภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียนดังกล่าวข้างต้นที่พบว่าคะแนนความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 และ

นักเรียนมีค่าเฉลี่ยของเจตคติโดยรวมอยู่ในระดับมากนั้น ทั้งนี้เป็นเพราะนักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ด้วยการฝึกพูดภาษาอังกฤษจากการฝึกปฏิบัติจริงทำให้นักเรียนได้รับการพัฒนาการพูดจากประสบการณ์ตรง ตามแนวคิดของไบร์น (Byrne, 1978:22-29) และการนำเทคนิคการเล่าเรื่องจากภาพของเนชั่นและนิวตัน (Nation & Newton, 2009:46) มาประยุกต์ใช้ที่ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ขั้นการนำเสนอเนื้อหา (Presentation) ที่เป็นการสร้างประสบการณ์ก่อนเรียน แก่ผู้เรียนโดยครูให้ข้อมูลทางภาษาแก่ผู้เรียน ฝึกการใช้ภาษา เน้นที่การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายและวิธีการใช้ภาษาที่เหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ ควบคู่ไปกับการเรียนรู้กฎเกณฑ์ของภาษา ขั้นการฝึกปฏิบัติ (Practice) ที่เป็นการให้คำแนะนำระหว่างการพูดและขั้นการใช้ภาษา (Production) ที่มีการทำงานเป็นกลุ่มของนักเรียนเพื่อที่จะฝึกการพูดเล่าเรื่อง เหตุการณ์จากภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเฮดจ์ (Hedge, 2007: 47-62) ที่กล่าวไว้ว่าการสอนภาษาต้องสามารถพัฒนาความสามารถในการสื่อสารให้นักเรียนได้เรียนรู้การใช้คำศัพท์และไวยากรณ์ภาษาเพื่อนำไปใช้ในการสื่อสารในชั้นเรียนและนอกห้องเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการสื่อสาร ดังนั้นการพัฒนาการพูดที่ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างมีขั้นตอน มีการสร้างประสบการณ์ก่อนเรียนมีการจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนอยากรู้โดยใช้เกมทางภาษา การแสดงท่าทาง และกิจกรรมที่หลากหลาย มีการสอนคำศัพท์ใหม่โดยใช้สื่อที่ทันสมัย มีการใช้รูปภาพในการสร้างประสบการณ์ก่อนเรียน มีการฝึกปฏิบัติให้นักเรียนที่มีความสามารถต่างกันเรียนรู้ไปด้วยกัน และทำงานกันเป็นคู่ มีการเล่าเรื่องจากภาพครูคอยให้คำแนะนำระหว่างการพูดเล่าเรื่อง นักเรียนได้มีโอกาสแบ่งปันความรู้ ได้ฝึกพูดเล่าเรื่องเหตุการณ์จากภาพ ทำให้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน มีการประเมินการพูดและแสดงความคิดเห็นเพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับและให้ข้อเสนอแนะในเชิงบวก นักเรียนสามารถนำไปปรับรูปแบบการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้อย่างถูกต้อง ทำให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจและกล้าพูดกล้าแสดงออกได้เป็นที่น่าพอใจยิ่งซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของซูเปอร์ดีโจและอันดายานี (Supardjo&Andayani, 2003) และแนวคิดของแกรม (Graham, 2007) ทั้งนี้ผู้สอนต้องมีการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน มีการทำงานเป็นคู่เพื่อที่จะฝึกการพูดเล่าเรื่อง เหตุการณ์จากภาพ และสร้างความมั่นใจแก่ผู้เรียน มีการจัดการห้องเรียนก่อให้เกิดบรรยากาศเชิงบวก ลดภาวะความกังวลในการเรียนภาษาได้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประยงค์ กลั่นฤทธิ์ (Klanrit, 2005) ที่ได้นำกิจกรรมเพื่อการสื่อสาร 2 ชนิดเป็นกิจกรรมพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมคู่ (Pair work) และกิจกรรมกลุ่ม (Group work) มาออกแบบกิจกรรมสำหรับนักเรียนที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ นอกจากนี้การพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอรรณ น้อยหมอ (2554) ได้ศึกษาการใช้กลวิธีการอ่านภาพเพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษและการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษหลังการเรียนสูงขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ อ้อยอัจฉรา สายิน (2554) ที่ทำการวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาประสิทธิภาพภาระงานการสื่อสารเพื่อพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้ภาระงานสื่อสาร ประกอบด้วย 5 กิจกรรม ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการพูด

ภาษาอังกฤษของนักเรียนในการะงานการติดต่อสื่อสารมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานการสื่อสาร ระดับดี สอดคล้องกับวราตรี พิมพ์ศักดิ์ (2555) ที่ได้ศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารก่อนเรียนและหลังเรียนและศึกษาเจตคติต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้สถานการณ์จำลองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยสรุปได้ว่านักเรียนมีคะแนนความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และนักเรียนมีเจตคติต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้สถานการณ์จำลองอยู่ในระดับค่อนข้างดี นอกจากนี้ กมลพัฒน์ ไชยสงคราม(2558) ได้ศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานจิกซอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียนและศึกษาเจตคติต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานจิกซอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยสรุปได้ว่านักเรียนมีคะแนนความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และนักเรียนมีเจตคติต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานจิกซอร์อยู่ในระดับดี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

1.1. ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนแสดงว่าขั้นตอนการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องจากภาพ ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษได้ดี เนื่องจากการจัดกิจกรรมโดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องจากภาพ มีขั้นตอนการเรียนรู้ที่เป็นระบบชัดเจน แต่ละขั้นตอนนักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมด้วยตนเอง นักเรียนมีโอกาสได้ทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน แล้วนำข้อมูลมารวมกันให้เป็นเรื่องราวที่ถูกต้องและสมบูรณ์ ทำให้นักเรียนได้ฝึกใช้ภาษาในการสื่อสารได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้นักเรียนยังได้ใช้ทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ และสังเคราะห์ ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการพัฒนาการพูดภาษาอังกฤษได้ดีขึ้น ทั้งนี้ในการจัดกิจกรรมยังมีข้อจำกัดที่ผู้สนใจที่จะนำไปใช้คือในขั้นตอนการนำเสนอข้อมูลครูผู้สอนต้องให้นักเรียนเรียนรู้คำศัพท์ ความหมายของคำศัพท์ให้มากยิ่งขึ้นเพื่อจะได้นำไปใช้ในการแปลความหมายของเรื่องราวที่ฟังและพูดได้อย่างคล่องแคล่ว จึงจะสามารถนำไปสื่อสารด้วยการพูดสนทนาได้ดีและรวดเร็ว การสร้างความมั่นใจให้นักเรียนกล้าแสดงออกไม่เขินอาย ครูต้องสร้างความคุ้นเคยให้ผู้เรียนรู้สื่อกิตติและเปิดใจที่จะรับรู้ เกิดความกระตือรือร้นพร้อมที่จะฝึกฝนเรียนรู้ด้วยความเต็มใจและเรียนรู้อย่างมีความสุข ด้วยการสร้างกิจกรรมที่แปลกใหม่โดยใช้สื่อที่ทันสมัย เพียงพอกับจำนวนนักเรียนในขณะจัดกิจกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของทาคิริม (Takrim, 2014: 43) ที่ได้ศึกษาการใช้การเล่าเรื่องจากภาพในการสอนพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากการวิจัย สรุปผลได้ว่า การเล่าเรื่องจากภาพมีประสิทธิภาพสำหรับการใช้ในกิจกรรมการสอนพูดภาษาอังกฤษ เนื่องจากนักเรียนมีการพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษสูงหลังเรียนการใช้การเล่าเรื่องจากภาพ ซึ่งสามารถวัดได้จากคะแนนทดสอบหลังเรียนการใช้การเล่าเรื่องจากภาพสูงกว่าคะแนนทดสอบก่อนเรียนการใช้การเล่าเรื่องจากภาพดังนั้นครูผู้สอนสามารถนำแนวทางการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องจากภาพไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับชั้นอื่นๆ ได้ด้วย

1.2. ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า เจตคติต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องจากภาพอยู่ในระดับดี แสดงว่าการสอนพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องจากภาพเป็นวิธีการสอนที่นักเรียนได้เรียนอย่างสนุกสนานจากกิจกรรมที่นักเรียนชอบและมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน และครูผู้สอนเช่นการใช้เกมทางภาษาเกี่ยวกับการบอกใบ้ให้ทาย การเดา การออกเสียงคำศัพท์ และการเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับรูปภาพ ในขั้นนำเสนอเนื้อหา และกิจกรรมการแต่งเรื่องและเหตุการณ์เพิ่มเติมตามจินตนาการที่ได้รับฟังจากการทำงานเป็นคู่ ในขั้นการฝึกปฏิบัติ และการนำเสนอการเล่าเรื่องจากภาพที่ได้รับ การชมเชยและรู้ผลย้อนกลับในขั้นการใช้ภาษาและในการจัดกิจกรรมพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารนั้น ควรมีการคัดเลือกเนื้อหาและกิจกรรมที่เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนไม่เกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายและมีความรู้สึกว่าเป็นภาษาที่ยากต่อการเรียนรู้ ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของแครี (Cary, 1998: 2541-A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลที่เกิดจากการสื่อสารด้วยการเล่าเรื่องจากภาพ เพื่อพัฒนาภาษาที่สอง โดยศึกษากับผู้เรียนมัธยมที่เรียนมากกว่าสองภาษาโดยใช้วิธีทัศนบทบาทนาเทคนิคการเคลื่อนไหว เพื่อประกอบการเล่าเรื่องจากภาพผลปรากฏว่า ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาและสามารถพูดภาษาอังกฤษได้ดีขึ้นสามารถเล่านิทานพื้นบ้านได้และการเล่าเรื่องจากประสบการณ์ให้ครูญาติฟังได้นอกจากนี้ นักเรียนยังมีพัฒนาการด้านทักษะการพูดได้ดีขึ้น มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ และมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ดีกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ จากผลการวิจัยดังกล่าวเป็นที่ยอมรับว่าการเล่านิทานหรือการเล่าเรื่องจากภาพทำให้ทักษะการพูดของนักเรียนดีขึ้นทั้งนี้การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมองเห็นความสำคัญและความจำเป็นในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวันให้ทันสมัยกับยุคของการใช้เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วควรควรศึกษากระบวนการสอนพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารและนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ จะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนการสอนและมีเจตคติที่ดีและชอบภาษาอังกฤษมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1. ควรศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องจากภาพในระดับชั้นอื่นๆด้วย เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่กว้างขึ้น เช่น ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
- 2.2. ควรมีการศึกษาก่อนพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องจากภาพในระยะยาว เพื่อศึกษาว่าหากผู้เรียนได้ฝึกใช้ภาษาในระยะที่นานพอสมควรนักเรียนจะมีการพัฒนาการพูดภาษาอังกฤษมากขึ้นเพียงใด
- 2.3. ควรมีการวิจัยเพื่อการพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องจากภาพเพื่อพัฒนาความสามารถในด้านการเขียน เนื่องจากก่อนที่นักเรียนจะมีการเล่าเรื่องจากภาพได้ นักเรียนจะต้องมีการเขียนเล่าเรื่องจากภาพที่กำหนดให้ ซึ่งการเขียนเล่าเรื่องจากภาพที่กำหนดให้ จะสามารถช่วยส่งเสริมทักษะการเขียนและฝึกการพูดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กมลพัฒน์ ไชยสงคราม. (2558).การพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงาน
จิกซอว์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนหนองบัวพิทยาคารจังหวัด
หนองบัวลำภู. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอน
ภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่น มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- กรมวิชาการ. (2545).แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2544.กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- เกษศิริรินทร์ อ้วนภักดี. (2548).การใช้เกมเพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของ
นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เชมณัฐมิ่งศิริธรรม.(2557). การออกแบบสื่อการศึกษาสร้างสรรค์.กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐนันท์ฤทธิธิด์และธัญภาชีระมณี.(2557). ความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษา
ไทยและความพร้อมสู่อาเซียน.วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชา
การสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษานานาชาติ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ประยงค์ กลั่นฤทธิ์. (2556).การสอนภาษาอังกฤษ. คู่มือการสอนภาษาอังกฤษในบริบทเป็น
ภาษาต่างประเทศ. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- ราตรี พิมพ์ศักดิ์. (2555). การพัฒนาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้สถานการณ์จำลอง. วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- โรงเรียนบ้านดงใหญ่.(2557). สรุปผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงใหญ่
ประจำปีการศึกษา 2557. อุดรธานี: ฝ่ายวิชาการโรงเรียนบ้านดงใหญ่.
- อรรณน น้อยหมอ. (2554). การใช้กลวิธีการอ่านภาพเพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการพูด
ภาษาอังกฤษและการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5.
วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- อ้อยอัจฉรา สายืน. (2554). **การเปรียบเทียบความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนหนองบัวพิทยาคาร จังหวัดหนองบัวลำภู. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่น มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.**
- Bachman, L.F., & Palmer, A.S. (1996). **The construction validation of some competence proficiency.** TESOL Quarterly, 16(2), 443-449.
- Brown, D. (2001). **Teaching by principles: (An Interactive approach to language pedagogy).** 2nd Ed. New York: Addison Wesley Longman, Inc.
- _____. (2007). **Principles of language learning and teaching.** Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- Byrne, D. (1987). **Teaching oral English.** London: Longman.
- Cary, S. (1998). The effectiveness of a contextualized storytelling approach for second language Acquisition: **Dissertation Abstracts International.** 59(03): 758-A; September, 1998.
- Fatimah, P. S. (2011). **The use of teaching speaking in picture narrating. A quasi-experimental study to the second grade students of vocational high school in Bandung. English language education.** Perpustakaan Universitas. Bandung: Indonesia.
- Graham, P. (2007). **A Shimmer of possibility.** Germany: Göttingen Steidl Mack.
- Hedge, T. (2007). **Teaching and learning in the language classroom.** 9th ed. New York: Oxford University.
- Kayi, H. (2006). Teaching Speaking: Activities to promote speaking in a second language. **The Internet TESL Journal: 11.**
- Klanrit, P. (2005). **Communicative Activities for Developing English speaking proficiency in Thailand volume 1 & 2.** Melbourne: The University of Melbourne.
- Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitude. **Achieves of Psychology.** 140(1).
- Nation, I.S.P. & Newton, J. (2009). **Teaching ESL/EFL Listening and Speaking.** New York: Routledge.
- Nunan, D. & Lamb, C. (1996). **The self-directed teacher: Managing the learning process.** Cambridge: Cambridge University Press.

- Richards, J., Platt, J., & Weber, H..(1993). **Longman dictionary of applied linguistics**.London
Longman.
- Scott, R. (1981). **Speaking in communicative in the classroom**. London: Longr
- Shumin, K. (1997). Developing adult EFL students'speaking abilities.**ERIC Journal**,3(35).
- SupardjodanRahmi D. Andayani.(2003). **Penggunaan media lampembelajaranbahasainggris**.
Jakarta: Direktorat PLP Depdikna.
- Ur, P. (1998). **A Course in Language Teaching: Practice and Theory**. Cambridge:
Cambridge University Press.

การพัฒนาแบบแผนการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษเพื่อการทำงานตามทฤษฎีหลักสูตรอิงมาตรฐาน The Development of a Standards-Based Curriculum for an 'English for Work' course

พชรวลี กนิษฐเสน

อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบแผนการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษเพื่อการทำงานตามทฤษฎีหลักสูตรอิงมาตรฐาน” มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 – 2558 ด้านความสามารถของบัณฑิตที่พึงประสงค์และนำมาออกแบบแผนการสอน โดยสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาที่เรียนและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นอกจากนี้ยังสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนต่อการใช้แผนการสอนที่ออกแบบขึ้น

ผลการวิจัยพบว่าผู้ประกอบการต้องการบัณฑิตที่มีความสามารถในการพูดมากที่สุด จากทักษะการสื่อสาร คือ ฟัง พูด อ่าน และ เขียน ในด้านทักษะการทำงาน ผู้ประกอบการต้องการบัณฑิตที่มีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นมากที่สุด กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยมีความพึงพอใจในการเรียนอยู่ในระดับมาก และมีคะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

คำสำคัญ : การพัฒนา,แบบแผนการเรียนรู้, หลักสูตร

Abstract

This research surveys the opinions of entrepreneurs and business owners who have hired graduates from Lampang Rajabhat University between 2013 to 2015, looking in particular at their views on the competences of graduates and their suitability for employment. The results of the survey were used to design study plans. The research then surveyed the opinions of students who used these study plans and evaluated their learning achievements. The research also surveyed the opinions of the lecturer who used the study plans.

It was found that employers needed graduates who are competent in speaking English. Speaking was considered the most important of the four skills (i.e. listening, speaking, reading and writing). In terms of working skills, they need was for graduates who are able to work with others. The students who studied with the designed teaching plans were very happy with them and their post test scores were higher than their pre-test scores.

Key words : development , learning styles, curriculum

บทนำ

จังหวัดลำปางเป็นจังหวัดที่มีความเป็นไปได้สูงในการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจากความได้เปรียบทางภูมิประเทศ เนื่องจากเป็นจุดผ่านในการเดินทางสู่ภาคเหนือตอนบนและกลับภาคเหนือตอนล่างเมื่อถึงตอนเปิดเสรีการค้าอาเซียนโดยนักวิเคราะห์มองว่า (วริษฐา ภักดี, บรรณาธิการ, 2557: 5) จังหวัดลำปางเป็นจุดศูนย์กลางของ HUB ที่เชื่อมต่อกับจังหวัดอื่นๆในภาคเหนือได้สะดวก ประกอบกับแนวโน้มการขยายตัวของเมืองที่จะรองรับการไหลบ่าของการคมนาคมและการพัฒนาด้านเศรษฐกิจอาเซียนของเส้นทางเศรษฐกิจ R3A ซึ่งจะมีทั้งนักธุรกิจ แพทย์ นักศึกษารวมทั้งแรงงานทุกระดับเดินทางมายังจังหวัดลำปางมากขึ้น นอกจากนี้จากการวิเคราะห์ในบทความด้านเศรษฐกิจของลำปาง (OK Nation Blog, 3 พฤศจิกายน 2557) ผู้เขียนได้ให้ความเห็นถึงการเจริญเติบโตว่า ที่ดินมีราคาไม่สูงจึงมีกลุ่มนักลงทุนรายใหญ่เข้ามาลงทุนอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มค้าปลีกค้าส่งอย่าง แม็คโคร, กลุ่มไต้หวัน, กลุ่มเซ็นทรัล, กลุ่มมหาวิทยาลัยเนชั่นซึ่งการเข้ามาของกลุ่มทุนเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความมั่นใจและโอกาสขยายตัวทางเศรษฐกิจของจังหวัดลำปางในอนาคต ซึ่งข้อมูลด้านสภาพเศรษฐกิจ จังหวัดลำปาง (สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. อ้างอิงจากสำนักงานจังหวัด ศาลากลางจังหวัดลำปาง. 2557) สภาพทางเศรษฐกิจจังหวัดลำปาง มีแนวโน้มขยายตัวขึ้นเรื่อยๆ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ตระหนักในหน้าที่ความเป็นอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น จึงได้ทำการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการในการใช้ภาษาอังกฤษของเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างประเทศ ในบริษัทเซรามิกส์ ในจังหวัดลำปาง (พชรวิไล กนิษฐเสน และคณะ. 2556)

ผลการวิจัยพบว่าเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างประเทศผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่าตนเองมีทักษะการฟังภาษาอังกฤษอย่างไม่ต่อเนื่อง สามารถฟังเพื่อเข้าใจได้ในบางเรื่อง ในด้านทักษะการพูด สามารถพูดสื่อสารได้ในหลายสถานการณ์แต่ขาดความถูกต้องบ้างและไม่คล่องแคล่ว ในด้านทักษะการอ่าน มีความเข้าใจรูปแบบงานเขียนทางธุรกิจ ประโยคพื้นฐาน แต่ยังต้องเปิดตำราค้นคว้า และในด้านการเขียนเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างประเทศผู้ตอบแบบสำรวจเห็นว่าตนเองสามารถสื่อสารได้เพียงแต่ต้องระมัดระวังในการใช้คำศัพท์ยากๆ จึงพอจะสรุปตามที่กล่าวมาแล้วได้ว่าอุตสาหกรรมเซรามิกส์เป็นสินค้าประจำท้องถิ่นกำลังมีโอกาขยายตัวทั้งจากความเข้มแข็งของภาคธุรกิจเองและปัจจัยด้านบวกจากการเข้าสู่เอ-อีซีของภายนอก แต่ยังมีอุปสรรคอยู่บางประการ เช่น การติดต่อสื่อสารเพื่อเจรจาธุรกิจระหว่างประเทศความสามารถในการติดต่อดำเนินธุรกิจระหว่างประเทศของผู้ประกอบการนั้นเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินธุรกิจ ดังที่รศ. ดร. อภิชาติ โสภางค์ (หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ ฉบับที่ 2773. วันที่ 9 – 12 กันยายน 2555.) ให้ความเห็นว่า การเติบโตของลำปางที่จะไปพร้อมเออีซีนั้น ที่สำคัญ คือการเตรียมความพร้อมของคน นั้นหมายถึงภาคการศึกษาต้องจริงจังกับเรื่องนี้ หากสื่อภาษาไม่รู้เรื่องการจะเป็นฮับก็ลำบากตั้งแต่ต้นแล้ว ภาคการศึกษาต้องปฏิวัติตัวเองครั้งใหญ่กับการเป็นฮับทางด้านภาษาด้วย จากที่กล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงเห็นว่าการสำรวจความต้องการในการใช้ภาษาอังกฤษจากหน่วยงานด้านเศรษฐกิจเพิ่มเติม และนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน น่าจะเป็นการพัฒนาประสิทธิภาพในการเรียนการสอนภายในมหาวิทยาลัยได้ดี เนื่องจากในปัจจุบันนี้มีวิธีการเรียนการสอนที่หลากหลาย และถึงแม้สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของผู้ประกอบการในการพัฒนาหลักสูตรมาอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ยังไม่มีหลักฐานระบุชัดว่าได้มีผู้ทำการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับการนำความต้องการและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตตามความคิดเห็นของผู้ประกอบการมาใช้ในการจัดการเรียนรู้และทดลองวิจัย การวิจัยในครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจความต้องการเกี่ยวกับคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ที่ทำงานเกี่ยวกับธุรกิจระหว่างประเทศ
2. เพื่อสร้างบทเรียน แบบประเมินความพึงพอใจ และแบบทดสอบวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการทำงานด้วยหลักสูตรอิงมาตรฐาน
3. เพื่อประเมินผลความพึงพอใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ลำปาง ที่เรียนวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการทำงานด้วยหลักสูตรอิงมาตรฐาน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยประยุกต์ (Applied research) โดยสำรวจความต้องการของผู้ประกอบการด้านคุณลักษณะและความสามารถทางการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการทำงาน และนำข้อมูลที่ได้มา กำหนดวัตถุประสงค์ในการสอน ประเมินความสามารถของผู้เรียนก่อนเรียน ทดลองสอน และประเมินผลหลังเรียนพร้อมกับความพึงพอใจของผู้เรียน โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

กระบวนการในการวิจัย

1. สำรวจความต้องการของผู้ประกอบการ
2. สร้างเครื่องมือโดยวิเคราะห์วัตถุประสงค์รายวิชา วัตถุประสงค์ของหลักสูตร และความต้องการของผู้ประกอบการ
3. ทดลองสอน
4. ประเมินผลการสอนและความพึงพอใจของผู้เรียน
5. สำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนต่อการใช้แผนการสอน
6. วิเคราะห์ สรุปผลและอภิปรายผล

แนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การออกแบบการสอนตามทฤษฎีหลักสูตรอิงมาตรฐานซึ่งเป็นแนวคิดหลักของการวิจัย คือการกำหนดผลลัพธ์หรือเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้และดำเนินการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุผลดังกล่าว ขั้นตอนสำคัญจึงเป็นการหาแนวทางการจัดการเรียนรู้และประเมินผลว่าผู้เรียนได้รับความรู้มากน้อยเพียงใด ตามที่สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2547, หน้า 4) ให้ความหมายของหลักสูตรอิงมาตรฐานไว้ว่าเป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายหรือเป็นกรอบทิศทางในการกำหนดเนื้อหา ทักษะกระบวนการ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถบรรลุตามมาตรฐานที่กำหนด

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ประชากรของการวิจัย มี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ใช้บัณฑิตจากมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางระหว่างปี 2556–2558 และนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางที่ศึกษาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการทำงาน ในภาคการศึกษาที่ 1/2558 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย มี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ใช้บัณฑิตจากมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางส่วนใหญ่ระหว่างปี 2556–2558 อันได้แก่ ผู้ประกอบการบริษัทเอกชน และกลุ่มทดลอง อันได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางที่ศึกษาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการทำงาน ในภาคการศึกษาที่ 1/2558 กับผู้วิจัย โดยได้จากการสุ่มแบบแบ่งส่วน

ขอบเขตด้านการประเมิน เพื่อประเมินความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏ ลำปาง ในจังหวัดลำปาง ด้านความสามารถทางภาษาอังกฤษที่ใช้ในการทำงานและทักษะการทำงานของบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางที่พึงประสงค์ 1) เพื่อสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการทำงาน ต่อแผนการสอน เอกสารประกอบการสอน และแผนการประเมินผลการสอนที่ออกแบบขึ้น 2) เพื่อสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการทำงานโดยใช้แผนการสอน เอกสารประกอบการสอน และการประเมินผลที่ออกแบบขึ้น

กิจกรรมและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสำรวจความคิดเห็นของผู้ประกอบการเอกชนในจังหวัดลำปาง อันประกอบไปด้วยข้อคำถามด้านทักษะที่ผู้ประกอบการเห็นว่าสำคัญในการทำงานและข้อคำถามที่สังเคราะห์จากคำอธิบายรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการทำงาน โดยกำหนดกลุ่มประชากรจากข้อมูลภาวะการมีงานทำของบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ระหว่าง ปี พ.ศ. 2556-2558 และสร้างแบบสำรวจคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ เก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และสร้างแผนการสอน กำหนดกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง สร้างแบบสำรวจความพึงพอใจในการเรียน แบบทดสอบก่อนเรียน และแบบทดสอบหลังเรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล แสดงตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงการออกแบบรวบรวมข้อมูล

วัตถุประสงค์	ตัวแปร	เครื่องมือรวบรวมข้อมูล
1. เพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อคุณลักษณะของผู้ประกอบการต่อคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์	1. ผู้ประกอบการ 2. คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์	1. แบบสำรวจคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ 2. แบบประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการ ฟัง พูด อ่าน และเขียน ภาษาอังกฤษของกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย	1. บทเรียนวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการทำงาน 2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3. ความสามารถในการฟัง พูด อ่าน และเขียนภาษาอังกฤษของกลุ่มตัวอย่าง	1. แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน 2. แบบประเมินความสามารถในการฟัง พูด อ่าน และ เขียน

วัตถุประสงค์	ตัวแปร	เครื่องมือรวบรวมข้อมูล
3. เพื่อสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยในการเรียน	1. บทเรียนวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการทำงาน 2. ความพึงพอใจในการเรียนของกลุ่มตัวอย่าง	1. แบบสอบถามความคิดเห็น

การวิเคราะห์ข้อมูล

- ค่าสถิติพื้นฐานได้แก่ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
- สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คุณภาพแบบทดสอบวิเคราะห์หาค่าความแม่นยำตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบโดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา นำผลการพิจารณามาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและจุดประสงค์ (Index of Item – Object Consistency : IOC) ตามวิธีการของโรวินลลี (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2543 : 249)

$$IOC = \frac{\sum x}{n}$$

เมื่อ $\sum x$ แทน ค่าระดับความแม่นยำ
N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

- สถิติที่ใช้แปลความหมายของความคิดเห็น

การแปลความหมายของความคิดเห็น ทำโดยอาศัยเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1 – 1.50	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด
1.51 – 2.25	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
2.26 – 2.50	หมายถึง	เห็นด้วยค่อนข้างน้อย
2.51 – 3.50	หมายถึง	เห็นด้วยพอสมควร
3.51 – 3.75	หมายถึง	เห็นด้วยค่อนข้างมาก
3.76 – 4.50	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
4.51 – 5.00	หมายถึง	เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าผู้ประกอบการจำนวน 71 แห่ง ซึ่งเก็บข้อมูลจากการสุ่มแบบแบ่งส่วนเป็นผู้ประกอบการบริษัทเอกชนในจังหวัดลำปาง เห็นว่าความสามารถในการพูดเป็นทักษะที่สำคัญที่สุด ($\bar{x} = 4.2$) และความสามารถในการอ่านเป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการเห็นว่ามีค่าน้อยที่สุด ($\bar{x} = 2.6$) ในด้านทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ ผู้ประกอบการเห็นว่าการเขียนจดหมายธุรกิจและ e-mail มีความสำคัญที่สุด ($\bar{x} = 4.12$) ซึ่งความสามารถในการต้อนรับลูกค้าชาวต่างชาติเป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เห็นว่ามีค่าน้อย

น้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.67$) ส่วนในด้านทักษะการทำงานผู้ประกอบการเห็นว่าทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีความสำคัญที่สุด ($\bar{x} = 4.5$) และทักษะการค้นคว้าข้อมูลเป็นทักษะที่ผู้ประกอบการเห็นว่ามีความสำคัญน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.12$)

แผนการสอนจำนวน 12 แผนและแบบประเมินความสามารถในการฟัง พูด อ่าน และเขียน รวมทั้งแบบทดสอบก่อนเรียนที่สร้างขึ้น ได้รับการตรวจประเมินจากผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการวัดประเมินผล ก่อนการปรับแก้และนำไปใช้ ผู้เรียนทั้งกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองมีผลการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และสามารถวิเคราะห์จากแบบประเมินหลังเรียนได้ว่าผู้เรียนมีความรู้ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่ใช้ในการทำงาน การสอบสัมภาษณ์งานและการพูดโทรศัพท์ การเขียนประวัติย่อและจดหมายสมัครงาน อาจารย์ผู้สอนมีความพึงพอใจต่อการใช้แผนการสอนที่ออกแบบขึ้น ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{x} = 3.8$) และการวัดและประเมินผล ($\bar{x} = 4.1$) อยู่ในระดับมาก แต่มีข้อเสนอแนะว่ายังมีปัจจัยบางประการที่ต้องคำนึงถึงในการออกแบบแผนการสอน นั่นคือลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน

อภิปรายผลการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้สำรวจความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต โดยศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากการสำรวจภาวะการปฏิบัติงานของบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏ ลำปาง ระหว่างปี พ.ศ. 2556 – 2558 และพบว่าบัณฑิตส่วนใหญ่ทำงานในบริษัทเอกชน จึงได้จัดทำแบบสำรวจความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตในบริษัทเอกชนในจังหวัดลำปาง และพบว่าความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษเป็นทักษะที่ผู้ใช้บัณฑิตต้องการมากที่สุด และทักษะในการอ่านเป็นทักษะที่ผู้ใช้บัณฑิตเห็นว่าสำคัญน้อยที่สุด กิจกรรมที่ใช้ในแผนการสอนจึงเป็นกิจกรรมเพื่อฝึกทักษะการพูด การนำเสนองาน และการทำงานเป็นกลุ่มซึ่งผู้ประกอบการเห็นว่า เป็นทักษะการทำงานที่มีความสำคัญมากที่สุด อย่างไรก็ตาม ในระหว่างที่ดำเนินการวิจัย คณะผู้วิจัยพบว่ามีปัจจัยอื่นๆที่ต้องคำนึงถึงในการจัดการเรียนการสอนด้วย เช่น เมื่อต้องการฝึกทักษะการเขียนจดหมายสมัครงานโดยสอนโครงสร้างประโยคที่ถูกต้องและให้ผู้เรียนวิเคราะห์หาที่ผิดในประโยคที่ผิด ได้มีผู้เรียนบางส่วนใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในโทรศัพท์มือถือของตนเองตรวจหาที่ผิด จึงทำให้คณะผู้วิจัยปรับปรุงแผนการสอนบางส่วนให้เข้ากับลักษณะนิสัยในการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน โดยเปลี่ยนเป็นการทดสอบหลังจากที่บรรยายแผนการทำแบบฝึกหัด เนื่องจากการหาที่ผิดในประโยคเป็นวิธีการสอนที่ดูเลเย่ เบิร์ท และคราเชิน (Dulay, Burt, and Krashen, 1982 : 138 อ้างอิงจาก เกศินี บำรุงไทย, 2554 : 4) กล่าวว่าการวิเคราะห์ข้อผิดพลาดของผู้เรียนก็มีประโยชน์ 2 อย่างคือ 1) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับธรรมชาติของกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และ 2) ชี้ให้ผู้สอนและผู้พัฒนาหลักสูตรได้เห็นว่าส่วนไหนของภาษาเป้าหมาย (target language) ที่ผู้เรียนมีปัญหาที่สุดในการใช้ภาษาในการเขียนเพื่อการสื่อสารได้อย่างถูกต้อง และข้อผิดพลาดชนิดไหนมีผลมากที่สุดที่ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจากการเปลี่ยนวิธีเป็นการทดสอบนี้ คณะผู้วิจัยเห็นว่าหนทางแก้ปัญหาเรื่องการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่ออำนวยความสะดวกในการเรียนของผู้เรียนคือการปรับเปลี่ยนบทบาทของครูผู้สอนในงานวิจัยของอาจารย์ จิตาพัชญ์ ไชยสิทธิ์ (2547; อ้างอิงจาก Active Learning: การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ. จิตาพัชญ์ ไชยสิทธิ์) ได้ศึกษาเรื่อง

การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ และให้คำแนะนำว่าครูผู้สอนควรสร้างบรรยากาศของการมีส่วนร่วม และการเจรจาโต้ตอบที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้สอน และเพื่อนในชั้นเรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมที่สนใจ รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียน ผู้สอนเป็นผู้ที่จะชี้แนะแนวทางการเรียนรู้อาจจากกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ ดังนั้น ผู้สอนจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจด้านเนื้อหา การออกแบบและพัฒนากระบวนการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งจะต้องมีการจูงใจ การวางแผนบูรณาการ และการติดต่อสื่อสารกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้ผู้เรียนสนุกกับการเรียน ลดความกังวลในการเรียน มีความกระตือรือร้น และอาจจะทำให้ผลการเรียนดีขึ้น ซึ่งในงานวิจัยอื่นที่สำรวจเรื่องบทบาทของผู้สอน (บรรชร กล้าหาญ 2538 : บทคัดย่อ) ก็กล่าวว่า ในส่วนบทบาทของผู้สอน นักศึกษามีความต้องการและความคาดหวังว่า ผู้สอนควรจะเป็นผู้ที่มีความเข้าใจ มีเหตุผลให้ความเอาใจใส่ต่อผู้เรียนอย่างทั่วถึง ซึ่งจะช่วยสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนและผู้สอนควรทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะ ที่ปรึกษา และกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้

แผนการสอนที่คิดขึ้นจึงเป็นการให้ผู้เรียนค้นคว้าคำศัพท์และอ่านเรื่องที่เรียนด้วยตนเองและนำเสนอ ซึ่งผู้เรียนสามารถค้นคว้าคำศัพท์จากพจนานุกรมหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ แต่การนำเสนอและอภิปรายในชั้นเรียนจะทำให้ทราบว่านักศึกษามีความเข้าใจในเรื่องที่อ่านมากน้อยเพียงใดโดยครูผู้สอนจะสรุปเรื่องและอภิปรายร่วมกันหลังจากที่นำเสนอ กิจกรรมในการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการอ่านเรื่องส่วนใหญ่ในรายวิชาเป็นการทำกิจกรรมกลุ่มตามทฤษฎี co-operative learning เพื่อให้ให้นักศึกษาได้แบ่งปันความเข้าใจในเรื่องที่อ่านด้วยการซักถามพูดคุยแล้วจึงนำเสนอเรื่องที่อ่านเป็นกลุ่ม ซึ่งคณะผู้วิจัยเชื่อว่าจะช่วยเพิ่มความเข้าใจให้แก่ นักศึกษามากขึ้น นอกจากนี้ยังมีประโยชน์ในการฝึกทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นและสร้างทักษะในการเรียนของนักศึกษาอีกด้วย เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น ดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดที่อิงมาตรฐานในรายวิชาเสริมสมรรถภาพในการสอนภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาครู” ของ อาจารย์เทพนคร นาคง (รายงานการวิจัย. 2546) ประเด็นสำคัญซึ่งอาจารย์เทพนครระบุไว้คือ “การจัดการศึกษาที่อิงมาตรฐานนั้น กระบวนการของการศึกษามีจุดเน้นที่ผลและระดับของผล กล่าวคือ ผู้เรียนแสดงให้เห็นว่ามีผลสัมฤทธิ์ตามมาตรฐาน การสอนขึ้นอยู่กับความรู้ ไม่ใช่จำนวนของเนื้อหา สะท้อนให้เห็นว่าการสอนตามทฤษฎีอิงมาตรฐานไม่ใช่เพียงแค่การวัดว่าสอนครบตามที่วางแผนไว้หรือไม่ หากแต่เป็นการวัดว่า นักศึกษามีความสามารถตามผลที่วางไว้หรือไม่ ในการนี้ ผู้วิจัยจึงได้สร้างแผนสำรองหรือแบบฝึกทักษะต่างๆเพิ่มเติมเมื่อตระหนักว่าผู้เรียนควรได้รับการทบทวนหรืออธิบายเพิ่มเติมเพื่อให้มีความสามารถตามเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ เรื่องนี้เป็นประเด็นที่มีการกล่าวถึงว่า (สำนักวิชาการ. 2557 : 5) การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา ผู้สอนจำเป็นต้องพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้สามารถช่วยพัฒนาผู้เรียนให้ถึงขีดสูงสุดเท่าที่ผู้เรียนสามารถพัฒนาได้ วิธีการสอนที่ดีนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับสถานการณ์ สาธารณสถานศึกษา ดังนั้น การเลือกวิธีการสอนจึงขึ้นอยู่กับวางแผนการสอนของผู้สอนว่ามีวัตถุประสงค์อย่างไร ในการทำกิจกรรมบางอย่าง เช่น การเขียนจดหมายสมัครงานด้วยตนเองหรือการแบ่งกลุ่มแสดงบทบาทสมมติ พบว่าหากได้แง่เกี่ยวกับเกณฑ์การประเมินอย่างละเอียดนักศึกษาส่วนใหญ่จะมีความสนใจใน

การทำกิจกรรมสูง สอดคล้องกับแนวคิดของอาจารย์อภามรณ์ จินดาประเสริฐ (2540: 13) ที่กล่าวว่า ในการจัดการฝึกกลวิธีการเรียน ผู้จัดควรคำนึงถึงประเด็นต่างๆที่จะมีผลต่อการฝึก คือ 1) ผู้เรียนควรจะทราบถึงประโยชน์ของการฝึก (Informed) งานวิจัยหลายชิ้น (Palinscar และ Brown, 1984; Brown และคณะ., 1986; Wenden, 1987 อ้างถึงใน O'Malley และ Chamot, 1990) ได้แสดงให้เห็นว่าการที่ผู้เรียนทราบถึงจุดประสงค์และประโยชน์ของการฝึกช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการฝึกได้เป็นอย่างดี วิธีข้างต้นนี้สอดคล้องกับที่ Harris และ Carr, (1996 : 2, อ้างอิงจาก เทพนคร นาคง. 2505 : 34) กล่าวว่า มาตรฐานช่วยให้ผู้เรียนทราบถึงผลปฏิบัติที่คาดหวังจากการเรียนอย่างชัดเจน ทำให้ทราบว่าเขาจะต้องทำอะไรบ้างเพื่อให้ถึงมาตรฐานที่กำหนด ดังนั้นมาตรฐานจึงเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาการเรียนของตน อาจารย์เทพนครได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรอิงมาตรฐานไว้ว่า (นาคยา ปิรันธนานนท์. 2545 : 18, อ้างอิงจาก เทพนคร นาคง. 2505 : 49) ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 4 ส่วน คือ องค์ความรู้ของกลุ่มวิชา, มาตรฐานของกลุ่มวิชาเมื่อผู้เรียนสำเร็จการศึกษา, มาตรฐานของกลุ่มวิชาเมื่อผู้เรียนสำเร็จแต่ละช่วงชั้น และมาตรฐานความสามารถ มาตรฐานที่พึงประสงค์ของผู้ประกอบการในด้านทักษะการพูดนั้นอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อรวมกับมาตรฐานด้านองค์ความรู้ของกลุ่มวิชาที่ต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะด้านไวยากรณ์ภาษาอังกฤษขั้นพื้นฐาน การฟัง การอ่าน การพูด และการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ตลอดจนการสืบค้นข้อมูลด้านสารสนเทศ และการใช้ภาษาอังกฤษเชิงวิชาชีพ กระบวนการจัดการเรียนรู้ในแผนการสอนจึงเป็นการผสมผสานระหว่าง การสืบค้นข้อมูล ฝึกทักษะการอ่าน ทำงานกลุ่ม และฝึกเขียนสรุปความ จากการวิจัยในครั้งนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่าการนำทฤษฎีอิงมาตรฐานมาใช้กับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาและแจ้งวัตถุประสงค์ของการเรียนหรือมาตรฐานที่ต้องการให้ผู้เรียนบรรลุจะเป็นการกระตุ้นในการจัดการเรียนการสอนได้ดีนอกจากนั้น การสร้างแผนสำรองหรือแบบฝึกเพิ่มเติมเมื่อการจัดการเรียนรู้อย่างไม่เป็นไปตามเป้าประสงค์ที่วางไว้ก็เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้จัดการเรียนรู้ควรคำนึงถึงในการใช้ทฤษฎีหลักสูตรอิงมาตรฐาน

บรรณานุกรม

- เกตุณี บำรุงไทย. (2554). **การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการเขียนภาษาอังกฤษระดับย่อหน้าของ นักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.**
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- ชาติรี เกิดธรรม. (2547). **เทคนิคการจัดการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ.** กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิชย์
- ธนาภรณ์ พันทวี.(2541). **ผลของการฝึกใช้การวิเคราะห์ประโยคต่อการอ่านเพื่อความเข้าใจของ นักศึกษา.** วิทยานิพนธ์ (ภาษาอังกฤษเพื่อวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

- ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ. (2547). การพัฒนารูปแบบการวัดประเมินตามสภาพจริง จากการเรียนอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้วิธีการเรียนตามสถานการณ์ ที่ส่งผลต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองของผู้เรียนในสถานศึกษาระดับอุดม ศึกษา. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิตานันท์ ชามะรัตน์ และ ชาญณรงค์ เอียงราช. บทความวิจัย เรื่อง “การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ เรื่อง ภาคตัดกรวย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้โปรแกรม The Geometer’s Sketchpad เป็นเครื่องมือประกอบการเรียนรู้.วารสารศึกษาศาสตร์ ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 เมษายน – มิถุนายน 2554. คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ภรณ์พรธาดา บุญเพชร. (2557). การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดทางไวยากรณ์ภาษาอังกฤษในจดหมายเพื่องานธุรกิจของนักศึกษาวิชาเอกบริหารธุรกิจ โรงเรียนอักษรเทคโนโลยีวิทยา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วรกร ใช้เทียมวงศ์. (2556). ผลของการจัดการเรียนการสอนแบบย้อนกลับในรายวิชา CAN 212 การเขียนบทและการนำเสนอเรื่องด้วยภาพ. มหาวิทยาลัยศรีปทุม
- วริษฐา ภักดี, บรรณาธิการ. “ลำปางก้าวกระโดด ธุรกิจขยายตัวคึกคัก.” ลานนาโพสต์ ฉบับวันที่ 3 – 9 มกราคม 2557:
- สรพร ศิริจันทร์. (2547). ผลการใช้วิธีผู้สอนชี้แนะในศูนย์ศึกษาด้วยตนเองต่อผลการเรียนภาษาอังกฤษ และทัศนคติต่อการเรียนด้วยตนเอง: กรณีศึกษานักศึกษาที่เรียนวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน II (AE 102). มหาวิทยาลัยพายัพ.
- สิริพร ปาณาวงษ์. (2557). Active Learning เทคนิคการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21. สืบค้นเมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ.2559 จาก apn.sru.ac.th/Act_learn/myfile/10062014104828_3.pdf
- สุภัทรา อักษรานุเคราะห์. (2530). การสอนทักษะภาษาอังกฤษ. กรุงเทพฯ : ภาควิชามัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยราชธานี. 2557. คู่มือแนวปฏิบัติที่ดี เทคนิควิธีการสอนในระดับอุดมศึกษา.
- อริศรา สุขขวัญ. 2556. วิทยานิพนธ์เรื่อง “ทัศนคติและพฤติกรรมของนักศึกษาในการใช้โปรแกรม Google Translate.” บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อาพัทธ์ เตียวตระกูลและชนัดดา ภูหงษ์ทอง.วารสารวิจัยทางการศึกษา. ปีที่ 8 ฉบับที่ 1. 2556. 224 – 238

ผลการใช้กระบวนการสอนคิดพัฒนานักศึกษาชาวต่างประเทศเรียนรู้วรรณกรรมเอกของไทย

Results of Coaching to Develop Foreign Students'

Understanding of Thai Literary Masterpieces

ธนพร หมูคำ

อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนานักศึกษาชาวต่างประเทศในการเรียนรู้รายวิชาวรรณกรรมเอกของไทยด้วยการใช้กระบวนการครูสอนคิดการวิเคราะห์ตัวบท และเพื่อวิเคราะห์และสรุปผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาหลังจากการใช้กระบวนการครูสอนคิดในการพัฒนาการเรียนรู้ในรายวิชาวรรณกรรมเอกของไทย ผู้วิจัยใช้แนวคิดกระบวนการครูสอนคิด (Teacher Coaching) กับแนวคิดวัฒนธรรมศึกษา (Cultural Study) มาเป็นแนวทางการพัฒนานักศึกษา ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาเกิดการเรียนรู้วรรณกรรมเอกของไทยตามวัตถุประสงค์ของรายวิชาผ่านกระบวนการครูสอนคิด ด้วยการรู้จักตั้งคำถาม – ตอบคำถามแต่ละประเด็นรวมทั้งสามารถสรุปตัวบทเพื่อให้เกิดความเข้าใจเป็นแผนภูมิความคิด (Mind Mapping) ได้อย่างน่าสนใจ ส่วนการเปลี่ยนแปลงในการเรียนรู้ของนักศึกษา พบว่าหลังจากฝึกทักษะกระบวนการคิดให้นักศึกษาแล้ว นักศึกษามีพัฒนาการในการเขียนวิเคราะห์ตัวบทและอภิปรายประเด็นคำถามได้ดีขึ้น

คำสำคัญ : ผลการใช้กระบวนการครูสอนคิดวรรณกรรมเอกของไทย นักศึกษาชาวต่างประเทศ

Abstract

This research aims to enhance foreign students' understanding of Thai literary masterpieces. The research uses the teacher-coaching method to analyze selected Thai literary texts and to investigate the results of using this teaching method. The research uses teacher coaching and cultural study to develop students' understanding. The findings show that the students were able to fully comprehend the selected texts following the application of this method, which encompasses questioning and answering, summarizing, and mind-mapping. After using the teacher coaching method, it was found that the students had developed their analytic skills and their ability to engage in discussions.

Keywords: Results of Teacher Coaching, Thai Masterpiece Literature Learning, Foreign Students

บทนำ

การจัดการเรียนการสอนรายวิชาวรรณกรรมเอกของไทยให้แก่ชาวต่างประเทศ นับว่าเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ทำนายผู้สอนเป็นอย่างมาก เนื่องจากผู้เรียนเป็นชาวต่างประเทศและผู้สอนจำเป็นต้องมีเทคนิควิธีการสอนเพื่อใช้ปรับพื้นฐานความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวรรณกรรมเอกหรือวรรณคดีเอกของไทยให้นักศึกษาชาวต่างประเทศ สามารถเข้าใจตัวบทวรรณกรรมเอกของไทยได้ก่อนเป็นอันดับแรก เพราะตัวบทในวรรณกรรมเอกหรือวรรณคดีของไทยมีคำศัพท์เฉพาะ คำศัพท์ส่วนใหญ่เป็นคำศัพท์ยากเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับนักศึกษาชาวต่างประเทศ ทั้งยังสื่อความหมายได้หลายความหมาย กลวิธีการแต่งวรรณกรรมเอกของไทยยังแทรกบริบทสังคมไทยในยุคที่แต่งวรรณกรรม หากผู้เรียนที่เป็นชาวต่างประเทศไม่เข้าใจบริบทของตัวบทแล้ว อาจทำให้ยากแก่การจับใจความสำคัญของเรื่อง รวมทั้ง อาจทำให้เข้าใจเรื่องราวไม่ตรงประเด็นกับตัวบทได้ สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารสำหรับชาวต่างประเทศ มีผู้เรียนชาวต่างประเทศคือชาวจีนได้มาศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต แผนการเรียนกำหนดให้นักศึกษาลงทะเบียนเรียนรายวิชาวรรณกรรมเอกของไทยให้แก่ชาวต่างประเทศ การเรียนการสอนในรายวิชาวรรณกรรมเอกของไทยให้แก่ชาวต่างประเทศจึงนับว่าค่อนข้างยากที่จะทำให้ผู้เรียนที่เป็นชาวต่างประเทศจดจำคำศัพท์ และเรียนรู้ตัวบทได้ในเวลาจำกัดอีกทั้งหลักสูตรยังกำหนดให้ผู้เรียนที่เป็นชาวต่างประเทศต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวรรณกรรมเอกของไทยเรื่องสำคัญแต่ละสมัยที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นวรรณกรรมเอกของไทย รวมทั้งต้องการให้นักศึกษาชาวต่างประเทศสามารถวิเคราะห์วรรณกรรมเอกของไทยเกี่ยวกับลักษณะหลักเกณฑ์รูปแบบเนื้อหาแนวคิดจินตนาการกลวิธีการประพันธ์ความสัมพันธ์กับบริบททางการเมืองเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมไทยได้อีกด้วย

ผู้วิจัยได้รับผิดชอบสอนรายวิชาวรรณกรรมเอกของไทยให้ชาวต่างประเทศมาแล้วในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2558 จากประสบการณ์สอนครั้งนี้พบว่านักศึกษาชาวต่างประเทศ (นักศึกษาชาวจีน ชั้นปีที่ 4) ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชานี้ มักเกิดข้อคำถามเกี่ยวกับคำศัพท์ยากที่พบในการอ่านตัวบทวรรณกรรมเอกของไทย และตัวบทยังปรากฏบริบทของสังคมไทยในยุคสมัยที่ต่างซึ่งต่างจากสมัยปัจจุบันในการสร้างความเข้าใจเรื่องราววรรณกรรมเอกของไทยขณะที่จัดการเรียนการสอนนั้น ผู้สอนและผู้เรียนร่วมสนทนาเพื่อสอบถามและหาคำตอบประเด็นที่สงสัยเกี่ยวกับพฤติกรรมและบทบาทของตัวละคร การดำเนินเนื้อเรื่อง สภาพสังคมไทยเศรษฐกิจ และการเมือง การจัดการเรียนการสอนตามกระบวนการดังกล่าว นักศึกษาบางส่วนสามารถทำความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทสังคมไทยที่ปรากฏในวรรณกรรมเอกของไทยได้แต่พบว่ายังมีนักศึกษาบางส่วนสะท้อนคิดให้ผู้สอนเพิ่มทักษะกระบวนการคิดเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกวิเคราะห์ศัพท์และตัวบทวรรณกรรมเอกของไทยในการเรียนแต่ละคาบเรียน อันจะเป็นการพัฒนาผู้เรียนที่เป็นชาวต่างประเทศให้มีความเข้าใจบริบทไทยผ่านการเรียนรู้วรรณกรรมเอกของไทย จากสภาพปัญหาของการจัดการเรียนการสอนในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2558 ดังกล่าวมาข้างต้นนั้นในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2558 ผู้วิจัยได้รับผิดชอบสอนรายวิชา 1542436 วรรณกรรมเอกของไทยให้ชาวต่างประเทศ(Masterpieces of Thai Literature for Foreigners)อีกครั้ง ส่วนผู้เรียนที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชานี้ เป็นผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นปีที่ 2 จึงนับว่ามีความแตกต่างกับนักศึกษาจากภาคการศึกษาที่ 1 เป็นอย่างมาก ทั้งด้านระดับการใช้ภาษาในการ

สื่อสารขณะเรียนรู้ และการใช้ภาษาแบบทางการในการเขียนตอบคำถามและเขียนวิเคราะห์ด้วยบท จึงนับว่าเป็นโจทย์สำคัญยิ่ง ในการจะพัฒนาผู้เรียนที่เป็นชาวต่างประเทศให้สามารถเรียนรู้วรรณกรรมเอกของไทยให้มีประสิทธิภาพตรงตามวัตถุประสงค์ของรายวิชาได้ จึงเป็นที่มาของการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนในครั้งนี้

ผู้วิจัยเห็นว่าหากจะพัฒนาผู้เรียนโดยใช้กระบวนการวิจัยชั้นเรียน ด้วยวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ผู้สอนเป็นผู้ฝึกทักษะผู้เรียนตามกระบวนการครูสอนคิด (Teacher Coaching) เพื่อเรียนรู้วรรณกรรมเอกของไทย อันจะเป็นการพัฒนาการเรียนรู้อรรถประโยชน์ของบทให้แก่นักศึกษาชาวต่างประเทศให้ได้ตามวัตถุประสงค์ของรายวิชานั้น น่าจะเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และมีความเข้าใจในบทวรรณกรรมเอกของไทยมากขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าการใช้แนวคิดกระบวนการครูสอนคิด (Teacher Coaching) เพื่อพัฒนานักศึกษาชาวต่างประเทศให้เกิดการเรียนรู้ตามกระบวนการน่าจะเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้วรรณกรรมเอกของไทยได้ดีขึ้น ดังที่ วิจารณ์ พานิช (2555, หน้า 95) ได้อธิบายกระบวนการสอนที่ครูควรฝึกกระบวนการคิดให้แก่นักเรียน สรุปได้ว่าการออกแบบการเรียนรู้ คือการออกแบบกระบวนการที่ทำให้เด็กคิดตรงตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ของบทเรียนนั้นครูเพื่อศิษย์ที่แท้จริงไม่ใช่แค่รักในตัวผู้เรียน ไม่ใช่แค่สอนสนุก ยังต้องมีวิธีออกแบบการเรียนรู้ที่ทำให้ศิษย์เรียนรู้เรื่องนั้นๆ ได้อย่างแท้จริงด้วย เรียนรู้อย่างแท้จริงหมายความว่าซึมซับเข้าไปเป็นความจำระยะยาวของศิษย์ และไม่ใช่แค่จำได้อย่างเดียวต้องเข้าใจความหมายและคุณค่าของความรู้เหล่านั้นด้วยวิธีทำให้ศิษย์เรียนรู้ได้อย่างดีดังนี้

1. คิดออกแบบขั้นตอนการเรียนรู้ของศิษย์ (ไม่ใช่ขั้นตอนการสอนของครู) ให้นักเรียนคิดในแนวทางที่ต้องการให้เรียนรู้

2. ชวนนักเรียนคิดถึงคุณค่าหรือความหมายของบทเรียนเหล่านั้น

3. ใช้เรื่องเล่าเร้าพลัง สะท้อนอารมณ์ด้วย 4C ได้แก่ ความบังเอิญ (Casualty) ความขัดแย้ง (Conflict) ความสลับซับซ้อน (Complication) และการมีบุคลิก (Character) น่าสนใจ น่าสนใจ สั้นกระชับ

สรุปได้ว่า การสอนโดยใช้กระบวนการฝึกด้วยกระบวนการครูสอนคิดนั้น ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีกระบวนการหรือทักษะในการออกแบบการเรียนรู้ร่วมกันกับผู้เรียน โดยทั้งครูและศิษย์ต่างเรียนรู้ซึ่งกันและกัน กระบวนการคิดดังกล่าวต้องเริ่มจากการตั้งคำถามเพื่อหาคำตอบ โดยคำตอบนั้นต้องผ่านกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ อันมาจากการวิเคราะห์ประเด็นคำถามโดยผู้เรียนคิดหาคำตอบซึ่งมีครูเป็นผู้ช่วยเหลือในขณะทำกิจกรรม โดยครูหรือผู้สอนเป็นผู้แนะนำและคอยสนับสนุนให้ผู้เรียนมีกระบวนการคิดในการหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้นั้นๆ ดังที่ สุธีระ ประเสริฐสรรพ (2558, หน้า 13) ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับประเด็น “ครูสอนคิด” ไว้ว่า “...การเป็นครูสอนคิดที่สอนผ่านการสนทนา ครูตั้งคำถามให้นักเรียนคิด (และตอบ) เอาคำตอบนั้นมาร่วมกันสร้างการเรียนรู้สูงขึ้นผ่านการวิเคราะห์และอภิปราย คำถามของครูจึงสำคัญมากในการกระตุ้นให้นักเรียนได้รู้และเรียนรู้ในกระบวนการนี้”

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจนำแนวคิดกระบวนการครูสอนคิดและแนวคิดวัฒนธรรมศึกษามาใช้เป็นแนวทางจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักศึกษาชาวต่างประเทศที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา

วรรณกรรมเอกของไทยสำหรับชาวต่างประเทศ ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2558 อันจะเป็นการค้นพบว่า ผู้เรียนชาวต่างประเทศสามารถเรียนรู้รายวิชาการวรรณกรรมเอกของไทยได้ตามกระบวนการการครุสอนคิดและ ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาเขียนวิเคราะห์ตัวบทวรรณกรรมได้ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

การวิจัยในชั้นเรียนครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้วรรณกรรมเอกของไทยให้นักศึกษาชาวต่างประเทศ ในการเรียนรู้รายวิชาการวรรณกรรมเอกของไทยด้วยการใช้กระบวนการการครุสอนคิดในการวิเคราะห์ตัวบทวรรณกรรมเอกของไทยและสรุปผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาหลังจากการใช้กระบวนการการครุสอนคิดในการพัฒนาการเรียนรู้ในรายวิชาการวรรณกรรมเอกของไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบปฏิบัติการ(Action Research) และเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นฝึกคิดตามกระบวนการการครุสอนคิด

1.1 ใช้กระบวนการการครุสอนคิด ฝึกนักศึกษาอ่านเรื่องย่อวรรณกรรมเอกของไทยที่คัดเลือกจากการสอบถามความสนใจของนักศึกษา เพื่อฝึกทำความเข้าใจตัวบทและพฤติกรรมตัวละคร

1.2 ใช้กระบวนการการครุสอนคิด ฝึกนักศึกษาอ่านคำศัพท์ ฝึกตั้งคำถาม – ตอบคำถาม และสังเกตรวศัพท์ ลักษณะคำคล้าย คำเหมือน คำตรงข้าม และอธิบายความหมายของศัพท์

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นฝึกกระบวนการวิเคราะห์

2.1 ฝึกกระบวนการให้นักศึกษาวิเคราะห์โครงเรื่อง บริบทของเรื่อง จากเรื่องย่อของวรรณกรรมเอกของไทย เรื่องสี่แผ่นดิน และขุนช้างขุนแผน

2.2 ฝึกนักศึกษาให้มีทักษะกระบวนการตั้งคำถาม-หาคำตอบ เกี่ยวกับพฤติกรรมของ ตัวละครเอก

2.3 ฝึกนักศึกษาให้มีทักษะกระบวนการสังเกต-หาเหตุผล เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนบริบทสังคมไทย การเมือง และเศรษฐกิจของไทย ที่ปรากฏในตัวบทวรรณกรรมเอกของไทย

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นสรุปผลการเรียนรู้

3.1 ฝึกการสรุปผลการเรียนรู้ตามกระบวนการการครุสอนคิด นักศึกษาสรุปเนื้อเรื่องแต่ละตอน แต่ละฉาก จากเรื่องย่อ แสดงเป็นแผนภูมิความคิดได้ตรงกับจุดมุ่งหมายของเรื่อง

3.2 ฝึกกระบวนการการครุสอนคิด โดยฝึกทักษะให้นักศึกษาสรุปผลการวิเคราะห์วรรณกรรมเอกของไทย โดยเลือกวิเคราะห์พฤติกรรมตัวละครและสภาพเหตุการณ์ที่ปรากฏในตัวบท นำเสนอโดยการเขียนเชิงวิพากษ์ และสรุปความ

แนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำแนวคิดการใช้กระบวนการคิดแบบครูสอนคิด (Teacher Coaching) และแนวคิดวัฒนธรรมศึกษา (Cultural Studies) มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานักศึกษาชาวต่างประเทศ ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการวรรณกรรมเอกของไทยแนวคิดดังกล่าวมีกระบวนการ ดังต่อไปนี้

แนวคิดการใช้กระบวนการคิดแบบครูสอนคิด (Teacher Coaching) การนำแนวคิดการใช้กระบวนการการคิดแบบครูสอนให้นักเรียนฝึกคิด (Teacher Coaching) มาเป็นแนวทางในการฝึกกระบวนการคิดให้แก่ นักศึกษาในการเรียนรู้วรรณกรรมเอกของไทย นับเป็นการพัฒนานักศึกษาให้ฝึกกระบวนการคิดในการตั้งคำถาม ตอบคำถาม ฝึกหาคำตอบจากบทเรียน และฝึกสังเคราะห์ประเด็นคำตอบให้เป็นหมวดหมู่และสรุปบทเรียนเป็น Mind Mapping อันจะเป็นการช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้ตามกระบวนการฝึกคิด โดยมีผู้สอนคอยกระตุ้นผู้เรียนด้วยการตั้งคำถามและช่วยแนะนำการเขียนคำตอบให้ตรงวัตถุประสงค์ ดังที่ วิจารณ์ พานิช (2555, หน้า 37 - 39) ได้อธิบายถึงความสำคัญของแนวคิดกระบวนการสอนคิดไว้ว่า “...ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) เป็นทักษะสำคัญสำหรับการเป็นมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 ประเด็นสำคัญสำหรับครูเพื่อศิษย์ คือ ต้องแสวงหาวิธีการออกแบบการเรียนรู้เพื่อให้ศิษย์พัฒนาทักษะนี้ของตนเองด้วย... ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณนี้ สอนไม่ได้หรือสอนได้น้อยมาก นักเรียนต้องเรียนเอาเองโดยการฝึกฝน ครูจะเป็นโค้ชของการฝึกหัดนี้ โค้ชที่เก่งจะทำให้การเรียนรู้สนุกตื่นเต้นเร้าใจ” ขณะเดียวกันการฝึกกระบวนการครูสอนคิดนี้ ยังมี สุธีระ ประเสริฐสรพ์ (2558, หน้า 13) ได้อธิบายวิธีการฝึกการสอนคิดให้แก่ผู้เรียนไว้ว่า “...ในการเป็นครูสอนคิดที่สอนผ่านการสนทนา ครูตั้งคำถามให้นักเรียนคิด (และตอบ) เอาคำตอบนั้นมารวมกัน สร้างการเรียนรู้สูงชันผ่านการการวิเคราะห์และอภิปราย คำถามของครูจึงสำคัญมากในการกระตุ้นให้นักเรียนใฝ่รู้และเรียนรู้ในกระบวนการนี้” ประเด็นเดียวกันนี้ สุธีระ ประเสริฐสรพ์ (2558, หน้า 13 - 14) ยังได้อธิบายขั้นตอนของการสอนโดยใช้กระบวนการฝึกคิดไว้ว่า มี 3 ระดับ ได้แก่

ระดับที่ 1 ถามจากความจำเนื้อหาตามที่เรียนมา เช่น จำได้ว่า “ความชื้นหมายถึงปริมาณน้ำในสิ่งของ” ดังนั้น ความชื้นดิน คือ ปริมาณน้ำในดิน เรียกว่าเป็นการเรียนรู้จากจำเนื้อหา เพราะพบว่าคนจำนวนมากไม่ทราบว่าหาความชื้นอย่างไร มีหน่วยอะไรวัด

ระดับที่ 2 เป็นคำถามที่ผู้ตอบต้องดึงความรู้ขึ้นมาเชื่อมโยง เช่น ถามว่า “ถ้าผ้าเปียกเดิมหนัก 1 กก. เมื่อตากแห้งแล้วหนัก 800 กรัม ผ่าก่อนแห้งมีความชื้นกี่เปอร์เซ็นต์” นักเรียนต้องคิดเชื่อมโยงว่าน้ำหนักที่หายไป 200 กรัม คือน้ำในผ้า ดังนั้น คิดได้ว่า “ผ้ามีความชื้น 20% ฐานน้ำหนักเปียก หรือ 25% ฐานน้ำหนักแห้ง”

ระดับที่ 3 เป็นการถามแล้วได้คำถามที่หลากหลายตามประสบการณ์ คำถามนี้ไม่มีคำตอบใดถูกต้องอย่างสมบูรณ์ เพราะขึ้นกับบริบท เช่น “ถ้าเราปล่อยให้ดินแห้งแต่กระแหง แล้วหว่านปุ๋ยลงในร่องแตกจะเกิดอะไรขึ้น?” คำตอบมีทั้ง “น่าจะดี เพราะปุ๋ยเข้าสู่รากโดยตรง” “น่าจะไม่ดี เพราะรากจะถูกปุ๋ยมากไป รากเน่าได้ รากแห้งตาย” “น่าจะไม่ดี เพราะรากข้าวถูกดินรัดและดึงขาด” หรือ “น่าจะดีถ้าปล่อยน้ำเข้านาหลังจากนั้น เพราะรากข้าวที่ขาดจะถูกกระตุ้นให้แตกรากใหม่มากินปุ๋ย” การตั้งคำถามเพื่อฝึกกระบวนการ

คตินี้ สุธีระ ประเสริฐสรพ์ (2558, หน้า 15-16) ยังอธิบายเพิ่มเติมไว้ว่า นอกจากระดับคำถามทั้ง 3 ประเด็นข้างต้นแล้ว ศูนย์จิตวิทยาการศึกษาของมูลนิธิ ยูสธริคคุณ ได้รวบรวมกลุ่มคำถามที่ใช้ Socratic Teaching มี 5 ประเภท ดังนี้

1. คำถามเลือกประเด็น (Selection) “ประเด็นใดที่แตกต่างที่น่าสนใจอย่างไร?”
2. คำถามเพื่อทำประเด็นให้กระจ่าง (Clarification) “ดินแดนแห่งความหมายหมายความว่าอย่างไร? สำคัญต่อการทำนาไหม?”
3. คำถามเพื่อทดสอบความน่าเชื่อถือของข้อสรุป (Testing) “อะไรทำให้เชื่อว่าการหดตัวเมื่อแห้งเป็นสาเหตุของการแตกกระแหง มันเป็นอย่างนี้เสมอหรือ?”
4. คำถามเพื่อขยายประเด็น (Alternative) “คุณสมบัติอะไรของทรายที่ทำให้ดินหดตัวน้อยลง จนลดการแตกของเซรามิกส์ ข้อสรุปสำคัญที่เป็นหลักการของการลดเซรามิกส์แตกร้าวคืออะไร?”
5. คำถามเพื่อนำประเด็นไปประยุกต์ใช้ (Evaluation) “ถ้าเป็นไปตามหลักการที่กล่าวมาและเราไม่ต้องการผลิตภัณฑ์ที่ผิวหยาบด้วยทราย เราจะใช้อะไรมาแทนทราย? ใช้แล้วเกิดประโยชน์อะไรบ้าง ใครได้ประโยชน์นี้?”

นอกจากนี้ สุธีระ ประเสริฐสรพ์ (2558) ยังได้อธิบายเพิ่มเติมในการฝึกตั้งคำถามเพื่อฝึกกระบวนการคิดตามแนวคิดของ Robert (1998, อ้างใน สุธีระ ประเสริฐสรพ์, 2558, หน้า 16) ไว้ว่า

1. คำถามเพื่อความชัดเจน (Clarification) เช่น “ที่เธอว่าเป็นลูกกตัญญูนั้นหมายความว่าอย่างไร?”
2. คำถามที่มุ่งหาเหตุผลและหลักฐาน (Reason and evidence) เช่น “ทำไมเธอคิดว่ากิตติเป็นลูกกตัญญู?”
3. คำถามที่แสวงหาทางเลือกอื่นๆ (Alternative views) เช่น “จะเป็นอย่างไรหากชยอนันต์เสนอว่ากิตติน่าได้รับรางวัลในฐานะผู้รู้คุณมากกว่ากตัญญู?”
4. คำถามที่ทดสอบนัยและผลที่ตามมา (Implication and Consequence) เช่น “จะเกิดอะไรขึ้นถ้านักเรียนห้องเราไม่ได้รับคัดเลือกให้รับรางวัลใดเลย ทั้ง ๆ ที่เราเคยได้รับมาติดกัน 3 ปีแล้ว?”
5. คำถามเกี่ยวกับคำถาม / การอภิปราย (Question / Discussion) เช่น “ใครสามารถสรุปได้บ้างว่าคำว่า “กตัญญู” กับคำว่า “รู้คุณ” ต่างกันอย่างไร?”

ดังนั้น กระบวนการฝึกคิดโดยผู้สอนฝึกให้ผู้เรียนคิดเพื่อตั้งคำถามและตอบคำถามตามหลักการดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดดังกล่าวนี้เมื่อนำมาฝึกกระบวนการคิดในการเรียนการสอนวรรณกรรมเอกของไทยให้นักศึกษาชาวต่างประเทศ น่าจะทำให้ นักศึกษามีกระบวนการคิดเพื่อตอบคำถามตามโจทย์คำถาม และสามารถวิเคราะห์วรรณกรรมเอกของไทยในบริบทสังคมไทยในประเด็นสังคม วัฒนธรรม การเมือง และเศรษฐกิจได้ตามวัตถุประสงค์ของรายวิชา

แนวคิดวัฒนธรรมศึกษา (Cultural Studies) การนำแนวคิดวัฒนธรรมศึกษา (Cultural Studies) มาเป็นแนวทางการวิเคราะห์ตัวบทวรรณกรรมเอกของไทย เนื่องจากถือได้ว่าเป็นตัวบททางวัฒนธรรมที่ผู้ประพันธ์ถ่ายทอดความคิด เรื่องราว เหตุการณ์ที่ประกอบสร้างขึ้นเพื่อความสมจริงในสังคมนั้นๆ แนวคิด

วัฒนธรรมศึกษาจึงเป็นแนวทางที่นำมาวิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมในประเด็นบริบททางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจได้ ดังที่ ตรีศิลป์ บุญขจร (2555, หน้า 171) ได้อธิบายแนวคิดวัฒนธรรมศึกษาไว้ว่า “...การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากวรรณคดีศึกษามาเป็นวัฒนธรรมศึกษาเป็นการปรับเปลี่ยนวิธีการศึกษาวรรณคดีครั้งสำคัญเพราะทำให้วรรณคดีศึกษาซึ่งเคยสนใจแต่ทฤษฎี เช่น โครงสร้างนิยม เปิดกว้างขยายขอบเขตของตัวบท (Canon) ที่ใช้ศึกษา โดยให้ความสำคัญกับบริบท (Context) และตระหนักว่าวรรณคดีเป็น ตัวบท (Text)...การอ่าน “วรรณคดี” หรือตัวบทจึงเป็นเรื่องของ ‘การเมืองเรื่องวัฒนธรรม’ จากแนวคิดข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าหากนำแนวคิดวัฒนธรรมศึกษามาเป็นแนวทางการวิเคราะห์วรรณกรรมเอกของไทยให้นักศึกษาชาวต่างประเทศ น่าจะทำให้นักศึกษาเข้าใจบริบทสังคม-วัฒนธรรมไทยได้มากขึ้น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือนักศึกษาชาวต่างประเทศ (ชาวจีน) สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารสำหรับชาวต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2558 เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 จำนวน 6 คน

ขอบเขตการวิจัย

วรรณกรรมเอกของไทยที่ผู้วิจัยเลือกมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาวรรณกรรมเอกของไทยสำหรับชาวต่างประเทศ คัดเลือกจากความสนใจของผู้เรียนที่ต้องการเรียนรู้ จำนวน 2 เรื่อง คือ “สี่แผ่นดิน” ซึ่งเป็นวรรณกรรมเอกของไทยที่มีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับราชสำนักและการเมืองไทย เป็นการเล่าเรื่องในยุครัชกาลที่ 5 ถึง รัชกาลที่ 8 อยู่ในสมัยรัตนโกสินทร์ ผู้วิจัยใช้สอนช่วงต้นทอม คือสัปดาห์ที่ 1-7 และวรรณกรรมเอกของไทย เรื่อง “ขุนช้างขุนแผน” เป็นวรรณกรรมเอกของไทยที่นำเสนอวิถีชีวิตของชาวบ้านและความเป็นอยู่ในสมัยอยุธยา ใช้สอนช่วงปลายทอม คือสัปดาห์ที่ 8-14 ดังนั้นวรรณกรรมทั้งสองเรื่องดังกล่าวจึงเป็นตัวแทนวรรณกรรมเอกของไทยที่มีความน่าสนใจในการนำมาเป็นตัวบทการเรียนรู้ให้นักศึกษาชาวต่างประเทศ เพื่อจะได้เข้าใจบริบทสังคมไทยทั้งแบบชาวบ้านและราชสำนักของไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์ได้เป็นอย่างดี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการฝึกกระบวนการสอนคิดให้แก่ นักศึกษา ในการจัดการเรียนการสอนแต่ละ คาบเรียนจะเน้นฝึกทักษะกระบวนการสอนคิดแก่นักศึกษาด้วยการฝึกให้นักศึกษาคำถาม และ ฝึกตอบคำถามในประเด็นที่นักศึกษาสงสัย เป็นการฝึกผู้เรียนให้ช่วยกันคิดตั้งคำถาม-หาคำตอบจากเรื่อง ที่สงสัยในตัวบทวรรณกรรม ดังนั้นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือแบบฝึกตั้งคำถาม ใบงานการฝึกสรุปตัวบทเป็นแผนผังความคิด การสรุปเนื้อหาจากบทเรียนเป็นแผนผังความคิดนี้ผู้วิจัยให้อิสระแก่นักศึกษาในการออกแบบการสรุปความ และแบบบันทึกสังเกตขณะนักศึกษปฏิบัติกิจกรรม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากชิ้นงานของนักศึกษาในการเรียนแต่ละบทเรียน ตลอดภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2558 เป็นระยะเวลาประมาณ 14 สัปดาห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลจากชิ้นงานของนักศึกษา ด้วยการพิจารณาตามเกณฑ์การประเมินคะแนนชิ้นงานแต่ละครั้ง และพิจารณาข้อมูลจากการบันทึกการจัดการเรียนการสอนแต่ละครั้ง สังเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูลลักษณะการพรรณนาวิเคราะห์

สรุปผลการวิจัย

1. สรุปผลการใช้กระบวนการสอนคิดพัฒนานักศึกษาชาวต่างประเทศ

ผลการใช้กระบวนการสอนคิดพัฒนานักศึกษาชาวต่างประเทศ จำนวน 14 สัปดาห์ พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีพัฒนาการด้านการตั้งคำถาม การตอบคำถามแบบปากเปล่า การเขียนตอบคำถามดีขึ้น จากสัปดาห์แรกตามลำดับ การตอบคำถามชิ้นงานแต่ละครั้งมีการวิเคราะห์อย่างเป็นกระบวนการมากขึ้นและ นักศึกษากล้าที่จะนำเสนอชิ้นงานทั้งการเล่าเรื่องและการเขียนวิเคราะห์

ด้านการใช้ภาษาเขียนเพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมตัวละครและตัวบท ตามหลักการวิเคราะห์ พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมตัวละครเอกที่ชื่นชอบได้อย่างน่าสนใจ และสามารถใช้ภาษาเขียนวิเคราะห์ตัวบทตามเหตุการณ์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเอกได้ค่อนข้างดี

ด้านการเชื่อมโยงแนวคิดวัฒนธรรมศึกษากับการวิเคราะห์บริบทไทยที่ปรากฏในวรรณกรรมเอกของไทย พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความเข้าใจบริบทของสังคมไทยสามารถวิเคราะห์สภาพสังคมไทยเชื่อมโยงในการวิเคราะห์ตัวบทได้อย่างน่าสนใจ เช่น อธิบายความหมายขนบธรรมเนียมไทยที่ปรากฏในวรรณกรรมเอกของไทยได้ เขียนอธิบายสาเหตุที่ตัวละครเอกมีพฤติกรรมและบทบาทเช่นนั้นเพราะเหตุใด สะท้อนสังคมไทยในช่วงอยุธยาและรัตนโกสินทร์ได้เป็นอย่างดี รวมทั้งอธิบายลักษณะการเมือง และเศรษฐกิจของสังคมไทยได้

ด้านการสรุปเนื้อเรื่องเป็นแผนผังความคิด พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่สามารถเขียนสรุปเนื้อเรื่องเป็นแผนผังความคิดโดยเฉพาะสรุปบทบาทตัวละครที่เชื่อมโยงกันในตัวบทได้เป็นอย่างดีและสามารถเล่าเรื่องจากการสรุปตามแผนผังความคิดได้ถูกต้อง

2. สรุปผลการเปลี่ยนแปลงจากการเรียนรู้ของนักศึกษาหลังจากฝึกทักษะกระบวนการ สอนคิด

ผลการเปลี่ยนแปลงจากการเรียนรู้ของนักศึกษาหลังจากผ่านการฝึกทักษะกระบวนการสอนคิด จำนวน 14 สัปดาห์ พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความพยายามที่จะใช้ภาษาเขียนในการเขียนตอบโจทย์ปัญหา มีการคำนึงถึงการใช้คำในการเขียนแสดงความคิดเห็นมากขึ้น โดยนักศึกษามีการตั้งข้อสังเกตในการใช้ภาษาเขียนมากขึ้นไม่ใช่เขียนตามภาษาพูด มีการสอบถามผู้สอนว่าคำไหนเหมาะกับการใช้เขียน ในประโยคใด แสดงถึงนักศึกษามีการฝึกสังเกตและฝึกใช้ภาษาตามกระบวนการสอนคิด ด้านการเขียนวิเคราะห์และ อภิปรายตามชิ้นงานที่มอบหมาย พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการใช้ภาษาในการเรียบเรียง ประโยคมากขึ้น มีพฤติกรรมที่ดีต่อการเรียนรู้ คือ รู้จักสังเกตการใช้ภาษาเขียนก่อนที่จะเรียบเรียงชิ้นงาน ร่วมกันถกประเด็นการวิเคราะห์หรืออภิปรายประเด็นปัญหา ก่อนสรุปความ นับว่าพฤติกรรมเหล่านี้เป็นผลจากการพัฒนาตามกระบวนการสอนคิด

อภิปรายผลการวิจัย

จากการที่นักศึกษาส่วนใหญ่มีพัฒนาการด้านการตั้งคำถาม การตอบคำถามปากเปล่า และการเขียนตอบคำถามดีขึ้นจากสัปดาห์แรกนั้น สังเกตได้ว่าเมื่อนำแนวคิดกระบวนการสอนคิดมาเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเพื่อแก้ไขปัญหาผู้เรียนชาวต่างประเทศ ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่จะตั้งคำถาม – ตอบคำถาม จากประเด็นที่สงสัยจากการเรียนรู้วรรณกรรมเอกของไทย จึงทำให้นักศึกษาเกิดทักษะตามกระบวนการสอนคิดและวิเคราะห์โจทย์คำถามได้ดีขึ้น

ด้านการวิเคราะห์พฤติกรรมตัวละครและตัวบท ตามที่นักศึกษาส่วนใหญ่สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมตัวละครเอกที่ชื่นชอบได้อย่างน่าสนใจ โดยสามารถใช้ภาษาเขียนวิเคราะห์ตัวบทตามเหตุการณ์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเอกได้ค่อนข้างดีนั้น อภิปรายได้ว่านักศึกษาฝึกกระบวนการคิดตามแนวคิดกระบวนการสอนคิด เริ่มจากร่วมกันอภิปรายถึงลักษณะตัวละคร พฤติกรรมของตัวละคร บริบทของสังคมไทยที่ปรากฏในวรรณกรรม และผลกระทบด้านสังคม การเมือง วัฒนธรรม ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของตัวละครเอก จะเห็นว่านักศึกษาฝึกกระบวนการคิดในการวิเคราะห์ตัวบทวรรณกรรมเอกของไทยอย่างมีระบบและใช้มุมมองวัฒนธรรมศึกษาในการวิเคราะห์บริบทสังคมไทยผ่านตัวบทวรรณกรรม

หากจะอภิปรายผลด้านการสรุปเนื้อเรื่องเป็นแผนผังความคิด ที่พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่สามารถเขียนสรุปเนื้อเรื่องเป็นแผนผังความคิดเชื่อมโยงตัวบทได้เป็นอย่างดี และสามารถถ่ายทอดเนื้อเรื่องเป็นเรื่องเล่าได้ถูกต้องตามตัวบท จึงอภิปรายได้ว่าเมื่อนักศึกษาอ่านตัวบทวรรณกรรมที่ผู้วิจัยสรุปเป็นเรื่องย่อให้นักศึกษาได้ศึกษานั้น นักศึกษาฝึกสรุปประเด็นเนื้อเรื่องแต่ละตอนเป็นแผนผังความคิดและเชื่อมโยง แต่ละตอนได้อย่างถูกต้องนั้น น่าจะเป็นผลมาจากหลังจากที่นักศึกษาผ่านการฝึกฝนตามกระบวนการสอนคิดอย่างต่อเนื่องนั้น ทำให้นักศึกษาเข้าใจตัวบทแต่ละตอนที่ได้อ่าน และสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาแต่ละตอนได้อย่างถูกต้อง และการเขียนสรุปความลักษณะแผนผังความคิดเป็นการกระตุ้นนักศึกษาให้ได้ ฝึกกระบวนการคิดในการสรุปความและเรียบเรียงประเด็นเนื้อหาตามลำดับเหตุการณ์อีกครั้ง และยังพบว่านักศึกษาสามารถเลือกใช้คำศัพท์ในการเขียนเชื่อมโยงประเด็นแต่ละประเด็นได้ดีขึ้น นอกจากนี้ หลังจากฝึกทักษะกระบวนการสอนคิดให้แก่ผู้เรียนตามกระบวนการสอนคิดและได้ฝึกการอภิปรายบริบทของสังคมไทยแต่ละยุคตามตัวบทวรรณกรรมเอกของไทยนั้น พบว่าผู้เรียนสามารถตั้งข้อสังเกตและมีประเด็นอภิปรายเกี่ยวกับบริบทสังคมไทยที่มีผลมาจากวรรณกรรมเอกของไทยได้อย่างน่าสนใจ เช่น สามารถอธิบายความสัมพันธ์ด้านความเชื่อของคนไทยเกี่ยวกับการศรัทธา “พระขุนแผน” หนึ่งในเครื่องรางของขลังที่คนไทยบางกลุ่มนิยมโดยอธิบายในความหมายว่าเป็นเครื่องราง ของขลังตามโลกทัศน์ของคนไทยที่เชื่อว่าเมื่อบูชาพระขุนแผนก็จะทำให้มีเสน่ห์ต่อเพศตรงข้าม และผู้เรียนยังอภิปรายเพิ่มเติมว่าขณะนี้ชาวจีนบางกลุ่มให้ความสนใจต่อเครื่องรางของขลังตามความเชื่อในสังคมไทยโดยคนจีนกลุ่มนี้ได้เข้าซื้อพระเครื่องลักษณะนี้เพื่อใช้เป็นเครื่องประดับ รวมทั้งใช้เป็นเครื่องรางนำโชค เสริมสิริมงคลอีกด้วย และยังอธิบายว่าการเรียนรู้วรรณกรรมเอกของไทย เรื่อง “ขุนช้างขุนแผน” ทำให้ผู้เรียนเข้าใจสังคมไทยมากขึ้น

จากแนวทางการพัฒนาผู้เรียนโดยใช้กระบวนการสอนคิดนั้น จะเห็นได้ว่าประเทศไทยมีงานวิจัยที่ได้ นำแนวทางดังกล่าวมาพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มากขึ้นการจัดการเรียน การสอนครูต้องใช้การชี้แนะ (Coaching) เพราะการชี้แนะเป็นกระบวนการที่ช่วยพัฒนาครูให้เกิดทักษะการ สอนที่ดีและเรียนรู้ไปกับนักเรียนนับเป็นการพัฒนาความรู้ให้แก่ครูผู้สอน ผูกทักษะนักเรียนให้เกิด ประสิทธิภาพต่อการเรียนรู้และสามารถตั้งเป้าหมายในการเรียนได้ ดังรายงานการวิจัยเรื่อง “ประเมินโครงการ พัฒนาครูโดยใช้กระบวนการสร้างระบบพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring)” ของวิสุทธิวิจิตรพัชรภรณ์ และคณะ (2556) ซึ่งเป็นงานวิจัยของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 2 ร่วมกับคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการประเมินเฉพาะคือ 1) เพื่อประเมินบริบท(Context) 2) เพื่อประเมินปัจจัยนำเข้า (Input) 3) เพื่อประเมินกระบวนการ (Process) และ 4) เพื่อประเมินผลลัพธ์ (IEST) ของโครงการพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการสร้างระบบพี่เลี้ยงCoaching and Mentoring การประเมินดังกล่าว มีการประเมินผลกระทบ(Impact Evaluation)การประเมินประสิทธิผล(Effectiveness Evaluation)การ ประเมินความยั่งยืน(Sustainability Evaluation) และการประเมินการถ่ายทอดส่งต่อ(Transportability Evaluation)คณะผู้ประเมินใช้รูปแบบการประเมิน CIPIEST ของสตัฟเฟิลบีม(Daneil L. Stufflebeam)เก็บ ข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับโครงการฯ ประกอบด้วยผู้บริหารและผู้ประสานงานจากเขตพื้นที่การศึกษา อาจารย์จากคณะศึกษาศาสตร์ ครู ผู้บริหารและศึกษานิเทศก์ที่เข้าร่วมโครงการ โดยใช้แบบสอบถาม ประเด็น การสนทนากลุ่ม แบบสำรวจตนเองและการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ สรุปว่าผลการประเมินเป็นไปตาม เกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้

ในที่นี้ขอนำส่วนที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้มาอภิปราย คือผลการประเมินด้านกระบวนการ Coaching and Mentoring พบสิ่งที่น่าสนใจ ดังนี้ กลุ่มครู มีการเปิดโอกาสให้ครูได้ร่วมกันพัฒนาแผนการ จัดการเรียนรู้ร่วมกันสร้างสรรค์นวัตกรรมการสอน ทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวในห้องเรียนจริง ปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน และจัดทำรายงานการวิจัยในชั้นเรียน ส่วนกลุ่มผู้บริหารและ ศึกษานิเทศก์ มีการจัดCoaching and Mentoring โดยมีการนิเทศภายใน Coaching and Mentoring อย่างเป็นระบบ มีการติดตามและสรุปผลผลการดำเนินงานตามแผนงานในรูปแบบเชิงวิชาการ ทั้งรายบุคคล และกลุ่มด้านกระบวนการ (Process) นั้น พบว่า กิจกรรมต่างๆ ของโครงการฯ สามารถดำเนินการได้ตาม แผนงานที่วางไว้ ครู ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์ ส่งผลงานครบทุกคน และมีผลการประเมินอยู่ในระดับพอใช้ ถึงดีเยี่ยม เนื่องจากมีระบบการกำกับติดตามจากทีมศึกษานิเทศก์ของเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 2 ร่วมกับคณาจารย์จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ดังนั้นจะเห็นว่า งานวิจัยของ วิสุทธิ วิจิตรพัชรภรณ์ และคณะ (2556) ที่นำแนวทางการ Coach ไปใช้ในการดำเนินการวิจัยและประเมิน โครงการดังกล่าว มีประโยชน์ในการวิจัยเชิงพัฒนาการดำเนินงานโครงการ โดยเฉพาะผู้ที่มิบทบาททางด้าน การศึกษาอันจะเป็นการพัฒนาผู้เรียนและระบบการศึกษา ของไทยที่ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมมือกันพัฒนา ผู้เรียนมีความสอดคล้องกับการนำแนวทางมาใช้พัฒนาผู้เรียนในการวิจัยครั้งนี้ นอกจากนี้ มีการวิจัยที่ นำเสนอเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะการโค้ช ของ พนิดา จารย์อุการะ และมาเรียม นิลพันธุ์ (2558). ได้ศึกษา

เรื่อง NPPC Model รูปแบบการพัฒนาวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการโค้ช โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพรูปแบบการพัฒนาวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการโค้ชของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึก ประเด็นการสนทนา และแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการโค้ชของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้มีชื่อว่า “NPPC Model” มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ เป็นการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องโดยในระหว่างการทำงานครูมีส่วนร่วมในการเสนอแนะความคิดเห็นและทำงานร่วมกัน 2) วัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการโค้ชของผู้โค้ชให้สามารถส่งเสริมสนับสนุน ให้ผู้รับการโค้ชพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเพื่อยกระดับผลการเรียนรู้ของผู้เรียน 3) กระบวนการพัฒนาวิชาชีพ ประกอบด้วย 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 วิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Needs Analyzing : N) ระยะที่ 2 เตรียมความพร้อมในการพัฒนาวิชาชีพ (Proceeding : P) ซึ่งประกอบด้วย 3.1) การวางแผนการโค้ช (Planning) 3.2) การร่วมมือกับโค้ช (Collaborating) 3.3) การสะท้อนการสนทนา (Reflecting conversation) 3.4) การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ (Action learning) 3.5) การประเมินผลเพื่อการพัฒนา (Assessing for improving) ระยะที่ 4 การทำงานร่วมกันในการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง (Collaborating Continuous Professional Development : C) และ 4) ปัจจัยสนับสนุนในการนำรูปแบบไปใช้ให้ประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วย 1) นโยบายของหน่วยงานที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาวิชาชีพ 2) ผู้บริหารโรงเรียนเห็นความสำคัญของการพัฒนาให้การส่งเสริมสนับสนุนในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและเวลาในการดำเนินงาน 3) ความสนใจของผู้โค้ชและผู้รับการโค้ชในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง 4) ผู้โค้ชและผู้รับการโค้ชมีมิตรภาพที่ดีและให้ความไว้วางใจในการดำเนินงาน 5) ในการส่งเสริมสมรรถนะการโค้ชและผู้รับการโค้ชจำเป็นต้องมีผู้ดูแลให้คำปรึกษาแนะนำ (Mentor) โดยผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการโค้ชหลักสูตร การออกแบบการสอน และการวัดประเมินผล โดยพบว่ารูปแบบการพัฒนาวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการโค้ชมีประสิทธิภาพ

จากการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการโค้ช ของ พนิดา จารย์อุปการะ และมาเรียม นิลพันธุ์ (2558) ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าสอดคล้องกับการวิจัยครั้งนี้ที่ผู้วิจัยพบว่ากระบวนการสอนคิดโดยผู้สอนเป็นผู้โค้ช (Coach) ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ในบทเรียนอย่างเป็นกระบวนการ จะเป็นประโยชน์ต่อทั้งผู้สอนและผู้เรียนที่จะเกิดการเรียนรู้ร่วมกันในการจัดการเรียนรู้ แต่ละครึ่ง ดังที่ สุธีระ ประเสริฐสรรพ (2558, หน้า 127) ได้สรุปหลักการสำคัญของการเป็นครูที่มีบทบาท Coach ผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ต้องมีลักษณะ “...การเป็นผู้ฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) เพื่อพัฒนาการเป็นผู้รับฟังที่ดี ทำให้ครูสามารถสอนนักเรียนในฐานะ “ลูก” และในฐานะ “ศิษย์” ได้พร้อม ๆ กัน การสอนนักเรียนในฐานะลูกต้องฟังอย่างลึกซึ้ง และการสอนในฐานะศิษย์ต้องใช้การฟังเพื่อกระบวนการ ‘ถามคือสอน’ นั่นเอง...”

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการนำแนวคิดกระบวนการสอนคิดไปใช้พัฒนานักศึกษาชาวต่างประเทศให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในรายวิชาต่างๆได้

1.2 อาจารย์ผู้สอนนักศึกษาชาวต่างประเทศ ควรศึกษาเชิงลึกด้านพฤติกรรมการณ์การเรียนรู้ของนักศึกษาชาวต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนานักศึกษาให้มีความพร้อมในการเรียนรู้ทางภาษาไทยต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนานักศึกษาให้มีความสนใจอ่านวรรณกรรมเอกของไทย โดยอาจใช้กระบวนการครูสอนคิด ในลักษณะเพื่อนครูแลกเปลี่ยนครูในการจัดการเรียนการสอน หรือเพื่อนช่วยเพื่อนในการเรียนรู้ (Peer Coach) และด้านเนื้อหาตัวบทวรรณกรรมเอกอาจจัดทำเป็นสื่อลักษณะอื่น เช่น ภาพยนตร์สั้น การ์ตูน หรือหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้มากขึ้น

2.2 ควรมีการวิจัยลักษณะพัฒนานักศึกษาชาวต่างประเทศให้เกิดการเรียนรู้ในรายวิชาอื่น ๆ ลักษณะกระบวนการสอนคิด (Coach) มากขึ้น เพื่อที่ผู้สอนกับผู้เรียนจะได้ฝึกทักษะการถ่ายทอดและการเรียนรู้ร่วมกันและมุ่งพัฒนานักศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพต่อการเรียนรู้

บรรณานุกรม

ตรีศิลป์ บุญขจร. (2547). **นวนิยายกับสังคมไทย (2475 - 2500)**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ ฯ :

โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ตรีศิลป์ บุญขจร.(2555). **วรรณสารอาเซียน :สายสัมพันธ์และสตรีวิถี รวมบทศึกษาวรรณกรรม**

อาเซียน. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์วรรณคดีศึกษา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ตรีศิลป์ บุญขจร. (2555). **ศาสตร์แห่งวรรณคดีคือตรีศิลป์ :ทฤษฎี สุนทรียะ สังคม.**

กรุงเทพมหานคร : สร้างสรรค์บุ๊คส์.

พนิดา จารย์อุปการะ และมาเรียม นิลพันธุ์. (2558). **NPPC model :รูปแบบการพัฒนาวิชาชีพ**

เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการได้ช. วารสาร Veridian E-Journal Silpakorn

University. ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, (ปีที่ 8

ฉบับที่ 2 เดือน พฤษภาคม – สิงหาคม)

วิจารณ์ พานิช.(2555). **วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

วิสุทธิ วิจิตรพัชรารักษ์ และคณะ. (2556). รายงานการวิจัยประเมินโครงการพัฒนาครูโดยใช้
กระบวนการสร้างระบบพี่เลี้ยง Coaching and Mentoring. สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ร่วมกับคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุธีระ ประเสริฐสรณ์. (2558). **ถามคือสอน 2 : กระบวนการพัฒนาครูเพื่อสอนคิด**. สงขลา :
นำศิลป์โฆษณา จำกัด.

การศึกษาความต้องการทักษะฟัง-พูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา ในเขต
อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง

A NEED ANALYSIS OF ENGLISH LISTENING-SPEAKING SKILL OF TEACHERS IN PRIMARY
SCHOOLS, IN MAE MOH DISTRICT, LAMPANG

รณญา รอดวินิจ, วิธวัช ปินทะสาย,

จิตรลดา มูลมา, นริศรา ภาษิตวิไลธรรม

อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความสำคัญและความต้องการจำเป็นใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา ในแม่เมาะ จังหวัดลำปาง กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จำนวน 150 คน ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาจาก 16 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม เพื่อทราบความต้องการและวัดความสามารถทางภาษาอังกฤษด้าน การศึกษาความต้องการทักษะฟัง-พูดภาษาอังกฤษ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม และวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS เพื่อหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ผู้ตอบแบบสอบถามประเมินในแต่ละกิจกรรมของทักษะการฟังและการพูดอยู่ในระดับปานกลาง
- 2) ผู้ตอบแบบสอบถามประเมินทั้งสองกิจกรรมเพื่อการพัฒนาทักษะการฟังในระดับปานกลางและความสามารถของ 2 กิจกรรมที่เหลืออยู่ในระดับต่ำ ผู้ตอบแบบสอบถามประเมินระดับความสามารถการใช้ทักษะการพูดอยู่ในระดับความสามารถปานกลาง 1 กิจกรรม และความสามารถอยู่ในระดับต่ำ 5 กิจกรรม
- 3) ผู้ตอบแบบสอบถามประเมินค่าเฉลี่ย Need indicator ของทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษทุกกิจกรรมต่ำกว่า 4.1 ผลจากการตอบแบบสอบถามแสดงให้เห็นว่าไม่มีความแตกต่างระหว่างความสำคัญและความสามารถในการฟังและการพูดของการสื่อสารภาษาอังกฤษ

ผู้ตอบแบบสอบถามพิจารณาว่าทักษะการฟังและทักษะการพูดมีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากครูส่วนใหญ่ในระดับประถมศึกษาไม่มีการศึกษาระดับปริญญาภาษาอังกฤษและดังนั้นครูส่วนมากไม่ได้คำนึงถึงทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษในระดับสูงมากนัก ทักษะการฟังและการพูดมีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษในระดับต่ำของนักเรียนเช่นเดียวกันกับครูที่เป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนภาษาให้ประสบความสำเร็จ ที่ไม่ได้พิจารณาถึงความสำคัญของภาษาอังกฤษเท่านั้น ด้วยเหตุนี้เอง ไม่ว่าการอบรมภาษาแบบใดก็ตามเพื่อพัฒนาทักษะการฟังและการพูดแก่นักเรียนย่อมนับว่าไม่มีค่า ถ้าผู้บริหารโรงเรียนไม่เอาใจใส่ในทัศนคติของครูผู้สอน ผู้บริหารควรเตรียมแผนการหรือหา นโยบายรองรับเพื่อการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของครูและโน้มน้าวให้ครูใช้ภาษาอังกฤษให้มากขึ้น

คำสำคัญ: การวิเคราะห์ความจำเป็นใช้ ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ ครูผู้สอนระดับประถมศึกษา

Abstract

This research aims to study needs of teacher who teach in the primary level in the schools in the area of Mae Moh Development Association Service, Mae Moh District, Lampang Province. The subjects of 150 primary school teachers in sixteen schools were collected. A questionnaire was used to analyze the data with the Statistical Package for Social Sciences (SPSS) computer program for the mean, and standard deviation.

The findings of this study are:

1. The respondents considered all activities for developing listening and speaking skills to be moderately important.
2. The respondents evaluated themselves as being moderately in two activities for developing listening skill and having low levels of competent in two other activities. In one activity they rated themselves as moderately competent and as having low competence in a further five activities.
3. Need indicators for all activities had a mean score lower than 4.1. This showed that there was no difference between the importance and the competence of English communication in listening and speaking.

The respondents considered listening and speaking skills to be moderately important since most of the teachers in primary schools did not graduate with a degree in English and therefore they did not regard English listening and speaking skills as being particularly high. This attitude might be related to students' low proficiency in English as the teachers, who are important factor in the students' success, did not consider English important. As a result, any training courses for developing students 'listening and speaking skills might be worthless, unless the school administrators address the teachers' attitudes. The school administrators should also implement a plan or policy to develop teachers' English skills and motivate them to use English more.

Keywords: Need analysis, English Communication Skills, Teachers in Primary school level

บทนำ

ความสำคัญของภาษาอังกฤษได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตของคนไทย สำหรับประเทศไทยภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศที่มีความสำคัญที่สุดซึ่งนับเป็นภาษาสากลและคนไทยจำนวนมากใช้ภาษาอังกฤษด้วยจุดประสงค์ที่หลากหลายในชีวิตประจำวัน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยกำหนดไว้ว่า หลักสูตรภาษาอังกฤษของกระทรวงศึกษาธิการของเรายังไม่ได้เน้นการพูดภาษาอังกฤษ จะเน้นแต่หลักไวยากรณ์ คำ

แปล และการอ่านเพื่อความเข้าใจและให้สอบเข้ามหาวิทยาลัยได้เป็นส่วนใหญ่ แต่เนื่องจากยุคนี้เป็นยุคการเรียนรู้ การสอนในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นการเรียนการสอนในการฝึกใช้ทักษะและการฝึกฝนมากกว่าการเรียนรู้ด้วยตำราเพียงอย่างเดียว การเรียนการสอนภาษาอังกฤษจึงได้ปรับเปลี่ยนและมุ่งเน้นไปที่การเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารมากขึ้นโดยเริ่มจากการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาเป็นต้นไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2557) ดังนั้นสิ่งที่ควรปรับปรุงในระบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ การเน้นการพูดออกเสียง ไม่ว่าจะเป็นในระดับคำ กลุ่มคำ หรือประโยค รวมทั้งการพูดภาษาอังกฤษในประโยคพื้นฐานได้ การเน้นเสียงหนักเบา ซึ่งจะต้องมีสื่อช่วยสอนที่เป็นมัลติมีเดีย คือ มีทั้งภาพ เสียง และตัวหนังสือ แทนระบบเดิมที่มีแต่ตัวหนังสือ ดังนั้นสมาคมพัฒนาแม่เมาะจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในห้องเรียนที่ต้องมีการปรับพื้นฐานความรู้ของครูผู้สอนในระดับประถมศึกษาเนื่องจากครูผู้สอนบางคนไม่ได้มีคุณวุฒิทางด้านการเรียนการสอนภาษาอังกฤษโดยตรง ทางสมาคมจึงมุ่งเน้นการพัฒนาการศึกษาด้านภาษาอังกฤษโดยเฉพาะการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเชิงบูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สมาคมพัฒนาแม่เมาะเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนภายใต้การสนับสนุนของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ซึ่งมีพันธกิจอยู่ 3 ประเด็นหลัก 1) เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพชีวิต และความ เป็นอยู่ของราษฎรอำเภอแม่เมาะ 2) เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีให้เกิดขึ้นระหว่าง กฟผ. และราษฎรในพื้นที่ อำเภอแม่เมาะ และ 3) เป็นการส่งเสริมให้ราษฎรได้ประสานประโยชน์และบริหารงานในท้องถิ่นให้ตรงกับความ ต้องการของราษฎรด้วยตนเอง และโครงการห้องเรียนสองภาษาหรือ EIS (English for Integrated Studies) เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์การพัฒนาและส่งเสริมการศึกษาของสมาคมฯ ที่จัดทำขึ้นเพื่อเตรียมพร้อม พัฒนาเด็กและเยาวชนของอำเภอแม่เมาะ ให้สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้อย่างมั่นใจ ซึ่งผู้ที่มีบทบาทสำคัญ คือครูผู้สอน ต้องมีการบูรณาการภาษาอังกฤษในการจัดการเรียนการสอน โดยเริ่มจากการใช้ภาษาอังกฤษในชั้นเรียน (Classroom Language) เพื่อให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อภาษาอังกฤษ หลังจากนั้นจึงพัฒนาไปสู่ เนื้อหาการสอน นอกจากนี้ยังต้องการมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพด้านการใช้ภาษาอังกฤษของครูผู้สอนและ สามารถจัดการเรียนการสอนวิชาต่างๆโดยสอดแทรกเข้าไปในการเรียนการสอนในแต่ละวิชา "EIS เป็น กระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบสองภาษา โดยครูสามารถสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษที่ สั้น ง่าย และคุ้นเคยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงนำไปสู่การวิจัย เรื่องการศึกษาความต้องการทักษะฟัง-พูดภาษาอังกฤษของ ครูผู้สอนระดับประถมศึกษา ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางนำมาวิเคราะห์และ ปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะฟัง-พูดภาษาอังกฤษ วัตถุประสงค์การวิจัย มีดังนี้

1. เพื่อศึกษาความสำคัญของการใช้ทักษะฟัง-พูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในชั้นเรียนของครูใน โรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษาระดับความสามารถในการใช้ทักษะฟัง-พูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในชั้นเรียนของครู ในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง

3. เพื่อศึกษาความต้องการใช้ทักษะฟัง-พูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในชั้นเรียนของครูในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เห็นได้ว่าการสื่อสารทางด้านทักษะการฟัง-การพูดภาษาอังกฤษนั้น มีความจำเป็นและสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพของการเรียนการสอน การศึกษาผลของการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (Daiva, 2008) (1) เน้นการฝึกอบรมให้ผู้เรียนใช้รูปแบบภาษาที่เหมาะสมกับบริบทและเนื้อหาที่หลากหลายตามวัตถุประสงค์ การสอนภาษาอังกฤษควรให้เป็นไปตามธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2) ที่เน้นการเรียนการสอนภาษาอังกฤษให้เป็นไปตามธรรมชาติของการเรียนรู้ภาษา โดยเน้นการสื่อสาร (Communicative Language Teaching: CLT) การเลือกใช้วิธีสอนภาษาต่างประเทศที่เหมาะสมนั้น ระวีวรรณ ศรีคร้ามครัน (3) เน้นว่าครูอาจารย์จะต้องคำนึงถึงเนื้อเรื่องที่จะสอน การวางแผนการจัดกิจกรรมการสอน การใช้อุปกรณ์การสอนให้สอดคล้องกับวัยและระดับความรู้พื้นฐานของผู้เรียน และเน้นการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร (Communicative Approach) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำภาษาไปใช้สื่อความหมายได้ตามสภาพของสังคม สถานการณ์ และความจำเป็น โดยจะเน้นทักษะในด้านการพูดเป็นส่วนใหญ่ และการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร (Hongkham, 2013) (4) เป็นวิธีที่ดีที่สุดที่นิยมใช้ทั่วโลก เพื่อพัฒนาศักยภาพด้านทักษะการสื่อสารของผู้เรียน ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าและทัศนคติของครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในชั้นเรียน เป็นปัจจัยที่ทั้งส่งเสริมและขัดขวางต่อกระบวนการสอนภาษาอังกฤษ และการจัดหลักสูตรยังมีส่วนต่อการสอนภาษาอังกฤษ ในฐานะที่เป็นภาษาสากลในยุคโลกาภิวัตน์ (Sasaki, Suzuki, and Yoneda, 2016) (5) อย่างไรก็ตามศักยภาพด้านทักษะการฟังและการพูด (Alonso, 2013) (6) เป็นทักษะที่ซับซ้อนและจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาจากการฝึกปฏิบัติในชั้นเรียนโดยผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน หลักสำคัญของการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (Jack C, 2008) (7) เห็นว่าทำอย่างไรให้ผู้เรียนเรียนรู้ภาษาได้อย่างแท้จริง การจัดกิจกรรมในชั้นเรียนเป็นปัจจัยสำคัญ ความถึงบทบาทของครูและผู้เรียนด้วย การมีส่วนร่วมของผู้เรียน (Sandra J 2006) (8) จะช่วยในการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารของผู้เรียนได้ และการมีศักยภาพความรู้ด้านคำศัพท์มีส่วนสำคัญในด้านการสื่อสาร (Meara, 1997) (9) วิธีสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (สุมิตราม, 2535) (10) เป็นการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาที่เรียนในการสื่อสารหรือสื่อความหมายได้ และต้องสามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริง ๆ ดังนั้นผู้สอนควรจะต้องสอนสิ่งต่อไปนี้ คือ 1) ความรู้ความสามารถทางด้านภาษาศาสตร์หรือไวยากรณ์ (Linguistic or Grammatical Competence) ได้แก่การใช้ทักษะทั้ง 4 โดยมีองค์ประกอบทางภาษา คือ เสียง ศัพท์ โครงสร้าง เป็นแกนในการสื่อความหมาย 2) ความสามารถทางภาษาศาสตร์สังคม (Sociolinguistic Competence) คือความสามารถที่จะใช้ภาษาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ 3) ความสามารถในการใช้ความสัมพันธ์ของข้อความ (Discourse Competence) คือใช้ความรู้ทางไวยากรณ์และความสามารถในการเชื่อมโยงความหมายทางภาษาให้เข้ากันได้อย่างถูกต้องและเข้าใจ และ 4) ความสามารถในการใช้กลวิธีในการสื่อความหมาย (Pragmatic Competence or Strategic

Competence) คือ มีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ ตลอดจนการใช้กริยาท่าทาง สีหน้า และ น้ำเสียงประกอบในการสื่อสารความหมาย เป็นการแสดงออกทั้งในทางคำพูด (verbal) และไม่ใช่คำพูด (non-verbal) งานวิจัยการพัฒนาความสามารถด้านทักษะฟัง-พูดภาษาอังกฤษในสถานการณ์จริงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนแสนสุข จังหวัดชลบุรี บุญเกิด กลมทุกสิ่ง (2547) (11) พบว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกทักษะฟัง-พูดภาษาอังกฤษในสถานการณ์จริง มีความสามารถในการฟัง-พูดภาษาอังกฤษ สูงกว่านักเรียนที่เรียนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนงานวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะการฟัง-พูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย พรพิมล ริยา และ ธนากร ขำศรี (2555) (12) พบว่า ระดับเจตคติของนักศึกษาที่มีต่อโปรแกรมคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียในการช่วยสอนทักษะการฟัง-พูด ภาษาอังกฤษ หลังการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย นักศึกษามีทักษะด้านการฟังภาษาอังกฤษมากกว่าก่อนการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย ส่วนทักษะการ พูดภาษาอังกฤษด้านการพูด อย่างคล่องแคล่ว ด้านการพูดถูกตามหลักไวยากรณ์ด้านการออกเสียง และด้านการพูดโดยใช้ภาษาภายในการสื่อสารน้อยกว่าก่อนการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย

ระเบียบวิธีวิจัย

1) กลุ่มประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ คณะครูจำนวน 150 คน จากจำนวนครูที่สอนในโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ทั้งหมด 217 คน ประกอบด้วย 16 โรงเรียน คือ 1) โรงเรียนบ้านทาน 2) โรงเรียนบ้านวังตม 3) โรงเรียนบ้านกอรกวพิทยาสรรค์ 4) โรงเรียนบ้านนาแซ่ 5) โรงเรียนบ้านนาสัก 6) โรงเรียนบ้านใหม่รัตนโกสินทร์ 7) โรงเรียนวัดสบจาง 8) โรงเรียนบ้านจำปุย 9) โรงเรียนวัดท่าสี่ 10) โรงเรียนวัดหัวฝาย 11) โรงเรียนอนุบาลแม่เมาะ 12) โรงเรียนบ้านแม่ส้านบ้านกลาง 13) โรงเรียนสบเมอะวิทยา 14) โรงเรียนสบป่าดวิทยา 15) โรงเรียนสบเต็น และ 16) โรงเรียนบ้านแม่จาง

2) เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยนี้ คือ แบบสอบถาม ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ 1) คำถามทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ประวัติการศึกษา สาขาที่จบ และระยะเวลาในการทำงาน 2) คำถามเกี่ยวกับระดับความสำคัญและระดับความสามารถในการสื่อสารด้านทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของคณะครูที่สอนในโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง โดยคำถามเกี่ยวกับระดับความสำคัญใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (1=สำคัญน้อยที่สุด และ 5=สำคัญมากที่สุด) และคำถามเกี่ยวกับระดับความสามารถใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (1= มีความสามารถน้อยที่สุด และ 5= มีความสามารถมากที่สุด) และ 3) คำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ ได้แก่ การถามถึงความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการจำเป็นใช้ทักษะการพูดและการฟังภาษาอังกฤษ ซึ่งมีการพัฒนาคุณภาพของแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญ 2 คน ประกอบด้วย

อาจารย์สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง จำนวน 1 คน
และอาจารย์สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง จำนวน 1 คน

3) การวิเคราะห์ทางสถิติ

งานวิจัยนี้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1) การประเมินระดับความสำคัญและการประเมินระดับความสามารถในแต่ละทักษะจะถูกวิเคราะห์โดยโปรแกรม SPSS เพื่อหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ 2) ค่าของระดับความสำคัญและค่าของระดับความสามารถจะถูกวิเคราะห์สถิติโดยใช้สูตร Need indicator (Sarawit, 1983, pp. 57-58) เพื่อหาค่าความจำเป็นใช้ทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามทั่วไป

จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 150 คน ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิง จำนวน 107 คน (ร้อยละ 71.3) เป็นเพศชาย จำนวน 43 คน (ร้อยละ 28.7) ส่วนใหญ่จะมีอายุระหว่าง 31-40 ปีจำนวน 59 คน (ร้อยละ 39.3) การศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 105 คน (ร้อยละ 70) สาขาที่จบไม่เกี่ยวข้องกับภาษาอังกฤษ จำนวน 137 คน (ร้อยละ 91.3) และส่วนใหญ่มีประสบการณ์สอนน้อยกว่า 1 ปี จำนวน 68 คน (ร้อยละ 45.3)

ส่วนที่ 2 ระดับความสำคัญของทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ

ด้านทักษะการฟัง ผู้ตอบแบบสอบถามประเมินระดับความสำคัญในแต่ละกิจกรรมของทักษะการฟังอยู่ในระดับความสำคัญปานกลาง คือ การฟังระดับคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ($\bar{x}=3.09$) การฟังวลีภาษาอังกฤษ ($\bar{x}=2.95$) การฟังระดับประโยคภาษาอังกฤษ ($\bar{x}=2.89$) และการฟังภาษาอังกฤษเพื่อสรุปใจความสำคัญ ($\bar{x}=2.74$)

ด้านทักษะการพูด ผู้ตอบแบบสอบถามประเมินระดับความสำคัญในแต่ละกิจกรรมของทักษะการพูดอยู่ในระดับความสำคัญปานกลาง คือ การพูดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ($\bar{x}=3.04$) การพูดประโยคภาษาอังกฤษ ($\bar{x}=2.93$) การพูดวลีภาษาอังกฤษ ($\bar{x}=2.92$) การพูดและการใช้คำศัพท์ที่เหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆในห้องเรียน และการพูดภาษาอังกฤษอย่างถูกต้องและชัดเจน ($\bar{x}=2.89$) และการพูดภาษาอังกฤษอย่างคล่องแคล่วในการสอน ($\bar{x}=2.75$)

ส่วนที่ 3 ระดับความสามารถในการใช้ทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ

ด้านทักษะการฟัง ผู้ตอบแบบสอบถามประเมินระดับความสามารถการใช้ทักษะการฟังในแต่ละกิจกรรมอยู่ในระดับความสามารถปานกลาง 2 กิจกรรม คือ การฟังคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ($\bar{x}=2.65$) การฟังวลีภาษาอังกฤษ ($\bar{x}=2.55$) และในระดับความสามารถน้อย 2 กิจกรรม คือการฟังประโยคภาษาอังกฤษ ($\bar{x}=2.49$) และการฟังเพื่อสรุปใจความ ($\bar{x}=2.37$)

ด้านทักษะการพูด ผู้ตอบแบบสอบถามประเมินระดับความสามารถการใช้ทักษะการพูด ในแต่ละกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง 1 กิจกรรม คือ การพูดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ($\bar{x}=2.63$) และ ในระดับ

ความสามารถน้อย 5 กิจกรรม คือ การพูดประโยคภาษาอังกฤษ ($\bar{x}=2.47$) การพูดวลีภาษาอังกฤษ ($\bar{x}=2.39$) การพูดภาษาอังกฤษอย่างชัดเจนและถูกต้อง ($\bar{x}=2.38$) การพูดและ การใช้ภาษาอังกฤษที่เหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆในห้องเรียน ($\bar{x}=2.33$) และการพูดภาษาอังกฤษอย่างคล่องแคล่วในการสอน ($\bar{x}=2.33$)

ส่วนที่ 4 ความจำเป็นใช้ทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ

ด้านทักษะการฟัง กิจกรรมที่มีความจำเป็นใช้มากที่สุด คือ การฟังคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ซึ่งมีค่า Need indicator อยู่ที่ 3.61 ตามด้วย การฟังวลีภาษาอังกฤษ มีค่าเท่ากับ 3.42 การพูดประโยคภาษาอังกฤษ มีค่าเท่ากับ 3.35 และการฟังเพื่อสรุปใจความ มีค่าเท่ากับ 3.16

ด้านทักษะการพูด กิจกรรมที่มีความจำเป็นใช้มากที่สุด คือ การพูดประโยคภาษาอังกฤษ ซึ่งมีค่า Need indicator อยู่ที่ 3.60 ตามด้วย การพูดและการใช้ภาษาอังกฤษที่เหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆในห้องเรียน มีค่าเท่ากับ 3.59 การพูดภาษาอังกฤษอย่างชัดเจนและถูกต้อง มีค่าเท่ากับ 3.57 การพูดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ มีค่าเท่ากับ 3.52 การพูดวลีภาษาอังกฤษ มีค่าเท่ากับ 3.46 และการพูดภาษาอังกฤษอย่างคล่องแคล่วในการสอน มีค่าเท่ากับ 3.30

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะได้แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ

1. ครูผู้สอน

ผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะว่า ครูที่สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอมะเมาะ จังหวัดลำปาง ควรจบการศึกษาในสาขาภาษาอังกฤษโดยตรง หรือ ควรเป็นเจ้าของภาษา เพื่อให้การเรียนการสอนภาษาอังกฤษให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ในแต่ละโรงเรียนควรมีครูที่เป็นเจ้าของภาษาโรงเรียนละ 2 คน นอกจากนี้ ครูควรได้รับการสนับสนุนให้มีการเรียนหลักสูตรระยะสั้นในต่างประเทศ

2. การฝึกอบรม

ผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะว่า เนื้อหาในการอบรมควรจะเกี่ยวกับการสื่อสารภาษาอังกฤษและการใช้ภาษาอังกฤษในห้องเรียน และสามารถนำเนื้อหาเหล่านั้น ไปใช้ได้สถานการณ์จริงได้ และหลักสูตรการอบรมควรจะเน้นคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ทักษะการพูดภาษาอังกฤษ และประโยคพื้นฐานภาษาอังกฤษ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยการศึกษาถึงความจำเป็นต้องการการสื่อสารในด้านทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา เขตอำเภอมะเมาะ จังหวัดลำปาง ครูส่วนใหญ่ให้ความสำคัญของทักษะทางด้านการฟังและการพูดภาษาอังกฤษอยู่ในระดับปานกลาง รวมทั้งประเมินความสามารถของตนเองอยู่ในระดับต่ำทั้งสองทักษะ เนื่องจากครูผู้สอนในระดับประถมศึกษาในเขตอำเภอมะเมาะ จังหวัดลำปางไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษโดยตรงทั้งหมดแต่มีความจำเป็นต้องสอนวิชาภาษาอังกฤษ จึงทำให้มีความรู้ในวิชาภาษาอังกฤษไม่เพียงพอและไม่มีประสิทธิภาพมากพอที่จะสอนนักเรียน อีกทั้งจากการประเมินความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษด้านการฟังและการพูดจากแบบสอบถามอยู่ในระดับต่ำ ยิ่งไปกว่า

นั้นการตระหนักถึงความสำคัญในการสื่อสารภาษาอังกฤษด้านทักษะการพูดและการฟังยังอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาไม่ได้ให้ความสำคัญมากนักในการสื่อสารภาษาอังกฤษ เนื่องจากไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษในการทำงาน และไม่ได้ฝึกฝนเพิ่มเติมในชีวิตประจำวัน

จากการผลการวิจัย ครูผู้สอนระดับประถมศึกษา เขตอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปางมี ความจำเป็นต้องการใช้ภาษาอังกฤษตามลำดับ คือ ระดับคำ วลี และประโยคเนื่องจากสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงได้ แต่อย่างไรก็ดีครูผู้สอนยังเห็นความสำคัญของภาษาอังกฤษและเห็นว่านักเรียนควรได้เรียนภาษาอังกฤษกับเจ้าของภาษา รวมทั้งยังมีความต้องการให้ทางผู้บริหารเล็งเห็นความจำเป็นที่จะจัดอบรมหลักสูตรระยะสั้นให้กับครูผู้สอนเพื่อเพิ่มพูนความรู้ในการนำมาสอนนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมและสนับสนุนให้ไปอบรมยังต่างประเทศ หากครูผู้สอนไม่เล็งเห็นความสำคัญของการสื่อสารภาษาอังกฤษและไม่มีความรู้ความสามารถอย่างเพียงพอทางด้านภาษาอังกฤษก็จะไม่สามารถสอนนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนก็จะเป็นที่น่าพึงพอใจและไม่เป็นไปตามมาตรฐาน ที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะ

- 1) ในครั้งต่อไปควรศึกษา วิจัย ความต้องการกับกลุ่มประชากรที่ใช้ภาษาอังกฤษโดยตรง เช่น กลุ่มครูผู้สอนที่จบจากสาขาวิชาภาษาอังกฤษ
- 2) อาจทำการศึกษาวิจัยในเรื่องเดียวกันแต่เปลี่ยนกลุ่มประชากรไปเป็นผู้เรียนในระดับต่างๆเพราะจะได้ทราบถึงความจำเป็นต้องการภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในกลุ่มอื่นๆ

สรุป

การศึกษาความจำเป็นต้องการในการสื่อสารภาษาอังกฤษด้านทักษะการฟังและการพูดของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา เขตอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปางมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการวางแผนหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยครั้งนี้ มีประโยชน์ทั้งผู้บริหาร ผู้สอนและผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสามารถนำผลการวิจัยไปวางแผนการพัฒนาบุคลากรและทราบถึงสาเหตุที่แท้จริงว่าเกิดจากอะไร นั่นคือ ตัวผู้สอนเล็งเห็นความสำคัญของการสื่อสารภาษาอังกฤษในระดับปานกลาง และความสามารถทางด้านการฟังและการพูดอยู่ในระดับต่ำ จะทำให้แก้ไขได้จากต้นเหตุที่แท้จริง เพราะผู้สอนเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพการเรียนการสอนของนักเรียน รวมทั้งปรับปรุงรายวิชาต่างๆ ในหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับระดับความรู้ ความสามารถของนักศึกษาและสนองความต้องการและความสนใจของนักเรียน จากเหตุผลดังกล่าวการอบรมให้ความรู้เพิ่มเติมแก่ครูผู้สอนจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพแก่ครูในการสอนนักเรียนไปสู่ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนสูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). นโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ. ประกาศ
กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. พฤษภาคม 2557.
สืบค้นเมื่อ 17 มกราคม 2559, จาก http://www.drs.ac.th/ext/tch_data/tch_02.pdf
- บุญเกิด กลมทุกสิ่ง. (2547). การพัฒนาความสามารถด้านทักษะฟัง – พูดภาษาอังกฤษใน
สถานการณ์จริงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนแสนสุข จังหวัดชลบุรี.
สารนิพนธ์ ศศ.ม. (การสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ). กรุงเทพฯ: บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ระวีวรรณ ศรีครามครัน. (2539). การสอนภาษาอังกฤษ (Teaching of English).
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พรพิมล รียาย และธนากร ขำศร. (2555). การพัฒนาทักษะการฟัง-พูดภาษาอังกฤษของ
นักศึกษาชั้นปีที่ 1 โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย. เชียงใหม่: คณะสังคมศาสตร์
และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทเชียงใหม่.
- สุมิตร อังวัฒนากุล. (2535). วิธีสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Brown, J.B. (1995), *The Elements of Language Curriculum: A System Approach to
Program Development*, Boston : Heinle & Heinle Publishers.
- Balbin, J. (1979), "Language Planning in SEAMEO Countries," *RELC Journal*, vol. 8,
no. 12, pp.35–49.
- Chan, Victoria. (2001), "Determining Students' Language Needs in A Tertiary
Settings," *English Teaching Forum*, pp. 7-11.
- Ferris, D. (1998), "Students' Views of Academic Aural/Oral Skills: A Comparative Needs
Analysis," *TESOL Quarterly*, vol.32, no.2, pp. 289-318.
- Masamichi Sasaki, Tatsuzo Suzuki and Masato Yoneda. (2006). *English as an
International Language in Non-Native Settings in an Era of Globalization
Comparative Sociology*, Volume 5, issue 4 © 2006 Koninklijke Brill NV,
Leiden.
- Meara, P. (1997). Models of vocabulary acquisition. In N. Schmitt & M. McCarthy
(Eds.), *Vocabulary: Description, acquisition and pedagogy* (pp. 109-121). Cambridge:
Cambridge University Press.
- Richards, J. C. (1987), *the Language Teaching Matrix*, Cambridge: Cambridge
University Press.

- Richards, Jack C. (2008). Teaching Listening and Speaking From Theory to Practice. Cambridge: Cambridge University Press
- Rocío, Segura Alonso. (2013). The importance of teaching listening and Speaking Skills. Madrid: The Thesis of Master Degree, Education Faculty. University of Madrid.
- Savignon, Sandra J. (2006). Beyond communicative language teaching: What's ahead?. Journal of Pragmatics 39 (2007) 207–220.
- Verikaite Daiva. (2008). Modern Approaches in English Language Teaching. English Department, Lithuanian University of Educational Sciences.
- Vongxay Hongkham. (2013). The Implementation of Communicative Language Teaching (CLT) in an English Department in a Lao Higher Educational Institution: A Case Study. New Zealand: Unitec Institution of Technology.

การพัฒนาศักยภาพของยุวมัคคุเทศก์ด้านการใช้ภาษาจีนในศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย จังหวัดลำปาง
The Development of Chinese-Speaking Youth Guides at the Thai Elephant
Conservation Center (TECC), Lampang Province.

นางสิริรัตน์ วาวว

อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาจีน

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพของยุวมัคคุเทศก์ด้านการใช้ภาษาจีนในศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย จังหวัดลำปาง ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อ 1) เพื่อพัฒนาศักยภาพของยุวมัคคุเทศก์ด้านการใช้ภาษาจีนในศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย จังหวัดลำปาง 2) เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุง

การพัฒนาการพัฒนาศักยภาพของยุวมัคคุเทศก์ด้านการใช้ภาษาจีนในศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย จังหวัดลำปาง ประกอบไปด้วย 1) ความรู้ทางด้านภาษาจีน 2) ความรู้ทางด้านมัคคุเทศก์ และ 3) การลงฝึกปฏิบัติภาคสนาม ผู้เข้าร่วมโครงการพบว่า มากกว่าครึ่งเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 60 มีอายุระหว่าง 13-16 ปี คิดเป็นร้อยละ 80 อาศัยอยู่กับบิดามารดา คิดเป็นร้อยละ 100 ผู้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับภาษาจีน คิดเป็นร้อยละ 75 ทุกคนไม่มีประสบการณ์ทางด้านการอบรมยุวมัคคุเทศก์ หลังจากการอบรมแล้วพบว่า ผู้เข้าร่วมอบรมมีความพึงพอใจ ต่อโครงการอบรมในระดับมาก ($\bar{x} = 4.47$) และทักษะการปฏิบัติด้านมัคคุเทศก์อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{x} = 3.35$)

ข้อสังเกตด้านลักษณะส่วนบุคคลต่อการเรียนรู้พบว่า ทักษะทางด้านภาษาจีนที่แตกต่างกัน ทำให้ความสามารถในการพัฒนาทักษะในด้านภาษาจีน แตกต่างกันไปด้วย ดังจะเห็นได้ชัดจากผู้ที่เคยเรียนภาษาจีนและไม่เคยเรียนภาษาจีน สรุปได้ว่า เป็นตัวแปรที่ทำให้ทักษะในการสื่อสารทางด้านภาษาจีน เช่น การพูด การอ่าน การเขียน และการทำความเข้าใจกับข้อมูลที่ได้รับแตกต่างกัน และอีกประเด็นคือ ยุวมัคคุเทศก์ส่วนใหญ่ยังไม่เคยผ่านประสบการณ์การเป็นมัคคุเทศก์ แต่ผลการอบรม ยุวมัคคุเทศก์แสดงให้เห็นว่าประโยชน์จากการอบรมในครั้งนี้สามารถนำความรู้ในการอบรมไปประยุกต์ใช้ในการเป็นมัคคุเทศก์ในศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยได้อย่างแท้จริง

คำสำคัญ : การเรียนรู้, การสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร, ยุวมัคคุเทศก์, ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยจังหวัดลำปาง

Abstract:

The study aims to develop the potential of Chinese-speaking youth guides at Thai Elephant Conservation Center (TECC), Lampang Province.

The training includes 1) teaching the relevant parts of the Chinese language, 2) providing knowledge on how to work as a tour guide, and 3) participating in fieldwork.

The participants were aged 13-16. 60 % of the participants were female. All participants lived with their parents. 75% of participants had not previously studied Chinese and none of the participants had experience in conducting tours. After the training, it was found that the participants were very satisfied with the training ($\bar{x} = 4.47$) and were moderately satisfied with the training in practical skills to be a tour guide ($\bar{x} = 3.35$).

The research also found that an ability to speak Chinese was an important factor in developing the potential of participants as it was shown that those who knew Chinese had different skills from those who had not studied it before. A lack of experience in conducting tours was another important factor in determining potential. However, after the training, the participants recognized its benefits.

Keyword: Learning, Communicative Language Teaching – CLT, Youth guide, Thai Elephant Conservation Center (TECC)

บทนำ

จากการสำรวจข้อมูลสถิติของนักท่องเที่ยว สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาแห่งประเทศไทย จะเห็นได้ว่านักท่องเที่ยวที่เข้ามาในประเทศไทยเป็นอันดับที่ 1 คือนักท่องเที่ยวชาวจีน ปัจจัยที่มีอิทธิพลทำให้นักท่องเที่ยวจีนนิยมเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยมากเนื่องจาก รายได้ของคนจีนที่สูงขึ้น ค่าเงินหยวนที่แข็งค่าขึ้น การเดินทางระหว่างไทย-จีนสะดวกมากขึ้นจากการเปิดเส้นทางการบินต่าง ๆ อิทธิพลจากภาพยนตร์โดยเฉพาะเรื่อง (Lost in Thailand) การประชาสัมพันธ์ทางสื่อ online ภาษาจีนมากขึ้น การใช้บริการทางการเงินในไทยมีความคล่องตัวสูง การเปิดใช้ Single Visa ระหว่างไทยและกัมพูชา สภาพแวดล้อมเอื้ออำนวย จากเหตุผลข้างต้นจึงส่งผลให้ความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวจีนเข้ามาเที่ยวในประเทศไทยสูงขึ้นเรื่อย ๆ ยิ่งไปกว่านั้นการที่ประเทศไทยได้ก้าวไปเป็นประเทศในกลุ่มอาเซียน (AEC) จึงทำให้แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับภาษาจีนมากขึ้น ส่งเสริมให้หน่วยงานมีบุคลากรที่สามารถประชาสัมพันธ์ติดต่อสื่อสาร ให้คำแนะนำที่สามารถสื่อสารภาษาจีนได้ จึงเป็นการสร้างโอกาสและรายได้ให้กับคนในหน่วยงานและชุมชนได้ด้วยการพึ่งพาตนเอง

จากที่ผู้วิจัยได้เข้าไปให้บริการวิชาการในการอบรมภาษาจีนเพื่อการสื่อสารให้แก่เจ้าหน้าที่ พนักงานความรู้อ่าง จึงทำให้ได้ทราบว่าทางศูนย์จะเปิดศูนย์การเรียนรู้ของศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยขึ้น และกำลังจะปรับเปลี่ยนการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ทางศูนย์จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้ทางด้านภาษาเข้ามาช่วยในการประชาสัมพันธ์ บรรยายให้แก่นักท่องเที่ยว จึงทำให้มีการเก็บข้อมูลเบื้องต้นในช่วงเดือนตุลาคม 2557 โดยการสัมภาษณ์ สังเกต และสอบถามจากผู้เกี่ยวข้องเช่น ความรู้อ่าง นักประชาสัมพันธ์ นักท่องเที่ยวชาวจีน พบว่า การให้บริการการท่องเที่ยวที่ผ่านมายังขาดผู้ที่มีความรู้ทางด้านภาษา โดยเฉพาะภาษาจีน เนื่องจากนักท่องเที่ยวชาวจีนที่มาเที่ยวชมไม่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ จึงทำให้เกิดปัญหาในการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์รวมถึงการบรรยายที่จะสื่อสารให้กับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ได้

ดังนั้นผู้วิจัยและผู้บริหารของศูนย์จึงเห็นว่าควรจะมีการจัดตั้งกลุ่มยุวมัคคุเทศก์ในศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยขึ้นโดยให้กลุ่มลูกหลานของควาญช้างและเจ้าหน้าที่ ที่พักอยู่ในศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ รวมไปถึงการสร้างโอกาสและรายได้ให้แก่้อง ๆ กลุ่มนี้ ในการพัฒนาทักษะทางด้านภาษาจีนอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาศักยภาพของยุวมัคคุเทศก์ด้านการใช้ภาษาจีนในศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย จังหวัดลำปาง
ของเขตของการวิจัย

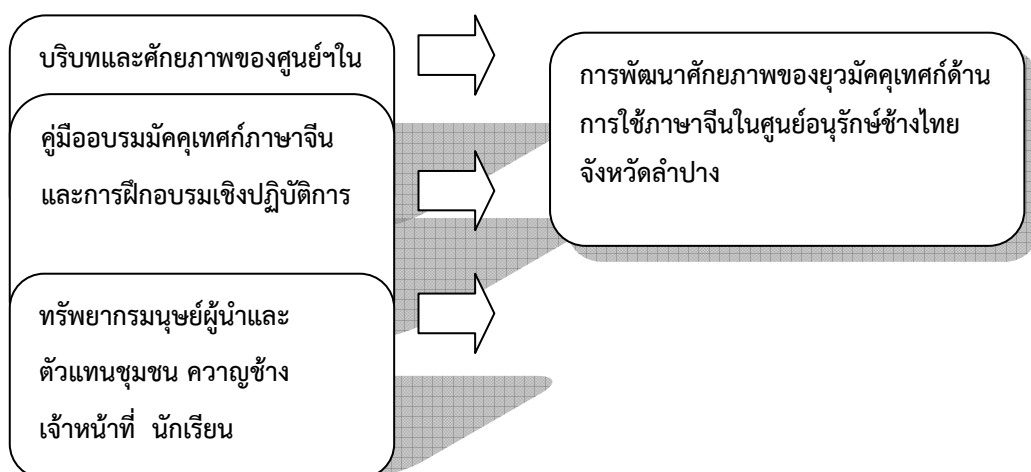
ขอบเขตด้านตัวแปร คือ อายุ การศึกษา ความสนใจการให้บริการ และประสบการณ์ของผู้สมัครเข้าร่วมยุวมัคคุเทศก์ภาษาจีน

ขอบเขตด้านประชากร ผู้วิจัยศึกษาทั้งประชากร คือ เยาวชนและผู้เกี่ยวข้องที่พักอยู่ในศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย จังหวัดลำปาง จำนวน 20 คน

ขอบเขตด้านพื้นที่ที่ศึกษา การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจะทำการวิจัยศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยจังหวัดลำปาง

ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ศึกษา ตั้งแต่ที่ได้รับทุนเป็นระยะเวลา 1 ปี

กรอบความคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ผู้วิจัยได้กำหนด ดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนเตรียมการสร้างหลักสูตรอบรม
2. ขั้นตอนเตรียมการสร้างหลักสูตรอบรม
3. ขั้นตอนฝึกอบรมและประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เยาวชนและผู้เกี่ยวข้องที่พักอยู่ในศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย จังหวัดลำปาง จำนวน 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย/รวบรวมข้อมูล

แบบสอบถาม แบบทดสอบความรู้ทางด้านภาษาจีนและยูมัตคุเทศก์ แบบประเมินความพึงพอใจ และความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรม

วิธีการเก็บข้อมูล

แบบสอบถามและการสังเกตการณ์

ผลการวิจัย ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

ระดับความรู้ทางด้านภาษาจีนก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ

ก่อนการฝึกอบรมคะแนนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 11.45 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 3.41 หลังการฝึกอบรม คะแนนการทดสอบความรู้ทางด้านภาษาจีนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 15.05 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 15.05

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของการทดสอบวัดความรู้ทางด้านภาษาจีนด้วยค่าสถิติ t-test พบว่ามีค่า t เท่ากับ 7.89 แสดงว่าหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพของยูมัตคุเทศก์ด้านการใช้ภาษาจีนในศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย จังหวัดลำปาง มีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เข้าอบรมยูมัตคุเทศก์ด้านการใช้ภาษาจีน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ภาษาจีนเพิ่มขึ้น

ระดับความรู้ทางด้านยูมัตคุเทศก์ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ

ก่อนการฝึกอบรมคะแนนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 11.46 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 2.81 หลังการฝึกอบรม คะแนนการทดสอบความรู้ทางด้านยูมัตคุเทศก์มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 15.59 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 1.18

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของการทดสอบวัดความรู้ทางด้านยูมัตคุเทศก์ด้วยค่าสถิติ t-test พบว่ามีค่า t เท่ากับ 7.56 แสดงว่าหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพของยูมัตคุเทศก์ด้านยูมัตคุเทศก์ มีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เข้าอบรมยูมัตคุเทศก์มีความรู้ด้านยูมัตคุเทศก์ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับยูมัตคุเทศก์เพิ่มขึ้น

การพัฒนาความรู้และทักษะด้านการนำเที่ยว

หลักสูตรที่ใช้ในการพัฒนา ประกอบไปด้วยประเด็นความรู้ในเรื่อง 1) ความหมายของมัตคุเทศก์ 2) ประเภทของมัตคุเทศก์ 3) คุณสมบัติที่ดีของมัตคุเทศก์ 4) จรรยาบรรณของมัตคุเทศก์ 5) พัฒนาทักษะทางด้านภาษาจีน และ 6) การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ และมีการวัดผล ลักษณะทั่วไปของผู้เข้าร่วมโครงการ การพัฒนาศักยภาพของยูมัตคุเทศก์ด้านการใช้ภาษาจีนในศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยจังหวัดลำปาง มีตัวแทน 20 คน ซึ่งเป็นลูกหลานของพนักงาน เจ้าหน้าที่ และอาศัยอยู่พื้นที่ใกล้เคียงศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย จังหวัดลำปาง ซึ่งมากกว่าครึ่งเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 60) มีอายุอยู่ในช่วง ในช่วง 13 - 16 ปี (ร้อยละ 80)

ระดับความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการ

ด้านยุวมัคคุเทศก์ พบว่าก่อนที่ผู้เข้ารับการอบรม ผู้อบรมส่วนใหญ่มีความรู้ทางด้านยุวมัคคุเทศก์ ภาษาจีนในระดับปานกลาง (2.6) แต่พอหลังการอบรมแล้วจะเห็นได้ว่าผู้อบรมมีพัฒนาการดีขึ้นอยู่ระดับ มาก (3.9) ซึ่งการอบรมในครั้งนี้มีประโยชน์กับผู้อบรม มากที่สุด (4.9) หัวข้อในการฝึกอบรมอยู่ในระดับ มากที่สุด (5)

ด้านวิทยากร พบว่าวิทยากรมีความชำนาญและมีทักษะในการถ่ายทอดเนื้อหา อยู่ในระดับ มากที่สุด (4.95)

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบด้านสิ่งอำนวยความสะดวกจะอยู่ในระดับ มากที่สุด ได้แก่ สถานที่ฝึกอบรม ระยะเวลา เอกสารและอาหาร (5, 4.9, 4.75, 4.75)

ด้านคุณภาพ พบว่าในด้านคุณภาพจากการประเมินอยู่ในระดับ มากที่สุด (4.95)

ผลการพัฒนาศักยภาพของยุวมัคคุเทศก์ด้านการใช้ภาษาจีนในศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยจังหวัดลำปาง
จากผลการประเมินผู้เข้าร่วมโครงการหลังจากได้รับการอบรมความรู้ พบว่า ทุกคนผ่านการประเมิน หลังการอบรมแล้วจะเห็นได้ว่าผู้อบรมมีพัฒนาการดีขึ้นอยู่ระดับ มาก (4.8)

อภิปราย

1. ทักษะทางด้านภาษาจีนที่แตกต่างกัน ทำให้ความสามารถในการพัฒนาทักษะในด้านภาษาจีน แตกต่างกันไปด้วย ดังจะเห็นได้ชัดจากผู้ที่เคยเรียนภาษาจีนและไม่เคยเรียนภาษาจีน สรุปได้ว่า เป็นตัวแปรที่ทำให้ทักษะในการสื่อสารทางด้านภาษาจีน เช่น การพูด การอ่าน การเขียน และการทำความเข้าใจกับข้อมูลที่ได้รับแตกต่างกัน

2. ยุวมัคคุเทศก์ส่วนใหญ่ยังไม่เคยผ่านประสบการณ์การเป็นมัคคุเทศก์ แต่ผลการอบรม ยุวมัคคุเทศก์แสดงให้เห็นว่าประโยชน์จากการอบรมในครั้งนี้สามารถนำความรู้ในการอบรมไปประยุกต์ใช้ในการเป็นมัคคุเทศก์ในศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการพัฒนาศักยภาพทางด้านภาษาอังกฤษสำหรับยุวมัคคุเทศก์ใน ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย จังหวัดลำปาง เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของศูนย์ให้มีศักยภาพเพิ่มมากขึ้น พร้อมรับมือกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

2. การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพยุวมัคคุเทศก์ภาษาจีน ควรจะมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และขยายออกไปยังเขตพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

3. การดำเนินการอบรมควรจัดผ่านสถานศึกษาจะทำให้สามารถควบคุมในเรื่องของการบริหารจัดการ เรื่องเวลาของผู้เข้าอบรมได้

บรรณานุกรม

ก้องภพ ภูสุวรรณ. **ปรับเชิงรุก ปลุกเชิงรับ จับกระแสนักท่องเที่ยวจีน** FAQ Issue 89. กรุงเทพฯ : ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2557.

ดร.นงลักษณ์ จันทาภากุลและคณะ. **การศึกษาศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฯ**. วารสาร วิทยบริการ.ปีที่24 ฉบับที่ 2. 2556

ประดินันท์ อุปรมย์.2540 . **เอกสารการสอนชุดวิชาพื้นฐานการศึกษา หน่วยที่ 4 มนุษย์กับการเรียนรู้**. พิมพ์ครั้งที่ 15 : นนทบุรี, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช.

พรณี ชูทัย เจนจิต. 2538 .**จิตวิทยาการเรียนรู้**. พิมพ์ครั้งที่ 4 ; กรุงเทพฯ, บริษัท คอมแพคท์พริ้นท์จำกัด.

พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. **รูปแบบการจัดการเรียนการสอน**. ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยี การศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รณพล มาสันติสุข. **การเรียนการสอนภาษาจีนในไทยระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา**.

กรุงเทพฯ : ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา.

รติมัย โยธาคามีและคณะ. **การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์น้อย ตามรอยพระศาสดาสู่เวียงฟ้าห้วยต้มสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3**. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร. 2552.

รวีวรรณ โปรรุ่งโรจน์. 2550. **มัคคุเทศก์**. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์

สุภาพร มากแจ้ง. 2534. **หลักมัคคุเทศก์**. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์

เหนือขวัญ บัวเฟื่อนและคณะ .2556. **การสร้างหลักสูตรฝึกอบรมภาษาจีนสำหรับมัคคุเทศก์น้อยในโรงเรียนชุมชนวัดพระธาตุลำปางหลวง อ.เกาะคา จ.ลำปาง** . รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

อรจนา จันทรประยูรและคณะ.2555. **รายงานผลการวิจัยการพัฒนาศักยภาพมัคคุเทศก์ท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลป่าไผ่.เชียงใหม่** : มหาวิทยาลัยแม่โจ้..

อัจฉรา ธรรมาภรณ์ .2531. **จิตวิทยาการเรียนรู้**. ปัตตานี : คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2531.

Larsen-Freeman, D. *Techniques and Principles in Language Teaching*. 2nd Ed.

Oxford: OUP. (2000).

Savignon, Sandra J. **Communicative Competence: Theory and Classroom practice**:

Text & Contents in Second Language Learning. Reading Mass: Addison-Wesley Publishing Company. (1983).

Wilkins, D.A. *National Syllabuses*. London: Oxford University Press. (1976).

<http://www.bloggang.com/mainblog.php?id=joechou&month=23-01-2011&group=4&gblog=18>

<http://chiangkhan.com/บทที่-2-ทบทวนแนวคิดทฤษฎี/>

http://www.baanjomyut.com/library_2/psychology_of_learning/01.html

[http://wilailuckjanekrueng.blogspot.com/2012/11/curriculum-and-instruction-in-](http://wilailuckjanekrueng.blogspot.com/2012/11/curriculum-and-instruction-in-english-2.html)

english-2.html การสร้างและการใช้หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุว
มัคคุเทศก์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน โศภณัฐ
ศรีสัตตะรัตนมาศ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อม บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล 2551

<http://e-book.ram.edu/e-book/h/HO420/ho420-1.pdf>

**การพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยวิธีสอนที่ใช้นิทานและเทคนิคแผนผังความคิด**
**The Use of Folktales and Mindmaps to Develop Thai Primary School Pupils' Reading
Ability in English**

มูจรินทร์ คุณนันท์¹, กิตติพร โนนคู่เขตโขง², ประยงค์ กลั่นฤทธิ์³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยวิธีสอนที่ใช้นิทานและเทคนิคแผนผังความคิด ก่อนเรียนและหลังเรียน และศึกษาเจตคติที่มีต่อวิธีสอนที่ใช้นิทานและเทคนิคแผนผังความคิด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านหนองจานใต้ อำเภอลำทะเมนชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 7 จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 1 ห้อง รวมทั้งสิ้น 25 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม แบบแผนการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดียว ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 12 แผน แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ และแบบวัดเจตคติที่มีต่อวิธีสอนที่ใช้นิทานและเทคนิคแผนผังความคิด การดำเนินการทดลองใช้ระยะเวลา 12 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งหมดจำนวน 24 ชั่วโมง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบทีแบบไม่อิสระ

ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ก่อนเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 21.00 คิดเป็นร้อยละ 52.50 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 30.84 คิดเป็นร้อยละ 77.10 ซึ่งนักเรียนมีคะแนนหลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 และคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
2. นักเรียนมีเจตคติต่อการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยวิธีสอนที่ใช้นิทานและเทคนิคแผนผังความคิด อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{x} = 4.52$)

คำสำคัญ: ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ วิธีสอนที่ใช้นิทานและเทคนิคแผนผังความคิด

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่น, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

² ดร.ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่น, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

³ รองศาสตราจารย์ ดร.ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่น, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Abstract

The purposes of this research were to study and compare the English reading comprehension abilities of primary school students (Pratomsuksa 5) before and after study involving folktales and mind mapping, and to study these students' attitudes towards this teaching methodology. The sample group consisted of 25 primary school students from Pratomsuksa 5 at Nong Chan Tai school, operating under Nakhon Ratchasima Primary Education Service Area 7, Nakhon Ratchasima province, in the second semester of the 2015 academic year. The students were selected by cluster random sampling. The research utilized a one-group pretest-posttest design. The research instruments included 12 lesson plans, an English reading comprehension test and an attitude questionnaire. The experiment lasted 12 weeks, 2 hours per week, or 24 hours in total. Mean, percentage, standard deviation and t-test for dependent samples were used for data analysis.

The findings of this research were:

1. The students' pretest and posttest scores for English reading comprehension ability were 21.00 (52.50%) and 30.84 (77.10%) respectively. The students' posttest scores were not less than 70% and were higher than their pretests.
2. The students' were highly favourable towards teaching English reading comprehension using folktales and mind mapping ($\bar{x} = 4.52$).

KEYWORDS: English reading comprehension ability, teaching English reading using tales and mind mapping technique

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (กรมวิชาการ, 2551: 3) ได้กำหนดให้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศที่นักเรียนจะต้องเรียนจนจบหลักสูตร โดยมุ่งให้ผู้เรียนมีทักษะด้านการสื่อสาร คือ ฟัง พูด อ่าน เขียน ซึ่งทักษะการอ่านจัดได้ว่าเป็นทักษะที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะไม่ใช่แค่กระบวนการที่ทำให้เกิดการเรียนรู้เฉพาะวิชาในตำราเรียนเท่านั้น แต่การอ่านยังเป็นเส้นทางนำไปสู่การพัฒนาอาชีพ ความเป็นอยู่และสร้างสรรค์แรงบันดาลใจใหม่ๆ แฮร์ริส และซิเปย์ (Harris & Sipay, 1990: 7) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านไว้ว่า ในโลกปัจจุบันที่มีเทคโนโลยีทันสมัย ความสามารถในการอ่านยิ่งมีความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากอาชีพต่างๆ ต้องการผู้ที่มีการศึกษาหรือการฝึกฝนเชี่ยวชาญเฉพาะทางในระดับสูงขึ้น ผู้ที่มีความสามารถในการอ่านสูงก็จะได้เปรียบ เพราะสามารถแสวงหาความรู้ได้ตลอดเวลา ดังนั้นจึงควรปลูกฝังการรักการอ่านและฝึกทักษะการอ่านไว้ตั้งแต่วัยเยาว์ ซึ่งสอดคล้องกับ ไวท์ (White, 1981: 89) ที่ให้ความเห็นว่า ทักษะการอ่านนับเป็นทักษะที่คงทนติดอยู่กับนักเรียนนานที่สุด โดยผู้เรียนสามารถนำทักษะการอ่านของตนไปใช้ได้ตลอดชีวิตทั้งในการศึกษาต่อที่สูงขึ้นไปหรือประกอบอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับ แอนเดอร์

สัน (Anderson, 1999: 125) กล่าวว่า ทักษะการอ่านมีความสำคัญที่จะต้องศึกษาให้ลึกซึ้ง เพราะเป็นทักษะที่สำคัญสำหรับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง ผู้ที่มีทักษะในการอ่านสูงจะสามารถพัฒนาตนเองในการศึกษาวิชาการต่างๆ ได้ดี ดังนั้น จึงควรเน้นให้นักเรียนมีทักษะการอ่านเป็นสำคัญ เพราะการเรียนรู้ในวิชาการต่างๆ ต้องอาศัยตำราวิชาการที่เป็นภาษาอังกฤษเป็นส่วนใหญ่ ผู้ที่มีทักษะในการอ่านภาษาอังกฤษสูงย่อมได้เปรียบในการศึกษาหาความรู้ได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง ดังที่

ฟินอคเชียโร และบรัมฟิต (Finocchiaro & Brumfit, 1983: 143) กล่าวว่า ถ้านักเรียนได้ฝึกจนเกิดความชำนาญแล้วทักษะการอ่านก็จะติดตัวนักเรียนไปแม้ไม่ได้เรียนในห้องเรียนก็ตาม เช่นเดียวกับวิลเลียมส์ (Williams, 1994: 3) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า การอ่านนั้นมีความสำคัญและจำเป็นต่อการศึกษาทุกระดับและทุกประเภท เพราะการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนจำเป็นต้องใช้การอ่านเป็นสื่อในการทำความเข้าใจและศึกษาหาความรู้ อีกทั้งการอ่านยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมได้ตลอดเวลาอีกด้วยถึงแม้ว่าทักษะการอ่านภาษาอังกฤษจะเป็นทักษะที่สำคัญก็ตาม ปัจจุบันการเรียน

การสอนอ่านภาษาอังกฤษในประเทศไทยยังไม่บรรลุเป้าหมายเท่าที่ควร เพราะนักเรียนยังขาดความสามารถในการอ่าน ดังที่ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2551) ได้กล่าวไว้ว่า ปัญหาที่พบในการสอนอ่านภาษาอังกฤษคือ ผู้เรียนไม่มีความรู้เดิม (Prior Knowledge) หรือโครงสร้างความรู้เดิม (Schema) ในเนื้อหาที่อ่านไม่เพียงพอต่อการอ่านอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ไม่สามารถเข้าใจเรื่องที่อ่านได้

จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านหนองจานใต้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 จังหวัดนครราชสีมา พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษ ปีการศึกษา 2557 ร้อยละ 54.50 และผลสัมฤทธิ์ในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียน ในปีการศึกษา 2557 ร้อยละ 50.23 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์เมื่อเทียบกับเกณฑ์ของโรงเรียนคือ ร้อยละ 70 (โรงเรียนบ้านหนองจานใต้ ฝ่ายวิชาการ, 2557) แสดงให้เห็นว่าความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากนักเรียนขาดความสนใจในการอ่าน ความรู้คำศัพท์น้อย จับใจความสำคัญไม่ได้ ไม่สามารถเข้าใจเรื่องที่อ่านได้ ตอบคำถามเกี่ยวกับบทอ่านไม่ได้ และสรุปประเด็นสำคัญและรายละเอียดของเรื่องไม่ได้ เป็นผลให้นักเรียนขาดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ ดังนั้นครูผู้สอนควรหาแนวทางในการแก้ไขและพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนให้ดีขึ้น

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า สื่อการสอนเป็นสิ่งสำคัญ การเลือกบทอ่านหรือหนังสือเพื่อสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนเกิดความสนใจและรักการอ่านจัดว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ดังที่ โพสท์ และราเธท (Post & Rathet, 1996: 12) กล่าวว่า ในการเรียนภาษาที่สอง ถ้าใช้สื่อการเรียนที่มีเนื้อหาที่นักเรียนคุ้นเคยจะให้นักเรียนทำความเข้าใจได้ดีกว่าเนื้อหาที่ไม่คุ้นเคย เนื่องจากเนื้อหาที่นักเรียนคุ้นเคยจะให้นักเรียนสามารถใช้ภาษาบอกเรื่องราวที่อยู่ใกล้ตัว คำนิยม และความเชื่อในสังคมที่นักเรียนอาศัยอยู่ รวมทั้งเป็นการเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนภาษาที่สองแก่นักเรียน นอกจากนี้ บรอก (Brock, 1990: 22) เสนอแนะว่าการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง

และภาษาต่างประเทศนั้นนิยมใช้ บทอ่านประเภท นวนิยาย เรื่องสั้นโคลง กลอน และนิทาน ซึ่ง กรีก ยูนิพันธ์ (2539: 16) กล่าวว่า นิทานเป็นสื่อประเภทหนึ่งที่สามารถสร้างความสนใจให้นักเรียนวัยประถมศึกษาเกิดความสนใจได้เป็นอย่างดี เนื่องจากนิทานเป็นเรื่องเล่าสืบทอดกันมาอาจเป็นเรื่องที่เชื่อถือ มีปาฏิหาริย์หรือเป็นเรื่องเล่าที่เหนือธรรมชาติ ด้วยงานประพันธ์ที่มีตัวละครจากความเชื่อพื้นบ้าน เช่น คน ภูต ยักษ์ คนแคระ แม่มด นางฟ้า เทพ สัตว์พูดได้ ฯลฯ กับเรื่องของเวทมนตร์ และเหตุการณ์ที่ดำเนินไปเกินคาดคิดซึ่งนำมาผูกเนื้อเรื่องชวนติดตามเพื่อความเพลิดเพลิน แต่แฝงไว้ด้วยความคิด จึงทำให้ผู้อ่านอยากที่จะรู้เรื่องราวในจินตนาการของผู้ประพันธ์ว่านิทานแต่ละเรื่องนั้น เริ่มต้นอย่างไร ดำเนินเรื่องอย่างไร และตอนจบเป็นเช่นไร นักเรียนส่วนใหญ่มีความสนใจและมีความคุ้นเคยกับนิทาน ทำให้เกิดความเรียนรู้อย่างสนุกสนาน ในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษโดยใช้นิทาน

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่าแผนผังความคิด (Mind Mapping) ที่พัฒนาโดยบุซัน (Buzan, 1991: 106-107) เป็นกิจกรรมการสอนที่มีความสอดคล้องกับกิจกรรมการสอนอ่านที่สามารถนำมาช่วยพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของผู้เรียนได้ ซึ่งการนำแผนผังความคิดมาใช้นี้ เป็นการนำทฤษฎี เทคนิคกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนสามารถจัดกลุ่มความคิด ความจำ และความเข้าใจเนื้อหา และทำให้การเรียนรู้เป็นเรื่องที่สนุกสนาน ดังที่ สมศักดิ์ สนิธระเวชญ์ (2540: 10) กล่าวว่าในการสอนอ่านนั้นจะมีการสร้างแผนผังของเรื่องก่อนการอ่าน เพื่อกระตุ้นความรู้เดิมและเรียนรู้คำศัพท์ ผู้เรียนจะสร้างแผนผังเองหลังจากที่ได้อ่านเนื้อเรื่อง แล้วอภิปรายแผนผังที่ผู้เรียนทำเพื่อตรวจสอบใจความสำคัญในเรื่องที่อ่าน การสร้างแผนผังความคิดหลังการอ่านจะช่วยให้ผู้เรียนได้มีการระลึกความจำในเรื่องที่อ่าน สรุปรวบรวมและเสนอข้อมูลที่อ่านออกมาเป็นแผนผัง จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยวิธีสอนที่ใช้นิทานและเทคนิคแผนผังความคิด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งเป็นวิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนใช้ความรู้เดิม และกระบวนการคิดเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน วิธีการดังกล่าวนี้น่าจะช่วยพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนให้สูงขึ้นได้ ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการศึกษาว่า การสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยวิธีสอนที่ใช้นิทานและเทคนิคแผนผังความคิด จะช่วยพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนหรือไม่ และนักเรียนจะมีเจตคติต่อวิธีสอนที่ใช้นิทานและเทคนิคแผนผังความคิด อยู่ในระดับใด ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางหนึ่งในการนำไปใช้พัฒนาการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยวิธีสอนที่ใช้นิทานและเทคนิคแผนผังความคิด ก่อนและหลังเรียน
2. เพื่อศึกษาเจตคติที่มีต่อวิธีสอนที่ใช้นิทานและเทคนิคแผนผังความคิด

สมมติฐานของการวิจัย

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยวิธีสอนที่ใช้นิทานและเทคนิคแผนผังความคิด มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม
2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยวิธีสอนที่ใช้นิทานและเทคนิคแผนผังความคิด มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ วิธีสอนที่ใช้นิทานและเทคนิคแผนผังความคิด
2. ตัวแปรตาม ได้แก่
 - 2.1 ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ
 - 2.2 เจตคติต่อวิธีสอนที่ใช้นิทานและเทคนิคแผนผังความคิด

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านขุขวิทยา และโรงเรียนบ้านสี่เหลี่ยม โรงเรียนในศูนย์พัฒนาเครือข่ายที่ 6 จำนวน 22 โรงเรียน ปีการศึกษา 2558 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 7 จำนวน 22 ห้อง รวมทั้งสิ้น 187 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านหนองจานใต้ อำเภอลำทะเมนชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 7 จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 1 ห้อง รวมทั้งสิ้น 25 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 3 ประเภท ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้การสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยวิธีสอนที่ใช้นิทานและเทคนิคแผนผังความคิด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 12 แผน เวลา 12 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง รวม 24 ชั่วโมง
2. แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ (Multiple Choices) 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ใช้เวลา 60 นาที โดยผู้วิจัยใช้วัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน ที่มีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.44 – 0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.24 – 0.72 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.92
3. แบบวัดเจตคติต่อวิธีสอนที่ใช้นิทานและเทคนิคแผนผังความคิดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้มาตรวัด 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) กับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ แบบปรนัย จำนวน 40 ข้อ ใช้เวลา 1 ชั่วโมง ก่อนดำเนินการทดลอง
2. ดำเนินการทดลองตามแผนการจัดการเรียนรู้การสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยวิธีสอนที่ใช้นิทานและเทคนิคแผนผังความคิด จำนวน 12 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 24 ชั่วโมง
3. ทดสอบหลังเรียน (Posttest) กับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ชุดเดียวกับแบบทดสอบก่อนเรียนแบบปรนัย จำนวน 40 ข้อ ใช้เวลา 1 ชั่วโมง
4. วัดเจตคติต่อการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยวิธีสอนที่ใช้นิทานและเทคนิคแผนผังความคิด สำหรับนักเรียนด้วยแบบวัดเจตคติที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียน โดยวิธีสอนที่ใช้นิทานและเทคนิคแผนผังความคิด ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าร้อยละ (Percentage) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviations)
2. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียน โดยวิธีสอนที่ใช้นิทานและเทคนิคแผนผังความคิด ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการทดสอบที่แบบไม่อิสระ (t-test for Dependent Samples)
3. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาเจตคติต่อการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยวิธีสอนที่ใช้นิทานและเทคนิคแผนผังความคิด โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำมาแปลผลค่าตามเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัย

1. นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ก่อนเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 21.00 คิดเป็นร้อยละ 52.50 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 30.84 คิดเป็นร้อยละ 77.10 ซึ่งนักเรียนมีคะแนนหลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 และคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
2. นักเรียนมีเจตคติต่อการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยวิธีสอนที่ใช้นิทานและเทคนิคแผนผังความคิด อยู่ในระดับ ดีมาก

การอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลองเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ก่อนและหลังเรียน และศึกษาเจตคติที่มีต่อวิธีสอนที่ใช้นิทานและเทคนิคแผนผังความคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งผู้วิจัยสรุปการอภิปรายผลตามลำดับ ดังนี้

1. ผลการศึกษาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนที่ใช้นิทานและเทคนิคแผนผังความคิด ก่อนเรียนและหลังเรียน จากผลการทดลองในครั้งนี้พบว่า นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 21.00 คิดเป็นร้อยละ

52.50 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 30.84 คิดเป็นร้อยละ 77.10 จะเห็นได้ว่า คะแนนความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนที่ใช้นิทานและเทคนิคแผนผังความคิดของนักเรียนหลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1 จากการวิจัยพบว่า นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ตามเกณฑ์มาตรฐาน ทั้งนี้ เนื่องจากวิธีสอนที่ใช้นิทานและเทคนิคแผนผังความคิดช่วยทำให้นักเรียนมีความเข้าใจในเรื่องที่อ่าน บอกใจความสำคัญของเรื่องที่อ่าน บอกรายละเอียดที่สำคัญของเนื้อเรื่อง เข้าใจความหมายของคำในบริบทที่แวดล้อมคำ พิจารณาความสัมพันธ์ของเรื่องได้ และประเมินความคิดได้ ทำให้นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังเรียนสูงขึ้น ดังที่ ไรท์ (Wright, 1995: 5-8) ได้กล่าวว่า นิทาน เป็นเรื่องเล่าสืบต่อกันมา เป็นเรื่องที่เหลือเชื่อ มีปาฏิหาริย์ หรือ เป็นเรื่องเล่าที่เหนือธรรมชาติ มีจุดมุ่งหมายเพื่อความเพลิดเพลิน อาจจะมีคติสอนใจหรือคุณธรรมสอดแทรกอยู่ในเรื่อง สามารถนำมาใช้ในการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากนิทานเป็นเรื่องที่สามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศได้อย่างดี นอกจากนี้ บูซาน (Buzan: 1991: 43-48) ยังกล่าวถึงการสอนโดยใช้แผนผังความคิดว่า เทคนิคแผนผังความคิด เป็นเทคนิคการสอนที่ใช้ในการจัดระบบความคิด เชื่อมโยงความคิดต่างๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งช่วยในการกำหนดความสัมพันธ์ของความคิดให้เป็นระบบระเบียบ เป็นกิจกรรมการสอนที่มีความสอดคล้องกับกิจกรรมการสอนอ่านที่สามารถนำมาช่วยพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของผู้เรียนได้ดี ซึ่งผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนหลังจากที่เรียนการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนที่ใช้นิทานและเทคนิคแผนผังความคิดหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ของการวิจัย เนื่องจากสาเหตุดังต่อไปนี้

ประการแรก การสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยวิธีสอนที่ใช้นิทานสามารถพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากนิทานที่ใช้เป็นสื่อที่นักเรียนคุ้นเคย บทอ่านแบ่งออกเป็นหลายประเภท มีโครงสร้างเรื่อง ตัวละคร ฉากของเรื่อง แก่นเรื่อง เหตุการณ์ต่างๆ ภายในเนื้อเรื่อง รวมทั้งมีความขัดแย้งและปัญหาที่เกิดขึ้น จนไปถึงแนวทางแก้ปัญหาให้สำเร็จไปด้วยดี ทั้งนี้ เพลโลวสกี (Pellowski, 1987: 1) ได้แสดงข้อคิดเห็นไว้ว่า นิทานนั้นสร้างมาจากการเรียนแบบพฤติกรรม ความรู้สึก และประสบการณ์ในการเรียนรู้ภาษาอย่างมีประสิทธิภาพ แสดงให้เห็นถึงสิ่งต่างๆ ในโลกที่มีลักษณะแตกต่างกันออกไป สร้างวิสัยทัศน์ให้ผู้เรียนได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของสตอกเดล (Stockdale, 1995: 22) ได้อธิบายว่าการนำนิทานมาใช้ในการเรียนภาษาที่สองช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติเช่นเดียวกับการเรียนภาษาแม่พร้อมทั้งยังช่วยตอบสนองวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน นิทานจึงเป็นบริบทที่ยอดเยี่ยมในการพัฒนาวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนเนื่องจากมีเนื้อหาที่ง่ายต่อการสร้างจินตภาพ ยิ่งความชัดเจนของจินตภาพที่มากเท่าไรก็จะทำให้การนำความรู้ความจำส่วนนั้นก็มาใช้เร็วเท่านั้น ทั้งนี้การเชื่อมโยงเนื้อหาและขั้นตอนการเรียนรู้ ช่วยให้การเรียนภาษาเป็นไปอย่างต่อเนื่องตลอดแนว และสามารถพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้อีกทางหนึ่ง นอกจากนี้ การสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนเกิดความสนใจและ

รักการอ่าน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในกระบวนการจัดการเรียนการสอน ดังที่ โพสท์ และราเธท (Post & Rathet, 1996: 12) กล่าวว่า ในการเรียนภาษาที่สอง ถ้าใช้สื่อการเรียนที่มีเนื้อหาที่นักเรียนคุ้นเคยจะทำให้ นักเรียนทำความเข้าใจได้ดีกว่าเนื้อหาที่ไม่คุ้นเคย เนื่องจากเนื้อหาที่นักเรียนคุ้นเคยจะทำให้ นักเรียนสามารถใช้ ภาษาบอกเรื่องราวที่อยู่ใกล้ตัว ค่านิยม และความเชื่อในสังคมที่นักเรียนอาศัยอยู่ รวมทั้งเป็นการเพิ่มแรงจูงใจ ในการเรียนภาษาที่สองแก่นักเรียน ช่วยให้นักเรียนได้ใช้ภาษาเพื่อเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารได้ง่ายขึ้น ดังนั้นการใช้นิทานเป็นสื่อในการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ จึงสามารถพัฒนาความสามารถในการ อ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจได้ดี เพราะนักเรียนได้คิดวิเคราะห์ โครงสร้างของเนื้อเรื่อง ฉาก ตัวละคร จากนิทาน ซึ่งเป็นสื่อที่กระตุ้นความสนใจของนักเรียนเป็นอย่างดี

ประการที่สอง การสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยวิธีสอนที่นำเทคนิคแผนผังความคิด ของ บูซาน (Buzan, 1991: 106-107) มาใช้ นี้ เป็นการนำทฤษฎีและเทคนิคมาใช้ในการสอนอ่านเพื่อความ เข้าใจ มีขั้นตอนในการส่งเสริมและพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจอย่าง ชัดเจนและเป็นระบบ ซึ่งผู้วิจัยนำเทคนิคแผนผังความคิดมาใช้ในขั้นก่อนการอ่าน (Pre-reading) และในขั้น หลังการอ่าน (Post-reading) ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552: 6) ได้ กล่าวว่า การนำเทคนิคแผนผังความคิดยังสามารถใช้ในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้านอื่นๆ อย่างมี ประสิทธิภาพ ได้แก่ ความสามารถในการคิด จำ บันทึก เข้าใจเนื้อหา การจำคำศัพท์ เรียนรู้อย่างสนุกสนาน เป็นการเกี่ยวข้องในการใช้ทักษะการคิด สามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ คิดอย่างสร้างสรรค์ คิดเป็นระบบ และนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ ซึ่งวิธีสอนที่ใช้เทคนิคแผนผังความคิดนั้นทำให้นักเรียนกำหนดความคิด เกี่ยวกับเรื่องที่จะเรียน นำความรู้ที่มีอยู่ออกมาใช้ในการคิด ได้อย่างมีอิสระ และสร้างสรรค์ และการใช้สี ที่ช่วยจดจำ เพลินตา กระตุ้นสมองซีกขวา ช่วยให้เห็นว่าแนวคิดต่างๆ มีความเชื่อมโยงอย่างไรและทำให้เกิด ความโดดเด่น

ประการที่สาม การสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยวิธีสอนที่ใช้นิทานและเทคนิคแผนผัง ความคิดมาใช้ร่วมกัน ซึ่งผู้วิจัยเลือกใช้บทอ่านเป็นนิทานที่นำมาปรับใช้กับเทคนิคแผนผังความคิดตามแนวคิด ของ บูซาน (Buzan: 1991: 43-48) ร่วมกับขั้นตอนการสอนอ่านของ วิลเลียมส์ (Williams, 1994: 37-40) และขั้นตอนการสอนโดยใช้นิทานของปีเดอร์เซน (Pedersen, 1995: 2-5) ดังขั้นตอนการสอนอ่านต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นก่อนการอ่าน (Pre-reading) เป็นขั้นการเตรียมการ (Preparation) เป็นการสร้าง แรงจูงใจในการเรียนโดยการซักถามความรู้เดิมของนักเรียนและให้นักเรียนคาดเดาเกี่ยวกับนิทานเรื่องนั้น มี การระดมความคิด เกี่ยวกับคำศัพท์ที่นักเรียนจะได้พบในนิทาน รวมถึงเป็นการให้นักเรียนคาดเดาเกี่ยวกับ นิทานเรื่องนั้นๆ เพื่อสร้างแรงจูงใจในการอ่านนิทาน ควบคู่ไปกับการสอนคำศัพท์ การออกเสียง สะกดคำ และ บอกความหมายของคำศัพท์ที่ปรากฏในนิทานเพื่อให้นักเรียนเกิดความคุ้นเคย

ขั้นที่ 2 ขั้นระหว่างการอ่าน (While-reading) เป็นขั้นนำเสนอเนื้อหา (Presentation) การทำงาน เป็นกลุ่มและร่วมกันทำความเข้าใจบทอ่าน โดยการอ่านแบบกวาดสายตา (Skimming) เพื่อจับใจความสำคัญ และการอ่านหารายละเอียด (Scanning) เพื่อหาตัวละคร ฉาก และโครงสร้างเรื่องของเรื่องที่อ่าน มีการ

อภิปรายแลกเปลี่ยนคำตอบ ตรวจสอบคำตอบร่วมกัน และครูอ่านนิทานให้นักเรียนฟังโดยใช้ภาพ และลักษณะท่าทางของครูประกอบ ขณะทีอ่าน พร้อมกับหยุดถามคำถามเกี่ยวกับตัวละคร ฉากของเรื่อง ที่อ่าน ของนิทาน เป็นระยะเพื่อช่วยให้นักเรียนได้ทำนายเหตุการณ์ของเรื่องในระหว่างการอ่าน

ขั้นที่ 3 ขั้นหลังการอ่าน (Post-reading) เป็นขั้นติดตามผล (Follow-up Activities) เป็นการตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับเนื้อเรื่องที่อ่าน สรุปเรื่องที่อ่านโดยใช้เทคนิคแผนผังความคิดเพื่อให้นักเรียนจับใจความสำคัญ รายละเอียด และลำดับเหตุการณ์ของเรื่อง

มีการนำเสนอแผนผังความคิดที่ได้ และทำแบบฝึกหัดหลังการอ่าน เพื่อตรวจสอบความเข้าใจร่วมกัน

จากขั้นตอนการอ่านทั้ง 3 ขั้นนี้ ช่วยให้นักเรียนสามารถพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นระบบทำให้นักเรียนมีความเข้าใจในเรื่องที่อ่าน บอกใจความสำคัญของเรื่องที่อ่าน การบอกรายละเอียดที่สำคัญของเนื้อเรื่อง การเข้าใจความหมายของคำในบริบทที่แวดล้อมคำ พิจารณาความสัมพันธ์ของเรื่องได้ และประเมินความคิดได้ดียิ่งขึ้น ผลการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วาสนา บุญเชียงมา (2555) ซึ่งได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีคะแนนความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจก่อนเรียนเฉลี่ยร้อยละ 39.30 และหลังเรียนเฉลี่ยร้อยละ 72.80 ผลการเปรียบเทียบ ค่าเฉลี่ยความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รจเรข เหลลาลาภะ (2555) ที่ได้พัฒนากิจกรรมการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้แผนผังความคิด (Mind Mapping) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยนักเรียนจำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 83.33 สามารถทำคะแนนทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ได้คะแนนเฉลี่ย 21.33 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 71.10 ซึ่งผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามวัตถุประสงค์

2. ผลการศึกษาเจตคติต่อการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยวิธีสอนที่ใช้นิทานและเทคนิคแผนผังความคิดของนักเรียน พบว่า เจตคติต่อการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยวิธีสอนที่ใช้นิทานและเทคนิคแผนผังความคิดของนักเรียนอยู่ในระดับดีมาก แสดงให้เห็นว่าการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยวิธีสอนที่ใช้นิทานและเทคนิคแผนผังความคิดช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาในบทอ่านมากขึ้น นักเรียนมีความสุขในการเรียน ไม่ตึงเครียด ได้แสดงความคิดสร้างสรรค์ และนักเรียนรู้สึกภูมิใจเมื่อสามารถเขียนและนำเสนอการสรุปเรื่องที่อ่านโดยใช้แผนผังความคิดได้ ดังที่ ไรท์ (Wright, 1995: 5-8) กล่าวถึงการใช้นิทานในการจัดการสอนไว้ว่า นิทานเป็นข้อมูลทางภาษาที่ทำให้เกิดการรับรู้ภาษาแบบไม่รู้ตัว สร้างแรงจูงใจ เพราะเป็นเรื่องที่มีความหมาย และช่วยให้เด็กเข้าใจโลกรอบๆ ตัว ช่วยปลดปล่อยความตึงเครียด ทำให้สนุกสนาน เป็นสิ่งสากล เป็นสิ่งมหัศจรรย์ เป็นสิ่งพิเศษและน่าตื่นเต้นสำหรับเด็ก และถูกนำมาใช้ในการเรียนการสอนภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศได้ และทำให้นักเรียนรักการอ่านซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการใช้พัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจได้เป็นอย่างดี อีกทั้งการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในกลุ่มช่วยในการสร้างบรรยากาศในการ

เรียนและกระตุ้นความสนใจของนักเรียนได้อีกด้วย ชาตรี สำราญ (2546: 60) กล่าวว่า แผนผังความคิด เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้เด็กๆ ได้คิดพร้อมๆ กับลากสายเส้น เพื่อช่วยในการพัฒนาการด้านสมองของเด็กทั้งด้านซ้ายและด้านขวา จึงทำให้นักเรียนรู้สึกสนุกสนานเมื่อได้อ่านบทอ่านที่แสดงให้เห็นถึงสิ่งต่างๆ ทำให้นักเรียนได้ปลดปล่อยความตึงเครียด ทำให้สนุกสนาน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสุขภาพจิตที่ดี และมีสมาธิในการเรียน ช่วยให้เกิดจินตนาการสร้างสรรค์เชื่อมโยงไปสู่ความคิดใหม่ๆ และสร้างวิสัยทัศน์ให้ผู้เรียนได้อย่างกว้างขวาง จึงทำให้นักเรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยวิธีสอนที่ใช้นิทานและเทคนิคแผนผังความคิด ส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัชรภรณ์ แสงพันธ์ (2553) ที่ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทานอีสป สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยรวม ในระดับดีมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า การสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยวิธีสอนที่ใช้นิทานและเทคนิคแผนผังความคิด ทำให้นักเรียนพัฒนาความสามารถในการทำความเข้าใจในเรื่องที่อ่าน ในด้านการบอกใจความสำคัญของเรื่องที่อ่าน การบอกรายละเอียดที่สำคัญของเนื้อเรื่อง การเข้าใจความหมายของคำในบริบทที่แวดล้อมคำ พิจารณาความสัมพันธ์ของเรื่องได้ และประเมินความคิดได้ จากเนื้อเรื่องที่อ่านได้ดีขึ้น

1.2 จากการวิจัยพบว่า ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยวิธีสอนที่ใช้นิทานและเทคนิคแผนผังความคิดช่วยให้นักเรียนเข้าใจเรื่องที่อ่านได้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากนิทานเป็นสื่อที่มีความหมายช่วยในการสร้างแรงจูงใจทำให้นักเรียนและเทคนิคแผนผังความคิดทำให้นักเรียนมีการจัดระบบและเชื่อมโยงความคิดต่างๆ เข้าด้วยกัน ช่วยในการกำหนดความสัมพันธ์ของความคิดให้เป็นระบบระเบียบและช่วยให้เด็กเข้าใจเรื่องได้ดีมากขึ้น

1.3 จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชอบกิจกรรมในการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยวิธีสอนที่ใช้นิทานและเทคนิคแผนผังความคิด ที่ได้ช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนในกลุ่ม ทำให้บรรยากาศในห้องเรียนสนุกสนาน นักเรียนมีความสุขในการเรียน ส่งผลให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยวิธีสอนที่ใช้นิทานและเทคนิคแผนผังความคิด ในระดับชั้นอื่นๆ

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยวิธีสอนที่ใช้นิทานและเทคนิคแผนผังความคิด มีกิจกรรมการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจร่วมกับการพัฒนาความสามารถด้านการเขียนและการพูด จึงควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาความสามารถด้านทักษะการเขียนหรือการทักษะด้านการพูดของนักเรียนด้วย

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยวิธีสอนที่ใช้นิทานและเทคนิคแผนผังความคิด ในการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจไปใช้กับภาษาต่างประเทศอื่นๆ เช่น ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น ภาษาฝรั่งเศส เป็นต้น

2.4 ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อเปรียบเทียบวิธีสอนที่ใช้นิทานและเทคนิคแผนผังความคิด ในการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจกับเทคนิคอื่น

บรรณานุกรม

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช**

2551. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงการต่างประเทศ กรมอาเซียน. (2552). **บันทึกการเดินทางอาเซียน.** กรุงเทพฯ:

เกริก ยุ้นพันธ์. (2539). **การเล่านิทาน.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2551). **ทักษะภาษาปัจจัยสำคัญในการศึกษาต่อต่างประเทศ.** สืบค้น

เมื่อ 25 ธันวาคม 2557, จาก <http://www.kriengsak.com/model/1401>.

ชาติรี สำราญ. (2546). **หลากหลายวิธีสอนที่ไม่หลอกหลอนวิธีเรียนรู้.** พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ:

มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

ฝ่ายวิชาการโรงเรียนบ้านหนองจานใต้. (2557). **สรุปรายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ปีการศึกษา**

2557. นครราชสีมา:

รจเรข เหลาลาภะ. (2555). **การพัฒนากิจกรรมการอ่าน ภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ**

โดยใช้แผนผัง ความคิด (Mind Mapping) ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 5.

วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ขอนแก่น.

วัชรภรณ์ แสงพันธ์. (2553). **การพัฒนากิจกรรมการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ**

โดยใช้นิทานอีสปสำหรับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์

ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวิชาการ

และงานอาชีพ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วาสนา บุญเชียงมา. (2555). **การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ**

โดยใช้นิทาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร

มหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาอังกฤษ

สำหรับผู้พูดภาษาอื่น มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์. (2540). **เอกสารทางวิชาการการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเอกสาร**

ลำดับที่ 33. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2552). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

Anderson, N.J. (1999). **Exploring second language reading: Issues and strategies**. London: Heinle & Heinle.

Brock, M. N. (1990). The Case for Localized Literature in the ESL Classroom. **English Teaching Forum**, 28(7), 20-25.

Buzan, T. (1991). **Use both side of your brain**. New York: Cambridge University.

Finocchiaro, M. & Brumfit, C. J. (1983). **The functional-national approach: From theory to practice**. Oxford: Oxford University Press.

Harris, A., & Sipay, E. (1990). **How to increase reading ability: A guide to developmental & remedial methods**. New York: Longman.

Kinchin, I. M., De-Leij, F. A. A. M., & Hay, D. B. (2005). The evolution of a collaborative concept mapping activity for undergraduate microbiology students. **Journal of Further and Higher Education**, 29(1), 1-14.

Morris, A. I., & Stewart, N. D. (1984). **Learning to learn from text**. Singapore: Addison-Wesley.

Pedersen, M. (1995). Storytelling and the art of teaching. **English Teaching Forum**,

Pelloski, A. (1987). **The family story-telling handbook**. Oxford: Oxford University.

Post, R. & Rathet, L. (1996). On Their Own Terms: Using Student Native Culture as Content in the EFL Classroom. **English Teaching Forum**, 34(3-4), 12-17.

Savignon, S. (1983). **Communicative competence: Theory and classroom practice**. Massachusetts: Addison-Wesley Publishing.

Stockdale, J. (1995). Storytelling. **Teaching English Forum**, 33(1), 22.

Williams, E. (1994). **Reading in the language classroom**. 8th ed. London: Macmillan.

White, R. V. (1981). **Application and methods for a communication approach**. Harlow Essex: Longman.

Wright, A. (1995). **Storytelling with Children**. Oxford: Oxford University.

การพัฒนาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทาน
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

The Development of the English Speaking Abilities of Thai Primary School Students
Through the Use of Storytelling Activities

อุ้นเรือน ศรีทับทิม⁴, ประยงค์ กลั่นฤทธิ์⁵, รพีพร สร้อยน้ำ⁶

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทานก่อนเรียนและหลังเรียน และศึกษาเจตคติต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมการเล่านิทานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนค่านางตุ่มโนนสวรรค์ อำเภอมะนัง จังหวัดร้อยเอ็ด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 12 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่มแบบแผนการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 12 แผนแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษ และแบบวัดเจตคติต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทาน การดำเนินการทดลองใช้ระยะเวลา 12 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งหมดจำนวน 24 ชั่วโมง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบทีแบบไม่อิสระ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. นักเรียนมีคะแนนความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษก่อนเรียน เท่ากับ 26.50 คิดเป็นร้อยละ 35.33 และค่าคะแนนเฉลี่ยทดสอบหลังเรียนเท่ากับ 56.88 คิดเป็นร้อยละ 75.83 เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยพบว่า ความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนที่ได้รับการสอน โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

2. นักเรียนมีเจตคติต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทาน อยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 4.55$)

คำสำคัญ: ความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษ, การสอนพูดภาษาอังกฤษ, กิจกรรมการเล่านิทาน

Abstract

The purposes of this research were to study improvements in the English speaking ability of primary school students (Prathomsuksa 6) after using storytelling activities and then to assess their attitudes towards these activities.

The sample consisted of 15 primary school students (Prathomsuksa 6) at Kumnangtum Nonsawun School, Moei Wadee District, Roi Et Province, under the Primary Educational Service Area Office 3, in the second semester of the 2015 academic year. The

⁴ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่น, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

⁵ รองศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่น, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

⁶ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่น, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

samples were selected by random cluster sampling. This research used a one group pretest-posttest design. The research instruments included 12 lesson plans, an English speaking ability test and an attitude questionnaire. The experiment lasted 12 weeks, 2 hours a week, or 24 hours in total. The mean, percentage, standard deviation and t-test for dependent samples were used for data analysis. The findings of this research were as follows:

1. The students' pretest and posttest scores for their English speaking ability were 35.33 percent and 75.83 percent respectively. The students' posttest score was significantly higher than that of their pretest.

2. The students had a strongly positive attitude towards teaching English speaking using storytelling activities ($\bar{x} = 4.55$).

KEYWORDS: English speaking ability, teaching English speaking, storytelling activities.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษนั้น ทักษะการพูดเป็นทักษะที่มีความสำคัญ เพราะทักษะการพูดเป็นทักษะที่แสดงให้เห็นว่าผู้พูด มีความรู้ทางภาษาและช่วยให้เรียนรู้ทักษะอื่นได้ง่ายขึ้น (Ur,1998:120) ในประเทศไทย วิชาภาษาอังกฤษได้กำหนดให้จัดการเรียนการสอนในฐานะภาษาต่างประเทศ แต่นักเรียนแทบไม่มีโอกาสได้พูดหรือใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันนอกจากเวลาเรียนภาษาอังกฤษในห้องเรียนเท่านั้นดังที่ ชูมิน (Shumin, 1997:8) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการสอนพูดว่า การพูดภาษาอังกฤษเป็นสิ่งที่ยากยิ่งสำหรับนักเรียน นักเรียนมักพูดภาษาอังกฤษได้ไม่ดี ขาดความคล่องแคล่วในการใช้โครงสร้างภาษาและสำนวนต่างๆ เนื่องจากนักเรียนไม่ได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร ตลอดจนขาดความเข้าใจในสภาพความเป็นจริงทางวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา ดังนั้นทักษะการพูดจึงเป็นทักษะที่ต้องได้รับการพัฒนา กระบวนการเรียนรู้ให้เกิดความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากทักษะการพูดมีความสำคัญอย่างยิ่งทักษะหนึ่ง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารถูกต้องแล้ว ยังมีส่วนที่ทำให้การอ่านและการเขียนประสบความสำเร็จอีกด้วย ซึ่งทักษะการพูดมีความสำคัญเนื่องจากเป็นทักษะทางการสื่อสารของมนุษย์ เพราะมนุษย์ต้องใช้คำพูดในการแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดออกมาให้บุคคลอื่นได้รับรู้ รวมถึงให้ผู้ฟังเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการพูดและยังก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กัน (Interaction) ในระหว่างการพูดของผู้ร่วมสนทนา ดังนั้น ทักษะการพูดจึงเป็นทักษะที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 1) ซึ่งสอดคล้องกับ สมิตรา อังวัฒนกุล (2540: 167) ที่กล่าวว่าทักษะการพูดเป็นทักษะที่สำคัญและจำเป็นที่สุดในการเรียนภาษาต่างประเทศ เนื่องจากการพูดเป็นการถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจ และความรู้สึกให้ผู้ฟังได้รับรู้และเข้าใจจุดมุ่งหมายของผู้พูด ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในปัจจุบัน จึงควรให้ความสำคัญกับทักษะการพูดให้มากขึ้น นอกจากนี้ เฮดจ์ (Hedge, 2007: 44-72) ยังได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะการพูดว่า ทักษะการพูดเป็นทักษะหนึ่งที่มี

ความสำคัญและจำเป็นต่อการสื่อสารที่ต้องได้รับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้เกิดความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาการพูดภาษาอังกฤษนั้น ผู้สอนต้องมั่นใจว่าไม่ได้จัดการเรียนรู้เพื่อฝึกฝนผู้เรียนให้พูดภาษาอังกฤษโดยเน้นความสำคัญของการออกเสียง คำศัพท์ และความถูกต้องทางโครงสร้างทางภาษาเท่านั้น แต่เป็นการฝึกเพื่อช่วยพัฒนากระบวนการพูดภาษาอังกฤษได้อย่างเป็นอิสระ และสร้างภาษาด้วยตนเองตามจุดมุ่งหมายของการสื่อสารถึงแม้ว่าทักษะการพูดจะมีความสำคัญต่อการเรียนภาษาต่างประเทศ แต่ผลการศึกษาพบว่าการสอนทักษะการพูดยังไม่ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของการเรียน ดังเช่นการศึกษาของ นลินี สนิทชน (2557: 1- 9) ได้กล่าวถึงความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนมีน้อยมาก เนื่องจากการจัดกิจกรรมไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่เน้นการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร กิจกรรมการเล่านิทานเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจกิจกรรมหนึ่งที่น่าสนใจในการสอนพูดภาษาอังกฤษ ดังที่ ดี วาส (De vas, 1991: 6) กล่าวว่า นิทานเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีกิจกรรมหนึ่งสำหรับผู้เรียน รวมทั้งยังมีส่วนสำคัญในการสอนเรื่อง โครงสร้างไวยากรณ์และคำศัพท์ จัดกิจกรรมได้ง่ายและเหมาะสมกับทุกโอกาสและ สถานการณ์ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆได้จากนิทาน นอกจากนี้ บีทตี (Beaty, 1994: 4-5) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของนิทานว่า นิทานนั้นทำให้ผู้เรียนรักการอ่านตระหนักถึงบทบาทของตนเองในขณะอ่าน และมีความคิดสร้างสรรค์ในการนำนิทานมาใช้ในการสอนพูดภาษาอังกฤษนั้น ปีเตอร์เซน (Pedersen, 1995: 2-3) ได้ให้คำแนะนำในการเลือกนิทานว่า ควรนำเทพนิยาย หนังสือภาพ เรื่องจริง และชีวประวัติ มาสอน นอกจากนั้นควรเลือกเรื่องที่มีโครงเรื่องง่ายๆและใช้ภาษาไม่ซับซ้อน ซึ่งสอดคล้องกับ กลุยา ดันติผลาชีวะ (2541: 9) ที่กล่าวว่า นิทานคือสื่อที่มีประสิทธิภาพที่สุดสำหรับการเรียนรู้ให้กับเด็กไม่มีเด็กคนใดไม่ชอบนิทาน นิทานสามารถสร้างจินตนาการ ความฝัน ความคิดและความเข้าใจและการรับรู้ของเด็กแต่ละคนแต่ละตัวจะสร้างจินตนาการให้บรรเจิดในสมองของเด็ก นอกจากนี้ แม้นมาส ขวลิต (2548: 19) ได้อธิบายว่านิทานเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นที่ต้องการของของเด็กแม้ว่าเด็กจะได้เรียนรู้ความจริงจากวิทยาศาสตร์แล้ว การเล่านิทานมีหลายรูปแบบ โดยเน้นให้มีความสุขและความสนุกสนานเป็นองค์ประกอบสำคัญ

โรงเรียนค่านางตุ้มโนนสวรรค์ ตำบลบุงเลิศ อำเภอยะผา จังหวัดร้อยเอ็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 เป็นโรงเรียนขนาดกลาง เปิดสอนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 จนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2557 มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 158 คน ปรากฏว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนภาษาอังกฤษในหลักสูตร ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร (อ16102) ไม่สามารถพูดภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยคะแนนการพูดโดยเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 32.50 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่โรงเรียนกำหนดไว้ คือร้อยละ 70 (ฝ่ายวิชาการ โรงเรียนค่านางตุ้มโนนสวรรค์ 2557: 32-37) ปัญหาจากตัวนักเรียน นักเรียนขาดความพร้อม ไม่สนใจเรียน บางคนไม่มีพื้นฐานภาษาอังกฤษทำให้ทำกิจกรรมเรียนไม่ทัน ขาดความมั่นใจในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร อาย ไม่กล้าแสดงออก กลัวพูดไม่ถูกต้อง เนื่องจากไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารทุกวันและปัญหาด้านครูผู้สอน ในบางครั้งอาจขาดการฝึกฝนภาษาอังกฤษให้กับนักเรียน ซึ่งตรงกับแนวคิดของ สุย (Tsui, 1985: 17-19) ที่กล่าวว่าครูมีบทบาทใน

ห้องเรียนมากที่สุด เพราะครูเป็นฝ่ายพูดมากถึง 80 เปอร์เซ็นต์ และ วู (Wu, 1991: 13) ได้กล่าวว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตปกครองพิเศษฮ่องกงไม่กล้าที่จะถามคำถาม เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของการสอนของครู สิ่งที่จะตอบคำถาม เคยชินที่ถูกเรียกชื่อตอบคำถามมากกว่าการยกมือตอบคำถามจากครู และยังสามารถคล้องกับแนวคิดของ ประยงค์ กลั่นฤทธิ์ (2556: 123) ที่กล่าวว่าครูส่วนใหญ่มักสอนพูดให้นักเรียนฝึกท่องจำ ซึ่งในกระแสโลกยุคปัจจุบันต้องการให้นักเรียนมีความสามารถในการพูดสื่อสารที่จะแสดงออกอย่างเหมาะสมตามแต่ละสถานการณ์ได้ การพูดภาษาได้อย่างคล่องแคล่วนั้นเป็นความสามารถที่จะสื่อสารกับผู้อื่นได้มากกว่าความสามารถในการอ่านและเขียน เช่นเดียวกับ รจนา พรหมแสนปิง (2551: 5) ที่กล่าวว่า อุปสรรคสำคัญของการสอนทักษะการพูดประการหนึ่งคือนักเรียนไทยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ได้พูดภาษาอังกฤษ นอกจากเวลาเรียนภาษาอังกฤษในห้องเท่านั้น ทำให้ไม่เห็นความจำเป็นและประโยชน์ของภาษาอังกฤษและไม่สามารถพูดภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยพบว่า การใช้กิจกรรมการเล่านิทานเป็นอีกวิธีหนึ่งที่นิยมนำมาใช้ในการพัฒนาความสามารถทางการพูดของนักเรียนได้ดี ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำกิจกรรมการเล่านิทาน มาใช้พัฒนาความสามารถด้านการพูดของนักเรียนโดยใช้ขั้นตอนการสอนโดยใช้นิทานของปีเตอร์เซน (Pedersen, 1995: 2-3) ซึ่งผู้วิจัยสนใจจะศึกษาว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนค่านางตุ่มโนนสวรรค์ สำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 เมื่อใช้กิจกรรมการเล่านิทาน ในการสอนพูดดังกล่าวจะสามารถพัฒนาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนหรือไม่ ตลอดจนศึกษาเจตคติต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมการเล่านิทาน ว่าอยู่ในระดับใด ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเรียนและหลังเรียน
2. เพื่อศึกษาเจตคติต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

สมมุติฐานในการวิจัย

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทาน ได้คะแนนการพูดภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 70
2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษหลังการสอน โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทาน สูงกว่าก่อนเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษา เมยวดี อำเภอมะยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 จำนวน 16 โรงเรียน จำนวน 200 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การสอนพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทาน

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

2.2.1 ความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษ

2.2.2 เจตคติต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมการเล่านิทาน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษา เมยวดี อำเภอมะยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 จำนวน 16 โรงเรียน จำนวน 200 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนคำนางตุ่มโนน สวรรค์ อำเภอมะยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียน 12 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 ประเภท ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้การสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมการเล่านิทาน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 12 แผนการเรียนรู้ แผนละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 24 ชั่วโมง ซึ่งได้ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องขององค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้เท่ากับ 1.00 ทุกองค์ประกอบ

2. แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้วัดความสามารถทางด้านการพูดภาษาอังกฤษก่อนและหลังเรียน เป็นแบบทดสอบปากเปล่าชุดเดียวกัน (Oral Test) จำนวน 15 ข้อ ข้อละ 25 คะแนน รวม 375 คะแนน ซึ่งได้ผ่านการสอบความถูกต้องของเนื้อหาและความเหมาะสมความสอดคล้องกับจุดประสงค์และเวลาที่ใช้ในการเรียนรู้ รวมทั้งการวัดและประเมินผล โดยผู้เชี่ยวชาญที่แต่งตั้งขึ้นจำนวน 3 ท่าน ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ของแบบทดสอบเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ และมีค่าความเชื่อมั่นในการตรวจให้คะแนนของผู้ให้คะแนนเท่ากับ 0.94

3. แบบวัดเจตคติต่อการสอนการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมการเล่านิทานที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 25 ข้อ จำนวน 1 ชุด เป็นการวัดประมาณค่าตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert Scale) ซึ่งได้ผ่านการตรวจแก้ไข และปรับปรุงแล้ว ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเจตคติต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้ภาระงานการหาข้อมูลที่หายไปเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบทดสอบปากเปล่า (Oral Test)) จำนวน 15 ข้อ
2. ดำเนินการสอนนักเรียนกลุ่มตัวอย่างตามแผนการจัดการเรียนรู้ การสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมการเล่านิทาน จำนวน 12 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 24 ชั่วโมง
3. ทดสอบหลังเรียน (Posttest) ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบด้วยแบบวัดความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษหลังหลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษฉบับเดิม โดยมีผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย 2 คน เป็นผู้ให้คะแนนตามเกณฑ์
4. ดำเนินการวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมการเล่านิทานด้วยแบบวัดเจตคติที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเล่านิทาน ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าร้อยละ (Percentage) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviations) และทดสอบทีไม่อิสระ (t-test for Dependent Samples)
2. วิเคราะห์ข้อมูลเจตคติต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนโดยใช้กิจกรรมการเล่านิทาน โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำมาแปลผลค่าตามเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้ สรุปรจากการเปรียบเทียบความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทาน ก่อนเรียนและหลังเรียน และคะแนนจากแบบวัดเจตคติต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทาน สรุปผลได้ดังนี้

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทาน มีค่าคะแนนเฉลี่ยทดสอบก่อนเรียนเท่ากับ 132.50 คิดเป็นร้อยละ 35.33 และค่าคะแนนเฉลี่ยทดสอบหลังเรียนเท่ากับ 284.38 คิดเป็นร้อยละ 75.83 และเมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย พบว่า คะแนนความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีเจตคติต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทาน อยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 4.55$)

การอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษ รวมทั้งศึกษาเจตคติต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทาน จากผลการศึกษา ผู้วิจัยได้แยกการอภิปรายผลเป็นประเด็นต่างๆ ตามลำดับดังนี้

1. การวิจัยความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียน โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทาน ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า นักเรียนมีความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษก่อนเรียนคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 132.50 คิดเป็น ร้อยละ 35.33 และค่าคะแนนเฉลี่ยทดสอบหลังเรียนเท่ากับ 284.38 คิดเป็นร้อยละ 75.83 คะแนน มีหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน จะเห็นได้ว่าความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างมากกว่าก่อนทำการทดลอง เฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 40.50 จากที่โรงเรียนกำหนดไว้ร้อยละ 70 เนื่องจากปัญหาตัวนักเรียนขาดความพร้อม ไม่สนใจเรียน บางคนไม่มีพื้นฐานภาษาอังกฤษทำให้ทำกิจกรรมเรียนไม่ทัน ขาดความมั่นใจในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร อาจ ไม่กล้าแสดงออก กลัวพูดไม่ถูกต้อง เนื่องจากไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารทุกวันและปัญหาด้านครูผู้สอน ในบางครั้งอาจขาดการฝึกฝนภาษาอังกฤษให้กับนักเรียน ครูเป็นฝ่ายพูดมากถึง 80 เปอร์เซ็นต์ นักเรียนไม่กล้าที่จะตั้งคำถามเมื่อสงสัยหรือตอบคำถาม อุปสรรคสำคัญของการสอนทักษะการพูดประการหนึ่งคือนักเรียนไทยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ได้พูดภาษาอังกฤษ นอกจากเวลาเรียนภาษาอังกฤษในห้องเท่านั้น ทำให้ไม่เห็นความจำเป็นและประโยชน์ของภาษาอังกฤษปัญหาของนักเรียนที่พูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศและอยู่ที่สิ่งแวดล้อมไม่ใช้ภาษาอังกฤษ คือ นักเรียนมักเลี่ยงการพูดภาษาอังกฤษทำให้ไม่สามารถพูดภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หลังจากที่ได้รับการจัดการเรียนรู้การสอนพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทาน ผลการวิจัย พบว่านักเรียนมีความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษได้ดีขึ้น เนื่องจากนักเรียนจะต้องแสดงการมีส่วนร่วมกับ กิจกรรมแบบกลุ่ม ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกละอายใจเมื่อต้องทำงานร่วมกับผู้อื่น เพราะกิจกรรมการเรียน การสอนต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สต็อกเดล (Stockdale, 1995: 22) กล่าวว่า นิทานเป็นแหล่งรวมความรู้และความบันเทิงเข้าด้วยกัน สามารถนำมาใช้สอนภาษาได้เป็นอย่างดีทุกทักษะ ทั้งด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน เพียงแต่ครูค้นหานิทานที่เกี่ยวข้องกับบทเรียน มาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนให้ได้เท่านั้น กล่าวได้ว่า การสอนพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมการเล่า นิทานในครั้งนี้ สามารถพัฒนาการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนให้ดีขึ้นได้ ผลการเปรียบเทียบความสามารถ ด้านการพูดภาษาอังกฤษพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทาน มี คะแนนความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย

การจัดการเรียนการสอน โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทานนั้น เป็นการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนที่มี ประสิทธิภาพที่สุดสำหรับการเรียนรู้ให้กับเด็ก ไม่มีเด็กคนใดไม่ชอบนิทาน นิทานสามารถสร้าง จินตนาการ ความฝัน ความคิดและความเข้าใจและการรับรู้ของเด็กแต่ละคนแต่ละตัวจะสร้างจินตนาการให้ บรรเจิดในสมองของเด็ก นิทานเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นที่ต้องการของเด็กแม้ว่าเด็กจะได้เรียนรู้ความจริงจาก

วิทยาศาสตร์แล้ว การเล่านิทานมีหลายรูปแบบ โดยเน้นให้ความสุขและความสนุกสนานเป็นองค์ประกอบสำคัญ บีทตี (Beatty, 1994: 4-5) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของนิทานว่า นิทานนั้นทำให้ผู้เรียนรักการอ่านตระหนักถึงบทบาทของตนเองในขณะที่อ่าน และมีความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เพลโลวสกี (Pellowski, 1989: 1) ที่กล่าวว่า นิทานนั้นสร้างมาจากการเรียนแบบพฤติกรรม ความรู้สึก และประสบการณ์ในการเรียนรู้ภาษาอย่างมีประสิทธิภาพ แสดงให้เห็นถึงสิ่งต่างๆ ในโลกที่มีลักษณะแตกต่างกันออกไป ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสุขภาพจิตที่ดีและมีสมาธิในการเรียนช่วยให้เกิดจินตนาการสร้างสรรค์เชื่อมโยงไปยังความคิดใหม่ๆ และสร้างวิสัยทัศน์ให้ผู้เรียนได้อย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ ดี วาส (De vas, 1991: 6) ยังได้กล่าวว่า นิทานเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีกิจกรรมหนึ่งสำหรับผู้เรียน รวมทั้งยังมีส่วนสำคัญในการสอนเรื่อง โครงสร้าง ไวยากรณ์และคำศัพท์ จัดกิจกรรมได้ง่ายและเหมาะสมกับทุกโอกาสและ สถานการณ์ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้จากนิทาน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ สตอกเดล (Stockdale, 1994: 4- 5) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่าการนำนิทานมาใช้ในการเรียนภาษาที่สองช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติ เช่นเดียวกับการเรียนภาษาแม่พร้อมทั้งยังช่วยตอบสนองวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้นในต่างประเทศจึงมีการนำนิทานมาสอนภาษาที่สองกันอย่างแพร่หลายและได้ผลดีเช่น การสอนภาษาอังกฤษในประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น นอกจากนี้ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมการเล่านิทาน มีขั้นตอนในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ โดยประยุกต์ชั้นการสอนโดยใช้นิทานของปีเตอร์เซน (Pedersen, 1995: 62-63) ซึ่งได้แบ่งขั้นตอนออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการเล่านิทาน (Pre-storytelling) ขั้นนี้เป็นขั้นเตรียมความพร้อมของผู้เรียนสำหรับการฟังนิทาน ซึ่งผู้สอนทำได้หลายวิธี เช่นการกระตุ้นให้นักเรียนสนใจที่จะฟังนิทาน โดยการให้นักเรียนดูรูปภาพแล้วให้ทายเกี่ยวกับนิทานหรือทายเรื่องราวเกี่ยวกับนิทานจากชื่อเรื่อง ขั้นการเล่านิทาน (While-storytelling) ขั้นนี้ผู้สอนเล่านิทานให้จบ หรือทำกิจกรรมย่อยระหว่างการเล่า และขั้นหลังการเล่านิทาน (Post-storytelling) ขั้นนี้มุ่งเน้นการตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียนเกี่ยวกับเรื่องที่ได้ฟังและการประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้จากการฟังการเล่านิทาน ซึ่งขั้นตอนในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทานนี้สามารถพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษได้อย่างเป็นระบบ

2. จากผลการวิจัยการสอนพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทาน พบว่า นักเรียนมีความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบอสมา (Bosma, 1981) ที่ได้ศึกษาผลการนำนิทานมาใช้ประกอบการสอนโดยทำการวิจัยเชิงทดลอง การนำนิทานมาใช้เพื่อการสอนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 99 คน มลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มการทดลองมีความก้าวหน้าในการอ่านโดยคะแนนก่อนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.50 สำหรับผลของการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมปอง หลอมประโคน (2544) ที่ได้ศึกษาการใช้กิจกรรมการเล่านิทานเพื่อส่งเสริมทักษะการฟัง-พูดภาษาอังกฤษ และความคงทนในการเรียนรู้คำศัพท์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการฟัง-พูดก่อนการเรียนและหลังการเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมการเล่านิทานเพื่อส่งเสริมทักษะฟัง-พูดภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ ด้านการฟัง-พูด ภาษาอังกฤษ

ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียน โดยใช้กิจกรรมโดยใช้เล่านิทานเพื่อส่งเสริมทักษะฟัง-พูด ภาษาอังกฤษสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ แสงจันทร์ ปัญติ (2550) ยังได้ศึกษา กิจกรรมการเล่านิทานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟัง พูด ภาษาอังกฤษและจริยธรรมของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความสามารถทางด้านการฟังพูดภาษาอังกฤษ ก่อน และหลังการเรียนโดยใช้กิจกรรมการเล่านิทาน ผลการศึกษาพบว่าผลสัมฤทธิ์ด้านการฟัง-พูดภาษาอังกฤษของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนโดยการใช้กิจกรรมการเล่านิทานเพื่อส่งเสริมความสามารถมางด้าน การฟัง-พูดเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงสมร ศรีใสคำ (2552) ที่ได้ศึกษาผลของกิจกรรมการเล่า นิทานพื้นบ้านที่มีต่อพัฒนาการทางภาษาด้านการพูดของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย ราชภัฏมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่าดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดกิจกรรมการเล่านิทานพื้นบ้านที่มีต่อ พัฒนาการทางภาษาด้านการพูด ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีค่าเท่ากับ 0.76 โดยสรุป ผลของกิจกรรมการ เล่านิทานพื้นบ้านที่มีต่อพัฒนาการทางภาษาด้านการพูดของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามนักเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นมีประสิทธิภาพเหมาะสมสำหรับใช้ส่งเสริมพัฒนา ทักษะทางภาษาด้านการพูดและเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมสู่การพัฒนาทักษะทางภาษาด้านต่างๆ อีก ต่อไป

3. ในการศึกษาเจตคติของนักเรียนต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทาน พบว่า เจตคติของนักเรียนต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทาน อยู่ในระดับ ดี เหตุที่เป็นเช่นนี้ เพราะบรรยากาศการเรียนการสอน โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทานนั้น สนุกสนานและไม่เครียด ขั้นตอนการ สอนพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทานทำให้เกิดการสื่อสารและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน นักเรียนจากการร่วมกันทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม นักเรียนเป็นผู้วางแผนการเรียนของตนเอง เป็นผู้ตรวจสอบ และ ประเมินผลความก้าวหน้าของตนเอง เป็นสมาชิกของกลุ่มเรียนรู้โดยมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ช่วยเหลือทางด้าน การเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และยังสามารถเกิดการเรียนรู้ขึ้นได้จากทุกคน ซึ่งช่วยให้เกิดการเรียนรู้ภาษาและช่วย พัฒนาความสามารถในการพูดของนักเรียน อีกทั้ง นิทานนั้นทำให้ผู้เรียนรักการอ่าน มีความคิดสร้างสรรค์ ช่วย ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติเช่นเดียวกับการเรียนภาษาแม่ ช่วยตอบสนองวิธีการเรียนรู้ของ ผู้เรียน ดังที่ ออสแคมป์ (Oskamp, 1991: 1-6) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดหรือความพร้อม ทางด้านจิตใจของบุคคลที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้า ในลักษณะของการเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ชอบไม่ชอบ อย่างมี จุดประสงค์ ซึ่งเจตคติสามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยการเรียนรู้จากประสบการณ์และมีเหตุผลการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมพร้อมกับแสดงออกทางพฤติกรรม นอกจากนี้ ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ (2543: 54) ได้กล่าว ว่า เจตคติเป็นความรู้สึก เชื่อ ศรัทธาต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จนเกิดความพร้อมที่จะแสดงการกระทำออกมา ซึ่ง อาจจะเป็นไปในทางดีหรือไม่ดีก็ได้ เช่นเดียวกับ คัชรินทร์ มawangค์ (2541: 7) ได้เสนอว่าหมายของเจตคติ ตามแนวคิดของ กิลฟอร์ด (Guilford) ว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึก อารมณ์ของบุคคลที่มีระดับแตกต่างกัน ทำให้บุคคลแสดงการตอบสนองต่อวัตถุ สถานการณ์ หรือเรื่องราวในลักษณะชอบหรือไม่ชอบแตกต่างกัน โดย มีลักษณะเป็นทิศทางอย่างต่อเนื่องและสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามประสบการณ์ที่มีต่อสิ่งนั้นถึงแม้ว่าเจตคติ

เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ แต่ช่วงเวลาดำเนินการทิศทางและความเข้มข้นมากพอที่จะกำหนดเป็นลักษณะเฉพาะของบุคคล

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยพบว่า การพัฒนาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมการเล่นิทาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทำให้นักเรียนมีความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษ และมีเจตคติต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมการเล่นิทาน อยู่ในระดับดี ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะในการพัฒนาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมการเล่นิทาน ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า การพัฒนาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมการเล่นิทาน ทำให้นักเรียนมีความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษเพิ่มสูงขึ้น และมีเจตคติต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมการเล่นิทาน อยู่ในระดับดี และเพื่อให้กิจกรรมการสอนพูด โดยใช้กิจกรรมการเล่นิทานมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะดังนี้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า การสอนพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมการเล่นิทานทำให้มีความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษได้ดีขึ้น ดังนั้น การสอนพูดภาษาอังกฤษ ครูควรใช้กิจกรรมการเล่นิทาน เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถพูดภาษาอังกฤษได้เข้าใจมากยิ่งขึ้น

1.2 จากการวิจัยพบว่า ความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมการเล่นิทานช่วยให้นักเรียนมีความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษที่ดีขึ้น เนื่องจากนิทานเป็นแหล่งรวมความรู้และความบันเทิงเข้าด้วยกัน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติ และยังช่วยตอบสนองวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้นครูจึงควรเลือกนิทานที่มีความเหมาะสมสำหรับใช้ส่งเสริมพัฒนาทักษะทางภาษาด้านการพูดและเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมสู่การพัฒนาทักษะทางภาษาด้านต่างๆ อีกต่อไป

1.3 การที่เจตคติต่อการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมการเล่นิทาน อยู่ในระดับ ดี เนื่องจากนักเรียนได้เรียนพูดภาษาอังกฤษจากเนื้อเรื่องนิทานที่หลากหลาย ทำให้นักเรียนเรียนอย่างสนุกสนาน เกิดความสนใจในการเรียนภาษาอังกฤษ และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ดังนั้นครูควรศึกษา เลือกเนื้อหาที่น่าสนใจ และนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ จะช่วยให้นักเรียนชอบเรียนภาษาอังกฤษมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ทำวิจัยเกี่ยวกับการใช้กิจกรรมการเล่นิทาน ในการพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษต่อไปและผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

2.1 ควรศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมการเล่นิทาน ในระดับชั้นอื่นๆ เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่กว้างขวางขึ้น

2.2 ควรมีการพัฒนาารูปแบบของการใช้กิจกรรมการเล่นิทาน โดยแบ่งระดับของภาระงานให้มีความยากง่ายแตกต่างกันตามความเหมาะสมกับระดับชั้นของนักเรียนที่ตนเองสอน

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2544). **คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้**
ภาษาต่างประเทศ. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.**
กรุงเทพฯ: ศุภสภา.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2541). การเล่านิทาน. วารสารการศึกษาปฐมวัย, 18(4), 10-9.
- คัชรินทร์ มหาวงศ์. (2541). การสร้างแบบวัดเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ที่วิเคราะห์ได้วิธีพาเยิล
เครดิตโมเดลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดและประเมินผล มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ดวงสมร ศรีไธคำ. (2552). ผลของกิจกรรมการเล่านิทานที่บ้านที่มีต่อการพัฒนาการทางภาษา
ด้านการพูดของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏ
มหาสารคาม. การศึกษาค้นคว้าแบบอิสระ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขา
หลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นลินี สนิทชน. (2557). **การพัฒนาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้**
กิจกรรมเพื่อการสื่อสาร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ประยงค์ กลิ่นฤทธิ์. (2556). **การสอนภาษาอังกฤษ. คู่มือการสอนภาษาอังกฤษในบริบท**
ภาษาต่างประเทศ. กรุงเทพฯ: ส่งเสริมวิชาการ.
- แม่นมาส ขวลิต. (2548). **หนังสือเด็ก.** กรุงเทพฯ: สมาคมห้องสมุดประเทศไทย.
- รจนา พรหมแสนปิง. (2551). **การพัฒนาความสามารถด้านการฟัง-พูดภาษาอังกฤษของนักเรียน**
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กิจกรรมข้อมูลที่ขาดหายไป. วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- โรงเรียนค่านางดุ่มโนนสวรรค์. (2557). **สรุปผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนค่านาง**
ดุ่มโนนสวรรค์ ประจำปีการศึกษา 2557 ช่วงชั้นที่ 2. ร้อยเอ็ด:
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2543). **การวัดด้านจิตพิสัย.** กรุงเทพฯ: สุริยสาส์น
- สมปอง หลอมประโคน. (2544). **การใช้กิจกรรมการเล่านิทานเพื่อส่งเสริมทักษะการฟัง-พูด**
ภาษาอังกฤษและความคงทนในการเรียนรู้คำศัพท์ของนักเรียนประถมศึกษา
ปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุมิตรา อังวัฒนกุล. (2540). **วิธีการสอนภาษาอังกฤษในภาษาต่างประเทศ.** กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานประชาสัมพันธ์ต่างประเทศ. (2554). **ประเทศไทยกับอาเซียน.** กรุงเทพฯ: สำนัก
นายกรัฐมนตรี.

แสงจันทร์ ปัญติ. (2550). **การใช้กิจกรรมการเล่านิทานเพื่อส่งเสริมการฟังพูดภาษาอังกฤษและ
จริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Beaty, J. J. (1994). **Picture Book Storytelling: Literature Activities for Young
Children**. Forth worth: Harcourt Brace College.

Bosma, B. (1986). An Experimental study to dertermineal the feasibility of using
literature to teach select critical reading skills to six grades.
Dessertation Abatracts International, 42(12): 2528-A.

De vas, G. (1991). **Storytelling for Adults**. Colorado: Libraries.

Hedge, T. (2007). **Teaching and learning in the language classroom**. 9th ed.
New York: Oxford University.

Oskamp, S. (1991). **Attitude and opinion**. 2nd ed. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Pedersen, M. (1995). Storytelling and the art of teaching. **English Teaching Forum**,

Pellowski, A. (1987). **The family story- telling handbook**. Oxford: Oxford University.

Shumin, K. (1997). Factors to consider: Developing adult EFL student's speaking
abilities. **English teaching forum**. 35(3), 8-13.

Stockdale, J. (1995). Storytelling. **Teaching English Forum**, 33(1), 22.

Tsu, A. B. M. (1985). Analizing input and interaction in second language. Classroom.
RELJ Jorrnal, 16(1). 8-32.

Wright, A. (1995). **Storytelling with children**. Oxford: Oxford University.

Wu, Kam – yin. (1991). **Classroom interaction and teacher question visited**.
Unpublished Manuscript, Department of curriculum studies, University
Of Hong.

Ur, P. (1986). **Teaching listening comprehension**. Cambridge: Cambridge University.

การศึกษาผู้หญิงในบทละครเรื่องระเด่นลันได

The Study of Two Female Characters in 'Raden Landai'

พรชนก ขาดิขานี

สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

บทคัดย่อ

การศึกษาผู้หญิงในบทละครเรื่องระเด่นลันไดมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาผู้หญิงในบทละครเรื่องระเด่นลันได และเพื่อศึกษามุมมองของตัวละครอื่นและผู้แต่งที่มีต่อผู้หญิงในบทละครเรื่องระเด่นลันได ผลการศึกษาพบว่าผู้หญิงในบทละครเรื่องระเด่นลันไดซึ่งได้แก่ นางประแดะและนางกระแอ เป็นตัวละครหญิงที่ไม่เป็นไปตามขนบการสร้างตัวละครหญิงในวรรณคดีไทย ส่วนมุมมองของตัวละครอื่นและผู้แต่งที่มีต่อผู้หญิงในบทละครเรื่องนี้มี 4 ประการ ได้แก่ ผู้หญิงอยู่ในอำนาจของผู้ชาย ผู้หญิงเป็นทรัพย์สินของผู้ชาย ผู้หญิงเป็นศักดิ์ศรีของผู้ชาย และผู้หญิงเป็นเครื่องระบายอารมณ์ของผู้ชาย สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้หญิงด้อยค่า ดังนั้นผู้หญิงจึงต้องแสวงหาอิสรภาพและค่าให้แก่ตนเองซึ่งในเรื่องนี้ ผู้หญิงแสดงออกด้วยการเลือกคนรักตามใจตนเองได้ อีกทั้งบทละครเรื่องระเด่นลันไดยังเป็นเครื่องมือของผู้แต่งเพื่อนำเสนอปัญหาสังคม ซึ่งได้แก่ ปัญหาความไม่เสมอภาคระหว่างชายหญิง ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาผู้ชายเจ้าชู้ และปัญหาภรรยานอกใจสามี โดยผ่านตัวละครชนกลุ่มน้อยเพื่อไม่ให้กระทบความรู้สึกผู้อ่านที่เป็นคนไทย ซึ่งถือเป็นความชาญฉลาดของผู้แต่งที่สามารถส่งสารโดยไม่ถูกผู้อ่านในสังคมต่อต้าน

คำสำคัญ: ผู้หญิง บทละครเรื่องระเด่นลันได นางประแดะ

Abstract

This article aims to analyze Pradae and Gra-ae, female characters in the drama 'Raden Landai', and to investigate men's attitudes (including the author's) towards women. The results of this study show that the characters Pradae and Gra-ae are different from those of most women in classical Thai literature, who typically possess perfect beauty and other idealized qualities. Without these, the two female characters are imperfect but realistic and lively. The male characters (and the author) express four opinions towards women in the narrative: women are supposed to be under men's control; women are men's property; women reflect and influence men's honor; and women are sex objects to men. Interestingly, Pradae and Gra-ae can exercise their will in choosing their lovers and thus are to a certain extent symbols of women's attempts to liberate themselves. As 'Raden Landai' was written in the era of King Rama III, the play also draws attention to social problems experienced during those times, especially gender inequality, domestic violence, polygamy and infidelity. It should be noted that the author specifically presents these issues through

the lives of Thai minorities and the researcher finds that this choice shows his understanding of Thai society. It is impossible for Thais to admit that they face these issues in everyday life and had he presented these controversial problems through other types of characters, the majority of Thai readers would have found this story offensive.

Keywords: Women, Raden Landai, Pradae

บทนำ

บทละครเรื่องระเด่นลันไดเป็นผลงานของพระมหามนตรี (ทรัพย์) กวีในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีที่มาจากเรื่องจริงในสังคมดั่งที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงอธิบายไว้ในคำนำของบทละครเรื่องนี้ไว้ว่า “เรื่องระเด่นลันไดเป็นหนังสือที่แต่งขึ้นในรัชกาลที่ 3 เล่ากันมาว่าครั้งนั้นมีแขกคนหนึ่งชื่อลันได ทำนองจะเป็นพวกฮินดูชาวอินเดียชดเชพเนจรเข้ามาอาศัยอยู่ใกล้โบสถ์พราหมณ์ในกรุงเทพฯ เพื่อยวสีขอทานเลี้ยงชีพเป็นนิจ . . . ในครั้งนั้นมีแขกประดู่ ทำนองที่จะเป็นชาวอินเดียเหมือนกัน . . . มีภรรยาเป็นแขกหญิงมลายู ชื่อประแดะ อยู่มาแขกลันไดกับแขกประดู่เกิดวิวาทกันด้วยเรื่องแย่งหญิงมลายูนั้น คนทั้งหลายเห็นเป็นเรื่องขบขันก็โจษจันกันแพร่หลาย พระมหามนตรี (ทรัพย์) ทราบเรื่องจึงคิดแต่งเป็นบทละครขึ้น” (บทละครเรื่องระเด่นลันได, 2545, น. 157 – 158) แต่นอกจากบทละครเรื่องระเด่นลันไดจะเป็นบทละครที่แต่งจากเรื่องจริงที่เกิดขึ้นในสังคมแล้ว ในหนังสือเรื่อง *ระเด่นลันได วรรณกรรมอำพราง* ของ โชชิตา มณีใส (2544, น. 34 - 37) ได้กล่าวถึงภูมิหลังของบทละครเรื่องระเด่นลันได โดยสรุปความได้ว่า บทละครเรื่องนี้ต้องการวิพากษ์วิจารณ์สังคมเพราะก่อนหน้าที่พระมหามนตรี (ทรัพย์) จะประพันธ์บทละครเรื่องนี้ ท่านได้แต่งเรื่อง เพลงยาวว่าพระยามหาเทพ (ทองปาน) ขึ้น ซึ่งพระยามหาเทพ (ทองปาน) เป็นบุคคลที่ทำพฤติกรรมไม่สมควรหลายประการ เช่น จัดผ้าป่าแข่งกับสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอกรมหมื่นอัปสรสุตาเทพ เป็นต้น อีกทั้งยังเกิดเหตุการณ์ที่เจ้าจอมอ้อม เจ้าจอมในรัชกาลที่ 3 บุตรีพระยามหาเทพ (ทองปาน) ได้ลักลอบเป็นชู้กับพระสุริยภักดี บุตรของสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาพิชัยญาติในครั้งนั้นรัชกาลที่ 3 มีพระกรุณาจะยกโทษให้แก่สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาพิชัยญาติยินยอมที่จะให้ลงโทษบุตรของตนตามพระราชอาญาเพื่อรักษาความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าบทละครเรื่องระเด่นลันไดเป็นบทละครที่ต้องการเสียดสีวิพากษ์วิจารณ์สังคมโดยทำให้เป็นเรื่องขำขัน

นอกจากนี้บทละครเรื่องระเด่นลันไดยังจัดว่าเป็นวรรณกรรมพาโรดี โดยพจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมอังกฤษ – ไทย ได้กล่าวว่า parody วรรณกรรมล้อ งานเขียนที่เลียนคำพูด ลีลา ทศนคติ น้ำเสียง และความคิดของนักเขียนคนใดคนหนึ่ง โดยทำให้กลายเป็นเรื่องตลกขบขัน นำหัวเราะ ด้วยการนำลักษณะบางประการมาเน้นให้เกินความเป็นจริง . . . และจุดประสงค์ก็อาจจะเป็นได้ทั้งเพื่อท้วงติงหรือเพื่อเยาะเย้ยถากถาง . . . ตัวอย่างวรรณกรรมล้อของไทยคือ พระราชนิพนธ์บทละครเรื่อง วงศ์เทเวราช . . . และอีกตัวอย่างหนึ่งคือบทละครเรื่อง ระเด่นลันได ซึ่งพระมหามนตรี (ทรัพย์) แต่งล้อบทละครเรื่อง อิเหนา พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (ราชบัณฑิต, 2545, น.316 – 317) ดังนั้นนอกจากบทละครเรื่อง

ระเด่นลันไดจะมีที่มาจากรื่องจริงในสังคมแล้ว บทละครเรื่องนี้ยังเป็นบทละครล้อเลียนที่ล้อเลียนวรรณกรรมเด่นในสมัยนั้นและเสียดสีเหตุการณ์อื้อฉาวในสังคมได้อย่างแนบเนียนไปพร้อมๆ กันซึ่งแสดงให้เห็นถึงอัจฉริยภาพของผู้แต่งอย่างยิ่งเนื้อหาของเรื่องนี้กล่าวถึงระเด่นลันได แขนงสีซอขอทาน ได้สีซอและขอทานผ่านหน้าบ้านนางประแดะ ภรรยาของท้าวประดู่ แขนงเลี้ยงวัว เมื่อระเด่นลันไดเห็นนางประแดะก็เข้าเกี้ยวพาราสี ส่วนนางประแดะเมื่อเห็นระเด่นลันไดก็ตั้งใจจึงให้ข่าวสารกับปลาแห่งกระเด่นลันได เมื่อท้าวประดู่กลับมาบ้านหลังจากเลี้ยงวัวแล้วเห็นว่าอาหารหายไปก็ถามนางประแดะ และเมื่อรู้ว่านางประแดะเอาอาหารไปให้ชายอื่น ท้าวประดู่ก็โมโหหึงนางประแดะจนไล่นางประแดะออกจากบ้าน ส่วนระเด่นลันไดยังเข้าใจว่านางประแดะอยู่บ้านก็คิดจะลอบเข้าไปหา ทว่ากลับพบแต่ท้าวประดู่และท้าวประดู่ก็ว่าระเด่นลันไดเป็นขโมย ระเด่นลันไดจึงรีบหนีออกมาและพบนางประแดะระหว่างทางระเด่นลันไดจึงพานางประแดะไปยังที่พักของตน และในระหว่างนั้นนางกระแอหญิงชาวทวายขายขนมซักรักเก่าของระเด่นลันได ได้มาหาระเด่นลันไดที่บ้านก็พบระเด่นลันไดอยู่กับหญิงอื่นจึงทะเลาะกันเพราะความ หึงหวง เมื่อพิจารณาบทละครเรื่องระเด่นลันไดนอกเหนือจากประเด็นการเสียดสีหรือล้อเลียนอีกด้านหนึ่งที่น่าสนใจคือ การศึกษาผู้หญิงผ่านตัวละครหญิงในบทละครเรื่องนี้ เพราะตัวละครหญิงเป็นตัวละครเด่นในเรื่องนี้ อีกทั้งตัวละครที่ปรากฏในเรื่องนี้แตกต่างจากบทละครเรื่องอื่น เพราะมีความ “ไม่เป็นขนบ” อย่างชัดเจน ทั้งฐานะ รูปร่าง และสมบัติ ส่วนหนึ่งเพราะเรื่องนี้สร้างจากเรื่องจริงและเป็นเรื่องล้อเลียนวรรณกรรมขนบอีกทั้งบทละครเรื่องนี้ยังเป็นผลงานของกวีชาย คือ พระมหามนตรี (ทรัพย์) ดังนั้นการนำเสนอตัวละครผู้หญิงในเรื่องนี้จึงเป็นการนำเสนอภาพผ่านความคิดของผู้ชายด้วย ดังนั้นการศึกษาผู้หญิงผ่านตัวละครเรื่องนี้จะทำให้เห็นภาพของผู้หญิงที่ไม่ใช่ผู้หญิงในวรรณคดีทั่วไปและทำให้เห็นถึงมุมมองของผู้ชายที่มีต่อผู้หญิงด้วย

การศึกษาเรื่อง “การศึกษาผู้หญิงในบทละครเรื่องระเด่นลันได” ได้มุ่งศึกษาผู้หญิงที่ปรากฏในบทละครเรื่องระเด่นลันได ดังนั้นเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจึงได้แก่ ระเด่นลันไดวรรณกรรมอำพราง ของ โชชิตา มณีใส (2544) โดยกล่าวถึงภูมิหลังของบทละครเรื่องระเด่นลันได และกลวิธีการแต่งเรื่องระเด่นลันได อีกทั้งเรื่องรัก ทุกข์ สุข โศก ในงานวรรณกรรมไทย: ภาพสะท้อนสังคม จากอดีตสู่ปัจจุบัน ของ อิงอร สุพันธ์ วณิช (2551) ได้ศึกษาเรื่อง ระเด่นลันได: ภาพสะท้อนสังคมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เป็นต้น ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าการศึกษาเรื่อง “การศึกษาผู้หญิงในบทละครเรื่องระเด่นลันได” ยังไม่มีผู้ใดได้ศึกษา ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้จะทำให้เข้าใจบทละครเรื่องระเด่นลันไดได้มากขึ้นด้วย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาผู้หญิงในบทละครเรื่องระเด่นลันได
2. เพื่อศึกษามุมมองของตัวละครอื่นและผู้แต่งที่มีต่อผู้หญิงในบทละครเรื่องระเด่นลันได

สมมติฐาน

1. บทละครเรื่องระเด่นลันไดได้นำเสนอภาพของตัวละครหญิงในเรื่องนี้ว่าเป็นผู้หญิงที่ไม่สอดคล้องตามขนบการสร้างผู้หญิงในวรรณคดีไทย คือ ไม่สมบูรณ์แบบทั้งรูปสมบัติ ทรัพย์สมบัติ และปัญญาสมบัติ และทำให้เห็นภาพของผู้หญิงจริงในสังคมที่ไม่สมบูรณ์แบบเหมือนนางในวรรณคดี

2. มุมมองของตัวละครอื่นและผู้แต่งที่มีต่อผู้หญิงในบทละครเรื่องระเด่นลันได ได้แก่ ผู้หญิงอยู่ใต้อำนาจผู้ชาย ผู้หญิงเป็นทรัพย์สินของผู้ชาย ผู้หญิงเป็นศักดิ์ศรีของผู้ชาย และผู้หญิงเป็นเครื่องระบายอารมณ์ของผู้ชาย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงภาพของผู้หญิงในบทละครเรื่องระเด่นลันได
2. ทำให้ทราบถึงมุมมองของตัวละครอื่นและผู้แต่งที่มีต่อผู้หญิงในบทละครเรื่องระเด่นลันได
3. ทำให้ตระหนักถึงสถานภาพของสตรีที่ปรากฏในสังคมไทยเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาต่อไป

ผลการศึกษา

1. ผู้หญิงในบทละครเรื่องระเด่นลันได

การสร้างตัวละครในบทละครไทยมักจะเป็นการสร้างตามขนบหรือแบบฉบับในหนังสือเรื่อง *จารัตินิยมทางวรรณกรรมไทย* ของ เอมอร์ ชิตตะโสภณ (2539, น. 42) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของตัวละครเอกผู้หญิงไว้ว่า “ในขณะที่ฝ่ายหญิงมักจะเป็นกุลสตรีไทย อันประกอบด้วยความเรียบร้อยอ่อนหวาน เก่งการบ้านการเรือน (เย็บปักถักร้อย เก่งทางจัดดอกไม้ ทำอาหาร ฯลฯ) ซื่อสัตย์ (เฉพาะอย่างยิ่งต่อสามี) อ่อนน้อมถ่อมตน อยู่ในโอวาท ส่วนในรูปสมบัติ เอมอร์ ชิตตะโสภณ (2539, น. 45) ก็ได้กล่าวไว้ว่า “ความสวยงามเป็นลักษณะเด่นของตัวเอกทั้งฝ่ายชายและหญิง และยังเป็นเครื่องแสดงถึงการแบ่งแยกถึงความแตกต่างของชนชั้นทางสังคมในขณะเดียวกัน กล่าวคือ ความเป็น “ผู้ดี” หรือ “ชนชั้นสูง” จะอยู่ที่ความแบบบางและผิวพรรณสะอาด สะอ้าน” ส่วนทรัพย์สินสมบัติ เอมอร์ ชิตตะโสภณ (2539, น. 47) ก็ได้กล่าวอีกว่า “ทรัพย์สินสมบัติจัดเป็นของแถมสำหรับเรื่องแบบฉบับของตัวเอก กล่าวคือ ตัวเอกทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงมักเป็นบุคคลชั้นสูง เช่น โอรส หรือ ธิดา ของกษัตริย์ มิฉะนั้นก็เป็นขุนนางชั้นสูง หรือ เศรษฐีคหบดี”

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่าตัวละครเอกต้องเพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติ รูปสมบัติ และทรัพย์สินสมบัติเพราะสิ่งเหล่านี้ถือเป็น จารัต ใน การสร้างตัวละครในวรรณคดีไทยซึ่งรวมไปถึงบทละครไทยด้วย ทว่าเมื่อพิจารณาตัวละครเอกฝ่ายหญิงในบทละครเรื่องระเด่นลันไดแล้วจะเห็นได้ว่า นางประเดะ และนางกระแฉ้วนเป็นตัวละครที่ “ไม่สมบูรณ์แบบ” ดังนี้

1.1 คุณสมบัติ

คุณสมบัติสำคัญของตัวละครฝ่ายหญิงที่จะต้องมียกคือ ซื่อสัตย์รักดีต่อสามี เช่น นางสีดาก็ดีต่อพระรามแม้ทศกัณฐ์จะเพียรเกี่ยวพาราสีนางสีดาเพียงใด นางก็ตัดรอนอย่างไม่วายและยังคงซื่อสัตย์ต่อพระรามด้วยจิตใจที่มั่นคง

กูคือมารดาสุรารักษ์

ไตรจักรประณตบทศรี

มิใช่หญิงร้ายอัปรีช

จะยินดีด้วยไ้อัธราณ

มาตรแม่นถึงตายจะไวยศ

ให้ปรากฏไปทั่วทิศ

(พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช, 2554, น. 131)

ทว่าเมื่อพิจารณานางประแตแล้วจะเห็นได้ว่านางมีใจโลเลได้เมื่อเห็นชายอื่นที่นางคิดว่างามกว่าสามีของตน

พอเหลือบเห็นระเด่นลันได อรไทผินผันหันข้าง
 หม้อยหม้ายชายนตรดูพลาง ชะน้อยญูปร่างราวกับกลิ้ง
 งามกว่าภัสตาสามี ทั้งเมืองตานีไม่มีถึง
 เกิดกำหนดกลัดกลุ้มมูม นางตะลึงแลดูพระภูมิ

(บทละครเรื่องละعنลันได, 2545, น. 165 – 166)

ความรู้สึกที่นางประแตมีใจโลเลหรือสนใจชายอื่นเพราะมีรูปโฉมงดงามกว่าถือเป็นเรื่องธรรมดาของมนุษย์สามัญที่เมื่อเห็นสิ่งสวยงามก็ย่อมมีใจโอนอ่อนคล้อยไป ลักษณะนี้เป็นสิ่งที่ทำให้เห็นว่านางประแตเป็นตัวละครที่สมจริงมากกว่านางในวรรณคดีที่สร้างขึ้นตามขนบและเป็นนางในอุดมคติ

นอกจากนี้นางกระแอยังแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่อความเป็นกุลสตรี คือ การแสดงความหึงหวงแย่งผู้ชาย ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่ไม่เหมาะสมกับกุลสตรีอย่างยิ่ง

ชีชะเจ้าระเด่นฟ้างเห็นฤทธิ์ แต่ผ้าถุงยังไม่มัดจะปิดกัน
 จองทองสองเมียจะเสียคน คิดว่ายากจนเฝ้าปรนปรือ

...

เมื่อนั้น นางทวยยังพิโรธโกรธซึ่ง
 ยืนกระที่บนอกชานอยู่ตึงตึง หวงหึงด่าว่าทำทาย

(บทละครเรื่องละعنลันได, 2545, น. 200 – 202)

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นกิริยาที่ไม่เป็นกุลสตรีของนางกระแออย่างชัดเจน ทั้งการใช้ผรุสวาจา “ชีชะเจ้าระเด่นฟ้างเห็นฤทธิ์” หรือกิริยาหยาบคาย “ยืนกระที่บนอกชานอยู่ตึงตึง” เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ถือเป็นกิริยาที่ไม่งามและขัดต่อขนบการสร้างนางในวรรณคดีไทยที่ต้องเพียบพร้อมด้วยกิริยามารยาทอย่างชัดเจน

1.2 รูปสมบัติ

นางเอกในวรรณคดีไทยต้องมีรูปโฉมที่งดงามตามขนบ เช่น ดวงตาต้องงามเหมือนดาวดวง หน้าต้องงามเหมือนดวงจันทร์วันเพ็ญ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ถือเป็นความงามในอุดมคติและเป็นขนบในการชมโฉมนางเพื่อให้เกิดจินตภาพความงามที่ไร้ที่ติ ดังเช่นนางพินทุมาตีในเรื่องสมุทรโฆษคำฉันท์ ดังนี้

เกศารัวยระหวะทระหวาย	ประเหลหางมยุรทอง
ไรเศพพรายรัศมีรอง	คือโรมัษฏกามา
พักตรากฤติอันบริสุท -	ธิพบุและโสภา
ดุจจันทร์โสฬสกลา	และเนน่งนนวนลองค์
กรรมาคือกลีบกลมโลก -	มलगามแก่งผจง
ทรงกายจนกมลชลยรรยง	มณิพรายพิรากรม
นาสาละยงคือขอก้านวน	กลควรคือขอกาม
แก้มปรางประโลมรস্যายม	คนใดตองก็ติดใจ
คิ้วค้อมคือกงกลุทัณ -	ทออันก่งและแก่งเกลลา
พระเนตรพรายพิมลเพรา	และพพริ้งยั้งตายอง

เมื่อเลงและดูณยุค
ลิมแลดูนาภินพโรม

ลิมพริบและพิศโฉม
และโรมราชี

(กรมศิลปากร, 2545, น. 170 – 171)

จากบทประพันธ์ข้างต้นจะเห็นได้ว่าการชมโฉมนางพินทุมิจะใช้สิ่งที่มาเปรียบเพื่อให้เห็นความงามแต่ละส่วนของนางตามขนบทั้งสิ้น ทั้งการเปรียบพมเหมือนหางนกยูง ใบหน้าเหมือนดวงจันทร์ ใบหูเหมือนกลีบบัว จมูกเหมือนขอพระกามเทพ คิ้วเหมือนคันศร ดวงตาเหมือนตาวาง เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ทำให้เห็นว่านางงามมากและยั่วยวนให้เกิดความพิศวาส และเป็นความงามในอุดมคติอย่างยิ่ง แต่เมื่อกลับมาพิจารณานางประแดะพบว่าการชมโฉมของนางนั้นขัดกับขนบในการชมโฉมนางเอกในวรรณคดีไทยอย่างสิ้นเชิง

สูงระหงทรงเพริยวเรียวรู
พิศแต่หัวตลอดเท้าขาวแต่ตา
คิ้วง่เหมือนงเขาคิดฝ้าย
หูกลวงดวงพักตร์หักงอ
สองเต้าห้อยตุงตั้งถึงตะเคียว
เสวยสลายาจากพระโอษฐ์อม

งามละม้ายคล้ายอุฐะเหล่าป่า
ทั้งสองแก้มคล้ายดังลูกยอ
จมูกละม้ายคล้ายพริ้วรา
ลำคอโตตันสั้นกลม
โคนเหี่ยวแห้งรวบเหมือนบวบต้ม
มน่นาเชยนาชมนางเทวี

(บทละครเรื่องละعنลันไค, 2545, น. 166)

จากบทประพันธ์ข้างต้นจะเห็นได้ว่ารูปโฉมของนางประแดะนอกจากจะไม่มี ความงามแล้ว สิ่งที่น่ามาเปรียบส่วนต่างๆ เพื่อชมโฉมของนางนั้นไม่เป็นไปตามขนบในการชมโฉมเลยแม้แต่น้อย ทั้งภาพรวมของความงามที่กล่าวว่าเหมือนอุฐะเหล่าป่า ผิวพรรณดำซึ่งไม่แสดงถึงความงาม แก้มเหมือนลูกยอ คิ้วเหมือนเขาคิดฝ้าย จมูกเหมือนพริ้ว เต้านมเหมือนถึงตะเคียว ฯลฯ การกล่าวถึงรูปโฉมของนางประแดะทำให้เห็นว่านางเป็นนางเอกที่ไร้ซึ่งรูปสมบัติตามขนบอย่างสิ้นเชิง

1.3 ทรัพย์สมบัติ

ดังที่ได้กล่าวข้างต้น (อ้างถึงในหน้า 2) ว่านางในวรรณคดีจะพร้อมด้วยทรัพย์สมบัติเพราะนางในวรรณคดีส่วนใหญ่มักเป็นนางกษัตริย์หรือลูกสาวของคหบดี ทว่าในบทละครเรื่องละعنลันไคทั้งนางประแดะและนางกระแฉ้วนมีฐานะเป็น “ทาส” ซึ่งเป็นฐานะที่ต่ำที่สุดในสังคม

น้องก็ไร้ญาติวงศ์พงศา
โคตรพ่อโคตรแม่ก็ไม่มี

หมายพึ่งบาทาพระโฉมศรี
อยู่ถึงเมืองตานีเขาตีมา

(บทละครเรื่องละعنลันไค, 2545, น. 178)

จากบทประพันธ์ข้างต้นจะเห็นได้ว่านางประแดะเป็นแขกเมืองตานีหรือ ปัตตานี ซึ่งเป็นหัวเมืองทางใต้ ในหนังสือเรื่อง *ละعنลันไค วรรณกรรมอำพราง* ของ โชชิตา มณีใส (2544, น. 26 -27) ได้กล่าวอธิบายซึ่งสรุปความได้ว่าในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชได้กวาดต้อนเชลยศึกจากหัวเมืองปัตตานีและในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการกวาดต้อนเชลยศึกจากปัตตานีและจัดให้เชลยศึกกลุ่มใหม่รวมกับกลุ่มเก่าและอาศัยอยู่แถบเสาชิงช้า

ฉะนั้นนางประแตะจึงเป็นเชลยที่ถูกกวาดต้อนมาจากปัตตานีในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว และถูกท้าวประตู่ซื้อตัวไปเป็นภรรยา ส่วนนางกระแอกก็มีฐานะเป็นทาสเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากบทประพันธ์ว่า

มาจะกล่าวบทไป
เจ้าเงินโปรดปรานพานอุดม . . .
ตามตลาดเสาชิงข้าวอยู่เนื่องเนื่อง

ถึงนางกระแอกขายชายขนม
ลดเลี้ยวเที่ยวขายข้าวเหนียวเหลือง
ปลดเปลื้องเฟื้องไฟได้ทุกวัน
(บทละครเรื่องละعنดณันไค, 2545, น. 198 – 199)

บทประพันธ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่านางกระแอกเป็นทาส เพราะมี “เจ้าเงิน” เป็นเจ้าคุมค่าตัวของนางอยู่ แต่เจ้าเงินของนางใจดีจึงให้นางหาเลี้ยงชีพและหาเงินมาไถ่ตัวได้ “ปลดเปลื้องเฟื้องไฟได้ทุกวัน” อีกทั้งนางยังเป็นชาวต่างด้าว คือ ชาวทวาย ซึ่งทำให้ฐานะของนางด้อยลงไปอีก

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่าทั้งนางประแตะและนางกระแอกล้วนเป็นหญิงที่ไม่เพียงพร้อมในด้านทรัพย์สินสมบัติทั้งยังมีชาติกำเนิดต่ำต้อยที่สุดในสังคมเพราะเป็นทั้งทาสเชลยและเป็นชาวต่างด้าวอีกด้วย

จากคุณสมบัติ รูปสมบัติ และทรัพย์สินสมบัติของตัวละครหญิงในบทละครเรื่องละعنดณันไคที่กล่าวมาทั้งหมดแสดงให้เห็นว่าตัวละครหญิงในเรื่องนี้ คือ นางประแตะ และนางกระแอก ไม่มีสมบัติใดที่เป็นไปตามขนบการสร้างนางในวรรณคดีเลย ส่วนหนึ่งเพราะผู้แต่งต้องการล้อนางในเรื่องอิเหนา แต่ในขณะเดียวกันเรื่องนี้มีที่มาจากเรื่องจริงในสังคมที่กล่าวถึงนางประแตะ ดังนั้นการสร้างตัวละครที่ไม่เป็นไปตามขนบและอุดมคติของการสร้างนางในวรรณคดีไทยจึงมีความสมจริงและใกล้เคียงกับความจริงมากกว่าตัวละครในวรรณคดีขนบทั้งหลาย

2. มุมมองของตัวละครอื่นและผู้แต่งที่มีต่อผู้หญิงในบทละครเรื่องละعنดณันไค

มุมมอง คือ “กลวิธีการเล่าเรื่องตามฐานะของผู้เล่าเรื่องที่สัมพันธ์กับเรื่องเล่า กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นถูกนำมาเล่า โดยทัศนะของใคร มุมมองมีหลายแบบ และนำมาผสมกันได้” (ประคอง เจริญจิตรกรรม, 2555, น. 59) ซึ่งบทละครเรื่องละعنดณันไคนี้มีมุมมองแบบผู้เล่าเรื่องรู้แจ้งเห็นจริงทุกอย่าง คือ “ผู้แต่งเป็นผู้เล่าเรื่องอย่างอิสระรวมทั้งการเล่าความคิด ความรู้สึกของตัวละคร” (ประคอง เจริญจิตรกรรม, 2555, น. 59) ทั้งนี้บทละครเรื่องละعنดณันไคเป็นบทละครที่ผู้ชาย พระมหามนตรี (ทรัพย์) เป็นผู้ถ่ายทอด และตัวละครชายในเรื่อง ซึ่งได้แก่ ท้าวประตู่ และ ละعنดณันไค เป็นผู้คุมชะตาของผู้หญิงในเรื่อง เพราะตัวละครชายทั้งสองนี้มีบทบาทในการพลิกผันชีวิตของนางประแตะ นอกจากนั้นบทละครเรื่องนี้ได้ใช้มุมมองผู้เล่าเรื่องรู้แจ้งเห็นจริงทุกอย่าง ซึ่งหมายถึงผู้แต่งเป็นผู้รู้ทุกสิ่งและถ่ายทอดผ่านความคิดของตัวละคร ฉะนั้นการมองตัวละครหญิงผ่านสายตาของผู้แต่งและตัวละครชายจึงเป็นการทำความเข้าใจความคิดของผู้แต่งที่มีต่อผู้หญิงในเรื่องอีกด้วย และจากการศึกษามุมมองดังกล่าวที่มีต่อผู้หญิงในบทละครเรื่องนี้จึงได้แก่

1.1 ผู้หญิงอยู่ได้อ่านาผู้ชาย

โครงสร้างของสังคมไทยสมัยก่อนได้ยกย่องให้ชายเป็นใหญ่จนมีสำนวนที่กล่าวจนติดหูว่า “ผู้ชายคือเท้าข้างหน้า ผู้หญิงคือเท้าข้างหลัง” หรือ “ชายหาบ หญิงคอน” สำนวนทั้งสองสำนวนนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของผู้ชายอย่างยิ่งนอกจากนี้ สุพัตรา สุภาพ (2543, น. 68) ได้กล่าวถึงฐานะของชายหญิงใน

สังคมไทยไว้ใน *สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครัว ศาสนาประเพณี* ไว้ว่า “โดยทั่วไปชายจะได้รับการยกย่องเหนือกว่าหญิงทั้งในทางปฏิบัติและในทางกฎหมาย โดยเฉพาะก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองพ.ศ. 2475 ชายมีทั้งอำนาจและสถานภาพสูง หญิงจะมีสถานภาพด้อยกว่าชาย โดยเฉพาะหญิงมีสามีจะต้องเชิดชวยกย่องสามีให้เหนือกว่าตน” นอกจากนี้ผู้ชายยังมีบทบาทในการประกอบอาชีพนอกบ้าน ส่วนผู้หญิงเป็นผู้ดูแลภายในบ้าน จึงทำให้ผู้ชายมีสิทธิต่างๆ เหนือผู้หญิง ส่วนผู้หญิงก็ต้องอยู่ใต้อำนาจของผู้ชาย เพราะฉะนั้นไม่ว่าผู้ชายจะว่าหรือกระทำการสิ่งใดต่อผู้หญิง ผู้ชายก็มีสิทธิ์ขาดทั้งสิ้น ดังจะเห็นได้จากบทละครเรื่องระเด่นลันได ดังนี้

ไอ้พ่อใจบุญของเมียเอ๋ย	แปดคำพ่อเคยเชือดคอไก่
ต้มปลาร้าตั้งหม้อกับหน่อไม้	เมื่อยังอาลัยได้อยู่กิน
พระเคียรัดนมวัวให้เมียขาย	แม้สายที่ยังไม่หมดสิ้น
เหลือดิดกัณกระบอกเอาจอกริน	ให้เมียกินวันละนิดคิดทุกวัน. . .
ยกโทษโปรดเถิดพ่อใจบุญ	เสียแรงได้เลี้ยงได้ขุนมา

(บทละครเรื่องระเด่นลันได, 2545, น. 185 – 186)

จากคำประพันธ์ข้างต้นเป็นคำพูดของนางประแดงที่สะท้อนให้เห็นว่าท้าวประดู่เป็นผู้หาเลี้ยงนางประแดง แต่เป็นการเลี้ยงดูที่ลดค่าความเป็นมนุษย์ของนางประแดงอย่างมาก กล่าวคือ ท้าวประดู่ทำอาหารหารเลี้ยงนางประแดง ซึ่งอาหารที่ทำก็ให้ความรู้สึกเหมือนการหากินตามมีตามเกิด “ไอ้พ่อใจบุญของเมียเอ๋ย แปดคำพ่อเคยเชือดคอไก่ ต้มปลาร้าตั้งหม้อกับหน่อไม้” ถึงแม้ว่าอาหารที่นางประแดงได้รับจะไม่ได้ ทว่านางประแดงก็ยังรู้สึกโหยหาอาหารนั้นเพราะเป็นอาหารที่ดีที่สุดที่ท้าวประดู่เคยให้นางประแดงทาน เมื่อเทียบกับ “พระเคียรัดนมวัวให้เมียขาย . . . เหลือดิดกัณกระบอกเอาจอกริน” ข้อความนี้ทำให้เห็นว่านางประแดงมีสถานะเหมือนเป็นสัตว์หรือเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีค่าน้อยมา เพราะได้รับเพียงเศษนมที่เหลือดิดกัณกระบอกจากท้าวประดู่มาดื่มเป็นอาหาร อีกทั้งยังได้ใช้คำว่า “ขุน” กับการที่ท้าวประดู่เลี้ยงนางประแดง ซึ่งคำว่าขุน หมายถึง “ให้อาหารแก่สัตว์เลี้ยง โดยปริยายหมายถึง เลี้ยงดูอย่างดี” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, น. 204) ดังนั้น “ขุน” จึงเป็นคำที่ใช้กับการเลี้ยงสัตว์ให้อ้วนเพื่อนำมากินหรือนำไปขาย

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่านางประแดงมีฐานะที่ต่ำต้อยมากในสายตาท้าวประดู่ เพราะท้าวประดู่มองนางเท่ากับสัตว์ที่ต้องแบ่งอาหารหรือให้เศษอาหาร และขุนให้อ้วน และทำให้เห็นว่านางประแดงต้องอยู่ใต้อำนาจของท้าวประดู่คือสามี เพราะท้าวประดู่เป็นผู้หาเลี้ยงนาง จึงทำให้นางประแดงต้องเป็นผู้ถูกกระทำอย่างจำใจ

ว่าพลางทางควาได้พราได้	ดูดำตาโตเท่ากำปั้น
ผลักประตู่ครัวไฟเข้าไปปล้น	นางประแดงยืนยันลั่นกลอนไว้
ผลักไปผลักมาอยู่เป็นคู่	จะเข้าไปในประตูให้จงได้
กระที่บปากโครมครามความแค้นใจ	อีกกระที่กั่วไปในพารา

(บทละครเรื่องระเด่นลันได, 2545, น. 179)

คำประพันธ์ข้างต้นแสดงให้เห็นภาพความรุนแรงที่ท้าวประดู่ไม่พอใจนางประแดะ จึงได้ใช้ความรุนแรงกับนางประแดะ “ว่าพลางทางคว่ำไต้พริ้วไต้ . . . กระทีบปากโครมครามความแค้นใจ อีกกระติกทั่วไปในพารา” เพื่อระบายความโกรธของตน และนางประแดะไม่มีสิทธิ์ต่อต้านเพราะนางเป็นเพียงหญิงที่อยู่ใต้ปกครองของท้าวประดู่หรืออาจเป็นเพียงสัตว์เลี้ยงในสายตาของท้าวประดู่ที่เจ้าของจะทำได้กับสัตว์เลี้ยงของตนก็ได้ และจากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงอยู่ใต้อำนาจผู้ชายโดยที่ไม่สามารถขัดขืนได้

1.2 ผู้หญิงเป็นทรัพย์สินของผู้ชาย

ในกฎหมายตราสามดวง(2548, น. 2) ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้ในการปกครองในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ระบุลักษณะของภรรยาไว้ 3 ลักษณะ ดังนี้

อันว่าลักษณะเมียนั้นมี 3 ประการ ๆ หนึ่งหญิงอันบิดามานดาคุมมือให้เปนเมียชาย ได้ชื่อว่าเปนเมียกลางเมือง

ประการหนึ่งชายขอหญิงมาเลี้ยงเปนอนุภรรยาหล่นเมียหลวงลงมา ได้ชื่อว่าเมียกลางนอก

ประการหนึ่งถ้าหญิงใดมีทุกข์ยาก ชายช่วยไถ่ได้มาเหนหมดหน้าเลี้ยงเปนเมีย ได้ชื่อว่าเมียกลางทาศี

บทละครเรื่องระเด่นลันไดได้นำเสนอนางประแดะเป็นภรรยาที่ท้าวประดู่ซื้อ มา เมื่อพิจารณาตามกฎหมายข้างต้นจะเห็นได้ว่าท้าวประดู่เป็นผู้ไถ่ นางประแดะและนำนางประแดะมาเลี้ยงไว้ในฐานะเมียกลางทาศี ฉะนั้นท้าวประดู่จึงมีสิทธิ์อันชอบธรรมในการกุมอำนาจเหนือนางประแดะทุกเรื่อง ทั้งยังทำให้เห็นว่านางประแดะมีค่าเพียงทรัพย์สินของชายด้วย เพราะนางประแดะสามารถเป็นสิ่งที่ซื้อขายได้

... จะให้น้องสองเพื่องอย่าหุนหัน
แล้วแก้เงินในไถ่ออกให้ปล้น นี่แลขันหมากกลยา

(บทละครเรื่องระเด่นลันได, 2545, น. 170)

ข้อความข้างต้นเป็นคำพูดของระเด่นลันไดที่อยากจะไถ่ตัวนางประแดะและซื้อนางประแดะมาเป็นของตน คำพูดนี้แสดงให้เห็นว่านางประแดะเป็นสิ่งที่ซื้อขายกันได้เหมือนสิ่งของ ในขณะเดียวกันก็เป็นการตีราคาและให้ค่าตัวนางด้วย “จะให้น้องสองเพื่อง” เป็นราคาที่ระเด่นลันไดตีค่าตัวนางซึ่งถือว่าน้อยมาก สิ่งนี้แสดงว่าในสายตาของผู้ชายในเรื่อง นางประแดะเป็นสตรีที่มีค่าน้อยและต่ำต้อยอย่างยิ่ง

นอกจากนี้เมื่อท้าวประดู่ไม่พอใจนางประแดะที่นำอาหารไปให้ระเด่นลันได จึงกล่าวไล่นางประแดะว่า

หาเอาใหม่ให้ดีกว่านี้อีก ผิดก็เสียเงินปลีกสองสลึง

(บทละครเรื่องระเด่นลันได, 2545, น. 177)

กูไม่อยากเอาไว้ใช้สอย นึกว่าปล่อยสิ่งสัตว์วัดสามปล้ม

(บทละครเรื่องระเด่นลันได, 2545, น. 183)

ข้อความข้างต้นที่ท้าวประดู่กล่าวนั้นถือเป็นถ้อยคำที่เหยียดหยามนางประแดะมาก เพราะแสดงให้เห็นว่านางประแดะเป็นเพียงทรัพย์สินที่ไม่มีค่า “หาเอาใหม่ให้ดีกว่านี้อีก ผิดก็เสียเงินปลีกสองสลึง” สามารถหาซื้อของใหม่ที่ดีกว่าได้โดยง่าย และยิ่งไปกว่านั้นท้าวประดู่ยังดูแคลนนางประแดะว่าเป็นเพียงสัตว์ “นึกว่าปล่อยสิ่งสัตว์วัดสามปล้ม” ที่เอาไปปล่อยทิ้งขว้างได้

จากที่กล่าวมาทั้งหมดแสดงให้เห็นสำหรับตัวละครชายและผู้แต่งแล้ว นางประแดงซึ่งเป็นตัวละครหญิงในเรื่องนี้มีค่าน้อยหรือแทบจะไร้ค่ามาก เพราะนางเป็นเพียงสิ่งของ เป็นทรัพย์สินสมบัติของชายที่ชายสามารถซื้อขาย หรือทิ้งได้ ซึ่งถือเป็นการกดขี่สตรีเพศอย่างชัดเจน

1.3 ผู้หญิงเป็นศักดิ์ศรีของผู้ชาย

ศักดิ์ศรีเป็นเรื่องของเกียรติยศและหน้าตา เป็นความรู้สึกภูมิใจในตนเอง สิ่งเหล่านี้ต้องไม่มีใครมาดูหมิ่นหากถูกดูหมิ่น คนที่ถูกดูหมิ่นก็จะรู้สึกเสียหน้า ได้รับความอับอาย ซึ่งในบทละครเรื่องระเด่นลันไดท้าวประดู่รู้สึกเกรงกลัวที่จะมีศักดิ์ศรีและสถานะต่ำลง กล่าวคือ การมีศักดิ์ศรีและสถานะต่ำลงหมายถึง “การที่บุคคลถือว่าตนเองมีศักดิ์และสถานะอย่างใดอย่างหนึ่งด้วยชาติกำเนิด บทบาทหน้าที่ หรือฐานะการเงิน เป็นต้น แล้วเกิดความรู้สึกตนหรือผู้อื่นชี้ให้เห็นว่าศักดิ์และสถานะนั้นตกต่ำลงจากเดิม” (กุสุมา รักษมณี และคนอื่นๆ, 2550, น. 233)

มันเสแสร้งแก้งทำมาขอทาน จะคิดอ่านดัดเสียบึงเอาเวียงชัย

จึงชี้หน้าว่าเหม่เหม่เสี

มึงนี่เหมือนหนอนบ่อนไส้

ชนเอาข้าวปลาให้เขาไป

วันนี้จะเอาอะไรกิน

(บทละครเรื่องระเด่นลันได, 2545, น. 175)

คำพูดของท้าวประดู่ข้างต้นแสดงให้เห็นความคิดของท้าวประดู่ที่มีต่อเหตุการณ์ที่นางประแดงนำอาหารไปให้ระเด่นลันได การเสียดอาหารหรือทรัพย์สินในส่วนนี้ไปถือเป็นการสั่นคลอนศักดิ์ศรีและสถานะของท้าวประดู่ในด้านการครองทรัพย์ให้ตกต่ำลง จึงทำให้ท้าวประดู่รู้สึกไม่พอใจเพราะเกรงว่าในอนาคตตนอาจจะต้องเผชิญความอับอายจริงๆ

ในขณะเดียวกันท้าวประดู่มองว่านางประแดงไม่รักดี สิ่งนี้ถือเป็นสิ่งที่ยอมได้ยากสำหรับผู้เป็นสามี ทั้งความรู้สึกที่ต้องเสียทรัพย์และความรู้สึกที่คิดว่านางนอกใจตน ความรู้สึกเหล่านี้ทำให้ท้าวประดู่โกรธและรู้สึกว่าศักดิ์ศรีถูกสั่นคลอนอย่างยิ่ง

เมื่อนั้น

ท้าวประดู่เดือดนั้กษักระแสง

ถ้าบอกจริงให้กูอิหู่แหง

จะงดไว้ไม่แทงอย่าแย่งยุต

กูก็เคยเกี่ยวขู้รุมารยา

มิใช่มีงโสดตามหาอุต

มันเป็นถึงเพียงนี้ก็พิรุ

ถึงดำนน้ำร้อยผุดไม่เชื่อใจ

(บทละครเรื่องระเด่นลันได, 2545, น. 177)

คำพูดของท้าวประดู่ข้างต้นเป็นการต่อว่านางประแดงอย่างรุนแรงหลังจากที่นางยืนยันว่านางไม่คิดนอกใจท้าวประดู่ แต่ท้าวประดู่ไม่เชื่อ ทั้งนี้การเลือกสรรคำในการว่านางประแดงล้วนใช้ถ้อยคำที่เป็นไปในทางเหยียดหยาม “อิหู่แหง” เป็นการเหยียดรูปโฉม “กูก็เคยเกี่ยวขู้รุมารยา มิใช่มีงโสดตามหาอุต” เป็นการสบประมาทหน้าใจนาง และ “มันเป็นถึงเพียงนี้ก็พิรุ ถึงดำนน้ำร้อยผุดไม่เชื่อใจ” เป็นคำพูดที่ท้าวประดู่ไร้ซึ่งความเชื่อใจในตัวนางประแดงอย่างสิ้นเชิง ซึ่งการกระทำดังกล่าวถือเป็นการเหยียดหยามนางประแดงอย่างยิ่ง

จากที่กล่าวมาทั้งหมดแสดงให้เห็นว่าผู้หญิงเป็นศักดิ์ศรีของผู้ชาย เพราะผู้หญิงมีบทบาทในการรักษาทรัพย์สินของชายและผู้หญิงเองก็เป็นสมบัติของชายด้วย เมื่อมีผู้อื่นคิดชิงไป ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์ย่อมไม่พอใจ และหากทำให้ต้นสนคลอนถึงขั้นตกต่ำก็ถือเป็นการทำให้เสียศักดิ์ศรีอย่างยิ่ง

1.4 ผู้หญิงเป็นเครื่องระบายอารมณ์

ผู้หญิงเป็นสิ่งที่ผู้ชายปรารถนา ผู้ชายจึงกระทำทุกอย่างเพื่อให้ได้หญิงที่ตนพึงใจ ในบทละครเรื่องระเด่นลันไดจะเห็นได้จากพฤติกรรมของระเด่นลันไดที่เกี่ยวข้องพาราสนางประแตและนางประแตเคลิ้มคารมและยินดีร่วมอภิรมย์กับระเด่นลันได

สุดเอยสุดลิม	เชิญผินหน้ามายิ้มกับพี่บ้าง
เผื่อถือโทษโกรธเกรี้ยวไปเจียวนาง	ไม่เห็นนอกพี่บ้างอย่างนั้น
เหมือนน้ำอ้อยไกล้มดใครอดได้	พี่ก็ไม่มีคู่ตุนาหงัน
ตั้งแต่นวดปวดท้องมาสองวัน	ใครจะกลั่นอดทนพันกำลัง

(บทละครเรื่องระเด่นลันได, 2545, น. 196 – 197)

บทประพันธ์ข้างต้นเป็นคำพูดของระเด่นลันไดที่พยายามเกี่ยวพาราสนางประแต ระเด่นลันไดต้องการนางประแตมากจนไม่อาจอดกลั้นไว้ได้ “เหมือนน้ำอ้อยไกล้มดใครอดได้ . . . ตั้งแต่นวดปวดท้องมาสองวัน ใครจะกลั่นอดทนพันกำลัง” ส่วนนางประแตทั้งที่พยายามปฏิเสธ “ไม่ต้องการดอกจะสู้อยู่เป็นหม้ายหนีศึกปะเสื่อเปื้อนจะตาย” (บทละครเรื่องระเด่นลันได, 2545, น. 196) ก็ต้องจำยอมอย่างไม่อาจขัดขืนได้ “อย่าสะบัดสะบั้งตัดไม้ตรี ยิ่งดินยิ่งกอดสอดสัมผัส อยุหน่าอย่ากัตพระหัตถ์พี่” (บทละครเรื่องระเด่นลันได, 2545, น. 197) จากการกระทำดังกล่าวจะเห็นว่าระเด่นลันไดเห็นนางประแตเป็นเพียงเครื่องสนองกามารมณ์เท่านั้น เพราะหากระเด่นลันไดรักนางประแตจริงคงจะไม่ใช้กำลังบังคับนางประแตเพื่อให้ตนได้สมใจ

นอกจากนี้นางกระแอกคนรักเก่าของระเด่นลันได เมื่อระเด่นลันไดอยู่กับนางประแตและนางกระแอกมาเห็นเขา นางกระแอกก็โกรธไม่พอใจ ระเด่นลันไดจึงเกลี้ยกล่อมนางให้หายโกรธ

เมื่อนั้น	ระเด่นตอบตามอัชฌาสัย
เขาซื้อร้านพูดจาอย่าหนักไป	ข้ารู้ใจเจ้าดอกกล้วยา
เจ้าพิโรธโกรธซึ่งเพราะหึงหวง	จึงจาบจ้วงล่วงเกินเป็นหนักหนา
ข้าผิดแล้วกลอยใจได้เมตตา	เชิญเข้าเคหาปรึกษากัน

(บทละครเรื่องระเด่นลันได, 2545, น. 202)

ข้อความข้างต้นเป็นความคิดของระเด่นลันไดที่แสดงให้เห็นว่าระเด่นลันไดมองนางกระแอกว่าเกลี้ยกล่อมได้ง่าย หรืออีกนัยหนึ่งคือมองผู้หญิงว่าเป็นฝ่ายที่ต้องยอมตนเสมอ เพราะ “ข้ารู้ใจเจ้าดอกกล้วยา” จึงได้ชักชวนนางกระแอกที่โกรธซึ่งให้เข้ามาหาเพื่อเกลี้ยกล่อมและคล้อยตามใจของระเด่นลันไดในที่สุด ซึ่งการตามใจนั้นก็คือการยอมให้ระเด่นลันไดมีทั้งนางประแตและนางกระแอกได้ ซึ่งทั้งหมดนี้ก็เพื่อสนองกามารมณ์ของระเด่นลันไดเอง

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่าผู้แต่งที่เป็นผู้ชายได้ถ่ายทอดความคิดที่มีต่อผู้หญิงในบทละครเรื่องนี้ซึ่งมีที่มาจากเรื่องจริงคือผู้หญิงในสังคมจริงว่าผู้หญิงต้องอยู่ใต้อาณาผู้ชาย ผู้หญิงเป็นทรัพย์สินของผู้ชาย ผู้หญิงเป็นศักดิ์ศรีของผู้ชาย และผู้หญิงเป็นเครื่องระบายอารมณ์ของผู้ชาย สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าในสายตาของผู้ชายแล้วผู้หญิงเป็นสิ่งที่ไร้ค่าอย่างที่สุด

2. การนำเสนอปัญหาผ่านบทละครเรื่องระเด่นลันได

จุดประสงค์ประการหนึ่งที่เราเห็นได้อย่างชัดเจนจากเรื่องระเด่นลันไดคือการล้อเลียนเพื่อให้ผู้อ่านรู้สึกตกขบขันแต่จากการศึกษาตัวละครหญิงและมุมมองที่ตัวละครชายและผู้แต่งมีต่อตัวละครหญิงในบทละครเรื่องนี้ทำให้เห็นว่าสภาพสังคมในท้องเรื่องเป็นสังคมที่มีปัญหาครอบครัว ปัญหาความรัก เป็นต้น ดังจะเห็นได้จากความขัดแย้งระหว่างนางประแดงกับท้าวประดู่ที่ใช้ความรุนแรงภายในครอบครัวหรือ ปัญหาความเจ้าชู้ของระเด่นลันไดที่ทำให้เกิดการทะเลาะกันระหว่างระเด่นลันไดกับนางกระแอ คนรักเก่าของระเด่นลันได เป็นต้น

ปัญหาเหล่านี้มิได้เป็นความผิดของฝ่ายหญิงหรือฝ่ายชายแต่ฝ่ายเดียว แต่เป็นความผิดของทั้งสองฝ่ายที่ทำให้ปัญหาเกิดขึ้น ซึ่งปัญหาสังคมเหล่านี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในสังคมไทย แต่สังคมไทยมักไม่ยอมรับหรือมองข้ามปัญหานี้ไปเพราะ “ผู้ชาย” เป็นใหญ่ในสังคม และมีค่านิยมที่ส่งเสริมให้ผู้ชายมีอำนาจเหนือผู้หญิงและมีภรรยาหลายคนได้ ดังจะเห็นได้จากกฎหมายตราสามดวงที่อนุญาตให้ชายมีภรรยาได้มากกว่า 1 คนและเรียกภรรยานั้นว่าเมียกลางนอก “ประการหนึ่งชายขอหญิงมาเลี้ยงเป็นอนุภรรยาหลั่นเมียหลวงลงมา ได้ชื่อว่าเมียกลางนอก” (กฎหมายตราสามดวง, 2548, น. 2) ฉะนั้นพระมหามนตรี (ทรัพย์) จึงได้นำปัญหาเหล่านี้มานำเสนอผ่านบทละครเรื่องระเด่นลันได เพื่อให้สังคมรับรู้อย่างแนบเนียน ดังนี้

2.1 เกิดปัญหาจากการกระทำทั้งสอง

ปัญหาที่เกิดขึ้นในบทละครเรื่องนี้ได้แก่ ปัญหาความไม่เสมอภาคระหว่างชายหญิง ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาผู้ชายเจ้าชู้และปัญหาภรรยานอกใจสามี สิ่งเหล่านี้เกิดเพราะพฤติกรรมของฝ่ายชายและฝ่ายหญิงร่วมกันสร้าง ดังนี้

2.1.1 ปัญหาความไม่เสมอภาคระหว่างหญิงชาย

ในบทละครเรื่องระเด่นลันไดได้นำเสนอปัญหาความไม่เสมอภาคระหว่างผู้หญิงกับผู้ชายอย่างชัดเจน ดังจะเห็นได้จากการที่ท้าวประดู่ข่มเหงนางประแดง การซื้อขายทาสหญิง เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ถือเป็นการลดค่าความเป็นมนุษย์ของผู้หญิงอย่างชัดเจน

กำลังกริ้วโกรธหน้าตึง

สิบฝึ้งถูกตะโพกโยกไป

เมื่อนั้น

นางประแดงเจ็บจุกลูกไม้ไหว

ค่อยยืดย่นกะเผลกเขยกไป

เข้ายังครัวไฟร้องไห้โฮ

(บทละครเรื่องระเด่นลันได, 2545, น. 177 – 178)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้หญิงกลายเป็นเครื่องระบายอารมณ์ของชายและเมื่อนางประแดงถูกล่อลอกจากบ้าน นางก็ไม่มีที่ไป เพราะนางประแดงถูกทำให้เป็นหญิงที่พึ่งตนเองไม่ได้ นางเป็นทาสที่ต้องพึ่งนายทาสมาโดยตลอด ดังนั้นนางจึงต้องยอมท้าวประดู่อย่างไร้เงื่อนไขใดๆ ทั้งสิ้น และทำให้ตัวละครอื่นไม่

มองนางในฐานะมนุษย์ เพราะเมื่อนางจำยอมอยู่ใต้อำนาจผู้ชายและเป็นทาส นางก็มีค่าเท่ากับสัตว์ที่ซื้อขายได้ เป็นทรัพย์สินของชายและไม่สามารถกำหนดชะตาชีวิตของตนได้เลย

กูไม่อยากเอาไว้ใช้สอย

นึกว่าปล่อยสัตว์วัดสามปลื้ม

(บทละครเรื่องระเด่นลันได, 2545, น. 183)

ข้อความข้างต้นเป็นคำพูดของท้าวประดู่ที่ว่ากระต๊อบกระเทียมนางประดู่ว่าเป็น “สัตว์วัดสามปลื้ม” สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่านางไม่ใช่มนุษย์ แต่กลายเป็นสัตว์ เป็นสิ่งมีชีวิตที่ไร้ค่า เพราะเจ้าของสามารถทิ้งได้อย่างง่ายดาย ซึ่งถือเป็นการลดค่าความเป็นมนุษย์ของนางประดู่อย่างชัดเจน

จากที่กล่าวมาทั้งหมดแสดงให้เห็นว่าปัญหาความไม่เท่าเทียมกับชายในสังคมเกิดจากค่านิยมที่ยกย่องให้ชายเป็นใหญ่ และปัญหานี้ส่งผลให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมาในสังคม คือ ปัญหาภรรยานอกใจสามี ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และปัญหาผู้ชายเจ้าชู้ เพราะถ้าหญิงกับชายเท่าเทียมกัน ผู้หญิงก็สามารถเลือกคนรักที่ตนพอใจได้อย่างอิสระ ปัญหาภรรยานอกใจสามีก็จะลดลง อีกทั้งหากผู้หญิงเท่าเทียมกับผู้ชาย ผู้หญิงก็ไม่จำเป็นต้องจำยอมเป็นเหยื่อความรุนแรงของผู้ชาย สามารถสร้างค่าให้แก่ตนเองและพึ่งตนเองได้โดยไม่ต้องพึ่งผู้ชาย และหากผู้หญิงเท่าเทียมกับผู้ชาย ผู้ชายก็ต้องพอใจในคนรักเพียงคนเดียว เหมือนที่ผู้หญิงถูกอบรมให้ซื่อสัตย์ต่อสามีเพียงคนเดียวเช่นกัน

2.1 ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวปรากฏอย่างชัดเจนในครอบครัวของท้าวประดู่กับนางประดู่ เมื่อท้าวประดู่หึงและโมโหนางประดู่ที่ไม่ซื่อสัตย์กับตน ท้าวประดู่ก็ใช้ความรุนแรงกับนางประดู่ ทั้งยังไล่นางประดู่ออกจากบ้าน สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าปัญหาเกิดจากฝ่ายชายที่ไม่รู้จักระงับอารมณ์อย่างชัดเจน

พระฉวยได้ไม่ยุ่งปัดกวัดแกว่ง สำคัญว่าพระแสงขึ้นเงื่อง่า

เลี้ยวไล่พาดฟันกลยา

วิ่งไปวิ่งมาอยู่ในครัว . .

ไม่เลี้ยวเป็นเมีย

ไปเสียอย่าอยู่

รั้ววังของกู

ปิดประตูตีแมว

(บทละครเรื่องระเด่นลันได, 2545, น. 180 - 182)

แต่สังคมไทยก็เมินเฉยกับปัญหาเหล่านี้และไม่คิดไปยุ่งเกี่ยวเมื่อเกิดปัญหา ที่มักจะเรียกว่า “เรื่องของผัวเมีย อย่าไปยุ่งกับเขา” ด้วยเหตุนี้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวจึงถูกมองข้าม อีกทั้งสังคมให้ค่าผู้ชายมีอำนาจเหนือผู้หญิง ฉะนั้นสามีจึงมีสิทธิ์ทำสิ่งใดแก่ภรรยาก็ไม่ผิดอะไร

อย่างไรก็ตามในบทละครเรื่องนี้ สาเหตุอีกครั้งหนึ่งที่ทำให้เกิดความรุนแรงก็มาจากฝ่ายหญิงด้วย ดังนั้นจะว่าฝ่ายชายฝ่ายเดียวก็ไม่ถูกต้องนัก เพราะปัญหานี้มาจากนางประดู่ที่ไม่พอใจสิ่งที่ตนมีอยู่ นางก็เลยต้องรับผลตอบแทนไป

2.1.3 ปัญหาผู้ชายเจ้าชู้

สังคมไทยมักจะยกย่องผู้ชายที่มีภรรยาหลายคน ฉะนั้นผู้ชายในสังคมจึงนิยมมีภรรยามากกว่าหนึ่งคน ฉะนั้นหากใช้บรรทัดฐานดังกล่าว ระเด่นลันไดย่อมไร้ความผิด และสมควรได้รับคำชมเชย ทว่าหากพิจารณาและค่านิยมดังกล่าวเป็นสิ่งที่สร้างความรำคาญให้กับชีวิตรักและครอบครัวอย่างยิ่ง ดังจะเห็นได้จากการที่ระเด่นลันไดเกี่ยวพาราสีนางประแดะเพราะความเจ้าชู้

นี่จะเป็นลูกสาวท้าวพระยา	ฤๅว่าเป็นพระมเหสี
อกใจทักทักรักเต็มที	ก็ทรงสี่ขอสวรรณขึ้นทันใด. .
แล้วข้าสี่อิกกระดิกนิ้ว	ทำยักคิ้วแลปลิ้นเล่นขบขัน
เห็นโฉมยังห้าวร่ออยู่งั้น	พระทรงธรรมทำหนักชกเฉื่อยไป
เมื่อนั้น	นางประแดะตานีสีใส
สดับเสียงสี่ขอพออุทัย	ให้วับวับจับใจผูกพัน
ยังคิดพิศวงพระทรงศักดิ์	ลืมรักท้าวประดู่ผัวขวัญ

(บทละครเรื่องระเด่นลันได, 2545, น. 166 - 167)

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าเพราะระเด่นลันไดเจ้าชู้ จึงเกี่ยวนางประแดะและทำให้นางประแดะพึงใจระเด่นลันไดมากกว่าเดิมจนเป็นเหตุให้เกิดปัญหาภายในครอบครัวนางประแดะ และในที่สุดนางประแดะก็ถูกไล่ออกจากบ้าน ปัญหาทั้งหมดเกิดขึ้นเพราะความเจ้าชู้ของระเด่นลันไดเป็นเหตุ

นอกจากนี้ผลพวงแห่งความเจ้าชู้ของระเด่นลันไดที่ตามมาอีกประการหนึ่งคือ ความสัมพันธ์ระหว่างระเด่นลันไดและนางกระแอที่รำคาญเพราะระเด่นลันไดเจ้าชู้

ครั้นถึงจึงขึ้นบนนอกชาน	เห็นทวารบานปิดคิดสงสัย
ทั้งเสียงคนพูดกันอยู่ชั้นใน	ทรมวยแหวกช่องมองดู
เห็นโฉมยงองค์ประแดะกับระเด่น	คลีผ้าหาเส้นกันง่วนอยู่
โมโหมัดหน้าน้ำตาพลู	ดังหัวหูกจะแยกแตกทำลาย

(บทละครเรื่องระเด่นลันได, 2545, น. 200)

ข้อความข้างต้นมาจากเหตุการณ์ที่นางกระแอ คนรักของระเด่นลันได เห็นระเด่นลันไดอยู่กับนางประแดะในสภาพที่เสร็จจากการร่วมภิรมย์แล้ว ภาพดังกล่าวทำให้นางกระแอไม่พอใจอย่างมากและทำให้เกิดปากเสียงกันระหว่างนางกระแอกับระเด่นลันได

จากที่กล่าวมาทั้งหมดทำให้เห็นว่าความเจ้าชู้ของผู้ชายเป็นเหตุให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมามากมาย และก่อให้เกิดความเดือดร้อนในสังคมอย่างยิ่ง

2.1.4 ปัญหากรรยานอกใจสามี

ปัญหากรรยานอกใจสามีเป็นเกิดขึ้นในครอบครัวทั่วประดังเพราะนางประแดะไม่พอใจรูปลักษณ์ของท้าวประดัง

พอเหลือบมองเห็นระเด่นลันได	อรไผ่นผันหันข้าง
ชม้อยชม้ายชายเนตรดูพลาง	ชะน้อยญูปร่างราวกับกลิ้ง
งามกว่าภัสตาสามี	ทั้งเมืองตานีไม่มีถึง
เกิดกำหนดกลัดกลุ่มมูมิ่ง	นางตะลึงแลดูพระภูมิ

(บทละครเรื่องระเด่นลันได, 2545, น. 166)

บทประพันธ์ข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกของนางประแดะที่มีต่อท้าวประดังว่าหน้าตาดีน้อยกว่าระเด่นลันไดมาก จึงทำให้นางพึงใจระเด่นลันไดได้ง่าย และสามารถสื่อได้ว่าหน้าตาของท้าวประดังไม่หล่อพอที่จะดึงดูดใจนาง ยิ่งไปกว่านั้นนิสัยที่ไม่ดีของท้าวประดังก็ทำให้นางประแดะรู้สึกไม่พอใจ เพราะท้าวประดังขี้กและขี้หึงมาก ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่หญิงก็ไม่พึงปรารถนา

พระเคียรินมัวให้เมียชาย	แม่สายที่ยังไม่หมดสิ้น
เหลือติดกระบอกเอาจอริน	ให้เมียกินวันละนิดคิดทุกวัน

(บทละครเรื่องระเด่นลันได, 2545, น. 183)

ท้าวประดังเธอขี้หึง	ถ้ารู้ถึงท้าวเธอจะทุบถอง
---------------------	--------------------------

(บทละครเรื่องระเด่นลันได, 2545, น. 172)

บทประพันธ์ข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความงกของท้าวประดังที่ให้นางประแดะดื่มเพียงเศษขนมที่เหลือจากการขายนม แทนที่จะให้นางดื่มนมได้เต็มอิ่ม ทั้งแสดงให้เห็นว่าท้าวประดังเป็นคนขี้หึงผ่านความคิดของนางประแดะ ฉะนั้นเมื่อรูปลักษณ์และนิสัยของท้าวประดังไม่เป็นที่พึงใจนางประแดะ อีกทั้งท้าวประดังก็มีใจคนรักที่นางประแดะเลือก ทั้งยังไม่ได้รับความรักที่นางควรจะได้จากสามี แต่นางจำต้องอยู่ด้วยเพราะนางประแดะถูกท้าวประดังซื้อมาเป็นภรรยา ฉะนั้นนางประแดะจึงขาดอิสรภาพในการเลือกคนรักด้วยตนเอง เมื่อนางประแดะอยู่ในสภาพที่ถูกบีบคั้นและจำยอม และได้พบกับชายที่นางประแดะรู้สึกดีกว่าท้าวประดัง นางก็ย่อมยินดีที่จะพึงใจชายผู้นั้นเป็นธรรมดา ดังนั้นปัญหากรรยานอกใจสามีจึงมีใช่ความผิดของนางประแดะที่ไม่มีความซื่อสัตย์ต่อสามีเพียงอย่างเดียว แต่เหตุที่นางไม่ซื่อสัตย์ต่อสามีเป็นเพราะสามีไม่น่าให้ความซื่อสัตย์ นางจึงไม่ยอมซื่อสัตย์ด้วย

จากที่กล่าวมาทั้งหมดแสดงให้เห็นปัญหาสังคมที่สะท้อนผ่านบทละครเรื่องระเด่นลันไดทั้งปัญหาความเสมอภาคระหว่างชายหญิง ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาผู้ชายเจ้าชู้ และปัญหากรรยานอกใจสามี สิ่งเหล่านี้มิได้เกิดขึ้นเพราะฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้กระทำ แต่เป็นเพราะทั้งสองฝ่ายช่วยกันทำ ปัญหาจึงเกิดขึ้นอย่างประสบความสำเร็จ เหมือนสำนวนที่ว่า “ปรบมือข้างเดียวไม่ดัง” นั่นเอง

2.2 ใช้ชนกลุ่มน้อยบ่งชี้ความแนบเนียน

ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมที่ได้นำเสนอไปแล้วข้างต้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงและเป็นปัญหาที่สังคมไทยไม่ยอมรับและมองข้ามโดยส่วนใหญ่เพราะชายเป็นใหญ่ ปัญหาที่เกี่ยวกับครอบครัวและความรักจึงอยู่ในมือ

ของผู้ชายด้วย ดังเหตุการณ์แขกประตู่วิวาทกับแขกล้านไดเพื่อแย่งนางประแตซึ่งเป็นพี่มาของเรื่องนี้ หรือ เหตุการณ์ที่พระสุริยภักดีต้องโทษเพราะคบชู้กับเจ้าจอมอิม ดังนั้นเมื่อพระมหามนตรี (ทรัพย์) ต้องการ นำเสนอปัญหาดังกล่าวให้สังคมรับรู้และยอมรับได้โดยง่าย ผู้แต่งจึงนำเสนอสิ่งเหล่านี้ผ่าน “ผู้อื่น” ชนกลุ่ม น้อยซึ่งเป็นชนชั้นสองในสังคมที่ไม่ใช่ “พวกเรา” คนไทย

ฉะนั้นเมื่อผู้แต่งนำเสนอปัญหาเหล่านี้ให้สังคมรู้ผ่านผู้อื่นที่สังคมไม่ได้ให้ค่า ปัญหาที่ดูรุนแรงจึง กลายเป็นความขำขันไปในที่สุด และทำให้คนในสังคมรับรู้ได้อย่างแนบเนียนและขบขัน เช่น บทอัครจรย ระหว่างระเด่นล้านไดและนางประแต

ลูปหน้าลูปหลังแอบอิง

น้อยถนอมแต่ละข้างข้างครัดเคร่ง	ปลั่งเปล่งใจหายคล้ายกล้วยปิ้ง
อุ่มขึ้นใส่ตักกรังจริงจริง	อย่าสะบิงสะบัดตัดไมตรี
ยิ่งดั้นยิ่งกอดสอดสัมผัส	อุยหน่าอย่ากัดพระหัตถ์พี่
ปิดป้องว่องไวอยู่ในที่	จงล้มกลิ้งลงบนที่บรรทมใน

(บทละครเรื่องระเด่นล้านได, 2545, น. 197)

จากบทประพันธ์ข้างต้นเป็นการนำเสนอเหตุการณ์ที่ระเด่นล้านไดกำลังคบชู้กับนางประแต และนาง ประแตถูกบังคับให้ร่วมอภิมรณด้วย ซึ่งถือเป็นปัญหาร้ายแรงในครอบครัว แต่การบรรยายให้เห็นภาพบท อัครจรยกลายเป็นภาพขวนหัว เช่น การบรรยายถึงนมของนางประแตเหมือนกล้วยปิ้ง “ปลั่งเปล่งใจหาย คล้ายกล้วยปิ้ง” หรือ การดั้นด้นของนางประแตกลายเป็นเรื่องตลก “ยิ่งดั้นยิ่งกอดสอดสัมผัส อุยหน่าอย่า กัดพระหัตถ์พี่” เป็นต้น ด้วยความขบขันดังกล่าวจึงทำให้ปัญหาที่ดูร้ายแรงกลายเป็นเรื่องตลกไป

ดังนั้นการนำเสนอปัญหาสังคมผ่านตัวละครชนกลุ่มน้อยที่เป็นผู้อื่นในสังคมจึงเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้อ่าน ยอมรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมมากกว่าการพูดถึงปัญหาเหล่านั้นโดยตรง เพราะการใช้ผู้อื่นที่ไม่ใช่พวกเราซ้ำ ยังเป็นชนชั้นรอง มิได้ทำให้พวกเราคนไทยรู้สึกกระทบกระเทือนอึดอัดตัวตนเท่าใดนัก

จากที่กล่าวมาทั้งหมดทั้งการนำเสนอปัญหาสังคมซึ่งได้แก่ ปัญหาความไม่เสมอภาคระหว่างชายหญิง ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาผู้ชายเจ้าชู้ และปัญหาภรรยานอกใจสามี ผ่านตัวละครชนกลุ่มน้อยใน สังคมเพื่อให้สังคมรับรู้โดยไม่ต่อต้าน ถือเป็นความชาญฉลาดของผู้แต่งที่ต้องการทำให้สังคมตระหนักถึงสิ่ง เหล่านี้ได้อย่างแนบเนียน

อภิปรายและสรุปผล

เมื่อศึกษาผู้หญิงในบทละครเรื่องระเด่นล้านไดแล้วจะเห็นได้ว่าผู้หญิงในเรื่องนี้ไม่มีลักษณะของนางใน วรรณคดีเลยทั้งคุณสมบัติ รูปร่างสมบัติ และทรัพย์สมบัติ นอกจากนี้ยังเป็นหญิงที่ผู้ชายมองว่าไร้ค่าเพราะอยู่ใต้ อำนาจของผู้ชาย ทั้งยังเป็นเพียงทรัพย์สินที่ซื้อขายได้ เป็นเครื่องแสดงศักดิ์ศรี และเป็นเครื่องระบายน กามารมณ์ อย่างไรก็ตามหากมองในมุมมองของผู้หญิง นางประแตและนางกระแออยู่ในฐานะที่เป็นรองผู้ชายทุกด้าน เมื่อตกเป็นรอง อำนาจในการคุมชะตาชีวิตหรือการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ย่อมไม่มี เมื่อตนเองไม่สามารถเป็น ไทแก่ตนเองได้ ค่าของตนเองก็ไม่มี เมื่อไม่มีสิ่งใดที่รู้สึกทำให้ตัวเองยังดำรงความเป็นตัวเองอยู่ การทำผิด เพื่อให้อำนาจเลือกสิ่งที่ตัวเองพึงใจย่อมมีค่ากว่าการไม่ทำอะไรเลย ดังนั้นการที่นางประแตหรือนางกระแอ

เลือกกระเด็นล้นได้อธิบายเป็นการแสดงอิสรภาพ การสร้างตัวตน เพื่อให้ตัวเองดำรงอยู่ได้ พวกนางจึงกล้าที่จะแสดงความชอบขยี้ที่ตนพึงใจ ซึ่งขัดกับลักษณะของนางในวรรณคดีที่ต้องพร้อมทั้งคุณสมบัติ รูปลักษณ์ และทรัพย์สินสมบัติ ด้วยเหตุนี้เมื่อผู้แต่งต้องการสร้างวรรณกรรมล้อเลียนเสียดสีสังคม จึงนำลักษณะดังกล่าวที่ขัดต่อขนบจารีตมาสร้างเป็นคุณสมบัติของตัวละครที่ไม่สมบูรณ์แบบและเป็นชาวต่างชาติ แต่อย่างไรก็ตามผู้ชายและสังคมในเรื่องก็ไม่ยอมรับอิสรภาพและการสร้างตัวตนของนางประแดะและนางกระแอ และส่งผลในนางเป็นเพียงตัวตลกของเรื่องไป นอกจากนี้บทละครเรื่องระเด่นลันไดยังเป็นเครื่องมือของผู้แต่งเพื่อนำเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมแต่สังคมมองข้าม ซึ่งได้แก่ ปัญหาความไม่เสมอภาคระหว่างชายหญิง ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาผู้ชายเจ้าชู้ และปัญหาภรรยาอกใจสามี ผ่านตัวละครชนกลุ่มน้อยเพื่อให้คนในสังคมรับสารด้วยความเต็มใจ ซึ่งถือเป็นความชาญฉลาดของผู้แต่งอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตามค่านิยมเรื่องชายเป็นใหญ่ก็ยังคงอยู่ในสังคมปัจจุบัน ดังนั้นสังคมจึงควรตระหนักในการสร้างสิทธิและสถานภาพระหว่างชายหญิงและเพศทางเลือกให้เท่าเทียมกันเพื่อแก้ปัญหาสังคมเหล่านี้

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาผู้หญิงในวรรณคดีโดยเลือกศึกษาตัวละครที่ผิดไปจากขนบการสร้างตัวละครหญิงเป็นสิ่งที่น่าสนใจซึ่งควรที่จะพิจารณาและศึกษาในวรรณคดีไทยเรื่องอื่นๆ ด้วย และบทความเรื่องนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาต่อไปได้

บรรณานุกรม

กฎหมายตราสามดวง ฉบับพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง แก้ไขปรับปรุงใหม่ เล่ม 2.

(2548). พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

กุสุมา รัชชมนัญ และคนอื่นๆ. (2550). ศักดิ์ศรีและความอับอายในวรรณกรรม. พิมพ์ครั้งที่ 1.

กรุงเทพฯ: แม่คำผาง.

โชษิตา มณีใส. (2544). ระเด่นลันไดวรรณกรรมอำพราง. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

“บทละครเรื่องระเด่นลันได.” (2545). บทละครเรื่องพระมะเหลเถไถ บทละครเรื่องอุณรุทธร้อยเรื่อง

กลอนเพลงยาวหม่อมเจ้าเปิดสวรรค์ กลอนเพลงยาวเรื่องพระอาการประชวรของกรมหมื่นอัปสรสุดาเทพ และบทละครเรื่องระเด่นลันได. พิมพ์ครั้งที่ 10.

กรุงเทพฯ: ศิลปาบรรณาการ.

ประคอง เจริญจิตรกรรม. (2555). หลักเขียนวิจารณ์วรรณกรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช, พระบาทสมเด็จพระ. (2554). บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่มที่ 2.

กรุงเทพฯ: เพชรกะรัต.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2545). **พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมอังกฤษ – ไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพ.ศ. 2554**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์.

ศิลปากร, กรม. (2545). **วรรณกรรมสมัยอยุธยา เล่ม 2**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: CURSALAT PRAV.

สุพัตรา สุภาพ. (2543). **สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

อิงอร สุพันธ์วิช. (2551). **รัก ทุกข์ สุข โศก ในงานวรรณกรรมไทย: ภาพสะท้อนสังคม จากอดีตสู่ปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์บุ๊คส์.

เอมอร ชิตตะโสภณ. (2539). **จารีตนิยมทางวรรณกรรมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ต้นอ้อแกรมมี.

แนวทางการพัฒนาบรรจุภัณฑ์สมุนไพรสำหรับธุรกิจสปา จังหวัดเลย

The Development of Guidelines for Designing and Improving Herbal Packages Sold by Spa Business in Loei Province

ไทยโรจน์ พวงมณี และ ยุพดี ชินพิระเสถียร

ประจำสาขาวิชาทัศนศิลป์ ภาควิชามนุษยศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเลย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความพร้อมของผู้ประกอบธุรกิจสปาต่อการพัฒนาการออกแบบบรรจุภัณฑ์สมุนไพรสำหรับธุรกิจสปา 2) หาแนวทางการออกแบบบรรจุภัณฑ์สมุนไพรสำหรับธุรกิจสปา และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อบรรจุภัณฑ์สมุนไพรสำหรับธุรกิจสปา จังหวัดเลย ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการสร้างสรรค์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม ประเด็นการสนทนากลุ่มและแบบประเมินผลการออกแบบบรรจุภัณฑ์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงบรรยายประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ประกอบภาพถ่าย ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณนำเสนอโดยใช้ตารางประกอบคำบรรยาย ผลการศึกษาพบว่า 1) ผู้ประกอบการธุรกิจสปาในจังหวัดเลยขาดความพร้อมในการพัฒนาและการผลิตบรรจุภัณฑ์สมุนไพรในธุรกิจสปา เนื่องจากผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับสปา มีลักษณะเฉพาะและมีความยุ่งยากต่อการผลิต เน้นความสะดวก จึงใช้วิธีการสั่งจากบริษัทที่ผลิตผลิตภัณฑ์โดยตรง 2) แนวทางการออกแบบบรรจุภัณฑ์สมุนไพรสำหรับธุรกิจสปา จังหวัดเลย มีดังนี้ 2.1) ต้องสามารถสื่อสารอัตลักษณ์เฉพาะของเจ้าของผลิตภัณฑ์ ที่มาของวัตถุดิบและกระบวนการผลิต 2.2) ต้องออกแบบโครงสร้างของบรรจุภัณฑ์ทั้งภายในและภายนอกให้มีรูปแบบที่ทันสมัยและสะท้อนความเป็นธรรมชาติ 2.3) ต้องเน้นความเรียบง่ายในรูปแบบและวิธีการใช้ทั้งการหยิบ จับ ถือ แกะ เปิด ฉีก ถอด สะดวก 2.4) ต้องมีความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมทั้งระหว่างกระบวนการผลิตและหลังการนำมาใช้ 2.5) ต้องมีต้นทุนในการผลิตต่ำและไม่สร้างภาระให้กับผู้บริโภคต้องจ่ายงบประมาณเพิ่ม 3) ผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อบรรจุภัณฑ์ครีมขนาดฝ่าเท้าและบรรจุภัณฑ์ขนาดฝ่าเท้าอยู่ในระดับมาก

Abstracts

The objectives of this study were: 1) to study the ability of spa owners to develop packaging for herbal products; 2) to develop new designs for this packaging; and 3) to evaluate the satisfaction of consumers with the new packaging. This study is considered quantitative in nature and the instruments used were interviews, questionnaires, group discussions and assessment of package designs. Where appropriate, data were analyzed qualitatively but the quantitative data were analyzed using descriptive statistics, including percentage, mean and standard deviation. The data obtained from qualitative methods were

described and illustrated while the quantitative data were presented in tables. The results reveal that: 1) Spa owners in Loei Province lack the skills necessary to develop and produce packaging for herbal products because this requires specialist knowledge in producing and an emphasis on a product's cleanliness. As a result, most of the materials are bought directly from the manufacturers. 2) The guidelines for designing packages for herbal businesses are: 2.1) The design of the package should convey the identity of the spa owners, the source of the products and the procedures used in their manufacture. 2.2) The design, both inside and outside, should be up-to-date and reflect the natural qualities of the product. 2.3) The design should be simple and easy to carry and to open. 2.4) The packaging should be eco-friendly at all stages, from the manufacturing process to consumption. 2.5) The packaging should be cheap to manufacture and not impose additional costs on customers. 3) Customers were very satisfied with the packaging for foot cream.

บทนำ

บรรจุภัณฑ์เป็นเครื่องมือสื่อสารการตลาดที่สามารถแสดงให้เห็นถึงรูปลักษณ์และเนื้อหาเรื่องราวที่แฝงอยู่บนตัวบรรจุภัณฑ์นั้น ๆ เมื่อกล่าวถึง บรรจุภัณฑ์ของสมุนไพรและอาหารไทย นั้นค่อนข้างจะมีเอกลักษณ์และแนวคิดในการออกแบบที่ยังคงความเป็นไทย ความเป็นธรรมชาติ และสวยงามแบบไทย แต่บางครั้งนักออกแบบต้องออกแบบให้ไม่ทันสมัยเหมือนผลิตภัณฑ์ที่มาจากโรงงานที่รับผลิต อย่างไรก็ตามการนำบรรจุภัณฑ์เพื่อมาใช้ในการกำหนดรูปแบบของสินค้าและบริการนั้นกว่าจะได้รูปแบบออกมานั้นเป็นเรื่องยากเพราะการออกแบบและการผลิตจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับคนหลายกลุ่มตั้งแต่ด้านการตลาด เศรษฐกิจ ธุรกิจ การสื่อสาร การกระจายของสินค้า การจัดเตรียมสินค้า สังคม กฎหมาย สิ่งแวดล้อม จิตวิทยาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การโฆษณา การค้าขาย และการออกแบบสำหรับหน้าที่ของบรรจุสมุนไพรนั้นมีขึ้นเพื่อ (1) เป็นภาชนะบรรจุที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อการบรรจุตัวผลิตภัณฑ์ จึงถือว่าเป็นหน้าที่พื้นฐาน บรรจุผลิตภัณฑ์ก่อนการขนส่ง เนื่องจากคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์อาจเป็นของเหลวที่ต้องอาศัยภาชนะบรรจุ เช่น ของเหลว ได้แก่ นม น้ำผลไม้ของแข็ง ได้แก่ ข้าว แป้ง ถั่ว (2) การคุ้มครองป้องกันจากสภาวะแวดล้อม ป้องกันน้ำและไอน้ำ ป้องกันการตกกระแทก ป้องกันการลักขโมย ป้องกันกลิ่นรส ป้องกันควันและไอ ป้องกันการปนเปื้อน ป้องกันแมลง ป้องกันความแห้ง ป้องกันจุลินทรีย์ ป้องกันความเย็น ป้องกันออกซิเจน ป้องกันความร้อน ซึ่งบรรจุภัณฑ์ที่ดีจะต้องทำหน้าที่คุ้มครองป้องกัน ไม่ให้เกิดความเสียหายกับผลิตภัณฑ์ (3) การสื่อสารข้อมูลระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค ซึ่งข้อมูลที่แสดงอยู่บนตัวบรรจุภัณฑ์ มักประกอบด้วย ชนิดของผลิตภัณฑ์ ว่าเป็นอะไร ทำจากอะไร ส่วนประกอบมีอะไรบ้าง ปริมาณสุทธิ วิธีการปรุง บอกวิธีการปรุง ผู้ผลิต เพื่อแจ้งชื่อผู้ผลิตเพื่อแสดงความรับผิดชอบ หรือพร้อมที่จะรับความคิดเห็นจากผู้บริโภคย้อนกลับมา เพื่อนำไปปรับปรุงผลิตภัณฑ์ได้ คุณค่าทางโภชนาการ ซึ่งมีข้อกำหนดบังคับว่ารายละเอียดของผลิตภัณฑ์บนบรรจุภัณฑ์จะต้องมีการแจ้งให้ผู้บริโภคทราบ วิธีการเก็บรักษา

เช่น การแจ้งว่าควรเก็บในตู้เย็น ไม่ให้ถูกแสง (4) การอำนวยความสะดวกสบายทั้งการใช้ประโยชน์และการเก็บรักษา(นเร ขอจิตต์เมตต์, 2550 : 24)

ผลจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เทคโนโลยี การศึกษาและเศรษฐกิจก็ส่งผลทำให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ด้วยเช่นกัน จึงทำให้ผลิตภัณฑ์ทุกประเภทต้องมีบรรจุภัณฑ์เข้ามาทำหน้าที่ส่งเสริมภาพลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ พร้อมกับการสร้างแบรนด์ (Branding) ให้กับผลิตภัณฑ์และเจ้าของผลิตภัณฑ์ ซึ่งนักออกแบบบรรจุภัณฑ์จะต้องทำความเข้าใจในหน้าที่หลักและความสำคัญของการบรรจุภัณฑ์ในแต่ละประเภทของผลิตภัณฑ์ เช่น การทำให้บรรจุภัณฑ์มีความเด่นและดึงดูดความสนใจ (Visual Equities) หรือเรียกว่า Icon ที่นักออกแบบนำมาเป็นเครื่องมือในการออกแบบให้บรรจุภัณฑ์ดึงดูดสายตา สำหรับ Icon ที่เกี่ยวเนื่องกับการออกแบบมีดังนี้ รูปทรง (Shape) สี (Color) ภาพประกอบ (Illustration) ที่ปรากฏอยู่บนบรรจุภัณฑ์และที่สำคัญคือ ชื่อสินค้า (Name) ที่องค์ประกอบหลักต่อการเรียกความน่าสนใจให้กับผลิตภัณฑ์ (สุวิทย์ วงศ์จุริราวนิชย์, 2549 : 88-89) อย่างไรก็ตามการออกแบบบรรจุภัณฑ์ใหม่อย่างเดียวก้ออาจไม่ได้ทำให้ราคาของผลิตภัณฑ์สูงขึ้น แต่การออกแบบบรรจุภัณฑ์ใหม่นั้นก็จะต้องมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับแผนการตลาดที่ดีของสถานประกอบการด้วย เช่น การหาทำเลขายอย่างเหมาะสม การกำหนดราคาสมเหตุสมผล ก็จะเป็นสิ่งหนึ่งที่ช่วยให้ผลิตภัณฑ์ขายได้ สำหรับการพัฒนาบรรจุภัณฑ์สมุนไพรและอาหารนั้น นักออกแบบอาจเริ่มต้นมาจากแนวคิดที่ว่าบรรจุภัณฑ์เก่า ๆ ที่ใช้กันมานั้นไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและทำให้เกิดมลภาวะ หรือการที่องค์กรนำกลยุทธ์เรื่องของความปลอดภัย มาสร้างความแตกต่างของบรรจุภัณฑ์ หรือความต้องการที่จะสร้างเอกลักษณ์ เพื่อจะได้ส่งผลต่อยอดขายที่มีปริมาณเพิ่มมากขึ้น ซึ่งการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้กับผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างความสำเร็จจึงจำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัย เพราะการวิจัยจะแสดงให้เห็นถึงกระบวนการทางความคิดในเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้ได้ที่มาซึ่งงานออกแบบที่จะสามารถสร้างความแตกต่าง พร้อมกับการสร้างคุณค่าให้กับแบรนด์และผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีกระบวนการคิดจาก (1) ลักษณะของตัวสินค้า ที่นักออกแบบจะต้องคำนึงว่าคืออะไร ทำมาจากอะไร จะแสดงอัตลักษณ์อะไรให้สอดคล้องกับผลิตภัณฑ์และด้วยวิธีการใด (2) ความต้องการทางการตลาด โดยการศึกษาสถานที่ที่จะขายว่าเป็นจุดใด และต้องการจับกลุ่มผู้บริโภคกลุ่มไหน และต้องศึกษากลยุทธ์ของสินค้าข้างเคียงกับผลิตภัณฑ์ เช่น ราคา คุณภาพ (สุวิทย์ วงศ์จุริราวนิชย์, 2549 : 98)

บรรจุภัณฑ์เป็นผลงานทัศนศิลป์ที่อยู่ในขอบข่ายประยุกต์ศิลป์มีเป้าหมายเพื่อห่อหุ้มผลิตภัณฑ์กันการปนเปื้อนหรือห่อหุ้มของไว้ด้วยกัน ดังในอดีตที่พ่อค้าขายหมูจะใช้ใบตองห่อหมูหอบไปมาแบบหลวม ๆ โดยไม่มีการผูกเชือก ปัจจุบันบรรจุภัณฑ์มีบทบาทในการรักษากลิ่น รสและถนอมอาหารได้ชั่วระยะเวลาหนึ่ง อาจได้ถึง 3 เดือน 6 เดือน หรือ 1 ปี มีระบบป้องกันการกระแทกกระแทก มีการแข่งขันด้านการตลาด บรรจุภัณฑ์ที่ถูกออกแบบมาจึงต้องมีความสวยงาม สะดุดตา (นเร ขอจิตต์เมตต์, 2550 : 24) ดังนั้นการออกแบบบรรจุภัณฑ์ดังกล่าวจึงเกี่ยวข้องกับระยะของโครงสร้าง (Structure) สัญลักษณ์นิยม (Symbolism) ที่ถูกนำมาจัดคู่ให้เห็นถึงความแตกต่าง

จังหวัดเลยเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนที่มีกลุ่มชาวบ้าน วิสาหกิจชุมชนและสถานประกอบการมีการผลิตผลิตภัณฑ์และอาหารจากพืชสมุนไพร เพื่อที่จะนำมาใช้กับสถานบริการด้านความงามและสปา เช่น สมุนไพรประคบ สบู่จากขมิ้นชัน ฯลฯ จากการศึกษาพบว่า ผู้ผลิตในกลุ่มต่างๆยังไม่มีกรออกแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อสร้างภาพลักษณ์หรือคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์ เป็นเพียงการหาบรรจุภัณฑ์ที่มีจำหน่ายในท้องตลาดมาบรรจุเพื่อรอวันนำมาใช้เท่านั้น อย่างไรก็ตามบรรจุภัณฑ์สมุนไพรและอาหารเพื่อสุขภาพในธุรกิจสปา นั้นถือว่ามีความสำคัญที่จะช่วยโน้มน้าวใจผู้บริโภคให้เกิดการยอมรับเชื่อถือได้ถ้ามีการออกแบบสร้างสรรค์ตามความต้องการของผู้บริโภค พร้อมกับการผสมผสานเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ให้อยู่ในบรรจุภัณฑ์ก็จะสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับผู้ใช้ได้ ดังที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยเพื่อแนวทางการพัฒนาบรรจุภัณฑ์สมุนไพรในธุรกิจสปาของจังหวัดเลย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพร้อมของผู้ประกอบธุรกิจสปาต่อการพัฒนาการออกแบบบรรจุภัณฑ์สมุนไพรสำหรับธุรกิจสปา จังหวัดเลย
2. เพื่อหาแนวทางการออกแบบบรรจุภัณฑ์สมุนไพรสำหรับธุรกิจสปา จังหวัดเลย
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อบรรจุภัณฑ์สมุนไพรสำหรับธุรกิจสปา จังหวัดเลย

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์สมุนไพร

บรรจุภัณฑ์ที่ได้รับการออกแบบมาเป็นอย่างดีนั้นจะทำหน้าที่ทางการตลาดโดยการแสดงออกถึงลักษณะเด่นกว่าสินค้าคู่แข่ง การสร้างการจดจำตราสินค้าและสินค้า กระตุ้นให้เกิดการทดลองใช้และการซื้อซ้ำ การนำเสนอจุดน่าสนใจและจุดดึงดูดให้กับสินค้า ให้ข้อมูลเกี่ยวกับคุณสมบัติของสินค้า ระบุขนาด ราคาและปัจจัยต่าง ๆ และช่วยในการจัดจำหน่ายให้กับผู้บริโภค ดังนั้นการออกแบบบรรจุภัณฑ์จึงเป็นศาสตร์และศิลป์ที่นักออกแบบจะต้องใช้ความรู้ความสามารถในเกือบทุกแขนง นักออกแบบจะต้องเข้าใจในศาสตร์การออกแบบสาขานี้อย่างถ่องแท้ มีประสบการณ์พอสมควร มีส่วนร่วมในความรับผิดชอบบรรจุภัณฑ์แต่ละชิ้น และต้องอาศัยความชำนาญและวิสัยทัศน์ในการมองชิ้นงานต้นแบบว่าจะสามารถยืนหยัดสู้กับคู่แข่งรายอื่นได้หรือไม่ (นเร ขอจิตต์เมตต์, 2550 : 232) การออกแบบบรรจุภัณฑ์อาจเริ่มต้นจากกระบวนการคิด จาก 1) ลักษณะพื้นฐานของตัวสินค้า (Product Requirement) และ 2) ความต้องการของตลาด (Market Requirement) อันถือว่าเป็นพื้นฐานที่นักออกแบบต้องศึกษาว่า “สถานที่ที่จะวางขายเป็นจุดใด ต้องการจับผู้บริโภคกลุ่มไหน และต้องศึกษาถึงกลยุทธ์ของสินค้าข้างเคียงผลิตภัณฑ์ด้วย” เช่น ราคา คุณภาพและรูปแบบ (ดลชัย บุญยะรัตเวช, 2548 : 87-91) สำหรับแนวคิดเพื่อการออกแบบบรรจุภัณฑ์มีดังนี้ (สุวิทย์ วงศ์จุริราวิชย์, 2549 : 88)

1.1 การสร้างอัตลักษณ์ (Identity) หรือการสร้างตัวตนให้เกิดขึ้นกับบรรจุภัณฑ์ ที่อาจออกแบบด้วยการใช้รูป รส กลิ่น สี หรือเสียงที่สัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้าของมนุษย์

1.2 ความเข้าใจในแบรนด์ (Brand) ในทุกแง่มุม เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการออกแบบ เนื่องจากแบรนด์ถือว่าเป็นภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ องค์กรและบริการ

1.3 ความแตกต่าง (Differentiation) ที่จะส่งผลให้ผู้บริโภคเกิดความรู้สึกว่าผลิตภัณฑ์หรือสินค้านั้นมีความเหมาะสมกับตนเอง (Relevant) หรือผลิตภัณฑ์นั้นสามารถสร้างจุดเด่นได้

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษารายงานวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการออกแบบบรรจุภัณฑ์สมุนไพรสำหรับสปาในจังหวัดเลย ดังนี้ สีนินาถ เลิศไพรวรรณ (2552 : 5-14) ศึกษาเรื่อง รูปแบบบรรจุภัณฑ์เครื่องสำอางค์ ส่วนผสมธรรมชาติจากกรุงมิลาณ พบว่า บรรจุภัณฑ์ที่มีส่วนผสมจากธรรมชาติมักสะท้อนความเป็นธรรมชาติที่สื่อสารถึงคุณภาพของตัวผลิตภัณฑ์ โดยร้อยละ 45 รับรู้ถึงวัสดุที่ผลิตที่มาธรรมชาติ ร้อยละ 20 รับรู้ถึงรูปทรงที่เป็นสัญลักษณ์ของธรรมชาติ และร้อยละ 30 สื่อความด้วยกราฟิกโดยใช้เทคนิคการพิมพ์เพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้า สำหรับกระบวนการทำงานนั้น นักออกแบบร้อยละ 90 เริ่มต้นค้นหาข้อมูลด้วยการศึกษาแนวโน้มของรูปแบบและความนิยม โดยเชื่อว่าความชื่นชอบตัวผลิตภัณฑ์นั้นมักสัมพันธ์กับรสนิยมและความนิยมในแต่ละยุคสมัย และเทคโนโลยีการผลิตมีผลต่อการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่สามารถสร้างความแปลกใหม่ได้ เช่นเดียวกับการออกแบบจะต้องมีการสร้างความแตกต่างด้วยรูปทรงและรูปแบบกราฟิกและสีเส้นสร้างจุดสนใจ ส่วน ภัทธราภรณ์ ถือธรรม (2551 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์สมุนไพร พรศิริ พบว่า นักออกแบบบรรจุภัณฑ์ต้องศึกษาและมีการออกแบบลายกราฟิกให้มีความคล้ายกันในแต่ละผลิตภัณฑ์ เช่นการกำหนดตำแหน่งขององค์ประกอบต่างๆไว้ในตำแหน่งเดียวกัน การใช้แบบอักษรชุดเดียวกัน เพื่อสร้างการรับรู้ในเรื่องของความแตกต่างของผลิตภัณฑ์อันจะนำไปสู่การเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ได้อย่างถูกต้อง ส่วนสำคัญที่นักออกแบบต้องมีความรู้คือกระบวนการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์และการสร้างความแปลกใหม่และความแตกต่าง ส่วนเอกชัย โกลเหลือง (2550 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การใช้สีในบรรจุภัณฑ์ OTOP ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค พบว่า กลุ่มเป้าหมายที่ซื้อผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ที่บรรจุภัณฑ์ และความสวยงามของผลิตภัณฑ์ ส่วนปัจจัยที่ส่งผลทำให้มีการตัดสินใจซื้อ คือการใช้สีบนบรรจุภัณฑ์ ที่ดึงดูดความสนใจ โดดเด่น สวยงามและการสื่อความหมายถึงเทศกาลต่างๆได้ เช่นเดียวกับ ปัทิตตา เจริญธรรม (2546 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง รูปแบบบรรจุภัณฑ์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของที่ระลึกของนักท่องเที่ยว กรณีศึกษา จังหวัดลพบุรี พบว่า พิจารณาจากเอกลักษณ์ของความเป็นไทย ข้อความ สัญลักษณ์ รูปทรง สีและวัสดุที่ให้ความปลอดภัยและรักษาสีแวดล้อม ส่วน พิทยพันธ์ สิทธิรักษ์ (2547: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง มาตรฐานการออกแบบเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์สำหรับสมุนไพรไทย พบว่า มาตรฐานเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์สมุนไพรไทย ประกอบด้วย 1) หลักการออกแบบที่แสดงภาพลักษณ์ท้องถิ่น เช่นการใช้ภาพเลียนแบบกรรมวิธีการบรรจุแบบดั้งเดิมของไทยและภาพเลียนแบบวัสดุธรรมชาติพิมพ์ลงบนบรรจุภัณฑ์ 2) หลักการเกี่ยวกับบุคลิกภาพของผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนถึงความเป็นสมุนไพรไทย เช่นบุคลิกภาพของธรรมชาติ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 3 กลุ่มดังนี้

1.1 สถานประกอบการธุรกิจสปาและความงาม จำนวน 3 แห่ง คือร้านสปาแอตเลยร้านบ้าน
แผนไทย และร้านจันทร์สว่าง

1.2 ผู้บริโภคหลักที่เข้ามาเลือกซื้อสินค้าและบริการจากธุรกิจสปา จำนวน 60 คน

1.3 บรรจุภัณฑ์ที่ใช้ในการออกแบบมี 1 ผลิตภัณฑ์ มีรูปแบบของรายละเอียดของส่วนผสม
หลักที่ต่างกันออกไป

2. ขอบเขตในการวิจัย มีดังนี้ (1) ขอบเขตด้านเนื้อหา : ศึกษาบรรจุภัณฑ์สมุนไพรในธุรกิจสปา เขต
จังหวัดเลย (2) ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่าง/ประชากร ประกอบด้วย ผู้บริโภคหลักที่ซื้อสินค้าและบริการในธุรกิจ
สปา และผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์สมุนไพรสำหรับธุรกิจสปา (3) ขอบเขตด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์
ออกแบบบรรจุภัณฑ์เฉพาะครีมนวดฝ่าเท้าที่มีส่วนผสมหลักที่แตกต่างกันไป ส่วนการออกแบบบรรจุภัณฑ์นั้น
จะเป็นการออกแบบภายนอกใหม่ และมีการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ที่มาจากพื้นฐานการคิดของสถาน
ประกอบการ ส่วนบรรจุภัณฑ์ภายในเป็นบรรจุภัณฑ์เดิมที่ออกแบบเฉพาะฉลากติดแสดงคุณลักษณะของ
ผลิตภัณฑ์

3.เครื่องมือและเทคนิคที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย (1) แบบสัมภาษณ์แบบไม่มี
โครงสร้าง (2) แบบประเมินผลการออกแบบบรรจุภัณฑ์ และ (3) แบบบันทึกข้อมูลการออกแบบบรรจุภัณฑ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย (1) ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์
สำเร็จรูป (2) ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย (1) ร้อยละ (2) ค่าเฉลี่ย (3) ค่าความถี่ (4) ส่วน
เบี่ยงเบนมาตรฐาน

6. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ข้อมูลเชิงปริมาณนำเสนอในรูปตารางประกอบ
คำบรรยาย (2) ข้อมูลเชิงปริมาณนำเสนอในลักษณะการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive analysis)

7. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 7 ขั้นตอนดังนี้

7.1 ขั้นเตรียมการวางแผนการดำเนินกิจกรรมการวิจัย

7.2 ขั้นการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและสร้างเครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย (1)
การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (2) การสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
และ (3) การตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

7.3 ขั้นการศึกษาริบทและการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ประกอบด้วย (1) การวางแผนการเก็บ
รวบรวมข้อมูล (2) การเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในพื้นที่ของจังหวัดเลยที่มีสถาน
ประกอบการธุรกิจสปา

7.4 ขั้นการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานและข้อมูลบริบท

7.5 ขั้นการศึกษาความพร้อมของผู้ประกอบการในการพัฒนาการ ออกแบบบรรจุภัณฑ์ สมุนไพรในธุรกิจสปา

7.6 ค้นหาแนวทางออกแบบบรรจุภัณฑ์สมุนไพร ประกอบด้วย (1) วางแผนการออกแบบบรรจุภัณฑ์สมุนไพร (2) การสร้างแนวคิดและการออกแบบบรรจุภัณฑ์ต้นแบบ (3) การสร้างต้นแบบบรรจุภัณฑ์ (4) ประเมินผลการออกแบบบรรจุภัณฑ์

7.7 ขั้นการสรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย

1 ข้อมูลบริบทของธุรกิจสปา

ในจังหวัดเลยมีธุรกิจที่เปิดมีหลายรูปแบบที่แตกต่างกันไป โดยส่วนใหญ่จุดขายของร้านคือการนวดน้ำมัน การนวดแผนไทย และการนวดผสมระหว่างการนวดแผนไทยและการนวดน้ำมัน ส่วนการดำเนินกิจกรรมในลักษณะสปานั้นจะมีลักษณะการเปิดเป็นห้องและพื้นที่เฉพาะ มีการจัดพื้นที่ห้องเป็นสัดส่วนสำหรับการอาบน้ำชำระล้างร่างกาย และพื้นที่ในการนอนเพื่อให้หมอบำบัด สำหรับธุรกิจที่เปิดเป็นร้านสปาในจังหวัดเลยนั้นมี 3 ร้านดังนี้ร้านสปา@เลยเป็นร้านที่เริ่มเปิดดำเนินการมา 1 ปี ประมาณต้นปี พ.ศ. 2554 ตั้งอยู่บนถนนสายอำเภอเมืองเลย ด่านซ้าย อยู่ในทำเลที่ตั้งติดกับถนนสายหลักเส้นทางเข้าตัวเมืองเลย มีนางสาวฐาปานิ ตบุญถวิลเป็นเจ้าของสถานประกอบการ มีพนักงานให้บริการในร้านจำนวน 5 คน ผลิตภัณฑ์ที่นำมาให้บริการกับลูกค้า นั้น ทางร้านจะสั่งจากบริษัทที่มีชื่อเสียง เช่น ผลิตภัณฑ์ประเภท Eternity Spa, Eternity Nuskine โดยไม่เจาะจงว่าจะเป็นบริษัทห้างร้านใด สำหรับผลิตภัณฑ์ที่มีการซื้อจากชาวบ้านก็จะมีลูกค้าประกอบ โดยสั่งซื้อมาจากกรุงเทพ ส่วนผลิตภัณฑ์ในจังหวัดเลยยังไม่เคยสั่งเนื่องจากยังไม่มั่นใจในคุณภาพ แต่ทางร้านในบางโอกาสก็จะมีลูกค้าประกอบขึ้นมากันเอง เนื่องจากที่บ้านเจ้าของสถานประกอบการมีการปลูกพืชสมุนไพรไว้ด้วยและสมุนไพรส่วนหนึ่งก็สั่งซื้อมาจากชาวบ้าน ส่วนบ้านแผนไทยเป็นร้านที่เปิดดำเนินการมา 6 ปีตั้งแต่ พ.ศ. 2549 มีนางธนันท์ นิลกุลเป็นเจ้าของสถานประกอบการ ตั้งอยู่เส้นนอกเมืองสายเมืองเลย-ด่านซ้าย อยู่ติดกับถนนสายหลัก มีพนักงานนวดและทำสปาจำนวน 6 คนเป็นพนักงานหญิงล้วน จุดเด่นของร้านคือมีการทำประกันสังคมให้กับพนักงานทุกคน ผลิตภัณฑ์ที่ร้านนำมาให้บริการลูกค้า นั้นส่วนใหญ่สั่งซื้อมาจากหน่วยงานที่ผลิตภายนอก ซื้อมาเป็นกระปุกใหญ่ที่บรรจุภัณฑ์ไม่ได้มีการออกแบบใด ๆ เป็นแต่เพียงบรรจุภัณฑ์ที่ใช้ในการเก็บรักษา รักษาผลิตภัณฑ์เท่านั้น ในส่วนของผลิตภัณฑ์ที่ซื้อมาจากภายนอกนั้นมักจะพิจารณาจากราคา คุณสมบัติและสรรพคุณของผลิตภัณฑ์ รวมถึงการนำเสนอของเซลที่นำมาจำหน่ายด้วยเช่นกัน

ร้านจันทร์สว่างตั้งอยู่ในเขตเมืองเลย มีนางณัชชา พิมสวัสดิ์เป็นเจ้าของสถานประกอบการ เปิดร้านมาแล้วประมาณ 3 ปี การให้บริการส่วนใหญ่ของร้านเป็นการนวดแผนโบราณเป็นส่วนใหญ่ มีหมอบที่มานวดอยู่ 4 คน ผลิตภัณฑ์ที่นำมาใช้ในบริการการนวดนั้น ส่วนใหญ่จะซื้อจากร้านตัวแทนจำหน่ายในเมืองเลย โดยซื้อมาเป็นขวด กล่อง เช่น น้ำมัน Plant Thai ยาหม่อง น้ำมันมะพร้าว น้ำมันงา นอกจากนี้ยังมีการซื้อผลิตภัณฑ์จากสถานประกอบการที่มีชื่อเสียงมาร่วมในการนวดด้วย เช่น ผลิตภัณฑ์ของ Oriental Princes

การเลือกซื้อผลิตภัณฑ์มาใช้นั้นไม่ได้พิจารณาที่ตัวบรรจุภัณฑ์เป็นหลัก แต่จะพิจารณาจากคุณภาพที่จะเกิดขึ้นเมื่อนำมาใช้ สำหรับผลิตภัณฑ์ของชาวบ้านพิจารณาจากการเคยมีประสบการณ์ในการซื้อมาใช้จากความน่าเชื่อถือในระบบและกระบวนการผลิต

2. บรรจุภัณฑ์เดิมของร้านสปา

ผลิตภัณฑ์ที่ร้านสปานำมาใช้นั้น ส่วนใหญ่ผลิตจากบริษัทที่มีชื่อเสียง มีลักษณะเป็นกระปุกขนาดใหญ่ ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในร้านสปานั้นส่วนใหญ่เป็นผลิตภัณฑ์ที่มาจากนอกพื้นที่ เช่น จากกรุงเทพมหานคร โดยที่ผู้ประกอบการจะเดินทางเข้าไปซื้อด้วยตนเองและ/หรือมีการสั่งซื้อทางโทรศัพท์และมีการจัดส่งของทางไปรษณีย์ แล้วนำมาแยกใส่ลงในบรรจุภัณฑ์ที่เป็นกระปุกขนาดเล็กเพื่อให้สะดวกต่อการนำมาใช้เมื่อมีลูกค้าเดินทางเข้ามาในร้าน ส่วนรายละเอียดของงานกราฟิกยังไม่มี มีเพียงการพิมพ์เป็นชื่อของผลิตภัณฑ์มาติดเพื่อบ่งบอกตัวตนของผลิตภัณฑ์เท่านั้น

3. ทศนคติของผู้บริโภคเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์สมุนไพรสำหรับธุรกิจสปา ผู้บริโภคส่วนใหญ่ที่เข้ามาใช้บริการในสถานประกอบการมีทั้งใช้บริการการนวดและบริการสปานั้น พบว่าส่วนใหญ่ไม่ได้มีความสนใจที่จะดูรูปลักษณ์ (Image) ของบรรจุภัณฑ์ที่สถานประกอบการนำมาให้บริการทั้งผลิตภัณฑ์การนวดและการบำบัดด้วยสปา รวมทั้งผลิตภัณฑ์เพื่อเสริมความงามอื่นๆด้วยด้วย เหตุผลหลักสำคัญ คือ การเข้ามาในร้านเพื่อการบำบัด รักษาและดูแลสุขภาพความงามเท่านั้น ส่วนใหญ่จึงมีความมั่นใจในคุณภาพและทักษะฝีมือของสถานประกอบการ และเชื่อว่าสถานประกอบการต้องมีการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ที่ดีที่สุดมาให้บริการกับลูกค้า

4. ความพร้อมของธุรกิจสปาที่มีการผลิตภัณฑ์และการออกแบบบรรจุภัณฑ์สมุนไพร

บรรจุภัณฑ์ถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นสำหรับร้านสปาขนาดเล็กที่อยู่ในจังหวัดเลย เนื่องจากผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่มีการสั่งซื้อมาจากนอกพื้นที่ รวมทั้งร้านขายส่งในพื้นที่ก็มีหลายร้านให้เลือกซื้อทั้งที่แบบคุณภาพดี ราคาถูกและคุณภาพดีราคาสูง ซึ่งร้านสปาและนวดส่วนใหญ่ก็มีการนำผลิตภัณฑ์เหล่านั้นมาใช้ในลักษณะที่ผสมผสานกัน เนื่องจากเห็นว่า ผลิตภัณฑ์เหล่านั้นมีราคาไม่สูงมากนักและบางครั้งบางตัวผลิตภัณฑ์ผู้ผลิตก็มีการใช้ส่วนผสมที่มาจากธรรมชาติโดยตรงและกระบวนการผลิตก็อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ ก็จะมีการเลือกสรรนำมาใช้

5. รูปแบบการออกแบบบรรจุภัณฑ์สมุนไพรสำหรับธุรกิจสปา

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่เกี่ยวข้องการนวดและการทำสปานั้นถือว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเฉพาะ มีการปรุงและการทดสอบถึงคุณสมบัติต่างๆในกรณีที่เป็นการนำเอาพืชสมุนไพรในชุมชนมาทำเป็นผลิตภัณฑ์อบตัวต้องมีความสดใหม่ ซึ่งสถานประกอบการจะต้องมีการรักษาคุณภาพและคุณสมบัติที่เฉพาะและพิเศษให้กับผู้บริโภค สำหรับรูปแบบและลักษณะของบรรจุภัณฑ์ที่ผู้บริโภคต้องการมีดังนี้

5.1 มีรูปลักษณ์ที่สวยงาม สามารถบอก อธิบายและสื่อความหมายเกี่ยวกับอัตลักษณ์เฉพาะของผลิตภัณฑ์ภายในได้อย่างชัดเจน

5.2 มีระบบการรักษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่อยู่ภายในตามจำนวนวันที่ผลิตภัณฑ์สามารถจะคงอยู่ได้ เช่น การมีระบบล็อก ปิด ผนึก และเปิด

5.3 วัสดุที่นำมาใช้ในการผลิตบรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม ง่ายต่อการผลิตและการประกอบเป็นรูปทรง และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในกระบวนการผลิตไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

5.4 สามารถบอกเล่าความเป็นชุมชนท้องถิ่น ผ่านโลโก้ สี รูปทรงของกล่อง ป้ายบอกราคา ภาพประกอบ รูปแบบของตัวอักษร ฯลฯ

5.5 มีต้นทุนในการผลิตต่ำและไม่กระทบต่อการเพิ่มราคาของผลิตภัณฑ์

6. ปัจจัยที่มีผลต่อการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์สมุนไพรสำหรับธุรกิจสปา

บรรจุภัณฑ์สำหรับร้านสปาที่ผลิตผลิตภัณฑ์เองนั้นค่อนข้างมีน้อย ส่วนใหญ่มักเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้ประกอบการนวดและการอบตัว ส่วนผลิตภัณฑ์ที่ใช้กับสปานั้นส่วนใหญ่ใช้จากผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียง เนื่องจากเชื่อมั่นในคุณภาพของการผลิต และคุณภาพของตัวผลิตภัณฑ์เอง ดังนั้นสถานประกอบการทั้ง ร้าน สปา@เลย และ บ้านแพนไทยจึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีการผลิตผลิตภัณฑ์รวมถึงการออกแบบบรรจุภัณฑ์เองขึ้นมา อย่างไรก็ตามเจ้าของสถานประกอบการและพนักงานผู้ให้บริการทำสปา ก็ได้ให้ข้อเสนอแนะถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่นักออกแบบควรพิจารณามีรายละเอียดดังนี้ 1) ความต้องการมีอัตลักษณ์ (Identity) เฉพาะของผลิตภัณฑ์และภาพลักษณ์เฉพาะของสถานประกอบการ 2) ผู้มารับบริการที่เป็นกลุ่มเฉพาะและทางร้านต้องการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับผู้มารับบริการ 3) งบประมาณและความคุ้มค่าของการนำบรรจุภัณฑ์มาใช้และการส่งผลต่อการมารับบริการของผู้บริโภค 4) จำนวนของพนักงานที่จะเข้ามาทำผลิตภัณฑ์สปา ซึ่งก็จะส่งผลต่อค่าดำเนินการของสถานประกอบการ

7. แนวทางการออกแบบบรรจุภัณฑ์สมุนไพรสำหรับธุรกิจสปา มีแนวทางดังนี้

7.1 ต้องมีรูปแบบที่ทันสมัยทั้งการออกแบบตัวโครงสร้างของบรรจุภัณฑ์ทั้งภายในและภายนอก

7.2 บรรจุภัณฑ์ต้องสามารถสื่อสารลักษณะเฉพาะของเจ้าของผลิตภัณฑ์และแสดงให้เห็นถึงที่มาของวัสดุและกระบวนการผลิต

7.3 บรรจุภัณฑ์ต้องสามารถช่วยส่งเสริมและสนับสนุนภาพลักษณ์ที่ดีให้กับเจ้าของผลิตภัณฑ์และผู้บริโภค

7.4 หยิบ จับ ถือ แกะ เปิด ฉีก ถอดสะดวก และง่ายต่อการนำมาใช้

7.5 ต้องเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมระหว่างการผลิตและหลังการใช้ นั่นคือสารที่จะกำจัดทำลายได้ง่ายและไม่มีสารที่เป็นอันตรายตกค้าง

7.6 ต้องมีรายละเอียดของผลิตภัณฑ์ครบถ้วน เช่น การบอกสรรพคุณ วิธีการใช้ ปริมาณการผลิต การผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากองค์การอาหารและยา รายละเอียดของการผลิต ปริมาณบรรจุ ฯลฯ

7.7 มีต้นทุนการผลิตต่ำที่ไม่สร้างภาระให้กับผู้บริโภค ที่จะต้องซื้อผลิตภัณฑ์ในราคาที่สูงขึ้นแต่คุณภาพยังเท่าเดิม

8. กระบวนการพัฒนารูปแบบของบรรจุภัณฑ์สมุนไพรสำหรับธุรกิจสปา

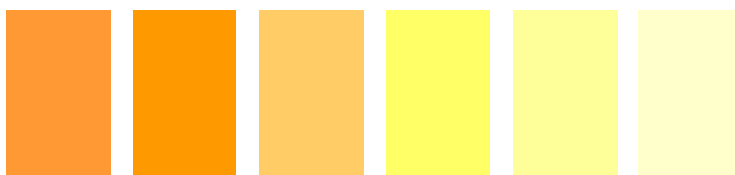
กระบวนการออกแบบบรรจุภัณฑ์สมุนไพรสำหรับธุรกิจสปานั้นนักออกแบบบรรจุภัณฑ์จำเป็นต้องมีการศึกษาเพื่อสร้างความรู้และทำความเข้าใจในรายละเอียดของสถานประกอบการคือ 1) ศึกษาบริบทของธุรกิจสปา 2) ศึกษาความต้องการของผู้บริโภคเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์ในธุรกิจสปา 3) ศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบของบรรจุภัณฑ์เดิม 4) ค้นหาแรงบันดาลใจและแนวคิดในการออกแบบ 5) ศึกษาวิธีการออกแบบและวัสดุในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ 6) ออกแบบและสร้างต้นแบบตามความต้องการของผู้บริโภคเป้าหมาย และ 7) ประเมินผลต้นแบบตามความคิดเห็นของผู้บริโภคเป้าหมาย

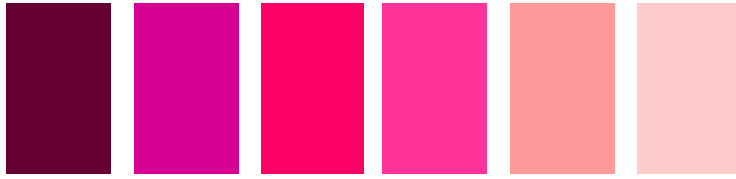
ภาพที่ 1. ภาพของพืชสมุนไพรที่ถูกนำมาใช้เป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบโลโก้และบรรจุภัณฑ์

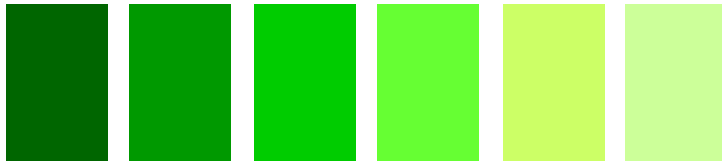
ภาพที่ 2 โลโก้ของ Spa@Loei และโลโก้ของบ้านแผนไทย นำมาเป็นแนวคิดร่วมในการออกแบบโลโก้ โดยพิจารณาจากความทันสมัยของ Spa@Loei และความเป็นไทยแบบเรียบง่ายของบ้านแผนไทย

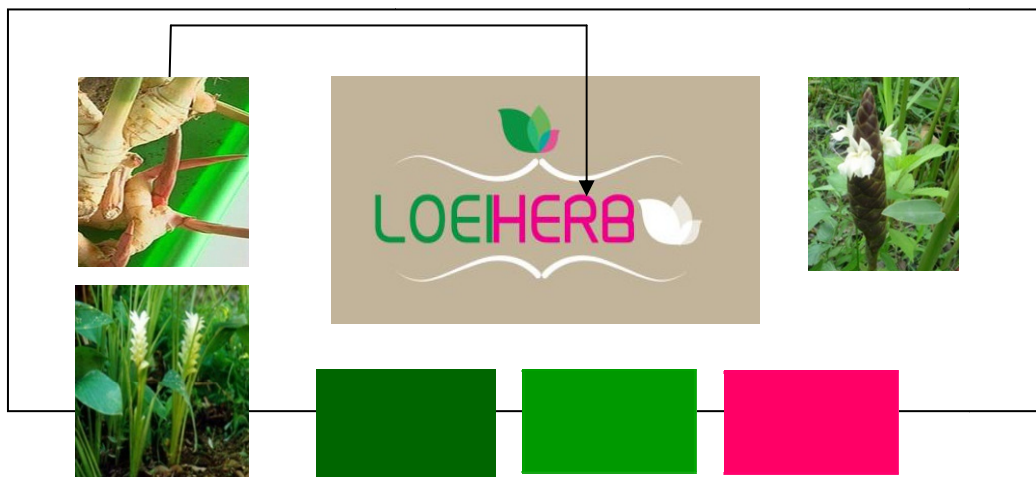
ภาพที่ 3 กลุ่มสีเหลืองที่ถูกนำมาใช้ในการออกแบบโลโก้ผลิตภัณฑ์นวดเท้า

ภาพที่ 4 กลุ่มสีชมพูที่ถูกนำมาใช้ในการออกแบบโลโก้ผลิตภัณฑ์น้ำตาลเต้า

ภาพที่ 5. กลุ่มสีเขียวที่ถูกนำมาใช้ในการออกแบบโลโก้ผลิตภัณฑ์น้ำตาลเต้า

ภาพที่ 6 ภาพที่มาของการออกแบบโลโก้แบบที่ 1 ให้กับบรรจุภัณฑ์

ภาพที่ 7 รูปแบบของบรรจุภัณฑ์ภายนอก

ภาพที่ 8 มุมมองด้านบนของกล่องบรรจุภัณฑ์และการออกแบบจัดวางงานกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์

ภาพที่ 9 การออกแบบกราฟิกบนฉลากที่ติดอยู่บนบรรจุภัณฑ์ภายในของครีม

ภาพที่ 10 การออกแบบกราฟิกบนฉลากที่ติดอยู่บนบรรจุภัณฑ์ขวดฝ่าเท้า

ภาพที่ 11 การออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ครีมนวดฝ่าเท้า ภายใต้ชื่อ แบรนด์ LOEIHHERB ที่เป็นต้นแบบของการนำไปผลิต

ภาพที่ 12 บรรจุภัณฑ์ภายนอกของครีมนวดฝ่าเท้า แบรนด์ LOEIHHERB

8. ความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อบรรจุภัณฑ์สมุนไพรนวดเท้าสำหรับธุรกิจสปา

การประเมินผลการออกแบบบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์สมุนไพรนวดเท้าสำหรับใช้ในธุรกิจนวดและสปาจากกลุ่มเป้าหมาย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านความสามารถสื่อประชาสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 รองลงมาคือ ด้านความสะดวกต่อการผลิต การบรรจุ การขนส่งและการใช้สอย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 และด้านความสามารถปกป้องคุ้มครองรักษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49

อภิปรายผล

ผลจากการศึกษาแนวทางการออกแบบบรรจุภัณฑ์สมุนไพรนวดเท้าในธุรกิจสปา มีประเด็นในการอภิปรายดังนี้

1. ความพร้อมของเจ้าของธุรกิจสปากับการออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์สมุนไพร จากการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการทั้ง 3 ราย ขาดความพร้อมทั้งในด้านการผลิตผลิตภัณฑ์รวมถึงการสร้างบรรจุภัณฑ์ขึ้นมาเพื่อช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการขายและการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจอื่นๆที่เกี่ยวข้องทั้งการนวดและการบำบัด ซึ่งหลายผลิตภัณฑ์นั้นสถานประกอบการสามารถที่ว่าจ้างชุมชนให้ผู้ผลิตและผู้จำหน่ายสร้างเป็น

แบรนด์ของร้านตัวเอง ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการเห็นว่า “สนใจที่จะมีผลิตภัณฑ์เป็นแบรนด์ของตัวเองเหมือนกัน แต่ยังขาดแหล่งที่จะผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของเราเอง” และยังเห็นว่า “ถ้าดึงชุมชนเข้ามาร่วมผลิตผลิตภัณฑ์สำหรับการบำรุง บำบัด พื้นฟูถือว่าเป็นสิ่งดีอย่างน้อยก็ทำให้ภูมิปัญญาของชุมชนยังอยู่ และชาวบ้านที่ผลิตสมุนไพรเพื่อสุขภาพก็จะมีรายได้จากการปรุงและผสมสมุนไพรเหล่านี้ แต่เท่าที่คิดตอนนี้ ยังไม่รู้ว่าจะทำให้ชุมชนเห็นตามแนวคิดของเราได้อย่างไร เพราะชุมชนก็จะคิดแบบของเขา ตรงนี้จึงส่งผลทำให้เราไม่สนใจที่จะผลิตขึ้นมาเอง เพราะเกรงจะเกิดปัญหาในการผลิตในอนาคตด้วย”

อย่างไรการผลิตผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพจากสมุนไพรนั้น บางครั้งก็ต้องการการผ่านการรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วย ซึ่งจะต้องเสียเวลาในการนำเสนอเพื่อการตรวจและสิ่งที่ผู้ประกอบการต้องลงทุนคือระบบของการบรรจุผลิตภัณฑ์ลงในบรรจุภัณฑ์ขั้นแรกเพื่อรักษาคุณภาพ ตามแนวคิดนี้ นักออกแบบผลิตภัณฑ์อย่าง นเร ขอจิตเมตต์ (2550 : 224-225)เห็นว่า ผลิตภัณฑ์และยาเรื่องของการบรรจุเป็นเรื่องสำคัญมากที่จะต้องได้มาตรฐาน เพื่อให้เกิดการยอมรับและไม่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค ดังนั้นสถานประกอบการก็ต้องมีเครื่องบรรจุในระบบสุญญากาศด้วย เช่นเดียวกับ สินีนาถ เลิศไพโรจน์ (2552: 5-14)ที่พบว่า ผู้ประกอบจะต้องเห็นถึงความคุ้มค่าของการลงทุนในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ก่อนว่าจะช่วยสร้างและส่งเสริมอะไรให้กับสถานประกอบการบ้าง ถ้าสถานประกอบการไม่มีการสร้างบรรจุภัณฑ์หรือผลิตภัณฑ์ขึ้นมาเป็น แบรนด์ของตนเอง สถานประกอบการก็อาจไม่มีจุดเด่นหรือจุดสนใจ ส่วนปัญหาที่กลุ่มสถานประกอบการขนาดเล็กทั้งระดับชุมชนและสถานประกอบการธุรกิจสปา มักมีปัญหาในการสร้างบรรจุภัณฑ์ขึ้นมาเองคือ เรื่องของงบประมาณ เพราะบรรจุภัณฑ์ที่สวยงามและน่าสนใจย่อมผ่านการคิดสร้างสรรค์และการออกแบบที่ดี ซึ่งต้องใช้งบประมาณในการผลิตที่สูงเช่นกัน

2. กระบวนการออกแบบบรรจุภัณฑ์สมุนไพรสำหรับธุรกิจสปา จากการศึกษาพบว่า การออกแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะและอัตลักษณ์ของสถานประกอบการรวมถึงผลิตภัณฑ์นั้น นักออกแบบจะต้องผ่านขั้นตอนของการศึกษาค้นคว้าวิจัยในบริบทที่เกี่ยวข้องมาก่อน ก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการออกแบบ ซึ่งจากการศึกษาค้นคว้าพบว่า การออกแบบต้องผ่านกระบวนการดังนี้ 1) ศึกษาบริบทของชุมชนหรือของธุรกิจสปา 2) ศึกษาความต้องการของผู้บริโภคเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์ 3) ศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบของบรรจุภัณฑ์เดิม 4) หาแรงบันดาลใจและแนวคิดในการออกแบบ 5) ศึกษาวิธีการและกระบวนการในการออกแบบ 6) คิดและออกแบบตามความต้องการของผู้บริโภค สถานประกอบการ และการตลาด 7) มีการประเมินต้นแบบโดยผู้บริโภคเป้าหมาย ซึ่งกระบวนการออกแบบบรรจุภัณฑ์สมุนไพรในธุรกิจสปานี้ สอดคล้องกับการศึกษาของ สุนีย์ วรรณโณม (2546 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า นักออกแบบต้องมีการค้นหาข้อมูลเพื่อนำเข้าสู่กระบวนการออกแบบ อย่างไรก็ตามการที่นักออกแบบต้องมีข้อมูลเบื้องต้น ซึ่งได้มาจากการสำรวจจากกลุ่มเป้าหมาย การตลาด การจำหน่าย จากนั้นจึงนำมาสู่การกำหนดกลยุทธ์และแนวทางในการออกแบบ พร้อมกับมีการสร้างต้นแบบบรรจุภัณฑ์ขึ้นมาเพื่อผลทางด้านการตลาดที่ตัวบรรจุภัณฑ์สามารถโน้มน้าวและเรียกร้องความสนใจให้ผู้บริโภคเลือกผลิตภัณฑ์สำหรับการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

สรุป

แนวทางการพัฒนาบรรจุภัณฑ์สมุนไพรสำหรับธุรกิจสปา ผลการวิจัยพบว่า บรรจุภัณฑ์นั้นถือว่ามีสำคัญต่อการทำให้ผลิตภัณฑ์มีคุณค่าและมีภาพลักษณ์ที่สวยงาม ตัวแปรสำคัญของการสร้างบรรจุภัณฑ์ของสถานประกอบการคืองบประมาณและต้นทุนในการดำเนินการที่จะสูงขึ้น แต่ร้านก็ยังมีความต้องการที่จะมีผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ที่เป็นชื่อของสถานประกอบการเอง โดยบรรจุภัณฑ์นั้นจะต้องมีความง่ายต่อการผลิตรูปแบบเรียบง่ายและดูดีในสายตาของผู้บริโภค

บรรณานุกรม

- ดลชัย บุญยรัตเวช. (2548). **Design Wiz “ดีไซน์ดีให้คม”**. กรุงเทพฯ : บริษัทเนชั่นมัลติมีเดีย กรุ๊ป จำกัด มหาชน.
- ภัทตราภรณ์ ถ้อยธรรม(2551). **โครงการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์สมุนไพร พิศิรี**. ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาศิลปกรรม (ออกแบบนิเทศศิลป์) มหาวิทยาลัยราชภัฏ จันทระเกษม, กรุงเทพฯ
- ปจิตตา เจริญธรรม. (2546). **รูปแบบบรรจุภัณฑ์ที่ส่งต่อการตัดสินใจซื้อของที่ระลึกของนักท่องเที่ยว กรณีศึกษา จังหวัดลพบุรี**. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พิทยพันธ์ สิทธิรักษ์. (2547). **มาตรฐานการออกแบบเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์สำหรับสมุนไพรไทย**. วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขานฤมิตรศิลป์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- นเร ขอจิตต์เมตต์. (2550). **Packaging & Design เสกสรรปั้นแต่งบรรจุภัณฑ์**. กรุงเทพฯ : ฐานบุ๊ค, หน้า 232.
- สินีนารถ เลิศไพโรจน์. (2552 มกราคม-มิถุนายน). **กรณีศึกษารูปแบบบรรจุภัณฑ์เครื่องสำอางส่วนผสมธรรมชาติจากกรุงมิลาน**. ใน **วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**. ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 หน้า 5-14.
- สุนีย์ วรรณโกมล. (2546). **กลยุทธ์การออกแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อการแข่งขันเชิงธุรกิจ**. ครุศาสตรบัณฑิตมหาบัณฑิต สาขาการวางแผนกลยุทธ์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- สุวิทย์ วงศ์จิราพาณิชย์. (2549). **Design Through Biz ต่อยอดธุรกิจด้วยกลเม็ดดีไซน์**. กรุงเทพฯ : เนชั่นมัลติมีเดีย.
- เอกชัย โถเหลียง. (2550). **การใช้สีในบรรจุภัณฑ์ OTOP ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค**. สาขาวิชาเทคโนโลยีการพิมพ์ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

**เทคนิคการกระตุ้นจินตนาการและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาสาขานิเทศศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง**

The Development of Techniques to Stimulate the Imagination and Encourage Creativity in
Communications Arts Students at Lampang Rajabhat University

กิตติวัฒน์ กิตติบุตร

อาจารย์ประจำสาขานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนโดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณและวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาเทคนิคในการกระตุ้นจินตนาการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาสาขานิเทศศาสตร์ โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือนักศึกษาสาขานิเทศศาสตร์ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง จำนวน 52 คน เครื่องมือในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณคือแบบสำรวจความคิดเห็นและเชิงคุณภาพ คือ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบวิเคราะห์เอกสาร

ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่ากลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมในการเรียนการสอนในรายวิชาการคิดสร้างสรรค์เพื่องานนิเทศศาสตร์ ทั้ง 7 กิจกรรมในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นรวม 3.94 กิจกรรมที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือกิจกรรมการนำเสนอผลงานความคิดสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ย 4.00 และกิจกรรมที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ กิจกรรมการคิดนอกกรอบโดยลากเส้นผ่านจุด 9 จุด มีค่าเฉลี่ย 3.62 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 คน มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า พบว่ากลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมในการเรียนการสอนในรายวิชาการคิดสร้างสรรค์เพื่องานนิเทศศาสตร์ ทั้ง 7 กิจกรรมในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์โดยรวมทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ พบว่ากิจกรรมที่กระตุ้นจินตนาการและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์มากที่สุด คือ กิจกรรมการนำเสนอผลงานความคิดสร้างสรรค์การกระตุ้นจินตนาการและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ต้องให้กลุ่มเป้าหมายเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติกิจกรรมควบคู่กันไป ด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย เป็นการปฏิบัติจริงผ่านการนำเสนอแนวคิดของกลุ่มเป้าหมาย และกิจกรรมประกวดผลงานมีส่วนสำคัญในการสร้างแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานที่หลากหลายและน่าสนใจ ตลอดจนการระดมสมองอันเป็นหัวใจสำคัญ ผ่านกระบวนการค้นพบปัญหา การเตรียมการและรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ปัญหา การคัดเลือกข้อมูล การประมวลความคิด การสังเคราะห์ความคิดสร้างสรรค์ และการประเมินผล

คำสำคัญ : การกระตุ้นจินตนาการ, ความคิดสร้างสรรค์, นิเทศศาสตร์

Abstract

This classroom action research was undertaken to find techniques to stimulate the imagination and creativity of 1st year Communication Arts students. The research used a mixture of both qualitative and quantitative methods. The research population consisted of a total of 52

1st year Communication Arts students at Lampang Rajabhat University. The research tools were a questionnaire, observations, in-depth interviewing of 30 students, and document analysis. The quantitative research results showed that the research group thought all 7 class activities were highly useful. The overall mean satisfaction for all activities was 3.94. The highest scores were for the presentation of creative ideas (4.00) and the lowest was for a ‘thinking outside the box’ activity, which had a mean score of 3.62. The results of the qualitative research confirmed those of the quantitative research. The 30 student representatives reported that the 7 activities were very helpful in stimulating their imagination and encouraging creative thinking. The most useful activity in the students’ opinion was on how to present creative ideas.

Developing imagination and creativity must target both theoretical and practical learning activities with a variety of activities. The presentation by the group and the contest had an important role in inspiring the creation of diverse and interesting ideas, as well as brainstorming the key points and problems through the discovery process, preparing and collecting data, analyzing problems, selecting data, hypothesizing, synthesizing and evaluating.

Keyword : Stimulate the imagination, Creativity, Communication Arts.

บทนำ

สาขานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ได้เปิดสอนวิชา การคิดสร้างสรรค์ เพื่องานนิเทศศาสตร์ (Creative Thinking for Communication Arts) ตั้งแต่ปีการศึกษา 2555 เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ในงานวิชาชีพด้านนิเทศศาสตร์ เข้าสู่ตลาดแรงงานด้านสื่อสารมวลชน รวมไปถึงเป็นการสร้างแนวคิดอันเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาประเทศและการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีความคิดสร้างสรรค์เพื่อผลิตนักคิดและเตรียมความพร้อมเข้าสู่การทำงานที่มีความซับซ้อนมากขึ้นในปัจจุบัน

จากงานวิจัยเรื่อง กระบวนการพัฒนาการคิดสร้างสรรค์เพื่องานนิเทศศาสตร์ของ บุษยากร ตีระพฤติกุลชัย(2556) ที่สรุปว่ากระบวนการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ที่เหมาะสมสำหรับนักศึกษานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง จะต้องเป็นกระบวนการที่สนับสนุนให้นักศึกษาได้เรียนรู้ภาคทฤษฎีควบคู่ไปกับการปฏิบัติ โดยใช้กิจกรรมที่หลากหลาย ใช้สื่อเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการเรียนและการทำกิจกรรม ตลอดจนการทำกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่สำคัญในการกระตุ้นให้เกิดจินตนาการและสร้างผลงานออกมา แสดงให้เห็นว่านอกจากการเรียนการสอนแล้ว กิจกรรมยังมีส่วนในการกระตุ้นและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญที่จะพัฒนาผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์และหลักสูตรการสอนด้านความคิดสร้างสรรค์ในปัจจุบันยังมีไม่มากนัก และการคิดสร้างสรรค์เป็นหัวใจสำคัญในการเรียนด้านศิลปศาสตร์ ที่

จำเป็นที่จะต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นอย่างมากเพื่อผลิตผลงานออกมาด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ควรทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อหาเทคนิคใหม่ๆในการกระตุ้นจินตนาการและหากิจกรรมเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สำหรับผู้เรียนด้านนิเทศศาสตร์ จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์อันเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนด้านอื่นๆ รวมถึงเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนในแขนงอื่นต่อไป

งานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะช่วยพัฒนากระบวนการคิดของนักศึกษาอย่างเป็นระบบ และสร้างวิธีคิดที่แปลกใหม่ผ่านกิจกรรมที่ผู้วิจัยคิดค้นขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษารุ่นต่อไป และยังเป็นการกระตุ้นและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เพื่อสร้างนวัตกรรม อันเป็นรากฐานในการพัฒนาประเทศต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัย / วิธีการศึกษา

งานวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาเทคนิคในการกระตุ้นจินตนาการเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาสาขานิเทศศาสตร์ชั้นปีที่ 1

แนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

กระบวนการคิดสร้างสรรค์ของ Osborn (อ้างถึงใน ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2546: 11) ระบุแนวคิดดังกล่าว และผสมผสานระหว่างแนวคิดแต่ละทฤษฎีเข้าด้วยกัน โดยสามารถจัดแบ่งได้ 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การค้นพบปัญหา 2)การเตรียมและรวบรวมข้อมูล 3)การวิเคราะห์ข้อมูล 4) การคัดเลือกข้อมูล 5) การประมวลความคิด 6) การสังเคราะห์ความคิดสร้างสรรค์ และ 7) การประเมินผล

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

เชิงปริมาณ

กลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษาสาขานิเทศศาสตร์ชั้นปีที่ 1 (รหัส 59) คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำนวน 52 คนที่ลงทะเบียนในรายวิชา การคิดสร้างสรรค์เพื่องานนิเทศศาสตร์ ปีการศึกษา 2559

เชิงคุณภาพ

กลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษาที่ลงทะเบียนในรายวิชา การคิดสร้างสรรค์เพื่องานนิเทศศาสตร์ ปีการศึกษา 2559 จำนวน 30 คน เลือกโดยเจาะจง มีเกณฑ์การเลือกคือนักศึกษาที่มีผลการเรียนระดับดี (ได้ผลการเรียน A, B+ และ B จากรายวิชา) 5 คน ผู้เรียนที่มีผลการเรียนปานกลาง (ได้ผลการเรียน C+ และ C จากรายวิชา) 5 คน และผู้เรียนที่มีผลการเรียนอ่อน (ได้ผลการเรียนต่ำกว่า C) จำนวน 5 คน ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกจากการสัมภาษณ์ที่เป็นประโยชน์ สำหรับข้อมูลเชิงสำรวจเก็บข้อมูลในช่วงโม่งสุดท้ายของการเรียนการสอนในรายวิชาการคิดสร้างสรรค์เพื่องานนิเทศศาสตร์ เพื่อให้เกิดความเที่ยงตรงของข้อมูลที่สำรวจ โดยไม่มีผลกับคะแนนในการเรียนในรายวิชาดังกล่าว

กิจกรรมและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้กิจกรรมต่างๆที่เหมาะสม และใช้วิธีการสังเกต โดยผู้วิจัยสังเกตขณะนักศึกษาทำกิจกรรมต่างๆภายในห้องเรียน เช่น กิจกรรมการคิดนอกกรอบ กิจกรรมการคิดสิ่งประดิษฐ์จากวัสดุรูปทรงต่าง การคิดเรื่องสั้นเชื่อมโยงคำต่างๆ การนำเสนอผลงานความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษา รวมไปถึงการจัดกิจกรรมนอกห้องเรียน เป็นต้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยทำหน้าที่ดำเนินกิจกรรมในชั้นเรียน เป็นผู้สัมภาษณ์และเก็บแบบสำรวจตามแผนที่กำหนดไว้ เป็นผู้สังเกต รวมทั้งบันทึกและเก็บรวบรวมข้อมูล
2. เครื่องบันทึกเสียง เพื่อบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูล
3. แบบสัมภาษณ์ เป็นคำถามปลายเปิด ทั้งนี้สามารถให้ผู้ตอบคำถามสามารถตั้งคำถามขึ้นได้เองในการสนทนา
4. แบบสำรวจความพึงพอใจในกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้ออกแบบสำรวจ เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจต่อกิจกรรมในชั้นเรียนในรายวิชาความคิดสร้างสรรค์เพื่องานนิเทศศาสตร์ โดยหาค่าเฉลี่ยร้อยละ ค่าเฉลี่ยรวมและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกต โดยการตีความเชื่อมโยงกับบริบทต่างๆเพื่อหาความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน
3. การวิเคราะห์ผลสรุป เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ทั้งหมดแบบสรุปพร้อมกัน โดยพิจารณาองค์ประกอบต่างๆ เพื่อหาข้อสรุปแบบอุปนัย (Inductive Method) เพื่อตอบคำถามวิจัยที่กำหนดไว้เบื้องต้น

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 3 ส่วนคือ 1) ผลการวิจัยเชิงปริมาณ 2) ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ และ 3) สรุปผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

ผลการสำรวจความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อกิจกรรมต่างๆที่ได้ดำเนินการในชั้นเรียนมาวิเคราะห์ สรุปว่านักศึกษามีระดับความคิดเห็นต่อกิจกรรมทั้ง 7 กิจกรรม โดยมีค่าเฉลี่ย 3.94 ค่า เบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.52 และระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

2. ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยเชิงคุณภาพโดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1)การสัมภาษณ์เชิงลึก และ 2) การสังเกต มีรายละเอียดดังนี้

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกจากตัวแทนนักศึกษาทั้ง 2 กลุ่มเรียน กลุ่มเรียนละ 15 คน รวมทั้งหมด 30 คน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก สรุปได้ว่า 1) ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมในรายวิชาความคิดสร้างสรรค์เพื่องานนิเทศศาสตร์ โดยให้เหตุผลว่ากิจกรรมต่างๆมีประโยชน์ ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์มากมายที่จะนำไปผลิตผลงานต่อไป เป็นการเปิดโอกาสให้ได้คิด ได้ทำกล้าแสดงออกอย่างที่ไม่เคยทำมาก่อน และได้แสดงทัศนคติที่แตกต่างกันไปต่อกิจกรรมต่างๆในรายวิชา 2) นักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการกิจกรรมทุกกิจกรรมมีประโยชน์ ฝึกการคิดกระตุ้นจินตนาการและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างดี แต่มีกิจกรรมบางอย่างที่ต้องทำเป็นกลุ่ม อาจมีความเห็นไม่ตรงกันบ้าง บางคนไม่ให้ความร่วมมือ มีความคิดเห็นหลากหลายไม่ตรงกันบ้าง จนหาข้อสรุปไม่ได้ ควรมีการปรับจำนวนสมาชิกในกลุ่มเพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน 3) นักศึกษาทุกคนให้ความเห็นว่าการแบ่งภาคทฤษฎีและปฏิบัติที่ผู้วิจัยออกแบบการเรียนการสอนให้ มีความเหมาะสมดีแล้ว ทั้งนี้ควรแบ่งกิจกรรมในส่วนของการปฏิบัติให้มากกว่านี้ เพราะเป็นการกระตุ้นจินตนาการและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ได้ดีกว่าสอนทฤษฎีอย่างเดียว 4) นักศึกษาทุกคนให้ความเห็นว่าวิชานี้มีกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ที่เหมาะสมแล้ว มีประโยชน์ต่อการกระตุ้นจินตนาการ และมีนักศึกษาบางคนให้ข้อเสนอแนะว่าควรเพิ่มกิจกรรมในรายวิชา ได้แก่ การจัดการแสดงและกิจกรรมเรื่องการคิดเชิงตัวเลข การทำกิจกรรมกลุ่มภายใต้กรอบเวลา การออกนอกสถานที่ การเข้าค่าย การวาดภาพ ประดิษฐ์สิ่งของเพื่อกระตุ้นจินตนาการ 5) นักศึกษาทุกคนให้ความเห็นว่าวิชานี้ทำให้ตนเองมีวิธีคิดที่เปลี่ยนไป มีความคิดสร้างสรรค์มากขึ้นในทุกๆด้าน หลังจากทำกิจกรรมในรายวิชา มีความมั่นใจในการแสดงออกมีความคิดที่นอกกรอบ มีความคิดเป็นของตนเองมากขึ้น กล้าคิดมากขึ้น มีประโยชน์อย่างมากเป็นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในอนาคต

1. การสังเกตและการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์จากชิ้นงาน

การเก็บข้อมูลด้วยการสังเกตและการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์จากชิ้นงาน ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 หัวข้อ ได้แก่ 1) ผลการสังเกต และ 2) การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์จากชิ้นงาน

ลำดับ	วันที่สังเกต	กิจกรรมและผลการสังเกต	การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์จากชิ้นงาน
1	5 มกราคม 2559	กิจกรรม “การคิดนอกกรอบโดยลากเส้น ผ่านจุด 9 จุด ห้ามยกดินสอ ให้เชื่อมทุกจุดโดยลากเส้นเพียงครั้งเดียว” ผลการสังเกต : นักศึกษาตื่นตัวกับการคิดเป็นอย่างมาก และใช้เวลาในการคิดค่อนข้างนาน มีการออกมาแสดงวิธีคิดหน้าชั้นเรียน อาจจะถูกผิดไปบ้าง กิจกรรมนี้ทำให้นักศึกษากล้าแสดงออกความคิดเห็นมากขึ้น ส่วนเพื่อนๆที่	ผลสัมฤทธิ์ : กิจกรรมนี้ทำให้นักศึกษาได้คิดหลากหลายจากโจทย์ที่กำหนด ภาย ใน ระยะเวลา ส่วนใหญ่แก้โจทย์ไม่ได้ในระยะเวลาที่กำหนด เนื่องจากติดอยู่กับวิธีคิดแบบเดิมๆ

		เหลือก็คอยช่วยและหาวิธีคิด โดยการระดมสมองด้วย	
2	12 มกราคม 2559	กิจกรรมกลุ่ม “เกมส่ฝึกเพิ่มปริมาณความคิดจินตนาการจากสิ่งที่เป็นไปได้จากรูปทรงที่กำหนดให้” ผลการสังเกต : แม้จะดูเป็นเกมแบบเด็กๆ แต่ นักศึกษามีการรวมกลุ่มและฝึกวาดเขียนและช่วยเหลือกันในกลุ่มได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังสร้างความสนุกสนานด้วยการแข่งขันกันว่ากลุ่มไหนสร้างสิ่งประดิษฐ์ได้มากที่สุดด้วย	ผลสัมฤทธิ์ : กิจกรรมนี้ส่งเสริมให้ใช้จินตนาการและการรวมกลุ่ม เพื่อนำเสนอผลงาน โดยกลุ่มที่ชนะสามารถผลิตผลงานได้มากกว่า 200 ชิ้น
3	26 มกราคม 2559	กิจกรรมกลุ่ม “การสร้างสิ่งของจากรูปทรงสามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม วงกลม” ผลการสังเกต : กิจกรรมนักศึกษามีวิธีแบ่งการทำงาน โดยให้แต่ละคนวาดภาพที่ตนเองคิดให้ ออกมามากที่สุด เกิดการแข่งขัน สร้างความสนุกสนาน ช่วงท้ายมีการนำเสนองานหน้าชั้น ให้กลุ่มที่เหลือช่วยให้คะแนน มีการวิพากษ์และตั้งคำถามเพื่อสร้างความบันเทิงผ่อนคลายได้อีกด้วย	ผลสัมฤทธิ์ : กิจกรรมนี้ส่งเสริมให้ใช้จินตนาการเฉพาะบุคคลแล้วนำมา รวมกลุ่มกัน กลุ่มที่สร้างผลงานที่มีประโยชน์ สามารถสร้างได้มากกว่า 100 ชิ้นงาน และเพื่อนๆ ได้ช่วยกันวิพากษ์ผลงานอีกด้วย
4	3 กุมภาพันธ์ 2559	กิจกรรมกลุ่ม “ การคิดสร้างสรรค์ผลงานถ่ายภาพในหัวข้อ Unblocker, I Am ของบริษัท AP.Honda” ผลการสังเกต : กิจกรรมนี้ได้ร่วมกิจกรรมกับสาขาการตลาด เป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์มากให้นักศึกษาได้กล้าแสดงออก กล้าแต่งตัวตามสไตล์ สมาชิกในกลุ่มได้มีส่วนร่วมในการเลือกชุดออกแบบท่าทางในการถ่ายภาพ พบว่ากิจกรรมนี้ได้สร้างความสนุกสนานได้มาก	ผลสัมฤทธิ์ : กิจกรรมนี้เป็น การ กระตุ้นจินตนาการและนำไปปฏิบัติผ่านกิจกรรมการออกแบบท่าทาง เป็นการสร้างความมั่นใจให้เกิดความกล้าแสดงออก และถ่ายทอดผลงานที่บูรณาการกับวิชาถ่ายภาพอีกด้วย
5	26-27 มีนาคม 2559	กิจกรรมกลุ่ม “ การผลิตคลิปวิดีโอหัวข้อเด็กไทยรู้เท่าทันสื่อของกระทรวงวัฒนธรรม” ผลการสังเกต : กิจกรรมนี้เป็นการใช้ทักษะ	ผลสัมฤทธิ์ : กิจกรรมนี้ ได้ร่วมฝึกปฏิบัติการร่วมกับมืออาชีพ ทำให้

		และความร่วมมือจากคนในกลุ่มตั้งแต่กระบวนการระดมสมองในการคิดเรื่องสั้น ขั้นตอนการถ่ายทำตลอดจนการตัดต่อจนได้ผลงานส่งเข้าประกวด นอกจากนี้ นักศึกษายังได้ทดลองฝึกปฏิบัติจากมืออาชีพ และได้รับคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ทำให้กิจกรรมนี้บรรลุเป้าหมายสูงสุด	เกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานจนได้รับรางวัลชนะเลิศ และสร้างความสามัคคีกันในกลุ่มเพื่อระดมสมองในการคิดผลิตผลงานอีกด้วย
6	5 เมษายน 2559	กิจกรรมกลุ่ม “การเขียนเรื่องสั้นโดยเชื่อมโยงคำที่กำหนดให้” ผลการสังเกต : กิจกรรมกำหนดให้แต่ละกลุ่มคิดคำขึ้นมาจำนวน 10 คำ แล้วนำไปให้กลุ่มอื่นเรียบเรียงแต่งเป็นเรื่องราวสลับกัน แล้วนำเสนอหน้าชั้นเรียน ถึงแม้กิจกรรมจะไม่ราบรื่นนัก และมีการติดขัดจากคำที่ยากเกินไป และผู้นำเสนอพูดไม่คล่อง ประหม่าและตื่นเต้นทำให้เรื่องราวที่นำเสนออาจจะไม่เข้าใจ แต่กิจกรรมนี้มีประโยชน์เพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้พูดหน้าชั้นเรียนและกล้าแสดงออกมากขึ้น	ผลสัมฤทธิ์ : กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมกลุ่ม ฝึกการคิดสร้างสรรค์เรื่องราว และฝึกการแสดงออกหน้าชั้นเรียน ผลงานบางเรื่องทำได้ดี และอีกหลายเรื่องต้องปรับปรุงเนื่องจากเพื่อนบางคนไม่ให้ความร่วมมือในการคิด
7	19 เมษายน 2559	กิจกรรมเดี่ยว “การนำเสนอผลงานความคิดสร้างสรรค์” ผลการสังเกต : กิจกรรมนี้เป็น Final Project ที่ให้นักศึกษาได้นำเสนอผลงานที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง แรงบันดาลใจ และ Concept ของผลงาน โดยนำเสนอทีละคน หน้าชั้นเรียน พบว่า นักศึกษามีความกล้าแสดงออกมากขึ้น เป็นเวทีในการซ้อมพูดในที่สาธารณะ อย่างไรก็ตามสิ่งที่ต้องปรับปรุงคือนักศึกษาไม่เตรียมพร้อมในการนำเสนอ และมีนักศึกษาบางคนไม่มีผลงานมานำเสนอ ทำให้ขาดคะแนนในส่วนนี้ไป	ผลสัมฤทธิ์ : กิจกรรมนี้เป็นการประมวลความรู้ทั้งหมดผ่านแนวคิดสร้างสรรค์ของตนเอง เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ใช้ความคิดสร้างสรรค์มากที่สุด และฝึกการนำเสนอหน้าชั้นเรียน ผลที่ออกมาเป็นที่น่าพอใจ นักศึกษากล้าแสดงออกและภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง

2. สรุปผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยเชิงปริมาณวิเคราะห์ร่วมกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพสอดคล้องกัน พบว่ากิจกรรมทั้ง 7

กิจกรรม ในรายวิชาความคิดสร้างสรรค์เพื่องานนิเทศศาสตร์ ภาคเรียนที่ 2/2558 เป็นกิจกรรมที่นักศึกษาเห็นว่ามีประโยชน์มาก ดังผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณที่มีค่าเฉลี่ย 3.62-4.00 ซึ่งหมายความว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่างิจกรรมดังกล่าวมีประโยชน์มาก และผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ในเชิงคุณภาพสอดคล้องกันว่ากิจกรรมทุกกิจกรรมมีประโยชน์มากเช่นกัน

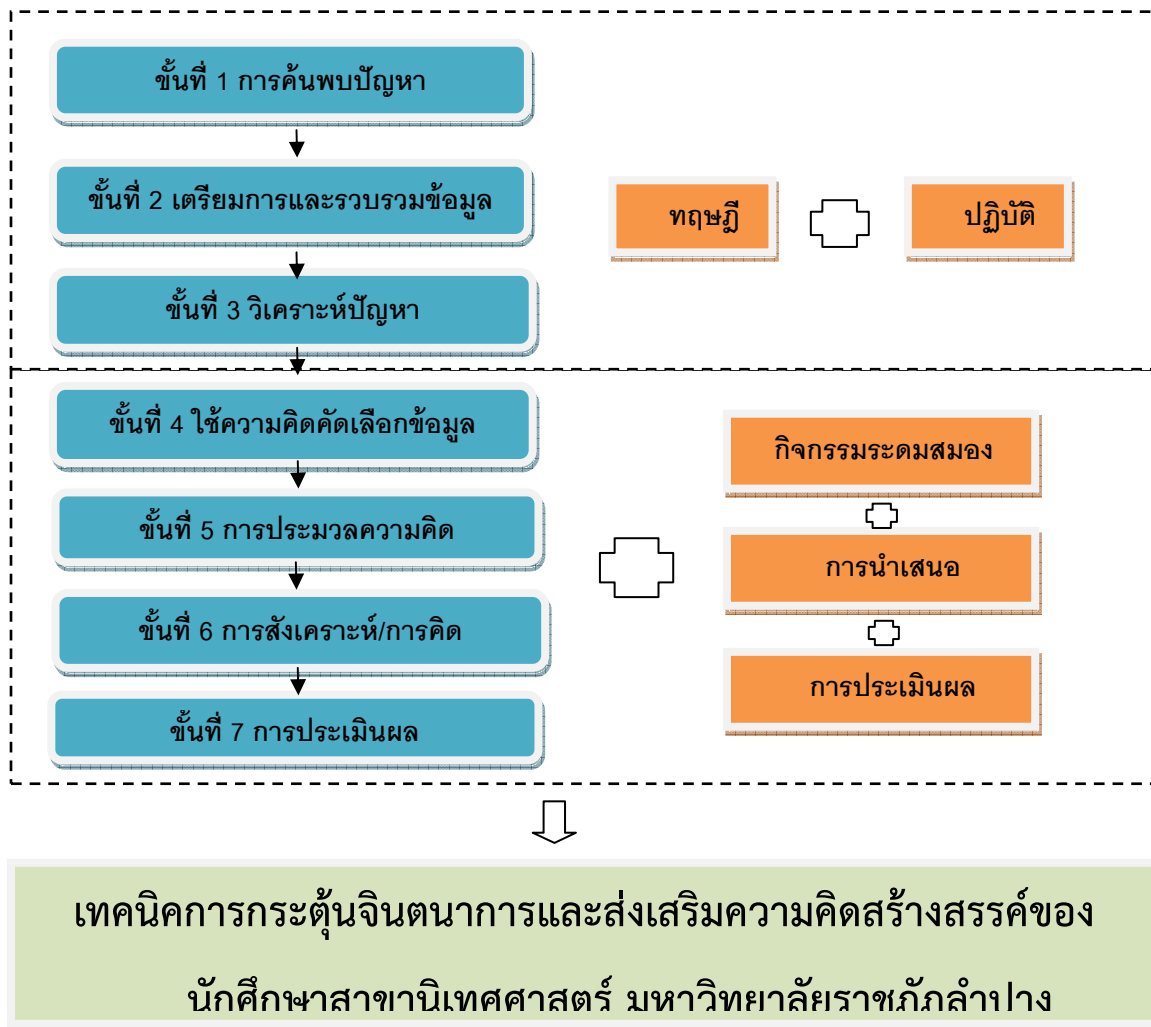
2. กิจกรรมที่กระตุ้นจินตนาการและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์มากที่สุด คือ

กิจกรรมการนำเสนอผลงานความคิดสร้างสรรค์ เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่สรุปรวมผลงานทั้งหมด กลั่นกรองผ่านการคิดสร้างสรรค์เฉพาะตัว และนำเสนอหน้าชั้นเรียนซึ่งนอกจากจะเป็นการเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้นำเสนองานที่ตนเองสนใจแล้วยังช่วยพัฒนาทักษะการนำเสนอและการกล้าแสดงออกในที่สาธารณะด้วย

3.กระบวนการในการกระตุ้นจินตนาการและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ โดยเน้นการปฏิบัติทำกิจกรรมที่หลากหลาย ใช้ทฤษฎีในการปูพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์และใช้กรอบแนวคิดกระบวนการคิดสร้างสรรค์ของ Osborn ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ในการวางแผนกิจกรรมในการเรียนการสอนในรายวิชาการคิดสร้างสรรค์เพื่องานนิเทศศาสตร์ ดังนี้ **1)การค้นพบปัญหา(Orientation)** เป็นขั้นตอนของการกระตุ้นความคิด/จินตนาการ ในขั้นตอนนี้ผู้สอนใช้กิจกรรมการคิดนอกกรอบโดยลากเส้นผ่านจุด 9 จุด มาใช้ในการสอนควบคู่กับทฤษฎี เพื่อให้ให้นักศึกษาได้มองเห็นปัญหา ผูกกระตุ้นจินตนาการ และการแก้ปัญหาโดยมุมมองใหม่ โดยให้ผู้ที่คิดคำตอบได้ออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนในชั้นเรียน กล่าวคือในขั้นนี้การค้นพบปัญหาจากโจทย์ ต้องระบุปัญหาจากโจทย์คือต้องการอะไรในลำดับแรก จากนั้นจึงจะผ่านไปสู่การเตรียมการและรวบรวมข้อมูลเป็นลำดับถัดไป **2)การเตรียมการและรวบรวมข้อมูล(Preparation)** โดยให้นักศึกษารวบรวมข้อมูล ความคิดใหม่ๆ ความรู้ ข้อเท็จจริง ประสบการณ์เดิม ตลอดจนข้อมูลอื่นๆที่เกี่ยวข้องรอบด้านเพื่อใช้เป็นฐานในการแก้ปัญหา โดยใช้กิจกรรมเพิ่มปริมาณความคิด จินตนาการในสิ่งที่เป็นไปได้จากรูปทรงที่กำหนดให้ โดยให้แบ่งกลุ่ม ให้แต่ละคนเสนอความคิด ไอเดียใหม่ๆเพื่อสร้างจินตนาการ และรวบรวมข้อมูลเป็นกลุ่มเพื่อสรุปเขียนเป็นรูปทรง และนำเสนอหน้าชั้นเรียน **3)การวิเคราะห์ (Analysis)** เป็นขั้นตอนของการวิเคราะห์ปัญหา โดยใช้กิจกรรมการสร้างสิ่งของจากรูปทรงที่กำหนดให้ เป็นการรวบรวมความคิด การระดมสมอง ผ่านการวิเคราะห์จากสมาชิกในกลุ่มแล้วสรุปออกมาเป็นสิ่งของ การคิดไตร่ตรอง วางแผน โดยคิดแจกแจงลึกลงไปในรายละเอียด แยกแยะ ติความและเปรียบเทียบ เช่น ความเหมือน ความต่าง ความสัมพันธ์กันของสิ่งของต่างๆ แล้วนำสรุปรวมของกลุ่ม นำเสนอหน้าชั้นเรียน **4)การใช้ความคิดคัดเลือกข้อมูล (Selective)** เป็นขั้นตอนพิจารณาข้อมูลที่ได้อย่างละเอียดรอบคอบเพื่อตัดสินใจว่าข้อมูลใดเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมโดยพยายามมองหาทางเลือกไว้หลายๆทาง โดยใช้กิจกรรมกลุ่ม “การสร้างสิ่งของจากรูปทรงสามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม วงกลม” โดยให้แต่ละคนวาดภาพที่ตนเองคิดให้ออกมามาก

ที่สุด เกิดการแข่งขัน สร้างความสนุกสนาน ช่วงท้ายมีการนำเสนองานหน้าชั้นให้กลุ่มที่เหลือช่วยให้คะแนน มีการวิพากษ์และตั้งคำถามเพื่อสร้างความบันเทิงผ่อนคลายได้อีกด้วย นับเป็นการค้นหาความคิดหรือสมมุติฐานหลักสำคัญคือต้องพยายามระดมความคิด พยายามผลิตความคิดออกมาให้ได้มากที่สุดอย่างอิสระ 5) **การประมวลความคิด(Hypothesis)** เป็นขั้นตอนค้นหาความคิดหรือสมมุติฐาน(idea finding) โดยกิจกรรมที่นำมาใช้ในขั้นตอนนี้คือกิจกรรมการเขียนเรื่องสั้นโดยเชื่อมโยงคำที่กำหนดมีขั้นตอนที่สำคัญคือการระดมสมองของแต่ละกลุ่ม ให้ฝึกคิด พยายามผลิตความคิดออกมาให้ได้มากที่สุด หลากหลาย และสามารถเชื่อมโยงคำเหล่านั้นได้ โดยนักศึกษาแต่ละคนสามารถคิดได้อย่างอิสระเสร็จ แล้วนำมาหารือกันในกลุ่มเพื่อสร้างสรรค์เป็นเรื่องราวจากคำ และนำเสนอหน้าชั้นเรียน 6) **การสังเคราะห์/การสร้างสรรค์ (Incubation)** ขั้นตอนนี้จะมีกิจกรรมที่ใช้คือกิจกรรมการประกวดผลงานภาพถ่ายในหัวข้อ Unblocker I AM ของบริษัท Honda และกิจกรรมการประกวดคลิปวิดีโอในหัวข้อ “เด็กไทยรู้เท่าทันสื่อ” ของกระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งเมื่อผ่านกระบวนการคิดที่รอบคอบแล้ว จนได้ภาพรวมของโจทย์ปัญหา การรวบรวมข้อมูลต่างๆ จนเกิดประกายแนวคิด (illumination or insight) หรือที่เรียกว่า “ความคิดแวบ” ซึ่งกิจกรรมที่ผู้สอนได้ให้นักศึกษาเข้าร่วมเป็นโครงการประกวด ซึ่งเป็นการแข่งขัน มีเงินรางวัลล่อใจ เป็นการกระตุ้นให้นักศึกษาได้ทำกิจกรรมอย่างเต็มกำลัง ข้อสังเกตคือถ้าเป็นการประกวดที่มีเงินรางวัลจะสามารถกระตุ้นจินตนาการและใช้ความคิดสร้างสรรค์ ผลงานได้ดีกว่ามอบหมายงานปกติ ขณะเดียวกันยังพบปัญหาเกี่ยวกับพื้นฐานทางด้านการถ่ายภาพและทักษะในด้านการปฏิบัติของนักศึกษาบางคนยังมีจำกัด และคนที่มีความสามารถมักถูกเพื่อนๆ จับเข้ากลุ่มเดียวกัน เกิดการกระจุกตัว ทำให้กลุ่มที่เหลืออาจทำให้ผลงานออกมาไม่ดีเท่าที่ควร 7) **การประเมินผล (Verification)** ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการคิดสร้างสรรค์ เพราะเป็นการทดสอบหรือพิสูจน์ (Verification) ว่าความคิดของเรานั้นเป็นจริงหรือไม่ และการยอมรับผลจากการค้นพบ (acceptance finding) พิสูจน์ให้เห็นว่าสามารถนำไปใช้ได้ผ่านผลงานความคิดสร้างสรรค์เฉพาะตัวขึ้น รวมทั้งเผยแพร่ผลงานสู่สาธารณชนเพื่อให้ยอมรับด้วย ผู้สอนจึงใช้กิจกรรมการนำเสนอผลงานความคิดสร้างสรรค์แล้วนำเสนอหน้าชั้นทีละคน จนเกิดเป็นผลงาน การสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นเฉพาะตัว สามารถทำให้เกิดได้เพียงครั้งเดียว อาจจะซ้ำแล้วได้ผลงานไม่เหมือนเดิม เรียกว่า อัจฉัตตัญญาณ (intuition knowledge) หรือการหยั่งรู้นั่นเอง ซึ่งกิจกรรมนี้เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่ท้าทายในเรื่องของการคิดสร้างสรรค์ผลงาน สามารถทำให้ปรากฏเป็นจริงได้ และนักศึกษาจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำเสนอแนวคิดดังกล่าวของตนเอง ตลอดจนเสนอแรงบันดาลใจในการสร้างผลงานนำเสนอต่อผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้นด้วย ข้อสังเกตคือนักศึกษาที่มีความมั่นใจและกล้าแสดงออกจะสามารถผลิตผลงานออกมาได้ดี ส่วนนักศึกษาที่ไม่มีความมั่นใจจะไม่สามารถนำเสนอผลงานของตนเองออกมาได้ดีเท่าที่ควร

ผู้วิจัยได้เสนอแผนภาพของเทคนิคการกระตุ้นจินตนาการและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์เพื่องานนิเทศศาสตร์ที่มีความเหมาะสมกับนักศึกษาสาขานิเทศศาสตร์ชั้นปีที่ 1 ว่ามีลักษณะอย่างไร ในกรอบแนวคิดเทคนิคการกระตุ้นจินตนาการและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์เพื่องานนิเทศศาสตร์

กรอบแนวคิดการวิจัยเทคนิคการกระตุ้นจินตนาการและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาศาขานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยเทคนิคการกระตุ้นจินตนาการและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาศาขานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ใน 4 ประเด็น ดังนี้

1. การกระตุ้นจินตนาการและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในชั้นเรียนจะต้องมีทฤษฎีและการปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมควบคู่กันไป

จากการศึกษาทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ของ Osborn ซึ่งผู้วิจัยนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการทำกิจกรรมในชั้นเรียน ภายหลังจากจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า สามารถใช้กระบวนการคิดสร้างสรรค์ทั้ง 7 ขั้นตอนมาใช้ในการทำกิจกรรมได้จริง และมีประสิทธิภาพมาก ได้แก่ ขั้นที่ 1) การค้นพบปัญหา 2) การเตรียมและรวบรวมข้อมูล 3) การวิเคราะห์ปัญหา 4) การใช้ความคิดคัดเลือกข้อมูล 5) การประมวลความคิด 6) การสังเคราะห์/ความคิดสร้างสรรค์ และ 7) การประมวลผล ซึ่งขั้นตอน 1-3 ผู้วิจัยต้องสอนนักศึกษาเรื่อง

ของทฤษฎีและมีการปฏิบัติโดยทำกิจกรรมท้ายคาบและมีการนำเสนอทุกครั้ง เพื่อความเข้าใจในบทเรียนมากขึ้น โดยในขั้นที่ 1-3 จะมีกิจกรรมให้แบ่งกลุ่ม ให้แต่ละคนเสนอความคิดใหม่ๆเพื่อสร้างจินตนาการ และรวบรวมข้อมูลผ่านการวิเคราะห์จากสมาชิกในกลุ่มแล้วสรุปออกมา โดยผู้วิจัยคอยให้คำแนะนำตามความจำเป็น ผลลัพธ์ที่ได้คือการที่นักศึกษาได้ระดมสมองซึ่งเป็นหัวใจของกิจกรรมในขั้นนี้ เป็นกิจกรรมที่กระตุ้นการคิดและสร้างความสามัคคีในกลุ่ม นอกเหนือจากนั้นแล้วยังช่วยในการวิเคราะห์เพื่อสรุปผลงานออกมา ซึ่งต้องใช้ความมั่นใจในการคิดสร้างสรรค์ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการคิด จนก่อให้เกิดนิสัยรักการคิดติดตัวไป ซึ่งผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานวิจัยเรื่องกระบวนการพัฒนาการคิดสร้างสรรค์เพื่องานนิเทศศาสตร์ของบุษยากร ตีระพฤติกุลชัย (2556) ที่ระบุถึงกระบวนการพัฒนาการคิดสร้างสรรค์เพื่องานนิเทศศาสตร์ที่เหมาะสมกับนักศึกษานิเทศศาสตร์จะต้องเป็นกระบวนการที่สนับสนุนให้นักศึกษาได้เรียนรู้ภาคทฤษฎีควบคู่ไปกับการปฏิบัติ โดยเน้นการปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี โดยสร้างสรรค์กิจกรรมเพื่อฝึกปฏิบัติที่หลากหลายสนับสนุนให้ผู้เรียนใช้สื่อเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการเรียนและการทำกิจกรรม กระบวนการพัฒนาการคิดสร้างสรรค์จะต้องครบถ้วนสมบูรณ์นับตั้งแต่การเตรียมการ การครุ่นคิด การจุดประกายความคิดและการพิสูจน์ทดสอบ ผู้วิจัยจึงสรุปว่า การกระตุ้นจินตนาการและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์เพื่องานนิเทศศาสตร์ของนักศึกษานิเทศศาสตร์ชั้นปีที่ 1 จะต้องมีการสอนทั้งภาคทฤษฎีและมีการปฏิบัติโดยทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผ่านกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ทั้งกระบวนการคิดและการระดมสมองในชั้นเรียน

2. การกระตุ้นจินตนาการและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์จะต้องมีการปฏิบัติจริงผ่านนำเสนอ

แนวความคิดของนักศึกษา

จากการศึกษาวิจัยในชั้นเรียน โดยให้นักศึกษาได้ทำกิจกรรมส่งผลงานเข้าประกวดโครงการกับหน่วยงานภายนอกและกิจกรรมการนำเสนอผลงานความคิดสร้างสรรค์ผ่านโครงงาน(Project based learning) พบว่า เมื่อประเมินผลจากทั้งสองกิจกรรมดังกล่าวแล้ว ทั้งแบบสำรวจและแบบสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มเป้าหมายสอดคล้องกันว่ากิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อการกระตุ้นจินตนาการและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์มากที่สุดคือกิจกรรมการนำเสนอผลงานความคิดสร้างสรรค์ผ่านโครงงาน (Project based learning) เป็นกระบวนการที่ทำให้นักศึกษาได้ใช้ทฤษฎีเข้ากับการปฏิบัติจริง มีการประยุกต์ใช้กระบวนการแก้ปัญหาเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ทำให้กระบวนการคิดสร้างสรรค์สมบูรณ์มากขึ้น ตั้งแต่กระบวนการคิด สร้างสรรค์ ตลอดจนการประเมินผล โดยในขั้นนี้นักศึกษาได้นำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียนต่อหน้าผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้น จนเกิดทักษะการเรียนรู้ การค้นพบปัญหาเพื่อนำสู่กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ การค้นพบข้อบกพร่องของตนเองเพื่อปรับปรุงผลงานจนเกิดความภาคภูมิใจในผลงาน และได้รับความประทับใจในผลงาน ตลอดจนสร้างแรงบันดาลใจต่อไป ผู้วิจัยจึงสรุปว่า การนำเสนอแนวความคิดของนักศึกษาเป็นหัวใจสำคัญในการคิดสร้างสรรค์ ซึ่งจะเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ออกแบบการนำเสนออย่างหลากหลาย สร้างสรรค์และน่าสนใจซึ่งนำไปสู่การพัฒนากระบวนการคิดสร้างสรรค์ในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

3. กิจกรรมประกวดผลงานมีส่วนสำคัญในการสร้างแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานที่หลากหลายและน่าสนใจ

จากการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้สอนได้ให้นักศึกษาส่งผลงานเข้าร่วมประกวดและได้จัดโครงการอบรมเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์โดยมีวิทยากรที่มีประสบการณ์ มีผลงานในระดับประเทศมาถ่ายทอดและ Workshop ให้กับนักศึกษาเพื่อเป็นการกระตุ้นจินตนาการและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เนื่องจากปัจจุบันเทคโนโลยีได้เปลี่ยนแปลงไป ทำให้กระบวนการผลิตสื่อเปลี่ยนแปลงตาม เป็นการต่อยอดความคิดเพื่อผลิตสื่อนอกจากนี้ผู้สอนยังพบว่า การประกวดสื่อสร้างสรรค์ ที่มีรางวัลตอบแทน นักศึกษาจะทุ่มเทและตั้งใจผลิตงานออกมามากกว่าส่งงานในชั้นเรียนตามปกติ เนื่องจากมีแรงจูงใจที่ได้เป็นตัวเงิน ใบประกาศ และได้ประสบการณ์การเรียนรู้ในเวทีการแข่งขันที่ต้องใช้ทักษะ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ผลงาน สอดคล้องงานวิจัยเรื่องผลของการเรียนรู้ร่วมกันบนเว็บด้วยกระดานอภิปราย โดยใช้เทคนิคหมวกความคิดหกใบในวิชาศิลปะเบื้องต้น ที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาบัณฑิตที่มีระดับความคิดสร้างสรรค์ต่างกันของ ณรงค์พล เอื้อไพจิตรกุล (2554) พบว่า 1. นักศึกษาปริญญาบัณฑิตที่เรียนรู้ร่วมกันบนเว็บด้วยกระดานอภิปรายโดยใช้เทคนิคหมวกความคิดหกใบในวิชาศิลปะเบื้องต้นมีความคิดสร้างสรรค์ก่อน หลังสัปดาห์ที่ 5 และหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2. นักศึกษาปริญญาบัณฑิตที่มีระดับความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกัน ที่เรียนรู้ร่วมกันบนเว็บด้วยกระดานอภิปรายโดยใช้เทคนิคหมวกความคิดหกใบในวิชาศิลปะเบื้องต้นมีความคิดสร้างสรรค์ก่อนหลังสัปดาห์ที่ 5 และหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยจึงสรุปว่า การจัดกิจกรรมการแข่งขันประกวดผลงานมีส่วนช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ทำให้นักศึกษาได้คิดประเด็นในกรอบเวลาที่จำกัดเพื่อผลิตชิ้นงานออกมาให้ดีที่สุด

4. เทคนิคการระดมสมอง (Brainstorming) เป็นหัวใจสำคัญในการสร้างสรรค์ผลงานออกมาได้หลากหลายและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในระดับกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ พบว่าการระดมความคิดเป็นวิธีที่สร้างผลงานความคิดสร้างสรรค์ในระดับกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดสร้างสรรค์เพื่อแก้ปัญหา ได้เรียนรู้ความคิดเห็นที่แตกต่างเพื่อสร้างจินตนาการ เนื่องจากความคิดจินตนาการเป็นลักษณะสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ในการนำไปสู่ผลผลิตที่แปลกใหม่และเป็นประโยชน์ นอกจากนี้การระดมสมองยังเป็นการเพิ่มพลังสร้างสรรค์ผลงานให้ออกมาดีที่สุด การคิดเป็นกลุ่มดีกว่าการคิดด้วยตัวเองเพียงลำพัง เนื่องจากมีแรงกระตุ้นระหว่างกันทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ออกมาเป็นจำนวนมาก โดยมีการแก้ปัญหาโดยวิธีระดมสมอง ได้แก่ ไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์ความเห็นทั้งของตนเองและของคนอื่น การพยายามหาคำตอบที่แปลกแตกต่างออกไป การพยายามหาคำตอบให้ได้มากที่สุด และพยายามดัดแปลงตกแต่งความคิดที่มีอยู่ สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการระดมความคิดนอกเหนือจากการพัฒนาความคิดได้อย่างหลากหลายแล้ว การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ยังเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขอีกด้วย

บรรณานุกรม

- ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. (2546). **ความคิดสร้างสรรค์**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรงค์พล เอื้อไพจิตรกุล. (2554). **ผลของการเรียนรู้ร่วมกันบนเว็บด้วยกระดานอภิปราย โดยใช้เทคนิคหวนความคิดทบทวนในวิชาศิลปะเบื้องต้น ที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาบัณฑิตที่มีระดับความคิดสร้างสรรค์ต่างกัน**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุษยากร ตีระพลดีกุลชัย. (2556). **กระบวนการพัฒนาการคิดสร้างสรรค์เพื่องานนิเทศศาสตร์**. รายงานการวิจัย. ลำปาง: มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.

สัมภาษณ์

- กรรชัย วงศ์งาม. สัมภาษณ์. 19 พฤษภาคม 2559.
- ซัชชัย คร้ามพันธ์. สัมภาษณ์. 19 พฤษภาคม 2559.
- นัทธภพ ปู่สา. สัมภาษณ์. 19 พฤษภาคม 2559.
- พิมพ์กา ยามเลย. สัมภาษณ์. 19 พฤษภาคม 2559.
- พันธกานต์ กังสนานนท์. สัมภาษณ์. 19 พฤษภาคม 2559.
- ภาณุพล กันธิยะ. สัมภาษณ์. 19 พฤษภาคม 2559.
- รัชนนท์ ทิพย์มณฑา. สัมภาษณ์. 19 พฤษภาคม 2559.

การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เซรามิกเชิงสร้างสรรค์ของโรงงานขนาดย่อม กรณีศึกษา : ผู้ประกอบการ
โรงงานเซรามิกขนาดเล็กที่เข้าร่วมโครงการ “ฟี่เลี้ยงน้อง” ในจังหวัดลำปาง
Development of Ceramic Products Produced in Small Factories
Case Study: The ‘Phi Lieng Nong’ Project in Lampang Province

ธิติมา คุณยศยิ่ง และอนุรักษ์ อาทิตย์กวี
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เซรามิกรูปแบบใหม่ โดยใช้องค์ความรู้ทางด้านออกแบบ และสร้างภาพลักษณ์ให้แก่ผลิตภัณฑ์เซรามิกให้แก่โรงงานขนาดเล็กที่เข้าร่วมโครงการ “ฟี่เลี้ยงน้อง” ของจังหวัดลำปาง โดยวิธีวิจัยนี้เป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มีประชากรคือโรงงานเซรามิกขนาดเล็ก และเลือกใช้กลุ่มตัวอย่างจากโรงงานเซรามิกจำนวน 5 โรงงาน ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสรุปอุปนัย ซึ่งผลการวิจัยพบว่าในปัจจุบันโรงงานเซรามิกขนาดเล็กมีสภาพปัญหาเกี่ยวกับรูปแบบของผลิตภัณฑ์ คือผู้ประกอบการส่วนใหญ่ขาดความรู้และความเข้าใจในกระบวนการออกแบบ จึงทำให้ทางผู้ประกอบการเซรามิกผลิตชิ้นงานออกมาในรูปแบบซ้ำๆ เดิมๆ จึงส่งผลกระทบต่อตลาดสินค้าของผู้บริโภคที่ลดลงสำหรับแนวทางในการออกแบบให้ผู้ประกอบการทั้ง 5 โรงงาน แบ่งเป็น 5 แนวคิด ได้แก่ โรงงานสร้อยทิพย์เซรามิกได้แนวความคิดมาจากความเป็นผู้หญิงไทย โรงงานกิตติโรจน์เซรามิกได้แนวความคิดมาจากตัวสัตว์ประหลาด โรงงานนิคมเซรามิกแนวความคิดมาจากไก่ โรงงานเกษมเซรามิกได้แนวความคิดมาจากความเป็นธรรมชาติ และโรงงาน ส.รุ่งแสงเซรามิกได้แนวความคิดมาจากพืชจำพวกหัวต่างๆ

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์, ผลิตภัณฑ์เซรามิกเชิงสร้างสรรค์, ผู้ประกอบการโรงงานเซรามิก

Abstract

The purpose of this study is to develop a new style for ceramic products and to create a new image for the ceramic products produced by the small factories participating in the ‘Phi Lieng Nong’ project in Lampang province. This is qualitative research with a research population drawn from five ceramic factories. The data were investigated using inductive analysis. The results showed that the small ceramic workshops experienced problems with the characteristics of their products, namely that business owners lacked knowledge and understanding of the design process. As a result, the production of ceramics was repetitive and unoriginal, which might negatively affect the purchasing decisions of consumers. Design guidelines were created for the five entrepreneurs, namely: Soytip Ceramic Factory was given the concept of ‘Thai women’, Kittirote Ceramic Factory was given ‘monsters’, Nikom

Ceramic Factory ‘chicken’, Kasem Ceramic Factory ‘nature’ and Rungsang Ceramic Factory ‘vegetable roots’.

Key words: Development of products, creative ceramic products, entrepreneurial ceramic factory.

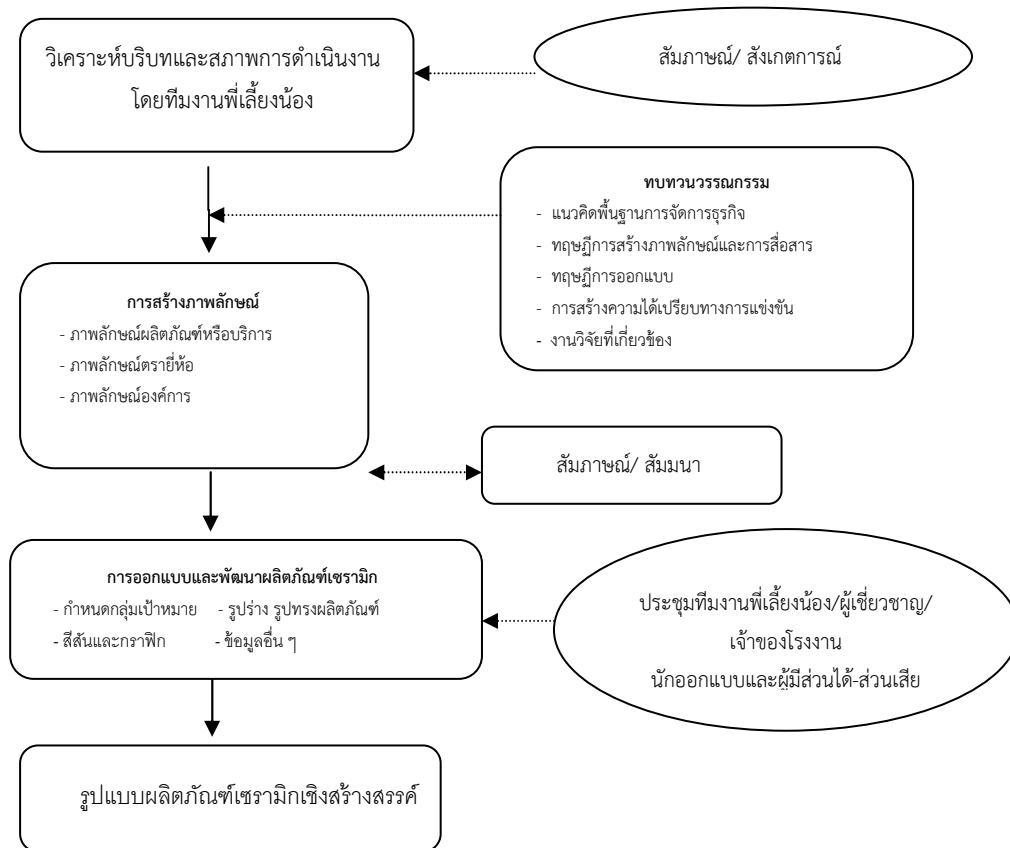
บทนำ

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย หน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนนโยบายระดับรากหญ้าและธุรกิจชุมชนได้นำแนวคิดและวิธีการที่หน่วยงานภาครัฐร่วมกันผนึกกำลังสร้างสินค้าและแสวงหาสินค้าที่มองว่ามีอนาคตจนถึงขั้นตอนการพัฒนาการผลิตและการตลาดจนสามารถก้าวขึ้นเป็นผลิตภัณฑ์เด่น ซึ่งถือว่าเป็นประโยชน์กับผู้ประกอบการขนาดเล็กและขนาดกลางที่มีสินค้าคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาด หากแต่ยังขาดแนวทางการจัดการที่ดี ขาดข้อมูลข่าวสารและช่องทางในการนำเสนอสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ให้เข้าถึงกลุ่มลูกค้า (สำนักส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน, 2556) โดยเฉพาะกับผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ต้องทำการผลักดันให้เกิดความเข้มแข็งและแข่งขันได้ รวมถึงการพัฒนางานศิลปหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อการสร้างเอกลักษณ์และการผลิตสินค้าในท้องถิ่นบนฐานการเพิ่มผลิตภาพในการผลิตและยกระดับการสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยเทคโนโลยีและกระบวนการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11, 2556) และจากข้อมูลของจังหวัดลำปางในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมาพบว่าผู้ประกอบการโรงงานเซรามิกจำนวนมากมีปัญหาทางการผลิตสินค้าเซรามิกในรูปแบบซ้ำๆ เดิมๆ ขาดความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ ทำให้สินค้าไม่เป็นที่พึงพอใจต่อผู้บริโภค ขาดการยอมรับจากลูกค้าและงดการสั่งซื้อ จนต้องขาดทุนและล้มละลาย พนักงานหลายคนต้องถูกให้ออกจากงาน (สมาคมเครื่องเคลือบดินเผาจังหวัดลำปาง, 2556) ดังนั้นการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ทิมีวิจัยจึงต้องการที่จะพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เซรามิกที่เหมาะสมสำหรับผู้ประกอบการ โดยใช้องค์ความรู้ทางด้านออกแบบ ให้แก่โรงงานเซรามิกขนาดเล็ก ซึ่งจะใช้กรณีศึกษาจากผู้ประกอบการโรงงานเซรามิกในจังหวัดลำปางที่เข้าร่วมโครงการ “พี่เลี้ยงน้อง” ซึ่งโครงการพี่เลี้ยงน้องเป็นโครงการของจังหวัดลำปางที่มุ่งพัฒนาผู้ประกอบการเซรามิกให้มีการผลิตสินค้าที่ได้คุณภาพ ลดต้นทุนการผลิตและสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน ซึ่งโครงการนี้จะเป็นการทำให้ผู้ประกอบการที่ทำการผลิตเซรามิกมีผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ๆ เชิงสร้างสรรค์ และสามารถที่จะอยู่รอดได้อย่างยั่งยืน และยังเป็นการเพิ่มโอกาสทางการแข่งขันให้แก่ผู้ประกอบการโรงงานเซรามิกได้มากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เซรามิกรูปแบบใหม่ โดยใช้องค์ความรู้ทางด้านออกแบบ ให้แก่โรงงานที่เข้าร่วมโครงการ
2. เพื่อสร้างภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์เซรามิกที่มีความเป็นเอกลักษณ์ให้แก่ผู้ประกอบการเซรามิก

กรอบกระบวนการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบกระบวนการวิจัย

แนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

แนวคิดและเนื้อหาของการวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาถึงบริบทการดำเนินงานทางธุรกิจและการผลิตของผู้ประกอบการเซรามิกขนาดเล็ก การสร้างภาพลักษณ์และการสื่อสาร และการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมให้แก่ผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการวิจัย แนวคิดหลักการออกแบบ และการสร้างควมได้เปรียบทางการแข่งขัน โดยการศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการเซรามิกเพื่อศึกษาบริบทในการดำเนินธุรกิจ การสัมมนาเพื่อสร้างภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์แก่ผู้ประกอบการ รวมถึงการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อทำการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เซรามิกที่เหมาะสมของผู้ประกอบการแต่ละราย

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพในครั้งนี้ มีขอบเขตของการวิจัยดังนี้

ขอบเขตเนื้อหา : มุ่งศึกษาถึงบริบทการดำเนินงานผลิตของโรงงานเซรามิกขนาดเล็ก ความสามารถทางการผลิตของผู้ประกอบการโรงงานเซรามิก และลักษณะของสินค้าที่ผลิต

ขอบเขตประชากร : โรงงานผู้ผลิตสินค้าเซรามิกขนาดกลางและขนาดเล็กจำนวน 189 โรงงาน (สมาคมเครื่องปั้นดินเผาจังหวัดลำปาง, 2557)

ขอบเขตพื้นที่ : ผู้ประกอบการโรงงานเซรามิกที่อยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดลำปาง

ขอบเขตระยะเวลา : เริ่มดำเนินงานตั้งแต่ 1 พฤษภาคม 2557 จนถึง 30 เมษายน 2558 รวมระยะเวลา 12 เดือน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการวิจัยในครั้งนี้คือผู้ประกอบการโรงงานเซรามิกขนาดเล็ก โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการพี่เลี้ยงน้อง (โดยกำหนดโควต้าและผ่านการคัดเลือกมาจากสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดลำปาง) จำนวน 5 โรงงาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้เครื่องมือที่สำคัญ คือการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนา และการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างภาพลักษณ์และการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เซรามิกที่เหมาะสม มีการแบ่งวิธีการรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ (1)การสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาบริบทของผู้ประกอบการเซรามิก (2)การสนทนาเพื่อศึกษาแนวทางการสร้างภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ โดยมีผู้ประกอบการโรงงานต่างๆ เข้าร่วมจำนวน 25 โรงงาน (3)การประชุมกลุ่มย่อย เพื่อศึกษารูปแบบและพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมแก่ผู้ประกอบการเซรามิกทั้ง 5 ราย โดยใช้บันทึกแบบมารวมให้ข้อมูล

วิธีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ใช้การตรวจสอบข้อมูลทั้งหมดโดยวิธี Triangulation Method ประกอบไปด้วย ผู้เชี่ยวชาญ, ผู้ให้ข้อมูลหลักจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และจึงทำการเปรียบเทียบข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

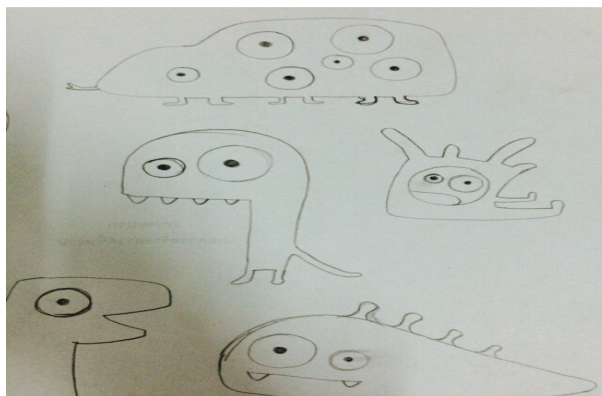
ทีมผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนของการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. ข้อมูลจาก การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนาผู้ประกอบการ และการประชุม เพื่อระดมความคิด ทำการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีการจัดทำข้อมูลคือ การจำแนกกลุ่มข้อมูลพร้อม ตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วนของข้อมูลที่รวบรวมมาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ และการเรียบเรียงข้อมูลและการจัดลำดับตามเนื้อหาที่ต้องการศึกษาวิจัย

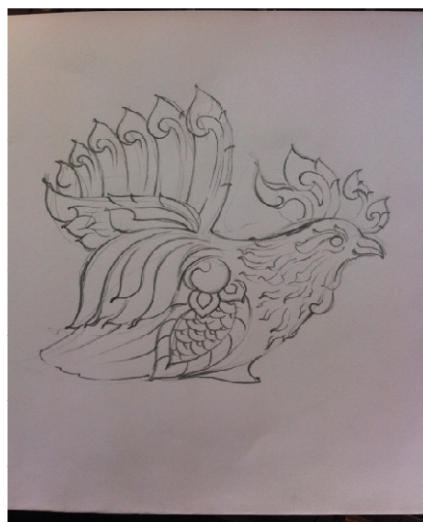
2. นำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาผนวกกับแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงทำการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้ให้เกิดแนวทาง เพื่อสร้างให้เป็นแนวทางในการสร้างภาพลักษณ์และรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสม ซึ่งแสดงผลการวิเคราะห์เบื้องต้นดังภาพ ได้ดังนี้

ภาพที่ 2 แบบร่าง 2 มิติ โรงงานสร้อยทิพย์เชรามิก

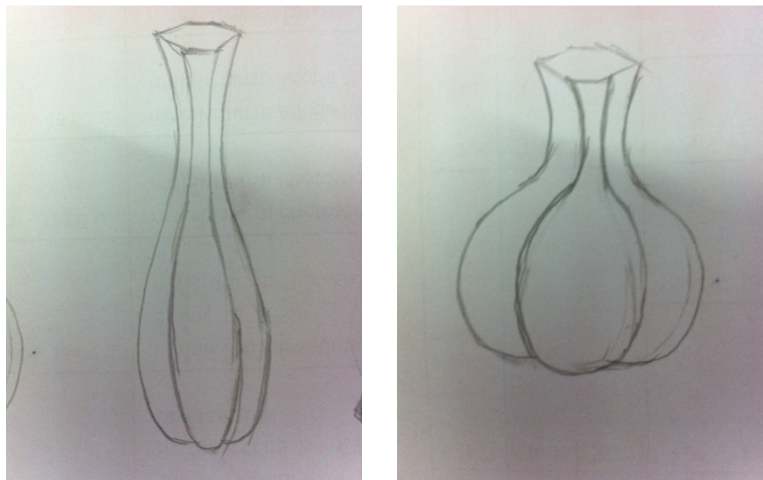
ภาพที่ 3 แบบร่าง 2 มิติ โรงงานกิตติโรจน์เชรามิก

ภาพที่ 4 แบบร่าง 2 มิติ โรงงานนิคมเชรามิก

ภาพที่ 5 แบบร่าง 2 มิติ โรงงานเกษมเซรามิก

ภาพที่ 6 แบบร่าง 2 มิติ โรงงาน ส.รุ่งแสงเซรามิก

สรุปผลการวิจัย

ทีมผู้วิจัย ได้สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

1. โรงงานสร้อยทิพย์เซรามิก	
ข้อมูลด้านผลิตภัณฑ์	ผลลัพธ์
ผลิตภัณฑ์เดิม ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่เป็นประเภทของใช้ของตกแต่งและของที่ระลึก ไคแก้ว ตุ๊กตาตั้งโชว์ ตุ๊กตาอมสิน โมบาย รูปแบบมีทั้งรูปการ์ตูน รูปคน รูปสัตว์ต่างๆ มีขนาดเล็กถึงขนาดกลาง สีสดใส เช่น ฟ้า เหลือง เขียว แดง เป็นต้น ความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ผู้ประกอบการต้องการต่อยอดงานผลิตภัณฑ์	1. ทีมงานได้ผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ ที่พัฒนาด้วยแนวความคิด โดยทางโรงงานได้แนวความคิดมาจากผู้หญิงไทย ได้เน้นไปในลักษณะของงานที่ทันสมัยใช้หลักขององค์ประกอบศิลป์ในการคิดวิเคราะห์ ตีโจทย์เรื่องของผู้หญิง โดยใช้เรื่องราวออกมาออกแบบ แต่ยังคงรู้สึกถึงความเป็นลึลลาท่าทางของผู้หญิงไทยอยู่ 2. จากข้อมูลราคาทั่วไปโดยเฉลี่ยของโรงงานสร้อยทิพย์เซรามิก อยู่ที่ประมาณ 27 บาท

1. โรงงานสร้อยทิพย์เชรามิก	
ข้อมูลด้านผลิตภัณฑ์	ผลลัพธ์
ชุด “เสน่ห์เจ้านาง” จากโครงการ“การพัฒนารูปแบบเชรามิกตามวิถีล้านนาเพื่อสร้างตลาดใหม่”ของกรมวิทยาศาสตร์บริการ โดยผสมผสานแนวความคิดความเป็นล้านนาในรูปแบบของตุ๊กตาตั้งโชว์ เพิ่มสีสันทะลุกลายให้สะดุดตายิ่งขึ้น	หลังจากการพัฒนาในรูปแบบผลงานใหม่ตั้งราคาไว้ที่ 50 บ.

ภาพที่ 7 ผลิตภัณฑ์หลังการออกแบบ โรงงานสร้อยทิพย์เชรามิก

2. โรงงานกิตติโรจน์เชรามิก	
ข้อมูลด้านผลิตภัณฑ์	ผลลัพธ์
ผลิตภัณฑ์เดิม ผลการวิเคราะห์พบว่าผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่เป็นของใช้และของตกแต่ง เช่น ตุ๊กตาอมสิน ตุ๊กตาประดับตกแต่ง รูปแบบสัตว์ต่าง ๆ เช่น ช้าง แมว หมู เป็นต้น โดยนำมาออกแบบเป็นผลงานที่มีความน่ารักเหมาะสมกับทุกวัย ความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ผู้ประกอบการต้องการต่อยอดงาน	1.ทีมงานได้ผลงานที่เกิดจากแนวความคิดจาก monster ซึ่งนำเอาลักษณะของ monster มาผสมผสานลงไปในทางการออกแบบผลงานนำมาออกแบบเป็นผลิตภัณฑ์โคมไฟ โดยเน้นการออกแบบโดยการโชว์พื้นผิว เพื่อให้เกิดมิติ ของแสงไฟ 2.จากข้อมูลราคาทั่วไปโดยเฉลี่ยของโรงงานกิตติโรจน์เชรามิก อยู่ที่ประมาณ 80 บาท หลังจากการพัฒนาในรูปแบบผลงานใหม่ ตั้งราคาไว้ที่ 150 บาท

2. โรงงานกิตติโรจน์เซรามิก	
ข้อมูลด้านผลิตภัณฑ์	ผลลัพธ์
ผลิตภัณฑ์ชุด “ช้าง” จากโครงการ “การพัฒนารูปแบบเซรามิกตามวิถีล้านนาเพื่อสร้างตลาดใหม่” ของกรมวิทยาศาสตร์บริการ โดยนำเอารูปแบบการทำโคมไฟช้างมาพัฒนาเป็น “ตุ๊กตา Monster” แบบครอบครัว เน้นความแปลกใหม่ ความน่ารัก อารมณ์สนุกสนานในชิ้นงาน	

ภาพที่ 8 ผลิตภัณฑ์หลังการออกแบบ โรงงานกิตติโรจน์เซรามิก

3. โรงงานนิคมเซรามิก	
ข้อมูลด้านผลิตภัณฑ์	ผลลัพธ์
ผลิตภัณฑ์เดิม ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ของโรงงาน เป็นประเภทของใช้และของที่ระลึก ได้แก่ กระปุกออมสินที่ได้แนวความคิดมาจากไก่ ปลาทอง และนก เป็นต้น ความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ผู้ประกอบการต้องการรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่แสดงถึงความเป็นไทย และนำมา	1.ทางโรงงานได้ผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ ที่ได้แนวความคิดมาจากไก่ โดยนำเอาลักษณะของไก่มาสร้างสรรค์ให้เกิดลีลา ท่าทาง และค้นหาลวดลายใหม่ของตัวผลงานให้มีความสวยงาม โดยใช้ลายไทยมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบอีกด้วย รวมไปถึงการคำนึงถึงรูปแบบของการนำไปใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น ประยุกต์ผลิตภัณฑ์เป็นโคมไฟ และอื่นๆ 2.จากข้อมูลราคาทั่วไปโดยเฉลี่ยของโรงงานนิคม

ประยุกต์ใช้ให้ร่วมสมัย อาจพัฒนาเป็นของตกแต่งส่วน หรือของตกแต่งบ้าน เช่น โคมไฟ เพื่อเป็นแนวทางขยายผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายมากขึ้น	เซรามิก อยู่ที่ประมาณ 179 บาท หลังการพัฒนารูปแบบผลงานใหม่ ตั้งราคาไว้ที่ 250 บาท
--	--

ภาพที่ 9 ผลิตภัณฑ์หลังการออกแบบ โรงงานนิคมเซรามิก

4. โรงงานเกษมเซรามิก	
ข้อมูลด้านผลิตภัณฑ์	ผลลัพธ์
ผลิตภัณฑ์เดิม ส่วนใหญ่เป็นของที่ระลึกและของใช้ประดับตกแต่ง เช่น ตุ๊กตา กระถางต้นไม้ แก้วกาแฟ เจ้าของเป็นผู้ออกแบบเอง มีการใช้สื่อคัลเลอร์ในการตกแต่งผลงาน ลักษณะเด่นคือนำเอาผลิตภัณฑ์เดิม มาปรับใช้ให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ เช่น นำกระถางต้นไม้มาเจาะรูเกิดเป็นโคมไฟสปาร์ ทำให้เกิดความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ผู้ประกอบการต้องการนำแนวความคิดในการทำผลิตภัณฑ์เดิมมาประยุกต์เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ ทำให้เกิดความน่าสนใจและใช้งานได้ สวยงามโดยนำแนวความคิดการเจาะรูบนผลิตภัณฑ์มาปรับใช้ในอนาคต	1.ได้ผลิตภัณฑ์ใหม่ เน้นผลงานที่ได้ความประทับใจมาจากธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ และใช้ลักษณะของเขียนภาพแบบกราฟิก เพื่อแสดงให้เห็นถึงวิถีการตัดทอน และทำให้ตัวผลงานมีความทันสมัยมากขึ้น 2.จากข้อมูลราคาทั่วไปโดยเฉลี่ยของโรงงานเกษมเซรามิก อยู่ที่ประมาณ 28 บาท หลังการพัฒนารูปแบบผลงานใหม่ ตั้งราคาไว้ที่ 35 บาท

ภาพที่ 10 ผลิตภัณฑ์หลังการออกแบบ โรงงานเกษมเซรามิก

5. โรงงาน ส.รุ่งแสงเซรามิก	
ข้อมูลด้านผลิตภัณฑ์	ผลลัพธ์
ผลิตภัณฑ์เดิม ผลิตภัณฑ์ของโรงงานส่วนใหญ่เป็นจำพวกประเภทแก้ว จาน ชาม แจกัน ตุ๊กตา โดยการเผาครั้งเดียว และใช้เทคนิควาดสีเพื่อตกแต่งชิ้นงาน ปัญหาของโรงงาน ส.รุ่งแสง คือ รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ซ้ำเดิม ทางโรงงานขาดทักษะในการออกแบบ ซึ่งปัญหาเบื้องต้นอีกอย่างหนึ่งก็คือ นักออกแบบประจำโรงงานซึ่งตัวเจ้าของโรงงานเอง ไม่ได้ชำนาญในการออกแบบมากนัก ความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ผู้ประกอบการต้องการออกแบบแจกันขนาดเล็ก สามารถตอบโจทย์ตลาดได้ดี ต้องการคิดค้นรูปแบบหลายๆรูปแบบเพื่อเป็นตัวเลือกลงสู่ท้องตลาดต่อไปได้	1.ทีมงานได้ผลิตภัณฑ์ที่ได้แนวความคิดมาหัวมันหรือหัวมันแกว เป็นการออกแบบโดยใช้การตัดทอนรูปทรงจากแนวความคิด ออกมาในรูปแบบของผลิตภัณฑ์ คือ แจกัน ให้ดูมีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น 2.จากข้อมูลราคาทั่วไปโดยเฉลี่ยของโรงงานเกษมเซรามิก อยู่ที่ประมาณ 25 บาท หลังจากการพัฒนารูปแบบผลงานใหม่ ตั้งราคาไว้ที่ 30 บาท

ภาพที่ 10 ผลิตภัณฑ์หลังการออกแบบ โรงงาน ส.รุ่งแสงเซรามิก

การอภิปรายผล

จากการออกแบบและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เซรามิก เพื่อสร้างภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ให้แก่ผู้ประกอบการโรงงานเซรามิก ทีมผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

การศึกษาผลิตภัณฑ์และการออกแบบโดยคำนึงถึงด้านประโยชน์หลัก ด้านศักยภาพของสินค้า และเหตุผลด้านรูปลักษณ์ จะทำให้สินค้ามีความโดดเด่นและเป็นที่ต้องการของผู้ซื้อ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของซูฮัย สมิทธิไกร (2553: 63-85) ที่อธิบายการตระหนักถึงปัญหาหรือความต้องการของผู้บริโภค จะเกิดขึ้นเมื่อผู้บริโภคมองเห็นความแตกต่างอย่างชัดเจนระหว่างสถานะในอุดมคติกับสถานะในความเป็นจริง จากนั้นผู้บริโภคจะแสวงหาข้อมูลต่างๆ สำหรับการแก้ปัญหา หรือตอบสนองความต้องการนั้นๆ แล้วผู้บริโภคจะตัดสินใจเลือกในขั้นสุดท้ายว่า จะซื้อผลิตภัณฑ์ยี่ห้อใด ขณะที่ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ที่ออกแบบเน้นสีพื้น ใช้สีสรรคสดใส เนื่องจากเป็นสีที่ทำให้เกิดความสะดุดตา และให้ความรู้สึกสดใส มั่งคั่ง มั่งมี ตามทฤษฎีการเลือกสีของ Veronica L. Zammitto (2005, หน้า1-2) ที่ว่าสีที่แตกต่างกัน สีใดสีหนึ่งขึ้นอยู่กับช่วงของความยาว คลื่นในแต่ละแสง สะท้อนหรือวัตถุเป้าหมายที่เป็นตกกระทบกับดวงตาและแปรผลโดยสมองออกมาเป็นคำ เป็นสีต่างๆ โดยสีที่เด่นสด ให้ความรู้สึกแจ่มใส ความสดใส ความร่าเริง ความเบิกบานสดชื่น ชีวิตใหม่ ความสดใหม่ ความสุข สว่าง การแผ่กระจาย อำนาจบารมี

2. ด้านภาพลักษณ์ตรายี่ห้อ

ผลการวิจัยพบว่าการสร้างภาพลักษณ์ตรายี่ห้อ นั้น ควรใช้ชื่อโรงงานของตนเองเป็นทั้งชื่อและตรายี่ห้อ เนื่องจากทุกโรงงานเป็นโรงงานที่มีชื่อเสียงเก่าแก่และเป็นที่รู้จักมากพอควร ซึ่งมีข้อเสนอแนะคือ อย่านำผลิตอย่างเดียวนำ ต้องทำการตลาดของผลิตภัณฑ์ควบคู่ไปด้วย เช่นการโฆษณา การส่งเสริมการขาย สอดคล้องไปในทางเดียวกับกับหน้าที่ของการดำเนินธุรกิจของ อนิวัช แก้วจำนง (2553, หน้า 3) ที่อธิบาย

เกี่ยวกับหน้าที่ของธุรกิจว่าจะต้องทำหน้าที่ในการทำโฆษณาสินค้า โดยธุรกิจมีหน้าที่โฆษณาและประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภคได้รู้จักสินค้าและเกิดการตัดสินใจซื้อในที่สุดและยังสอดคล้องกับทฤษฎีการจัดการธุรกิจเบื้องต้นของไพรินทร์ แยมจินดา และอุไรวรรณ บุญอาจ (2546, หน้า 12-14) เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจสมัยใหม่ ว่าการตลาดและการขาย ถือเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินงานด้วยส่วนหนึ่ง เพราะเป็นกระบวนการนำสินค้าหรือบริการที่ธุรกิจผลิตขึ้นกระจายไปสู่มือผู้บริโภค และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Philip Kotler (2000, หน้า 296) ที่ว่าภาพลักษณ์ในบริบทของการตลาด เป็นวิธีที่ประชาชนรับรู้เกี่ยวกับบริษัทหรือผลิตภัณฑ์ของบริษัท และภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้จากปัจจัยหลายประการภายใต้การควบคุมขององค์กรธุรกิจ เมื่อพิจารณาภาพลักษณ์ที่องค์การธุรกิจจะสามารถนำมาเป็นองค์ประกอบทางการบริหารจัดการได้แล้ว อาจจำกัดขอบเขตประเภทของภาพลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการตลาดให้ชัดเจนโดยจำแนกเป็น 3 ประเภทด้วยกันคือ ภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์หรือบริการ, ภาพลักษณ์ตรายี่ห้อ, และภาพลักษณ์ของสถาบันหรือองค์การ

3. ด้านภาพลักษณ์องค์กร

การสร้างภาพลักษณ์องค์กรให้แก่ผู้ประกอบการโรงงานเซรามิกมี 2 ลักษณะคือจากภายในและ การสร้างภาพลักษณ์จากภายนอก ทั้งการตลาด การผลิต การบริหารจัดการ หรือการทำเพื่อสังคม ซึ่งสอดคล้องกับวิรัช อภิรัตน์กุล (2540, หน้า 81-83) ที่ได้จำแนกประเภทของภาพลักษณ์องค์กร ออกเป็น 4 ประเภท คือ (1) ภาพลักษณ์ของบริษัท ที่จะหมายรวมไปถึงด้านการบริการหรือการจัดการของบริษัทแห่งนั้น ด้วยและความหมายรวมไปถึงสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ และการบริการ ที่บริษัทนั้นจำหน่ายฉะนั้นจึงมีความหมายค่อนข้างกว้างและยังรวมถึงตัวหน่วยงาน ธุรกิจ ฝ่ายจัดการ สินค้า หรือบริการของบริษัทด้วย (2) ภาพลักษณ์ขององค์กร ซึ่งโดยมากมักจะเป็นไปทางด้านตัวสถาบันหรือองค์การเพียงอย่างเดียวไม่รวมถึงสินค้าหรือบริการที่จำหน่าย จึงมีความหมายค่อนข้างแคบลงมาจากภาพลักษณ์ของบริษัทเพราะหมายถึงสถาบันหรือองค์การเพียงอย่างเดียวเท่านั้น (3) ภาพลักษณ์ของสินค้าหรือบริการ (4) ภาพลักษณ์ที่มีต่อสินค้าตราใดตราหนึ่ง ที่ส่วนมากมักจะใช้ในด้านโฆษณาและการส่งเสริมการขายและยังสอดคล้องกับปัจจัยที่ก่อให้เกิดภาพลักษณ์ ตามแนวคิดของวิจิตร อาวะกุล (2534, หน้า 153-154) ที่ว่าส่วนประกอบที่ทำให้เกิดภาพลักษณ์ นั้นจะประกอบไปด้วย พฤติกรรมของเจ้าหน้าที่หรือพนักงาน, บทบาทในสังคมขององค์กรหรือพนักงาน, อาคารสถานที่โอ่อ่า สดปรก สะอาด, สินค้า ตรา เครื่องหมาย, การบริการ สะดวก เร็ว ช้า, การมุ่งมั่นทำความดีอย่างต่อเนื่องไม่ทอดทิ้ง

4. การสร้างมูลค่าเพิ่ม

จากการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่พบว่าผู้ประกอบการสามารถขายสินค้าในราคาที่สูงขึ้น สินค้ามีภาพลักษณ์ที่ดีขึ้น ตรงใจและเพิ่มทางเลือกให้แก่ลูกค้าเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดการสร้างมูลค่าเพิ่มของ Nilson, T.H. (1992) ที่อธิบายว่าการสร้างมูลค่าเพิ่มเป็นการพัฒนาตัวผลิตภัณฑ์ให้เกิดความพึงพอใจต่อผู้บริโภคสูงสุด และเกินความคาดหวังของผู้บริโภค อีกทั้งมูลค่าเพิ่มอาจเกิดจากการเพิ่มสิ่งทีนอกเหนือจากสิ่ง ที่ผู้บริโภคคาดว่าจะได้รับ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Chematony & Harris, (1998) ที่อธิบายว่าการสร้าง

มูลค่าเพิ่ม เป็นวิธีการเพิ่มหรือเสริมสิ่งใหม่ ๆ สู่ตัวผลิตภัณฑ์ ควรมีความเกี่ยวข้องและเป็นสิ่งที่ลูกค้าต้องการ ซึ่งจะก่อให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขัน

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับผู้ประกอบการสินค้าชุมชน ประเภทเซรามิก มีดังนี้

1. ผลที่ได้จากการออกแบบในครั้งนี้ ผู้ประกอบการและนักวิจัยควรทำการศึกษาความพึงพอใจของผู้ซื้อหรือผู้นำสินค้าไปใช้งาน ว่าตรงความต้องการที่แท้จริงหรือไม่ และควรทำการปรับแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนใดบ้าง

2. ผลที่ได้จากสินค้าต้นแบบนี้ ผู้ประกอบการควรทำการวิจัยต่อยอดไปยังผู้ประกอบการรายอื่นในท้องถิ่นและชุมชนให้มากขึ้น เนื่องจากจะทำให้ผู้ผลิตสินค้าเซรามิกแต่ละรายมีสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์เป็นของตนเอง

3. การทำวิจัยเพื่อสร้างภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์เซรามิกลำปางสู่สากลในระดับนานาชาติ จะเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจสำหรับการศึกษารายต่อไป เพราะจะช่วยเป็นแนวทางให้ผู้ประกอบการรายย่อยสามารถที่จะพัฒนาความพร้อมเพื่อก้าวสู่การแข่งขันในเวทีระดับโลกได้อย่างเต็มที่

4. ผลจากการวิจัยพบว่าควรมีการออกแบบให้มีความหลากหลายมากขึ้น สำหรับชิ้นงานเซรามิกประเภทต่างๆ เพื่อเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่ม และเพิ่มราคาขายต่อขึ้นได้มากขึ้น ซึ่งจะดีกว่าการขายในปริมาณมากๆ แต่ได้ราคาถูก ทำให้ไม่คุ้มค่ากับการลงทุน

5. การศึกษาความแตกต่างระหว่างสินค้าเซรามิกที่วางขายเป็นชิ้นๆ เทียบกับสินค้าเซรามิกชนิดเดียวกันแต่มีบรรจุภัณฑ์ใส่ไว้ให้ เป็นอีกหนึ่งประเด็นข้อเสนอแนะที่น่าสนใจสำหรับการศึกษาในครั้งต่อไป เพื่อที่จะทำให้ทราบว่า ผู้ซื้อตัดสินใจซื้อจากปัจจัยใด และผู้ประกอบการจะได้กำไรจากการขายเป็นชิ้นโดยมีบรรจุภัณฑ์ และไม่มีบรรจุภัณฑ์ต่างกันหรือไม่

บรรณานุกรม

ชูเกียรติ ตั้งคะกุดติยา.นายกสมาคมเครื่องเคลือบดินเผา จังหวัดลำปาง.สัมภาษณ์,18 มกราคม 2557.

ชูชัย สมิทธิไกร. (2553). **พฤติกรรมผู้บริโภค**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไพรินทร์ แยมจินดี และอุไรวรรณ บุญอาจ. (2546). **การจัดการธุรกิจเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ : เอมพันธ์.

วิจิตร อวาทกุล. (2534). **ภาพพจน์**. กรุงเทพฯ: เอส.พรินต์ติ้งเฮาส์.

วิรัช ลภีรัตนกุล. (2540). **การสร้างภาพลักษณ์เพื่อการประชาสัมพันธ์**. (พิมพ์ครั้งที่ 8).

กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมาคมเครื่องปั้นดินเผาจังหวัดลำปาง. (2557). **รายงานการประชุม การพัฒนาอุตสาหกรรมเซรามิก**. ลำปาง

สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2556). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11**.

สืบค้น วันที่ 14 พฤษภาคม 2557, จาก <http://www.nesdb.go.th>.

- สำนักส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน. (2556). **ข้อมูลพื้นฐานและหน้าเกี่ยวกับหน่วยงาน**. สืบค้นวันที่ 14 พฤษภาคม 2557, จาก <http://www.cep.cdd.go.th>.
- อนิวัช แก้วจำนง. (2553). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับธุรกิจ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: นำศิลป์โฆษณา.
- Chematony, L. & Harris, F. (1998). **Added Value: its nature**, Role and Sustainability. *European Journal of Marketing*, n.p.
- Nilson, T.H. (1992). Creating Customer Value. **The Part to Sustainable Competitive Advantage**, Thompson Executive Press, OH.
- Philip Kotler. 2000. **Marketing Management, The Millennium Edition**. New Jersey: Prentice Hall.
- Porter, M.E. (1979). **Competitive strategy: Techniques for analyzing industries and competition**. New York: Free Press.
- Zammitto, V. (2005). **The Expressions of Colours**. CD Conference Proceedings from Changing Views: Worlds in Play, Digital Game Research Association.

การศึกษากระบวนการออกแบบหนังสือรวบรวมกลุ่มอาชีพในเขตเทศบาลเมืองเขลางค์นคร
จังหวัดลำปาง

Process design book of professional group in Kelangnakorn Municipality
Lampang Province

ชลพันธ์ อุปกิจ

สาขาวิชาศิลปะและการออกแบบ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

บทคัดย่อ

การวิจัย เรื่อง กระบวนการออกแบบหนังสือรวบรวมข้อมูลกลุ่มอาชีพ ในเขตเทศบาลเมือง เขลางค์นคร จังหวัดลำปาง ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้ระยะเวลาในจัดเก็บข้อมูลโดยทั้งให้นักศึกษา เจ้าหน้าที่ของกองสวัสดิการสังคม ซึ่งผู้ศึกษาได้สรุปสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้ ทิศทางการและการเคลื่อนไหว (Direction & Movement) ที่เกิดขึ้น จากการกวาดสายจากองค์ประกอบหนึ่งไปยังอีกองค์ประกอบหนึ่ง การจัดวางภาพที่มีขนาดใหญ่และมีความสำคัญกับเนื้อหาไว้ด้านบนสุด ตามด้วยภาพที่ให้ความหมายขยายความหมายหรือเรื่องราวของภาพหลัก ซึ่งภาพจะเริ่มที่หน้าคู่หรือหน้าที่อยู่ด้านซ้ายมือ และนำเสนอเนื้อหาไว้ที่หน้าคู่หรือหน้าด้านขวามือ เป็นการจัดองค์ประกอบที่สอดคล้องกับธรรมชาติของการมอง ซึ่งเป็นส่วนช่วยให้เกิดการรับรู้ตามลำดับที่ต้องการ สำหรับความเป็นเอกภาพและความกลมกลืน (Unity & Harmony) ในการศึกษาค้นคว้านี้ ผู้ศึกษาได้แบ่งอธิบายเรื่องความเป็นเอกภาพและความกลมกลืน ด้วยการเลือกใช้องค์ประกอบอย่างสม่ำเสมอ โดยในการออกแบบหนังสือทั้ง 2 เล่ม ได้เลือกใช้ แบบตัวอักษรเดียวกัน การเลือกใช้ภาพและจัดวางภาพที่มีรูปแบบ คล้ายกันเป็นส่วนใหญ่ รวมถึงภาพพื้นหนังสือก็มีการจัดวางให้เกิดการกระจายเพื่อสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้น ภายในพื้นที่หน้าหนังสือ การสร้างความต่อเนื่องกันให้องค์ประกอบ การออกแบบหนังสือรวบรวมข้อมูลกลุ่มอาชีพ ไม่ได้มีการจัดวางองค์ประกอบที่ซับซ้อน เพื่อดึงดูดความน่าสนใจ เนื่องจากหนังสือดังกล่าวมีความเป็นกึ่งหนังสือของหน่วยงานของรัฐ รวมถึงความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมายต้องการให้มีความเรียบง่าย ส่วนการเว้นพื้นที่ว่างรอบองค์ประกอบทั้งหมด เพื่อต้องการให้นึกหาและภาพมีความโดดเด่น โดยพื้นที่ว่างที่เกิดขึ้นได้ทำหน้าที่เหมือนกรอบสีขาวล้อมรอบองค์ประกอบทั้งหมดไว้ภายในการออกแบบหนังสือออกแบบหนังสือรวบรวมข้อมูลกลุ่มอาชีพนี้ มีเนื้อหาที่เป็นทางการ และมีกลุ่มเป้าหมาย 2 กลุ่ม คือ ประชาชนทั่วไปและผู้บริหารองค์กร หัวหน้าส่วนราชการ ดังนั้นจึงมีผลต่อการกำหนดขนาดและรูปแบบของหนังสือ ซึ่งในการเลือกขนาดและรูปแบบ ที่เหมาะสมจะต้องดูจากวัตถุประสงค์และประเภทของหนังสือเป็นหลัก ทั้งนี้เนื่องจากเป็นหนังสือที่มีรูปแบบการใช้งานได้ทั้งพกพาและแจกฟรีจึงต้องกำหนดให้มีขนาดเล็กและนำเสนอเนื้อหาให้เรียบง่าย

Abstract

Research on the process of designing a collection of occupational information in Kelang Nakhon Lampang Municipality area is a creative research. The study was summarized by topics as follows: Direction & Movement formed by the sweeping line from one element to another element by placing the large pictures and important contents at the top following with other pictures that gave and expanded the definition of the main pictures. The pictures began on even number page or on our left hand side and presented the contents on odd number page or on the right hand side. This element was consistent with the nature of which contributed to a perception by the need for unity and harmony.

In this study, the researcher divided the discussion about unity and harmony with the selection of the components regularly. The two books were designed by using the same font and most pictures were also selected similarly. The book backgrounds were designed and distributed to achieve a balance. The books were designed to contain the occupational data without any complicated element and they were semi government sector including target's opinions that would be more attractive and simple. The space around all the elements needed to provide outstanding contents and pictures that the space was acting like a white frame around all the components inside. To design the occupational handbook with formal contents for the 2 group readers ; general people and administrators or heads of government office was subject to sizing and forming which must be mainly followed by the objectives and types of book that was small, simple and suitable for free giving.

บทนำ

ในการดำเนินการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์โดยหลักวิชาการจะต้องดำเนินการตามขั้นตอนหลัก 3 ขั้นตอนได้แก่ กระบวนการก่อนพิมพ์ (Pre-Production), กระบวนการพิมพ์ (Production) และกระบวนการหลังพิมพ์ (Post-Production) เพื่อให้ได้สื่อสิ่งพิมพ์ที่มีประสิทธิภาพในการสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งในแต่ละขั้นตอนหลักล้วนมีรายละเอียดจำนวนมาก ที่ครอบคลุมตั้งแต่ การแต่งตั้งกลุ่มบุคลากร เพื่อร่วมกันกำหนดจุดประสงค์ของสื่อสิ่งพิมพ์ กลุ่มเป้าหมาย เนื้อหา ภาพประกอบ รูปแบบออกแบบจัดหน้าการเข้าเล่มและเทคนิคการพิมพ์ทั้งหมดก็เพื่อให้ง่ายต่อการจัดพิมพ์และความถูกต้อง ความคมชัด ความสวยงาม ของสื่อสิ่งพิมพ์ แต่สำหรับกองสวัสดิการสังคม เทศบาลเมืองเขลางค์นคร ได้จัดทำหนังสือเพื่อรวบรวมกลุ่มอาชีพในเขตเทศบาลเมืองเขลางค์นครไว้ โดยจัดพิมพ์จำนวน 500 เล่ม ดำเนินการแจกจ่ายเพื่อการประชาสัมพันธ์กลุ่มอาชีพ เพื่อนำไปเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ ของเทศบาลเมืองเขลางค์นคร รวมถึงสื่อมวลชนท้องถิ่นอีกด้วย ปัญหาที่พบในการจัดทำเอกสารนี้ก็คือ รูปร่างหน้าตา รูปภาพประกอบ และการรวบรวมข้อมูล ยังไม่น่าสนใจ อีกทั้งยังไม่สามารถนำไปเผยแพร่ในสื่ออื่นๆ เช่น เว็บไซต์ หน้าเฟซบุ๊ก ของเทศบาลได้ (สัมภาษณ์ นาง

สุคนธ์ ห่วงไธสง ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม เทศบาลเมืองเขลางค์นคร, วันที่ 1 ธันวาคม 2557) ในปีงบประมาณ 2557 งานส่งเสริมอาชีพ ฝ่ายพัฒนาชุมชน กองสวัสดิการสังคม เทศบาลเมือง เขลางค์นคร รายงานว่า มีกลุ่มอาชีพที่มาขึ้นทะเบียนไว้แล้วจำนวน 52 กลุ่ม มีดังนี้ ตำบลปงแสนทอง 23 กลุ่มตำบลชมพู 9 กลุ่ม ตำบลพระบาท 16 กลุ่ม และตำบลกล้วยแพะ 4 กลุ่ม โดยทางเทศบาลเมืองเขลางค์นครยังได้ระบุกิจกรรมและจัดสรรงบประมาณ เพื่อผลิตหนังสือรวบรวมกลุ่มอาชีพไว้ได้บัญชีสรุปโครงการ/กิจกรรมแผนการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 เทศบาลเมืองเขลางค์นคร ข้อยุทธศาสตร์ที่ 5.4 แนวทางการพัฒนา พัฒนาคุณภาพชีวิต และสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 18,353,680 บาท จำนวน 7 โครงการ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะใช้องค์ความรู้ด้านการออกแบบนิเทศศิลป์มาปรับใช้ในการออกแบบหนังสือรวบรวมข้อมูลกลุ่มอาชีพในเขตเทศบาลเมืองเขลางค์นคร เพื่อทำให้เป็นต้นแบบทางการพิมพ์ โดยจะส่งมอบให้กับกองสวัสดิการสังคม เทศบาลเมืองเขลางค์นคร นำไปจัดพิมพ์เพื่อเผยแพร่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

- 1.ออกแบบหนังสือรวบรวมข้อมูลของกลุ่มอาชีพในเขตเทศบาลเมืองเขลางค์นครจังหวัดลำปาง
2. รวบรวมข้อมูลของกลุ่มอาชีพและผลงานของกลุ่มอาชีพในเขตเทศบาลเมืองเขลางค์นคร จังหวัดลำปาง
3. ผลิตต้นแบบทางการพิมพ์ หนังสือรวบรวมข้อมูลของกลุ่มอาชีพในเขตเทศบาลเมืองเขลางค์นคร

ขอบเขตของโครงการวิจัย

- 1.ออกแบบหนังสือรวบรวมข้อมูลของกลุ่มอาชีพในเขตเทศบาลเมืองเขลางค์นครจังหวัดลำปาง
2. ภายหนังสือประกอบด้วยรายละเอียดได้แก่ประธานกลุ่ม ที่ตั้ง หมายเลขโทรศัพท์และภาพถ่ายผลิตภัณฑ์
3. ออกแบบและผลิตออกมาเป็นเพียงต้นแบบหรือต้นฉบับทางการพิมพ์เท่านั้น

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง กระบวนการออกแบบหนังสือรวบรวมข้อมูลกลุ่มอาชีพ ในเขตเทศบาลเมืองเขลางค์นคร จังหวัดลำปาง ในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งผู้ศึกษาได้สรุปสาระสำคัญโดยมีรายละเอียดตามลำดับได้แก่ เก็บข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ได้แก่ สรุปกลุ่มอาชีพในเขตเทศบาลเมืองเขลางค์นคร ประจำปี 2557 นโยบาย พันธกิจ บทบาทหน้าที่ของเทศบาลเมืองเขลางค์นคร และกองสวัสดิการสังคม เป็นต้น รวมทั้งสัมภาษณ์ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม และเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานกลุ่มอาชีพและผลิตภัณฑ์ชุมชน แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล ก่อนที่จะทำการออกแบบร่างสิ่งพิมพ์ ตามมาด้วยการ ออกแบบโครงร่างครั้งแรก แล้วนำไปทดสอบกับกลุ่มเป้าหมายโดยใช้การสอบถาม แล้วนำข้อมูลที่ได้เพื่อทำการออกแบบสิ่งพิมพ์ต่อไป ลำดับสุดท้ายคือการจัดทำสิ่งพิมพ์ต้นแบบพร้อมกับไฟล์ต้นแบบพร้อมจัดพิมพ์ เพื่อนำส่ง กองสวัสดิการสังคม เทศบาลเมืองเขลางค์นคร นำไปใช้ประโยชน์จริงต่อไป

ผลการวิจัย

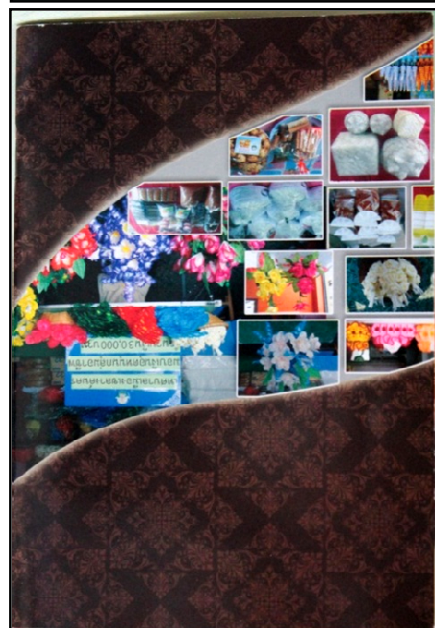
ในการวิเคราะห์หนังสือรวบรวมข้อมูลกลุ่มอาชีพเล่มเดิม พบว่า การจัดทำหนังสือรวบรวมกลุ่มอาชีพของเทศบาลเมืองเขลางค์นครนั้น ถูกจัดทำขึ้นในบางปีงบประมาณเท่านั้น ซึ่งขึ้นอยู่กับงบประมาณที่ได้รับจัดสรรมาให้ และในกระบวนการผลิตและการออกแบบกองสวัสดิการสังคมก็นำเนื้อหาที่ต้องการบรรจุลงในหนังสือไปให้กับโรงพิมพ์ และให้โรงพิมพ์ดำเนินการผลิตในทุกกระบวนการ โดยไม่มีการใช้หลักการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งมีขั้นตอนหลัก 3 ขั้นตอน ได้แก่ กระบวนการก่อนผลิต (Pre-Production) กระบวนการผลิต (Production) และกระบวนการหลังการผลิต (Post-Production) ซึ่งเป็นหลักทางวิชาการมาประยุกต์ใช้นอกจากนี้การจัดทำหนังสือรวบรวมกลุ่มอาชีพ มีจุดประสงค์เพื่อใช้เป็นสื่อในการประชาสัมพันธ์องค์กรและกลุ่มอาชีพในเขตเทศบาลเมืองเขลางค์นคร โดยในการผลิตหนังสือดังกล่าวไม่ได้ให้สมาชิกกลุ่มอาชีพมีส่วนร่วมหนังสือรวบรวมกลุ่มอาชีพเล่มเดิมมีการจัดพิมพ์จำนวน 500 เล่ม ไม่ได้มีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนส่วนใหญ่แล้วจะเผยแพร่ในรูปแบบการแจกฟรี มอบให้กับหน่วยงานต่างๆ ภายในเทศบาลเมืองเขลางค์นคร และในที่ประชุมระดับเทศบาลที่มีบุคคลภายนอกมาร่วม รวมถึงหากมีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับกลุ่มอาชีพตามสถานที่ต่างๆ ก็จะนำหนังสือดังกล่าวไปแจกจ่ายด้วย

ภายหลังจากเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานกลุ่มอาชีพและผลิตภัณฑ์ชุมชนผู้ศึกษาได้ทำการสัมภาษณ์ ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม เทศบาลเมืองเขลางค์นคร ได้ข้อสรุปเบื้องต้นว่า ควรดำเนินการผลิตต้นแบบทางการพิมพ์จำนวน 2 เล่ม ตามจุดประสงค์ของการเผยแพร่ โดยสามารถกำหนดรายละเอียดของหนังสือ คือ จุดประสงค์เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ในการดำเนินงานกลุ่มอาชีพที่ยั่งยืน และ จุดประสงค์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มอาชีพที่ลงทะเบียนกับกองสวัสดิการสังคม เทศบาลเมืองเขลางค์นคร โดยให้สอดคล้องกับ ภารกิจหลักหรือพันธกิจ (Mission) วิสัยทัศน์ เทศบาลเมืองเขลางค์นคร 2556-2560 และจุดมุ่งหมายของการพัฒนา (Goals) และได้ร่วมกำหนดรายละเอียดสิ่งพิมพ์ได้แก่ ควรดำเนินการผลิตต้นแบบทางการพิมพ์จำนวน 2 เล่ม ตามจุดประสงค์ของการเผยแพร่ โดยสามารถกำหนดรายละเอียดของคือ จุดประสงค์เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ในการดำเนินงานกลุ่มอาชีพที่ยั่งยืน โดยใช้ชื่อหนังสือ กลุ่มอาชีพคุณภาพของเมืองคุณภาพ และจุดประสงค์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มอาชีพที่ลงทะเบียนกับกองสวัสดิการสังคม เทศบาลเมืองเขลางค์นคร โดยใช้ชื่อหนังสือว่า กลุ่มอาชีพในเขตเทศบาลเมืองเขลางค์นคร

ในการออกแบบร่างหนังสือ ซึ่งอยู่ในกระบวนการก่อนการผลิต (Pre-Production) นักออกแบบต้องรวบรวมหาข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะด้านเนื้อหาของหนังสือ จุดประสงค์การเผยแพร่ และคุณลักษณะของผู้อ่านที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งหนังสือรวบรวมข้อมูลกลุ่มอาชีพนี้ มีเนื้อหาที่เป็นทางการ และมีกลุ่มเป้าหมาย 2 กลุ่ม คือ ประชาชนทั่วไปและผู้บริหารองค์กร หัวหน้าส่วนราชการ ดังนั้นจึงมีผลต่อการกำหนดขนาดและรูปแบบของหนังสือ ซึ่งในการเลือกขนาดและรูปแบบที่เหมาะสมต้องดูจากวัตถุประสงค์และประเภทของหนังสือเป็นหลัก ทั้งนี้หนังสือดังกล่าวมีรูปแบบการใช้งานได้ทั้งพกพาและแจกฟรี จึงต้องกำหนดให้มีขนาดเล็ก ด้านรูปแบบของปกหน้า รูปแบบของหน้าในของหนังสือขึ้นอยู่กับลักษณะของสิ่งที่จะเป็น

องค์ประกอบของเนื้อหา ได้แก่ เนื้อหาที่เป็นตัวพิมพ์ ภาพประกอบและคุณภาพ ซึ่งจะพิจารณาร่วมกับชนิดของกระดาษที่ใช้ในการพิมพ์ ความหนาและน้ำหนัก รวมถึงระบบการพิมพ์การเลือกระบบการพิมพ์ที่เหมาะสม ส่วนรูปแบบตัวอักษรมีความแตกต่างกันไม่มากนัก ต้องพิจารณาใช้ในขนาดที่เหมาะสมกับผู้อ่านที่เป็นกลุ่มเป้าหมายภาพประกอบเป็นตัวแปรหนึ่งที่ต้องนำมาพิจารณาว่าต้องการจะนำเสนอรูปภาพแต่ละประเภทจำนวนเท่าใดซึ่งถ้าไม่มีผลกระทบต่อชนิดกระดาษ ระบบการพิมพ์ และต้นทุนในการผลิต

หนังสือรวบรวมกลุ่มอาชีพในเขตเทศบาลเมืองเขลางค์นครเล่มเดิม

ปกหน้า

ปกหลัง

หน้าใน

หนังสือรวบรวมกลุ่มอาชีพในเขตเทศบาลเมืองเขลางค์นครกลุ่มเป้าหมายประชาชนทั่วไป

รูปถ่ายในชุมชนบ้านกล้วยม่วง จังหวัดสุพรรณบุรี 2558 13

กลุ่มหอผ้าโฮลือ

ชื่อผู้นำกลุ่ม นายสุริยะพงษ์ ศรีอินแก้ว
ชื่อเล่น มนต์
อายุ 48 ปี
เบอร์ติดต่อ 089-4332369
ที่อยู่ปัจจุบัน 61 หมู่ 3 ตำบลกล้วยแพะ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี
สมาชิกทั้งหมด 30 คน อายุ 30-70 ปี
ความเป็นมา

เนื่องจากการทอผ้าโฮลือ เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มโฮลือ ซึ่งการทอผ้าโฮลือจะทอผ้าออกมาแต่ละผืนจะไม่ซ้ำกัน ผ้าแต่ละผืนจะมีลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของลายโฮลือ ที่ไม่ซ้ำกันขึ้นเพราะจะมีการใส่รหัส ใส่บาได้บประจำลายนั้นด้วย กลุ่มทอผ้าโฮลือรวมกลุ่มมาให้เป็นมีที่ชื่อ โดยจัดตั้งรวมกลุ่ม เพราะมีใจรักและชื่นชอบ อยากจะคงความเป็นเอกลักษณ์โฮลือ ที่มีที่นี้เดียว แล้วอนาคต จะดันให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว กลุ่มทอผ้าโฮลือนี้ยังได้รับเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและยังได้เคยได้รับเงินสนับสนุน 30,000 บาทเพื่อเผยแพร่ความรู้ให้กับกลุ่มผู้สนใจชมรมต่อขอตลาดขยายการผลิตลวดลายผ้าต่อไป

14 กลุ่มอาชีพในชุมชนบ้านกล้วยม่วง จังหวัดสุพรรณบุรี 2558

หนังสือรวบรวมกลุ่มอาชีพในเขตเทศบาลเมืองเขลางค์นคร กลุ่มเป้าหมายนักวิชาการ

บุรีรัมย์
กลุ่มอาชีพ
Professional Group

กลุ่มอาชีพคุณภาพ
ในเทศบาลเมืองเขลางค์นคร

14 กลุ่มอาชีพในชุมชนชนบทเมืองเชียงใหม่ Thailand 2558

กลุ่มทอผ้าไหมลื้อ

ชื่อผู้ปกครอง นายสุวิทย์พงษ์ ศรีอินแก้ว
ชื่อเล่น มนต์
อายุ 48 ปี
เบอร์ติดต่อ 089-432369
ที่อยู่ปัจจุบัน 61 หมู่ 3 ตำบลลี้ยพะ อำเภอลี้ จังหวัดลำปาง
สมาชิกทั้งหมด 30 คน อายุ 30-70 ปี

ความเป็นมา

เนื่องจากการทอผ้าไหมลื้อ เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มไทลื้อ ซึ่งการทอผ้าไหมลื้อจะทอผ้าออกมาแต่ละผืน จะไม่ซ้ำกัน ผืนแต่ละผืนจะมีลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของลายไหมลื้อ ที่ไม่ซ้ำกันสักผืน เพราะจะมีการใส่ชุด โส้บาได้ประจักษ์ลายนั้นด้วย กลุ่มทอผ้าไหมลื้อรวมกลุ่มมาได้เป็นสิบปีแล้ว โดยจัดตั้งรวมกลุ่มโดย เพราะมีใจรักและชื่นชอบ อยากจะคงความเป็นเอกลักษณ์ไหมลื้อ ที่มีลวดลายสวยงาม น่าทึ่ง จะคงไว้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว กลุ่มทอผ้าไหมลื้อนี้ยังได้รับเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และได้เคยได้รับเงินสนับสนุน 30,000 บาท เพื่อเผยแพร่ความรู้ให้กับกลุ่มผู้สนใจอบรมต่อยอดผลผลิตจากการพัฒนาผลผลิตผ้าต่อไป

กลุ่มอาชีพในชุมชนชนบทเมืองเชียงใหม่ Thailand 2558 15

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. การเก็บข้อมูลในไม่สามารถทำได้อย่างครอบคลุม อย่างทั่วถึงเพราะกลุ่มอาชีพหลายกลุ่มไม่มีเวลาให้ข้อมูล
2. ความครบถ้วนของข้อมูลยังไม่มีเนื่องจากกลุ่มอาชีพบางกลุ่มเป็นกลุ่มอาชีพตามฤดูกาล ทำให้ไม่มีภาพประกอบ
3. กลุ่มอาชีพ ยังไม่มีความสำคัญของการออกแบบ ยังคิดว่าเป็นสิ่งไกลตัวและไม่สามารถให้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมและทันที่

บรรณานุกรม

- วรพงศ์ วรชาติอุดมพงศ์ (2540). ออกแบบกราฟิก. กรุงเทพฯ: โสภณการพิมพ์.
- วิรัช ลภรัตน์กุล. (2540). การประชาสัมพันธ์ ฉบับสมบูรณ์ พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2539). การออกแบบ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โอ.เอส. พรีนซ์ติ้ง เฮาส์
- สกนธ์รภู่ งามดี. (2545). จิตวิทยากับการออกแบบ. พิมพ์ครั้งที่ 1 : กรุงเทพฯ : วาดศิลป์.
- สกนธ์รภู่ งามดี. (2545). ศิลปะเพื่อการสื่อสาร. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : วาดศิลป์.
- สุรสิทธิ์ วิทยาธิรัฐ. (2546). การผลิตสื่อสิ่งพิมพ์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ พ.ศ. พัฒนา.

บริบททางวัฒนธรรมดนตรีของชาวผู้ไทย แขวงสุวรรณเขตสปป.ลาว

The Cultural context of Phu-Thai Music in Savannakhet province in Lao PDR.,

วิรัช สีสกุลหล้า

อาจารย์ประจำวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่อง “ดนตรีผู้ไทย แขวงสุวรรณเขตสปป.ลาว” เพื่อศึกษาบริบททางวัฒนธรรมดนตรีของชาวผู้ไทย แขวงสุวรรณเขตสปป.ลาว เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีการเก็บข้อมูลทั้งข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบสนทนากลุ่มจากผู้รู้ 5 คน ผู้ปฏิบัติ 23 คน และผู้ให้ข้อมูลทั่วไป 15คน ในเขตพื้นที่ เมืองเซโปน เมืองหนอง และเมืองวิริยะ แขวงสุวรรณเขตสปป.ลาว ระหว่างเดือนพฤษภาคม 2556 ถึง เดือนพฤษภาคม 2558 ผลการวิจัยพบว่า

ชาวผู้ไทยอาศัยอยู่กระจัดกระจายทั่วแขวงสุวรรณเขต สภาพความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย ลักษณะการแต่งกายของชาวผู้ไทยปัจจุบันแต่งตัวตามสมัยนิยม ด้านภาษาผู้ไทยในแต่ละหมู่บ้านมีความคล้ายคลึงกัน ส่วนการสืบทอดดนตรีของชาวผู้ไทยมีสถาบันการศึกษา ศิลปินผู้สูงอายุ และชาวบ้านที่สนใจเป็นตัวขับเคลื่อนเครื่องดนตรีผู้ไทยที่พบ ได้แก่ กระจับปี่ ซอขึงไม้ไผ่ แคน กลองหาง กลองตุ้ม ฉิ่ง ฉาบและสไนง์

คำสำคัญ : ผู้ไทย, แขวงสุวรรณเขตสปป.ลาว, ดนตรีผู้ไทย

Abstract

This Article is a part of the research “Phu-Thai in Savannakhet province in Lao PDR”, which aimed to study the cultural context of Phu-Thai Music in Savannakhet province in Lao PDR., It was done by Qualitative research, data were collected by both documents and fieldwork, The methodology used was The Basic survey, questionnaire, interview forms, observation and group discussions with 5 Key Informants, 23 casual Informants and 15 general Informants in the urban sector of Xephone, Nong and Vilabulyin Savannakhet province in Lao PDR., from of May 2013 to May 2015. The results were:

The Phu-Thai People live in Savannakhet area. Their conditions are simple. The current dressing styles are fashionable. The languages were similar in each village. The Phu-Thai Music Transmission and conservation had been succeeded by The academic schools, The Artist elderly and local villagers. The musical instruments found are; “Kra-Chap-Pi” (String instrument), “Saw-Bung-Mai-Pai” (Bamboo-Fiddle), “Kaen” (Bamboo Mouth Organ), “Glong-Hang” (Tailed Drum), “Glong-Tum” (Circle Drum), “Ching-Chap” (Cymbals) and “Sanai” (Oboe).

Keywords : Phu-Thai, Savannakhet of Lao PDR, Phu-Thai Music

บทนำ

สุวรรณเขตเป็นหนึ่งในแขวง (จังหวัด) ของประเทศลาวที่ตั้งอยู่ตอนกลางค่อนข้างใต้ของประเทศ เป็นแขวงที่มีพื้นที่กว้างใหญ่เป็นอันดับสองของ สปป.ลาว รองจากนครหลวงเวียงจันทน์ ประชากรส่วนใหญ่ เป็น ชาวลาวลุ่ม ไทดำ กะเลิง กะตัง ลาเว้ ปาโก รวมถึงชาวไทยซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของประชากรที่อาศัยอยู่ใน สุวรรณเขต และในพื้นที่นี้มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น ของชาวไทย โดยมีลักษณะเป็นเผ่า ซึ่ง หมายถึง สังคมที่ประกอบด้วยคนที่อยู่ในเผ่าพันธุ์เดียวกัน มีความผูกพันและเกี่ยวพันกันอย่างแน่นหนาทาง สายเลือด มีวิถีชีวิตความเชื่อและประเพณีเดียวกันมีความใกล้ชิดแนบแน่น และมีความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย อาชีพส่วนใหญ่ของชาวไทย ประกอบอาชีพ ทำไร่ทำนา ปลูกพืช ได้แก่ ข้าว กล้วย ผัก ซึ่งปลูกไว้กินเอง และมี บุญประเพณีต่าง ๆ เช่น งานแต่งงาน งานศพ งานบุญประจำปี ฯลฯ ซึ่งในงานดนตรีผู้ไทยเป็นส่วนหนึ่งที่เข้ามา เกี่ยวข้องตามความเหมาะสมของแต่ละงาน (คำสอน, 2557 : สัมภาษณ์)

ดนตรีผู้ไทย มีทำนองที่โดดเด่นและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และเป็นตัวชี้บอกถึงความรู้สึกนึกคิด ความ เชื่อ นิสัยใจคอตลอดจนวิถีชีวิตของชาวบ้านเป็นอย่างดี ดนตรีผู้ไทยเป็นมรดกอันมีค่าอย่างหนึ่งของชาวไทย ซึ่งชาวไทยเป็นผู้สืบทอดมรดกนี้มาเป็นเวลานาน โดยมีเครื่องดนตรีผู้ไทยหลายชนิดด้วยกัน เช่น กระจำปี ซอ บั้งไม้ไผ่ แคน ปี่ผู้ไทย กลองหาง และกลองดุ่ม เป็นต้น และเครื่องดนตรีแต่ละประเภทของชาวไทยมีลักษณะ ที่น่าสนใจและเห็นว่าควรที่จะได้ศึกษาและอนุรักษ์ไว้ให้รุ่นหลานต่อไปด้วยลักษณะที่ชาวไทยเป็นกลุ่มที่มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมยังคงทำให้ศิลปะประจำกลุ่มมีความสำคัญและสืบทอดตลอดมา

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญในการศึกษาเรื่องบริบททางวัฒนธรรมดนตรีของชาวไทย แขวงสุวรรณเขตสปป.ลาว ซึ่งจะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีผู้ไทย และทำให้ทราบ ถึงบริบททางดนตรีผู้ไทยรวมทั้งการสืบทอดดนตรีผู้ไทย แขวงสุวรรณเขต สปป.ลาว อันจะก่อให้เกิดความ เข้าใจได้เด่นชัดมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาบริบททางวัฒนธรรมดนตรีของชาวไทย แขวงสุวรรณเขตสปป.ลาว

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. บริบทหมายถึง สภาพพื้นที่ ความเป็นมาของผู้ไทยและสังคมของชาวไทยแขวงสุวรรณเขต สปป.ลาว
2. วัฒนธรรม หมายถึง วัฒนธรรมดนตรี การสืบทอดดนตรีของชาวไทย แขวงสุวรรณเขตสปป.ลาว
3. ดนตรีของชาวไทย หมายถึง ดนตรีที่พบเห็นในแขวงสุวรรณเขตสปป.ลาว ทั้งดนตรีบรรเลง และ ดนตรีขับร้อง

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัย ดนตรีผู้ไทย แขวงสุวรรณเขตสปป.ลาว เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) และใช้วิธีการทางมานุษยดนตรีวิทยา(Ethnomusicology) ในการศึกษาโดยมีการศึกษาเบื้องต้น (Primary Research) จากการศึกษาค้นคว้า และรวบรวมเอกสารทางวิชาการ ตำรา รายงาน แนวความคิด ทฤษฎี และบทความจากวารสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับดนตรี ผู้ไทย การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ประเด็นของการศึกษา คือ บริบททางวัฒนธรรมดนตรีของชาวผู้ไทยแขวง สุวรรณเขตสปป.ลาว นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากการเก็บข้อมูลภาคสนาม(Field Work)จากกลุ่มผู้รู้ (Key Informants) กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) และกลุ่มบุคคลทั่วไป (General Informants) เพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับมานุษยดนตรีวิทยา

Ethnomusicologyโดยทั่วไป ในภาษาไทย เรียกว่า “มานุษยดนตรีวิทยา”ในการศึกษาวิจัยภาคสนามนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่นำไปสู่ผลสำเร็จของการศึกษาวิจัยเนื่องจากนักมานุษยดนตรีวิทยามีกระบวนการในการเก็บข้อมูลจากข้อมูลจริงที่มีอยู่ที่เป็นรูปธรรมชัดเจน เช่นมีการจดบันทึกข้อมูลในสิ่งที่พบเห็น การบันทึกภาพ และการบันทึกเสียงเป็นต้นนอกจากนั้นยังมีการสอบประวัติโดยการสัมภาษณ์แล้วแต่เป็นการหาข้อมูลโดยตรง และในการศึกษาทางด้านมานุษยวิทยานั้นหลักสำคัญที่สุดของการศึกษาคือการศึกษาภาคสนามก็คือการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (จามพิศ สัตย์สงวน,2542 :63)สำหรับมานุษยดนตรีวิทยาในการลงสนามต้องใช้ความสามารถทางภูมิศาสตร์และภาษาศาสตร์ด้วยแต่การเก็บข้อมูลภาคสนามแต่ละครั้งนั้นไม่สามารถนำข้อมูลที่ได้นำมาเปรียบเทียบกันได้โดยรูปแบบทั่ว ๆ ไปของการเก็บข้อมูลภาคสนาม ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูล (Informants) มีส่วนในการบอกเล่าในสิ่งที่ผู้วิจัยอยากรู้ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีและด้านวัฒนธรรมช่วยให้การสัมภาษณ์สะดวกเข้าใจได้ง่ายขึ้น การบันทึกข้อมูลในรูปแบบต่างๆ เป็นการเก็บรักษาข้อมูลที่ได้มาเพื่อทำการศึกษาวิเคราะห์ในกระบวนการต่อไป(ธรรมบุญ จิตตรีบุตร,2543 : 9)กระบวนการเหล่านี้ทำให้การศึกษาวิจัยภาคสนามเป็นที่ยอมรับของนักมานุษยดนตรีวิทยา นักวิชาการด้านอื่น ๆ ด้วยกัน

2. ทฤษฎีการเรียนรู้

การเรียนรู้ คือ กระบวนการจัดประสบการณ์เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงมีทั้งพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้เช่น นั่ง วิ่ง เดิน นอน ฯลฯ และพฤติกรรมที่ไม่สามารถสังเกตได้เช่น การคิด การจินตนาการ ความเข้าใจ ฯลฯ แต่จะทราบได้ว่าการเรียนรู้สัมฤทธิ์ผลก็ต่อเมื่อผู้เรียนสามารถ บอก พูด หรือแสดงออกมาได้ การเรียนรู้จึงเป็นตัวแปรหนึ่งซึ่งมีอิทธิพลต่อการคิด การปฏิบัติ ซึ่ง Bloomเจ้าของทฤษฎีการเรียนรู้ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ว่า มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม 3ด้านคือ ความรู้ ความรู้สึกและการปฏิบัติ (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์,2537 : 7-14)

ขอบเขตด้านพื้นที่การวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ขอบเขตพื้นที่การศึกษา บริบททางวัฒนธรรมดนตรีของชาวผู้ไทย แขวงสุวรรณเขตสปป.ลาว ที่มีความโดดเด่นด้านดนตรีผู้ไทย และเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายได้แก่

1. บ้านเฟื่อง เมืองเซโปน แขวงสุวรรณเขตสปป.ลาว
2. บ้านห้วยसान เมืองเซโปน แขวงสุวรรณเขตสปป.ลาว
3. บ้านวังกุง เมืองเซโปน แขวงสุวรรณเขตสปป.ลาว
4. บ้านเมืองแสน เมืองเซโปน แขวงสุวรรณเขตสปป.ลาว
5. บ้านอุดมสุข เมืองเซโปน แขวงสุวรรณเขตสปป.ลาว
6. บ้านโพธิ์ชัย เมืองเซโปน แขวงสุวรรณเขตสปป.ลาว
7. บ้านหนองวิลัย เมืองนอง แขวงสุวรรณเขตสปป.ลาว
8. บ้านน้ามะฮี เมืองวิระบุรี แขวงสุวรรณเขตสปป.ลาว

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ทำการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยที่มีชื่อเสียงในด้านดนตรีผู้ไทย เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย และได้รับความนิยมสูงสุด ผู้วิจัยได้นำเสนอในหัวข้อดังต่อไปนี้

1. กลุ่มผู้รู้จำนวน 5 คน เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลในด้านบริบททางวัฒนธรรมดนตรีของชาวผู้ไทย แขวงสุวรรณเขตสปป.ลาวประกอบด้วย

1.1 ผู้นำชุมชนหรือผู้นำกลุ่มชาติพันธุ์ 2 คน ได้แก่ 1) ท้าวคำพอนศรีวิลัยคำ

2) ท้าวโฮมแพง ซอเซระนอง

1.2 นักวิชาการในชุมชนหรือเจ้าหน้าที่ประจำชุมชน 1 คน คือ ท้าวสีทอง

กวนเมืองกลาง

1.3 ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิระดับท้องถิ่น หรือระดับประเทศ 2 คน ได้แก่

1) ดร.สมจิตร ไสสุวรรณ 2) ท้าวคำสอน คมมะนิวัน

2. กลุ่มผู้ปฏิบัติจำนวน 23 คน เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกในการปฏิบัติ เกี่ยวกับตัวดนตรี ทำนอง คำร้อง โครงสร้างรูปแบบของบทเพลง และลักษณะทางดนตรีอื่น ๆ ประกอบด้วย

2.1 นักดนตรี 16 คน ได้แก่ 1) ท้าวทองชั้น ชัยเสน 2) ท้าวบุญเนียม 3) ท้าวเจียงคำ 4) ท้าวบุญชง พรหมสอน 5) ท้าวพอย ชัยโล 6) ท้าวพรมมา ชัยโล 7) ท้าวทองใส 8) ท้าวบุญกอง น้อยคำโละ 9) นางโดน 10) ท้าวอินตอง 11) ท้าวลำทอง 12) ท้าวแสงคำ 13) ท้าวบัวลัย 14) ท้าวลำดวน 15) ท้าวบุญอ้อม ฝะชัยสมบัติ 16) ท้าวบุญน้อย

2.2 หัวหน้าวงดนตรี 2 คน ได้แก่ 1) ท้าวสมสนุก พลเทพสร 2) ท้าวทองสุข ถิ่นระนอง

2.3 ผู้ฝึกสอนดนตรี 3 คน ได้แก่ 1) ท้าวสมสนุก แสงรัตน์ 2) นางน้ามะรุแพง แก้วโกศรี 3) วิลัยจิตร บุตรโคตร

2.4 เจ้าหน้าที่หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับคนตรีผู้ไทย แขวงสุวรรณเขตสปป.ลาว 2 คน ได้แก่ 1) ท้าววงชัย บุตรโคตร 2) ท้าวภูวัน ประสมศรี

3. กลุ่มบุคคลทั่วไปจำนวน 15 คน เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการวิจัยคนตรีผู้ไทย แขวงสุวรรณเขตสปป.ลาว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งตามประเภทข้อมูลดังนี้

1) แบบสำรวจ (Basic Survey) ใช้สำรวจพื้นที่ ที่จะศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐาน การเข้าถึง ความน่าสนใจ จากสภาพการณ์ที่ได้พบเห็นแล้วบันทึกลงในแบบสำรวจ

2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Formal Interview) ใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ กลุ่มบุคคลทั่วไป เป็นประเด็นคำถามที่ผู้วิจัยใช้สำหรับการสอบถามกับผู้ให้ข้อมูลในด้านบริบททางวัฒนธรรม คนตรีของชาวผู้ไทย แขวงสุวรรณเขตสปป.ลาวและสามารถที่จะเจาะลึกได้โดยทันที

3) แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Informal Interview) ใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มบุคคลทั่วไปเพื่อค้นหาประเด็นที่ขาดตกและนอกเหนือจากกรอบที่ตั้งไว้

4) แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) ใช้สังเกตกลุ่มผู้รู้กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มบุคคลทั่วไป เป็นการสังเกตเกี่ยวกับคนตรี วัฒนธรรม สังคม ประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมต่าง ๆ

5) แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non Participatory Observation) ใช้สังเกตกลุ่มผู้รู้กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มบุคคลทั่วไป เป็นการสังเกตสภาพทั่วไปของพื้นที่ที่ทำการวิจัย ซึ่งได้แก่การเดินทางเข้าถึงพื้นที่ที่ทำการวิจัย สิ่งอำนวยความสะดวก รวมทั้งบริเวณใกล้เคียง ตลอดจนกิจกรรมของพื้นที่ที่ทำการวิจัยเป็นข้อมูลพื้นฐานและเพื่อตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร

6) แบบสนทนากลุ่ม (Focused Group) เพื่อรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยกำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์ และสนทนากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลอย่างกว้าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกและให้เป็นธรรมชาติมากที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ออกแบบการเก็บรวบรวมข้อมูลของการศึกษาเรื่อง บริบททางวัฒนธรรมคนตรีของชาวผู้ไทย แขวงสุวรรณเขตสปป.ลาว โดยมีวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การเก็บข้อมูลจากเอกสาร(Documentary Research)เป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประวัติผู้ไทย ใน สปป.ลาว ประวัติของคนตรีพื้นบ้านใน สปป.ลาว บริบทพื้นที่ในการทำวิจัยแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวิจัยงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในห้องสมุด อินเทอร์เน็ต

2.การเก็บข้อมูลภาคสนาม ทำการเก็บระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

2.1 การสำรวจ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากการสำรวจดนตรีผู้ไทย แขวงสุวรรณเขต สปป.ลาว
สำรวจประชากร สำรวจบ้านเรือน สำรวจสิ่งปลูกสร้าง สำรวจบุคคลสำคัญ สำรวจ
นักดนตรี สำรวจวงดนตรี สำรวจเครื่องดนตรี สำรวจดนตรีและเพลงพื้นบ้าน รวมถึงอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.2 การสัมภาษณ์ การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบในการสัมภาษณ์ 2 รูปแบบ ได้แก่

(1)การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มผู้รู้ กลุ่ม
ผู้ปฏิบัติ กลุ่มบุคคลทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับบริบททางวัฒนธรรมดนตรีของชาวผู้ไทย แขวงสุวรรณเขตสปป.ลาว

(2) การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง โดยการสัมภาษณ์แบบเปิดกว้างตามประเด็นที่ขาด
ตกที่เกี่ยวข้องกับบริบททางวัฒนธรรมดนตรีของชาวผู้ไทย แขวงสุวรรณเขตสปป.ลาว

2.3 การสังเกต โดยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสังเกต
แบบไม่มีส่วนร่วม เกี่ยวกับดนตรี วัฒนธรรม สังคม ประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมต่าง ๆ ของชาว
ผู้ไทยแขวงสุวรรณเขตสปป.ลาว รวมถึงกระบวนการสืบทอดด้านดนตรี

2.4การสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากการร่วมสนทนากลุ่ม โดยมีทั้งคำถามหลักและ
คำถามรอง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งหมด รวมถึงการตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้น โดยการร่วมอภิปราย ร่วม
แสดงความคิดเห็น และร่วมสรุปข้อมูล ระหว่างผู้วิจัยกับประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยกำหนด

3 .การบันทึกข้อมูล ผู้วิจัยทำการบันทึกข้อมูลจากการดำเนินงานภาคสนาม ดังนี้

3.1บันทึกลงสมุดบันทึก และบันทึกลงคอมพิวเตอร์

3.2บันทึกเสียงด้วยคอมพิวเตอร์ระบบดิจิทัล

3.3บันทึกภาพนิ่งด้วยกล้องดิจิทัล

3.4บันทึกภาพเคลื่อนไหวด้วยกล้องระบบดิจิทัล

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์บริบททางวัฒนธรรมดนตรีของ
ชาวผู้ไทย แขวงสุวรรณเขตสปป.ลาว โดยแบ่งหัวข้อในการวิเคราะห์ได้ ดังนี้

1. สภาพพื้นที่และบริบททางวัฒนธรรมดนตรีของชาวผู้ไทย แขวงสุวรรณเขตสปป.ลาว

2.ความเป็นมาของผู้ไทย ในแขวงสุวรรณเขตสปป.ลาว

3. เครื่องดนตรีของชาวผู้ไทย แขวงสุวรรณเขตสปป.ลาว เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลเสร็จแล้ว ผู้วิจัย
นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนา
วิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

ในการวิเคราะห์ข้อมูลบริบททางวัฒนธรรมดนตรีของชาวผู้ไทย แขวงสุวรรณเขตสปป.ลาว
ผลการวิจัยพบดังนี้

1. สภาพพื้นที่และบริบททางวัฒนธรรมดนตรีของชาวผู้ไทย แขวงสุวรรณเขตสปป.ลาว ชาวผู้ไทยอาศัยอยู่กระจัดกระจายทั่วแขวงสุวรรณเขต สภาพบ้านเรือนมีทั้งแบบดั้งเดิมและตามยุคสมัย ลักษณะการแต่งกายของชาวผู้ไทย แต่งตัวตามสมัยนิยม แต่ถ้ามีงานบุญประเพณีประจำเดือน ประจำปี แต่งกายโดยสวมใส่ผ้าทอลายผู้ไทย ที่ทอเองในกลุ่มชาวผู้ไทย ทั้งนี้เนื่องจากตระหนักในประเพณีอันดีงามไว้ ด้านภาษาผู้ไทยยังมีความคล้ายคลึงกันเกือบทั้งหมด แตกต่างแค่บางสำเนียงในการออกเสียง ส่วนการสืบทอดดนตรีของชาวผู้ไทย ประกอบด้วย สถาบันการศึกษาผู้สูงอายุและคนรุ่นใหม่เข้ามาปะปนเพียงเล็กน้อยเท่านั้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มชาวผู้ไทยที่เป็นคนรุ่นใหม่ให้ความสำคัญกับดนตรีผู้ไทยลดลง

2. ความเป็นมาของผู้ไทย ในแขวงสุวรรณเขตสปป.ลาวชาวผู้ไทยเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่ง อาศัยอยู่ทั่วไปในแขวงสุวรรณเขต ปะปนกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น นอกจากนั้นชาวผู้ไทยได้อพยพย้ายถิ่นฐานมาตั้งรกรากในประเทศไทยหลายช่วงเวลา และมีภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกัน

3. เครื่องดนตรีของชาวผู้ไทย แขวงสุวรรณเขตสปป.ลาวประกอบด้วย

3.1 กระจับปี เป็นเครื่องดนตรีประเภทดีด ในกลุ่มดนตรีชาวผู้ไทยมี 3สาย ลักษณะตัวกระจับปีทำด้วยไม้เนื้ออ่อน ที่นิยมคือไม้ขนุนมีรูปร่างลักษณะ รูปใบโพธิ์ และรูปร่างกลมสร้างตามความสามารถของช่างทำเครื่องดนตรี

3.2 ซอบังไม้ไผ่เป็นเครื่องดนตรีประเภทสี มี 2สาย ลักษณะเป็นรูปทรงกระบอก ทำจากไม้ไผ่ชนิดหนึ่งบนภูเขาชาวผู้ไทย เรียกว่า ไม้ผาง

3.3 แคนเป็นเครื่องดนตรีประเภทเป่า ชาวผู้ไทยใช้แคนแปด ประกอบด้วยไม้คู่แคน 8 คู่ รวมเป็น 16 ลำ

3.4 เครื่องประกอบจังหวะดนตรีของชาวผู้ไทย ประกอบด้วย กลองหาง กลองตุ้ม ฉิ่ง ฉาบ เป็นต้น ใช้ประสมในวงดนตรีผู้ไทย เพื่อให้มีความไพเราะมากขึ้น

3.5 สไน้ง เป็นเครื่องดนตรีประเภทเป่า ทำจากเขาควาย ใช้ในขบวนแห่ตามงานบุญประเพณีต่างๆ พบการบรรเลงที่บ้านห้วยसान เมืองเซโปน แขวงสุวรรณเขตสปป.ลาว

ภาพที่ 1 แสดง เครื่องดนตรีผู้ไทยบ้านหนองวิลัย เมืองนอง แขวงสุวรรณเขตสปป.ลาว

(จากซ้ายไปขวา) แคน กระจับปี ฉิ่ง ซอบังไม้ไผ่ กลองตุ้ม และกลองหาง

ที่มา: วีรยุทธ สีคุณหลัว

จากภาพที่ 1 เห็นได้ว่าเครื่องดนตรีของไทย แคน กระจับปี ซอบังไม้ไผ่มีสภาพค่อนข้างสมบูรณ์ ส่วนกลองตุ้มและกลองหางมีสภาพชำรุด เนื่องจากผ่านการใช้งาน รวมถึงไม่มีผู้ดูแลรักษา

อภิปรายผล

บริบททางวัฒนธรรมดนตรีของชาวผู้ไทยแขวงสุวรรณเขตสปป.ลาวสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

สภาพพื้นที่และบริบททางวัฒนธรรมดนตรีของชาวผู้ไทย แขวงสุวรรณเขตสปป.ลาว ชาวผู้ไทยอาศัยอยู่กระจัดกระจายทั่วแขวงสุวรรณเขต สภาพความเป็นอยู่มีทั้งแบบดั้งเดิมและตามยุคสมัย ลักษณะการแต่งกายของชาวผู้ไทยปกติแต่งตัวตามสมัยนิยม แต่ถ้ามีงานบุญประเพณีประจำเดือน ประจำปี แต่งกายโดยสวมใส่ผ้าทอลายผู้ไทย ที่ทอเองในกลุ่มชาวผู้ไทย ทั้งนี้เนื่องจากตระหนักในประเพณีอันดีงามไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาชาญยุทธสุทฺธิย์ (2552 : 91-93) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวผู้ไทยเพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การแต่งกายของชาวผู้ไทยจากอดีตถึงปัจจุบันได้มีการสืบสานและส่งเสริมจนเป็นวัฒนธรรมที่ฝังรากลึกของชาวผู้ไทยโดยชาวบ้านแต่งกายตามวันเช่นวันธรรมดาชาวบ้านแต่งกายตามปกติทั่วไปแต่ในวันศุกร์ชาวบ้านไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ทุกวัยแต่งกายตามแบบผู้ไทยซึ่งถือว่าเป็นการสืบสานวัฒนธรรมการแต่งกายแบบผู้ไทยนี้ไว้ให้ลูกหลานได้เห็นความสำคัญและเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของชาวผู้ไทย ส่วนด้านภาษาผู้ไทยยังมีความคล้ายคลึงกัน แตกต่างในบางสำเนียงของการออกเสียง ซึ่งสอดคล้องกับ สุจิตา ไชยสวัสดิ์ (2542 : 48-69) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของชาวผู้ไทยกับชาวไทยลาวศึกษากรณีบ้านคำกั้ง ตำบลเหล่าใหญ่ อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ชาวผู้ไทยใช้ภาษาผู้ไทยเป็นภาษาหลักในการสื่อสารในชีวิตประจำวันทั้งภายในหมู่บ้านและหมู่บ้านชาวผู้ไทยใกล้เคียง แต่ไม่มีภาษาเขียน ปัจจุบันชาวผู้ไทยได้ติดต่อกับชาวไทยลาว ทำให้มีการเปลี่ยนคำบางคำและพยัญชนะต้นบางตัวให้เหมือนชาวไทยลาว แต่ภาษาผู้ไทยมีลักษณะเฉพาะตนหลายอย่างทั้งในด้านระดับเสียงและระดับคำนอกจากนี้การสืบทอดดนตรีของชาวผู้ไทยประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) สถาบันการศึกษา คือโรงเรียนมัธยมสมบูรณ์ นามะฮี เมืองวิริยะบุรี ที่บรรจุนักร้องและฟ้อนผู้ไทยเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนการสอน 2) ศิลปินผู้สูงอายุ เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการบรรเลงดนตรีผู้ไทยในปัจจุบัน 3) ชาวบ้าน คือกลุ่มบุคคลที่สนใจในการสืบทอดดนตรีผู้ไทย แต่มีจำนวนน้อยส่งผลให้การแสดงดนตรีผู้ไทยในงานบุญประเพณีต่าง ๆ มีผู้นิยมลดลงเนื่องจากคนรุ่นใหม่หันไปสนใจเพลงสมัยนิยม โดยใช้เครื่องเสียงขนาดใหญ่เปิดเสียงดัง ทำให้ดนตรีผู้ไทยที่บรรเลงโดยชาวผู้ไทยจึงมีบทบาทน้อยลงและมีแนวโน้มอาจสูญหายไปตามคนรุ่นเก่าซึ่งสอดคล้องกับ รัตนันท์ ยงยงค์ (2548 : 82-90) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาการลำผู้ไทยในจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ในปัจจุบันการลำผู้ไทยใช้ในการเกี่ยวสาวค่อย ๆ เลือนหายไป เพราะในสังคมปัจจุบันได้เปิดโอกาสให้วัยรุ่นพบปะกันมากขึ้น รวมทั้งเทคโนโลยีที่ทันสมัยขึ้นด้วย การลำผู้ไทยในปัจจุบัน จึงเหลือเฉพาะลำที่

เหมือนกับลำทางยาว ทางสั้นของชาวไทยอีสาน แต่ยังคงรักษาเอกลักษณ์การใช้ภาษาในการลำ และการสอดแทรกคำพูดที่เป็นสร้อย

ชาวผู้ไทย ในแขวงสุวรรณเขตสปป.ลาว ชาวผู้ไทยเป็นชาติพันธุ์ที่ใหญ่อาศัยอยู่ทั่วไปในแขวงสุวรรณเขตปะปนกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ชาวผู้ไทยมีการย้ายถิ่นฐานอันเนื่องมาจากสภาวะปัญหาทางสังคมและการเมือง ในการตั้งถิ่นฐานของชาวผู้ไทยในแต่ละท้องถิ่นที่ล้วนแล้วแต่มีวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมของพื้นถิ่น ในธรรมเนียมแบบผู้ไทยแต่พื้นที่ที่มาตั้งรกรากย่อมมีคนพื้นถิ่นอาศัยอยู่และมีวัฒนธรรมประจำถิ่นนั้น การนำศิลปวัฒนธรรมเข้ามาของชาวผู้ไทย ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นว่าการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นได้จากปัจจัยต่างๆเป็นตัวกระตุ้นและเป็นแรงผลักดันที่ทำให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นของมนุษย์และความเป็นความเชื่อทางวัฒนธรรมติดตัวไปเผยแพร่ในชุมชนท้องถิ่นนั้นๆหรือแลกเปลี่ยนค้าขายทำให้วัฒนธรรมเกิดการหลั่งไหลและผสมผสานเชื่อมโยงเข้าด้วยกันจนเป็นวัฒนธรรมที่ยอมรับและเข้มแข็งทางวัฒนธรรมปัจจัยหลายด้านเช่นปัจจัยทางภูมิศาสตร์ปัจจัยทางเศรษฐกิจปัจจัยทางสังคมและปัจจัยทางวัฒนธรรม(นิยมพรรณวรรณศิริ, 2540 : 39) เครื่องดนตรีของชาวผู้ไทย แขวงสุวรรณเขตสปป.ลาว พบว่า

1. กระจับปี ในกลุ่มดนตรีชาวผู้ไทยจะมี 3 สาย ลักษณะตัวกระจับปีที่ใช้บรรเลงของชาวผู้ไทยในแต่ละเมือง ของแขวงสุวรรณเขต มีการตั้งระบบเสียงแตกต่างกัน เนื่องจากใช้เสียงแคนเป็นเสียงหลักในการตั้งเสียง และรูปร่างของกระจับปีมีความแตกต่างกัน ตามความสามารถและความคิดสร้างสรรค์ของช่างทำเครื่องดนตรีซึ่งสอดคล้องกับ วาสนา ซึ่งรัมย์ (2552 : 81) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ดนตรีผู้ไทยบ้านโนนสว่าง อำเภอกาฬสินธุ์ พบว่า การประดิษฐ์เครื่องดนตรีผู้ไทยนั้นเป็นการสร้างจากภูมิปัญญาชาวบ้านตามวัสดุอุปกรณ์ที่มีในท้องถิ่นแต่ไม่ได้มีการสร้างมาตรฐานตายตัวว่าต้องเป็นแบบใดที่ชัดเจนขึ้นอยู่กับความสะดวกและความสามารถของผู้ประดิษฐ์ในสมัยนั้น ๆ จึงก่อให้เกิดเครื่องดนตรีที่เป็นดนตรีหลักของชาวผู้ไทยคือแคนพินซอและปี

2. ซอบังไม้ไผ่เป็นเครื่องดนตรีประเภทสีมี 2 สาย ลักษณะเป็นรูปทรงกระบอก ทำจากไม้ไผ่ชนิดหนึ่งบนภูเขา ชาวผู้ไทยเรียกว่า ไม้ผางสายนอกมีหน้าที่ทำทำนองหลักตั้งเสียงเป็นเสียง “ลา” เทียบเสียงกับเสียงแคนโดยนับจากทางด้านปากของผู้เป่าคือลูกที่สามด้านขวามือส่วนสายในตั้งเป็นเสียง “ซอล” ทำหน้าที่เป็นเสียงประสาน

3. แคนสำหรับแคนที่ใช้บรรเลงเป็นแคนแปด เพราะเป็นแคนที่นิยมเป่าในวงดนตรีผู้ไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันซึ่งซื้อมาจากจังหวัดมุกดาหาร จังหวัดนครพนม ประเทศไทยเพราะว่าปัจจุบันไม่มีช่างทำแคนในแขวงสุวรรณเขต ประกอบกับชายแดนแขวงสุวรรณเขตติดกับประเทศไทย สามารถหาซื้อแคนที่ผลิตจากจังหวัดนครพนมได้ง่ายและคุณภาพเสียงดีกว่า

4. เครื่องประกอบจังหวะดนตรีของชาวผู้ไทย ประกอบด้วย กลองหาง กลองตุ้ม ฉิ่ง และฉาบ เครื่องดนตรีเหล่านี้ถูกเก็บไว้ที่วัดเป็นส่วนมาก เนื่องจากชาวบ้านนำไปถวายให้วัดเก็บรักษา และขาดการดูแลรักษาจากนักดนตรีผู้ไทย ทำให้เสื่อมสภาพและไม่สามารถนำมาบรรเลงได้

5. สืบเนื่องจากการศึกษาวิจัยข้อมูลภาคสนาม พบการบรรเลงสโริงที่บ้านห้วยसान เมืองเซโปน แขวงสุวรรณเขตสปป.ลาว เท่านั้นโดยมีการสืบทอดจากกลุ่มศิลปินพื้นบ้านอย่างต่อเนื่อง และมีการบรรเลงในงานบุญประเพณีเป็นประจำ ซึ่งสอดคล้องกับ ศิริวรรณแก้วเพ็ญกรอ (2551 : 151-165)ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาพื้นบ้านเพื่อสืบสานและพัฒนารูปแบบการแสดงดนตรีของชาวลาวผู้ไทย จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า แคนที่ชาวลาวผู้ไทยนิยมใช้แพร่หลายที่สุดคือแคนแปดโดยระบบเสียงของแคนแปดมีเสียงทั้งหมด 16 เสียงแต่เป็นระดับเสียงที่ซ้ำกันเสีย 2 เสียงดังนั้นจึงมีเสียงที่มีระดับแตกต่างกันทั้งหมด 15 เสียงเรียงลำดับจากต่ำไปสูงคือลาทีโดเร มีฟาซอล (ซอล) ลาทีโดเร มีฟาซอลลานอกจากนี้ยังมีกลองหาง กลองตุ้ม ฉิ่ง และฉาบ ใช้ประกอบขบวนแห่และงานบุญประเพณีต่าง ๆ

สรุปผล

ชาวลาวผู้ไทยในแขวงสุวรรณเขตอาศัยอยู่กระจัดกระจายทั่วไป มีสภาพความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย อาคารบ้านเรือนมีทั้งแบบดั้งเดิมและตามยุคสมัย โดยลักษณะการแต่งกายของชาวลาวผู้ไทยปัจจุบันแต่งตัวตามสมัยนิยม แต่ถ้ามีงานบุญประเพณีที่สำคัญ จะแต่งกายโดยสวมใส่ผ้าทอลาวผู้ไทย เพื่อรักษาประเพณีอันดีงามไว้ ด้านภาษาผู้ไทยในแต่ละหมู่บ้านมีความคล้ายคลึงกันแตกต่างกันบ้างสำเนียงในการออกเสียงส่วนการสืบทอดดนตรีของชาวลาวผู้ไทยมีสถาบันการศึกษาเป็นหลัก คือโรงเรียนมัธยมสมบูรณ์นามะฮี่ ส่วนศิลปินผู้สูงอายุ และชาวบ้านที่สนใจ ก็ได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วยแต่มีจำนวนน้อย ในด้านการย้ายถิ่นฐานชาวลาวผู้ไทย ได้มีการย้ายไปอาศัยอยู่ตามประเทศใกล้เคียงอันเนื่องมาจากสภาวะปัญหาทางสังคมและการเมืองและเครื่องดนตรีผู้ไทยที่พบในพื้นที่ที่วิจัย ได้แก่ กระຈັບປີ แคน ซอบังไม้ไผ่กลองหาง กลองตุ้ม ฉิ่ง ฉาบ และสโริง

บรรณานุกรม

- งามพิศ สัตย์สงวน.(2542).การวิจัยทางมานุษยวิทยา.กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธรรมบุญ จิตธิบุต. (2543).ปีห์ ดนตรีของชนเผ่าลัวะจังหวัดน่าน.วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นิยมพรรณวรรณศิริ. (2540). มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม.กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2537).เทคนิคการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย.กรุงเทพฯ : B&B Publishing.
- พระมหาชาญยุทธสุทธิ (2552). การสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวลาวผู้ไทย เพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์.วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- รัตนันท์ ยงยันต์ (2548). การศึกษาการลำผู้ไทยในจังหวัดกาฬสินธุ์.วิทยานิพนธ์ ศป.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วาสนา ชิงรัมย์. (2552). ดนตรีผู้ไทยบ้านโพนสว่าง อำเภอกะแพง จังหวัดกาฬสินธุ์.วิทยานิพนธ์ ศป.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ศิริวรรณ แก้วเพงกอ. (2551). ภูมิปัญญาพื้นบ้านเพื่อสืบสานและพัฒนารูปแบบการแสดงดนตรีของชาวผู้ไทย จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุริตา ไชยสวัสดิ์ (2542). การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของชาวผู้ไทยกับชาวไทยลาวศึกษากรณีบ้านคำกั้ง ตำบลเหล่าใหญ่ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

คำสอน. (11 พฤศจิกายน 2557). สัมภาษณ์. ราษฎร. ที่บ้านเพ็ญ เมืองเซโปน แขวงสุวรรณเขต สปป.ลาว

ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ต่อวัฒนธรรมทางดนตรีในเมืองเสียมเรียบ

:สภาพของปัญหาและการปรับตัว

The Impact of Globalization on Traditional Music in Siem Reap :Problematic

Conditions and Ways to Adaptation

ปราโมทย์ ด้านประดิษฐ์

วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บทคัดย่อ

ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ในเมืองเสียมเรียบ สาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย เป็นการศึกษาสภาพปัญหาและการปรับตัวของวัฒนธรรมดนตรีหลังการประกาศให้โบราณสถานอังกอร์เป็นมรดกโลก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลภาคสนามระหว่างปี ค.ศ.2009-2012 โดยการสัมภาษณ์นักวิชาการ ศิลปินอาวุโส และผู้เกี่ยวข้อง มุ่งศึกษาวัฒนธรรมดนตรีด้านบุคลการ เครื่องดนตรี บทเพลง และส่วนสนับสนุนดนตรีพบว่าสภาพปัญหาหลังการประกาศเป็นเมืองมรดกโลกพบว่า ในเขตเมืองนักดนตรีและช่างสูญหายไประหว่างสงคราม ทำให้เครื่องดนตรีและบทเพลงสูญไป ส่วนนอกเขตเมืองได้รับผลกระทบน้อย รัฐบาลให้การสนับสนุนบางส่วนหลังการได้รับการยกย่องเป็นเมืองมรดกโลก วัฒนธรรมดนตรีได้ปรับตัวโดยพบนักดนตรีและช่างกลับเข้ามาร่วมตั้งวงบรรเลง ฝึกซ้อมและผลิตเครื่องดนตรีเพื่อทดแทนและขายเป็นของที่ระลึก มีการพัฒนาการสอน การใช้เครื่องมือไฟฟ้าช่วยในการผลิต ใช้วัสดุทดแทนของเดิม รัฐบาลเปิดโอกาสให้วงดนตรีเข้าไปบรรเลงบริเวณปราสาท โรงแรมและร้านอาหารขนาดใหญ่

คำสำคัญ: โลกาภิวัตน์, วัฒนธรรมดนตรี, เมืองเสียมเรียบ, ปัญหาการปรับตัว

Abstract

This qualitative study examines the impact of globalization on the traditional music of Siem Reap, the capital of the kingdom of Cambodia, being primarily focused on the problems facing traditional music at the Angkor archaeological site after it was declared a World Heritage site and the adjustments made to address these problems. Field data were gathered from 2009 to 2012 through interviews with scholars, professional musicians, and other concerned individuals. The research findings revealed that due to the loss and dispersion of musicians and instrument makers during the Cambodian war, several types of instruments and musical forms entirely disappeared from the inner city area, while the outer city area was less seriously impacted. After Angkor was declared a World Heritage site, the traditional music of Siem Reap began to be revitalized and redeveloped, as evidenced by the fact that the government has given support to traditional music. Musicians and instrument makers have started to gather, form ensembles, rehearse music, and make new

instruments for use in performances to replace those which have been lost, as well as for sale. Moreover, music instruction has also been revived, and electronic devices as well as production using new materials have been introduced in the making of musical instruments. The government has also begun to allow musicians to perform in the palace, and at tourist venues.

Keyword: Globalization, Traditional music, Siem Reap, Problems of Adaptation.

บทนำ

การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจโลก ทำให้ข้อมูลข่าวสารแพร่กระจายไหลผ่านอย่างมากและรวดเร็ว ส่งผลให้ประชาคมในโลกต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกัน โดยมีความเชื่อมโยงระหว่างกันมากขึ้น โลกที่เคยกว้างใหญ่กลับเล็กลงดินแดนแต่ละประเทศที่อยู่ห่างไกลกัน กลับสามารถติดต่อกันได้ภายในเวลาเสี้ยววินาทีเป็นผลกระทบที่ Toffler (1980: 1) นักวิชาการชาวอเมริกันเสนอทิศทางการเปลี่ยนแปลงคลื่นลูกใหญ่ 3 ครั้ง ว่าเกิดจากการปฏิวัติเกษตรกรรม การปฏิวัติอุตสาหกรรม และการปฏิวัติระบบอิเล็กทรอนิกส์คอมพิวเตอร์และระบบสารสนเทศ หรือผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาระบบสารสนเทศให้ใกล้และง่ายต่อการเรียนรู้และการใช้สารสนเทศ โลกาภิวัตน์ หรือ Globalization เป็นกระบวนการที่ส่งผลให้สังคมโลกสามารถติดต่อได้อย่างสะดวกเมื่อโลกประสานเป็นส่วนเดียวกัน ระบบเศรษฐกิจจึงเต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและมีผลกระทบในวงกว้าง ทำให้เกิดผลกระทบต่อผู้ผลิต ผู้บริโภค และคู่แข่งอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน เป็นจุดเริ่มต้นของคำว่า โลกาภิวัตน์ในศตวรรษ ที่ 21 นักวิชาการต่างๆ รวมถึง Dehesa (2002: 1) ได้พยายามสะท้อนให้เห็นว่า โลกาภิวัตน์ เป็นศูนย์กลางของการศึกษาการอภิปราย ซึ่งสำคัญกว่าเป็นนโยบายประชาคมโลกพยายามแทรกโลกาภิวัตน์เข้าไปในวิถีชีวิตชีวิต การต่อสู้ แลกเปลี่ยน ผ่านเข้าไปในเศรษฐกิจระดับชุมชน ผลของโลกาภิวัตน์ได้สะท้อนสังคมให้ชัดเจนขึ้นในด้านความไม่เสมอภาคของสังคม ทั้งด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรต่างๆ โดยมีเทคโนโลยีและเศรษฐกิจเป็นแรงส่งสำคัญ เมื่อเดือน มิถุนายน ปีค.ศ.2016 ยูเนสโกประชุมรับสถานที่ต่างๆ เป็นมรดกโลกมีสถานที่ที่ได้รับการยกย่องทั้งสิ้น 1031 แห่ง จาก 163 ประเทศ เป็นเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรมถึง 802 แห่ง ทางธรรมชาติ 197 แห่งและผสม 32 แห่ง ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีสถานที่รับการยกย่องเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม 23 แห่งจาก 10 ประเทศ อาทิ ป้อมปราการหลวงแห่งเมืองทาลอง-ฮานอย(อดีตเมืองหลวง) โบสถ์ยุคบาโรกแห่งฟิลิปปินส์กลุ่มวัดพรมบานัน กลุ่มวัดบุโรพุทโธ กลุ่มโบราณเมืองหลวงพระบาง และกลุ่มโบราณสถานเมืองเว้ เป็นต้น (whc.unesco.org,2016:Web Site) การยกย่องให้สถานที่สำคัญในประเทศต่างๆ เป็นเมืองสำคัญของโลกในช่วงหลายปีที่ผ่านมาเป็นอีกหนึ่งผลกระทบจากโลกาภิวัตน์ ทำให้เกิดความตระหนักในวัฒนธรรมของตน ย้ำถึงรากฐานทางวัฒนธรรมอันมั่นคง เพราะการเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมมิได้หมายถึงรวมถึงอาคารสถานที่หรือโบราณสถานที่ได้รับการยกย่องแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น กลับเป็นการสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นกับประชาชนรอบๆ บริเวณ ที่ต้องร่วมกันรักษา ปกป้อง ทำนุบำรุงมรดกที่คนทั้ง

โลกได้ให้เกียรติยกย่อง ดังนั้นเพื่อให้เข้าใจถึงมรดกทางวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น การศึกษาดนตรีดั้งเดิมหรือแบบฉบับ(Traditional Music) หรือวัฒนธรรมดนตรีในภูมิภาคอาเซียนเป็นการเปิดประตูภูมิปัญญาสู่ภูมิภาค การศึกษาดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของบรรพชน จึงเป็นผลสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดของประชาชนที่ ศึกษาผ่านวัฒนธรรมที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์

เสียมเรียบหรือเสียมราฐ เป็นเมืองโบราณที่ได้รับผลกระทบจากสงครามตั้งแต่อดีต เคยเรื่องอำนาจ ในสมัยโดยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 เคยตกอยู่ภายใต้อาณาจักรสยามในสมัยอยุธยาและต่อมาอยู่ภายใต้การ ปกครองของฝรั่งเศสในปี ค.ศ.1863 เป็นฐานที่มั่นให้รัฐบาลพอลพตในสงครามอินโดจีน ผ่านการฆ่าล้าง เผ่าพันธุ์เขมรแดงเมื่อ ค.ศ.1975-1979 ชาวตะวันตกได้เข้ามาช่วยเหลือในทุกๆ ด้านจนรวบรวมข้อมูลเสนอ เมืองโบราณเป็นมรดกโลกภายใต้ชื่อเมืองพระนครหรืออังกอร์เมื่อปีค.ศ.1992 พร้อมกับได้รับการยกย่องเป็น 1 ใน 7 สิ่งมหัศจรรย์ของโลก ปัจจุบันเหล่านี้คือกระแสวิถีชีวิตของโลกภายนอก ที่ส่งผลให้เสียมเรียบเปลี่ยนแปลง ปราสาทนครวัดและปราสาทนครธมที่เป็นหลักฐานทางโบราณคดีที่สำคัญกล่าวคือ รอบกำแพงปราสาทนครวัด มีภาพแกะสลักนูนต่ำเรื่อง รามายณะและมหาภารตะ โดยแฝงเรื่องราววิถีชีวิต ขบวนทหาร การรบในสมัยนั้น เข้าไว้ มีหลักฐานเป็นภาพเครื่องดนตรีในขบวนมหาสงครามมากมายอาทิ ปี่ แตรเข่า ข้อง กลอง กระຈប់ปี เป็นต้น ส่วนปราสาทนครธมบันทึกวิถีชีวิตและพบภาพวงดนตรีโดยเฉพาะพิณหลายสาย ข้อง กลอง เป็นต้น แม้จะ มีการบันทึกไว้นักท่องเที่ยวและนักวิชาการจำนวนมาก แต่มีผลงานค่อนข้างน้อย ดังนั้นปัญหาด้าน หลักฐานมรดกทางวัฒนธรรมรอบกำแพงยังรอการศึกษาวิเคราะห์ตีความในรายละเอียดอีกมาก

รายงานวิจัยทางวัฒนธรรมดนตรีในประเทศต่าง ๆ Sam Sam-Ang (1988) ได้อธิบายวงพิณพืด (Pinpeat) ด้านต่างๆ โดยให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ดนตรีเขมร ให้ครอบคลุมบทเพลงต่างๆ และยังมี บทความอธิบายการเปลี่ยนผ่านการปฏิบัติดนตรีกัมพูชาที่แสดงถึงความเป็นดนตรีเฉพาะถิ่น ตลอดจนผลกระทบ ต่อสังคม (Sam, 2007) และ Sam and Campbell (1992) ยังมีผลงานดนตรีราชสำนักกัมพูชาด้วย ส่วน Giuriati (1988) ศึกษาเรื่องดนตรีประเพณีเขมรในกรุงวอชิงตัน ดี ซี โดยศึกษาผ่านนักดนตรีและเพื่อนรำแสดง โดยชาวเขมรที่อพยพลี้ภัยอยู่ในกรุงวอชิงตัน ดี ซี ซึ่งต่างจาก Hun (2004) ที่ศึกษาดนตรีและพิธีกรรมวงมโหรี เขมรในพนมเปญ Hopkins (1991) ทำการศึกษาวัฒนธรรมชุมชนชาวกัมพูชาในสหรัฐอเมริกาทำให้ทราบการ ดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมดั้งเดิมและการรับเอาวัฒนธรรมใหม่ของชุมชนชาวกัมพูชา และ McKinley (2002) ได้ ศึกษาดนตรีในการแต่งงานของกรุงพนมเปญ ทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับในอดีต และข้อมูลจากต่างประเทศ ส่วนกลุ่มผู้ศึกษาวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงจากโลกาภิวัตน์อย่าง Yehudi (1969) Keyes (1995) Tandt (2002) และ Levin Institute (2012) ที่ศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงของสังคม โลกาภิวัตน์ ที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมของกลุ่มชนโดยตั้งคำถามต่อเนื่องเรื่องการปรับตัวของกลุ่มวัฒนธรรมขนาด เล็กที่ได้รับและและกำลังได้รับผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์สู่ชุมชนวัฒนธรรมของตนและกลุ่มนักมานุษย ดนตรีวิทยาคนสำคัญอย่าง Hood (1971) Miller (1985) ผู้ศึกษาดนตรีในอินโดจีนและเอเชียตะวันออกเฉียง ใต้ต่างมีข้อเขียนในประเด็นการเปลี่ยนแปลงของดนตรีดั้งเดิมและการปรับตัวของดนตรีร่วมสมัย การปกป้อง การสร้างความยั่งยืนของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ต้องตั้งรับและปรับตัวกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ดังนั้นการศึกษาสภาพของปัญหาและการปรับตัวที่ได้รับผลกระทบของกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งกระทบต่อวัฒนธรรมดนตรีในเมืองเสียมเรียบ จึงเป็นสภาพของปัญหาและการปรับตัววัฒนธรรมดนตรีเพื่อเตรียมเสนอมาตรการปกป้องคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะดนตรีซึ่งเคยรับใช้ราชสำนัก ซึ่งอาจใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างฐานข้อมูลรองรับการรวมตัวของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และยังสามารถนำไปใช้พัฒนารูปแบบการสร้าง ความเข้าใจที่ข้ามวัฒนธรรมต่อนั้นบทความวิจัยครั้งนี้จึงเป็นการนำเสนอสภาพสภาพของปัญหาและการปรับตัววัฒนธรรมดนตรีตามปรากฏการณ์และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากผลกระทบของโลกาภิวัตน์ในประเด็นต่าง ๆ ซึ่งเคยนำวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและการปรับตัวของวัฒนธรรมดนตรีที่ได้รับผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ในเมืองเสียมเรียบ สาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. โลกาภิวัตน์ หมายถึง ปรากฏการณ์การแพร่กระจายที่เชื่อมโยงถึงกันทั่วโลก ทำให้ประชาคมโลกทั้งตะวันตกและตะวันออกสามารถรับรู้ และรับผลกระทบจากสิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วกว้างขวาง สืบเนื่องมาจากการพัฒนาธุรกิจ เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร ดังนั้นประชาคมโลกสมัยโลกาภิวัตน์ จึงเป็นสังคมที่มนุษย์สามารถก้าวข้ามพรมแดนประเทศและสามารถเชื่อมโยงกันอย่างรวดเร็ว
2. ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ หมายถึง ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นกระแสสังคมโลกทั้งตะวันตกและตะวันออก ที่กระทบต่อด้านวัฒนธรรมดนตรี ก่อนประกาศเป็นเมืองมรดกโลก
3. การปรับตัวของวัฒนธรรมดนตรีหมายถึงสภาพที่เกิดขึ้นของวัฒนธรรมดนตรีในอดีตที่สืบทอดมาสู่ปัจจุบัน หลังได้รับการยกย่องเป็นเมืองมรดกโลก
4. สภาพปัญหาและการปรับตัวด้านวัฒนธรรมดนตรี หมายถึง ปรากฏการณ์และวิถีทางการปรับตัวทางดนตรีที่เคยเจริญรุ่งเรืองในราชสำนักและมีการสืบทอดมาจนปัจจุบันยังรับใช้มาจนปัจจุบัน ที่ปรากฏในเขตพื้นที่เมืองมรดกโลกจังหวัดเสียมเรียบว่า ประกอบด้วยการศึกษาสภาพปัญหาและการปรับตัวด้านต่างๆ คือ ด้านบุคลากร ด้านเครื่องดนตรีและวงดนตรี ด้านลักษณะทางดนตรี ด้านบรรเลงและสถานที่

วิธีการศึกษา

ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา และมานุษยดนตรีวิทยา (Ethnomusicology) มุ่งอธิบายโดยใช้การวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) โดยกำหนดขอบเขตของการวิจัย ศึกษาวงดนตรีมโหรีและพิณพืด ที่บรรเลงในเขตเมืองมรดกโลกอังกอร์ กรุงเสียมเรียบ จังหวัดเสียมเรียบโดยลงภาคสนามระหว่างปี ค.ศ. 2009-2012

ผู้วิจัยได้พัฒนารอบการวิจัยโดยการศึกษาเอกสารผลงานวิจัย ทั้งในและต่างประเทศ ปรับปรุงแก้ไข และนำเสนอกรอบการวิจัยและขอบเขตของงานวิจัย ประกอบกับการศึกษาข้อมูลการสำรวจภาคสนาม โดยวิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการโดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็น ผู้เชี่ยวชาญ หรือนักวิชาการ ด้านต่างๆ ศิลปินหรือนักดนตรีในคณะ และผู้มีส่วนร่วมหรือมีส่วนได้

ส่วนเสียต่อกิจกรรมทางวัฒนธรรมดนตรีทั้งผู้บริหารสถานแสดงดนตรีผู้ขายสินค้าทางดนตรีเจ้าหน้าที่เมืองมรดกโลก นักท่องเที่ยวที่เข้ามามีส่วนร่วมตลอดจนผู้ว่าจ้างใช้เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์ทางการสำหรับกลุ่มผู้รู้ นักวิชาการ นักดนตรี ต้องการเนื้อหาเชิงลึก อย่างไม่เป็นทางการสำหรับผู้บริหาร ผู้ขาย ผู้ว่าจ้าง นักท่องเที่ยว ต้องการถามความคิดเห็น แนวนโยบาย นอกจากนี้ยังร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการชมและสังเกตสภาวะการชม บริบทต่างๆ ตลอดจนดูบันทึกการแสดงในอดีต ทำการตรวจสอบข้อมูลทั้งจากระหว่างการสัมภาษณ์และทางเอกสารในโอกาส สถานที่ต่างกัน

สรุปผลการวิจัย

พบว่าสภาพปัญหาของวัฒนธรรมดนตรีที่ได้รับผลกระทบจากโลกาภิวัตน์ในเมืองมรดกโลกที่เป็นปัญหาทางวัฒนธรรมดนตรีในเมืองเสียมเรียบหลายประเด็น โดยจำแนกปัญหาเป็นด้านบุคลากรบ้างลี้ภัยไปต่างประเทศ บางส่วนเข้าร่วมต่อต้านทั้งเสียชีวิตและยังคงอยู่ บางส่วนก็เข้ากับภาครัฐบาลด้านเครื่องดนตรีพบที่ชำรุดโดยเฉพาะที่ทำจากโลหะ จำเป็นต้องซื้อใหม่จากในเมืองใหญ่สืบหาจากวงที่รู้จักเพราะไม่มีแหล่งซ่อมส่วนที่ทำจากไม้ จากหนึ่ง จะซ่อมใช้กันเองด้านบทเพลงพบว่าขึ้นกับความสามารถของนักดนตรีที่สั่งสมประสบการณ์ไว้และยังคงมีความสามารถในการสืบทอด พบวงดนตรีนอกเมืองที่ยังรักษาสืบทอดบทเพลงต่างๆ ไว้และยังสืบทอดอย่างสมบูรณ์ มีการบันทึกเสียง วิซีดี ซีดี และโน้ตตะวันตก ส่วนในเขตเมืองบรรเลงเพลงประกอบการแสดงมากกว่าเพลงพิธีกรรม ด้านสถานที่บรรเลงและด้านนวัตกรรมที่เกี่ยวข้อง แต่เดิมได้อาศัยวัดบ้านของคหบดีและสถานที่ราชการเป็นที่บรรเลงดนตรีตามโอกาสสำคัญ ตามแรงศรัทธาและกำลังทรัพย์สำหรับวงพิณเพียด จะผูกพันกับวัดเพราะบรรเลงประกอบการพิธีกรรมทั้งงานบุญประเพณีและงานศพ บรรเลงทั้งที่บ้านและที่วัด ส่วนวงมโหรีหรือวงประเพณีจะบรรเลงในงานมงคลมักเป็นที่บ้านหรือสถานที่ราชการตลอดจนองค์กรเอกชน ส่วนวงเครื่องสายจะเป็นพิธีเข้าทรง (ฮาร์กซ์) เท่านั้น ซึ่งมีอยู่จำนวนน้อย

การปรับตัวของวัฒนธรรมดนตรีที่ได้รับผลกระทบจากโลกาภิวัตน์หลักการประกาศให้เป็นเมืองมรดกโลกในปี ค.ศ.1992 ต่อมาในปี ค.ศ.2004 กลับถูกจัดให้อยู่ในภาวะอันตรายทำให้ทุกภาคส่วนร่วมกันแก้ไขปัญหาของเมือง โดย เร่งสร้างโครงสร้างพื้นฐาน ตลอดจนเร่งส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านวัฒนธรรมดนตรีนักดนตรีและช่างกลับลามาร่วมวงตั้งวงดนตรี บรรเลงในกลุ่มปราสาทต่างๆ ถึง 8 วงร้านอาหารขนาดใหญ่ 5 วงและในตลาดไนท์อีก 2 วง มีการถ่ายทอดภายในและภายนอกวง มีการเคลื่อนย้ายสลับนักดนตรี ตลอดจนเปิดสอนโดยการสนับสนุนจากรัฐบาล มีการซ่อมและผลิตเครื่องดนตรีเพื่อบรรเลงในวงและการผลิตขายเป็นของที่ระลึก พัฒนาใช้เครื่องมือช่างที่ใช้ไฟฟ้า ใช้วัสดุทดแทน เช่น พลาสติกและกระดูกแทนงาช้าง รัฐบาลเปิดโอกาสให้นักดนตรีเข้าไปเขตพื้นที่อนุรักษ์มรดกโลก และขยายไปแสดงยังโรงแรม ร้านอาหาร ขนาดใหญ่ รวมถึงเรือท่องเที่ยว ทำให้นักดนตรีและนักแสดงมีรายได้ประจำ และมีหน่วยงานวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นผู้กำกับคุณภาพ นักดนตรีอนุรักษ์เผยแพร่ผลงานผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่โดยเฉพาะสื่อสังคมสมัยใหม่

อภิปรายผล

สภาพปัญหาของวัฒนธรรมดนตรีที่ได้รับผลกระทบจากโลกาภิวัตน์ในเมืองมรดกโลก

การพบสภาพข้อมูลที่เป็นปัญหาทางวัฒนธรรมดนตรีในเมืองเสียมเรียบหลายประเด็น โดยจำแนกปัญหาเป็นด้านบุคลากร ด้านเครื่องดนตรี ด้านบทเพลงด้านสถานที่บรรเลงนั้น แต่ละด้านเป็นปัญหาที่สะสมมาระยะหนึ่ง ผู้อ่านหรือนักดนตรีอาจคิดว่าเป็นเรื่องปกติหรืออาจไม่เป็นปัญหาสำหรับคนท้องถิ่นก็ได้ ดังนั้นการนำเสนอจึงเป็นมุมมองของผู้เขียนจากการผนวกข้อสรุปจากการสัมภาษณ์ แลกเปลี่ยนความเห็นระหว่างบุคคล ข้อมูลหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางดนตรีในเสียมเรียบ

สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องด้านบุคลากรหรือครูดนตรีและนักดนตรี หลังสงครามในดินแดนจบลงในปี ค.ศ.1975 ในดินแดนส่วนใหญ่ นักดนตรีบางส่วนหนีเข้าป่า บ้างลี้ภัยไปต่างประเทศ บางส่วนเข้าร่วมต่อต้านทั้งเสียชีวิตและยังคงอยู่ บางส่วนก็เข้ากับภาครัฐบาล แม้ท้ายที่สุดจะยังมีบางพื้นที่มีนักดนตรีหลงเหลืออยู่ แต่อาจหยุดเล่นดนตรีหันไปทำนา รับจ้าง บ้างไม่กล้าประกาศตนว่าเป็นนักดนตรี เพราะดนตรีเคยเป็นเครื่องเชิดชูเกียรติในระบบราชาธิปไตย เกรงว่าจะไม่ได้อยู่กับครอบครัวอย่างสงบสุขต่อไป หลังจากบ้านเมืองเข้าสู่ภาวะปกติภาครัฐให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมดนตรีน้อยเนื่องจากต้องเร่งสร้างสาธารณูปโภค เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ นักดนตรีตามหมู่บ้านข้างเคียงรวมตัวกันบรรเลงดนตรีในพิธีกรรมต่างๆ ของวัดที่ใกล้เคียง (เคียว สะ ลัด และ เปค ฟลอง, สัมภาษณ์) ถ้าได้รับความสนใจจากประชาชน จึงติดต่อไปบรรเลงในโอกาสพิเศษอื่นต่อไปดังนั้นผลกระทบที่สืบต่อมาก็คือ การสืบทอดนักดนตรีรุ่นใหม่ที่ขาดช่วงลงเพราะขาดนักดนตรี

สภาพปัญหาด้านเครื่องดนตรี พบว่าเครื่องดนตรีที่ทำจากโลหะได้แก่ ฉิ่ง ข้อง ซำรูด นักดนตรีไม่มีแหล่งซ่อม หรือซื้อใหม่ ช่างซ่อมบางส่วนสูญหายหรือหนีไปอยู่ถิ่นอื่น นักดนตรีบางท่านกล่าวว่าต้องไปหาซื้อตามร้านของเก่า ตามวัดนำมารวมกันหรือต้องไปหาซื้อถึงชายแดนไทย (ทอน สาเวียน, สัมภาษณ์) ดังนั้นวงที่มีเครื่องดนตรีครบจึงเป็นที่สนใจของนักดนตรีหรือผู้สนใจเข้ามาเรียน เข้ามาเป็นสมาชิก ส่วนวงที่เริ่มพินหรือตั้งวงใหม่จึงต้องลงทุนสูงผลที่ได้จึงเป็นลักษณะวงลูกผสม หรือ วง“เท่าที่มีเครื่องดนตรี” มีการประดิษฐ์เครื่องดนตรีที่ทำจากไม้อย่างซอ ระนาด เพิ่มเติมขึ้นมาบ้าง มีทั้งมีคุณภาพและด้อยคุณภาพ(บาย สรุ, สัมภาษณ์)

สภาพปัญหาด้านบทเพลง ขึ้นกับความสามารถหรือความจำของนักดนตรี ที่สังสรรค์ประสบการณ์ไว้และยังคงมีความสามารถในการสืบทอด พบว่าวงพินเปียดที่สมบูรณ์ ได้รับการอุปถัมภ์จาก ดร.มงคล อุม มีนักดนตรีอยู่ในหลายช่วงวัยและแทบมิได้รับผลกระทบจากภาวะสงครามและยังคงสืบทอดบทเพลงต่าง ๆ ไว้อย่างสมบูรณ์ อาทิ เพลงโหมโรงบรรเลงได้ครบ เพลงอื่น ๆ ก็สามารถบรรเลงได้ บทเพลงมีลักษณะทำนองเช่นเดียวกับเพลงวงปีพาทย์ในประเทศไทย อาทิ โหมโรงหรือเพลงครุ มีความยาว มีชื่อบทเพลงกำกับตามลำดับเพลงคล้ายคลึงกับโหมโรงเย็นอย่างราชสำนักไทยจะต่างกันที่ชื่อหรือสำเนียงการออกเสียงเพียงเล็กน้อย ประกอบด้วยเพลง เพลงสาธุการ ขะหมั่น(ตระ) รัว กุมาร(ปฐม) เรีย(ลา) เสมอ รัว(ลาเดียว) เชิด กลม ชำนาญ เสมอ กราวใน ชุบ เรีย(ลา)พบบทเพลงอื่นๆ อาทิ เขมรปี่แก้ว แขกมอญ แป๊ะ ลาวดวงเดือน ตองอ่อน(ศรีนวล) เพลงนางหงส์ สำหรับเพลงนี้มีคติให้ต่อเพลงและบรรเลงนอกบ้าน หรือวัด เพราะเป็นเพลงใช้ในพิธีศพจึงมิได้บันทึกไว้ พบว่าบางวงมีการบันทึกเสียงและยังพบว่าการบันทึกโน้ตตะวันตกไว้จำนวนหนึ่ง เช่น สร้อยสน เพร

ยะโทงเนียงเนียง ออนเด็กซีตรอกวน(เต่ากินผักบุ้ง)เพลงช้า เพลงเร็ว เนียงบุกซโรว(นางคำข้าว) ตองอ๋อน(ศรี นวล) ลาวชมเดือน(ลาวชมจันทร์) อมตูก(พายเรือ) ฯลฯ (ลี วันเท็ด และซุด ปุด.2010: สัมภาษณ์) บทเพลงที่พบ ในการบันทึกแผ่นจะเป็นบทเพลงสำหรับวงมโหรีเป็นส่วนใหญ่ ส่วนเพลงสำหรับพิณเพียมีจำนวนน้อยกว่า แต่ บางครั้งในแผ่นก็มีปะปนกัน ทั้งนี้เลือกตามความสามารถของนักดนตรีวงนั้นๆ บรรเลงได้และติดตามระยะเวลา ของแผ่น หรือความเหมาะสมในการบันทึกโดยเลือกเป็นเพลงให้พอดีกับเวลา โดยมากจะไม่ยาวเกินไป

สภาพปัญหาด้านสถานที่บรรเลง แต่เดิมวงพิณเพียผูกพันกับวัดบรรเลงแรงตามงานบุญ งานศพ วงประเพณีบรรเลงในงานมงคลมักเป็นที่บ้าน ส่วนวงอาร์กซ์บรรเลงตามบ้านผู้ป่วย ซึ่งมีจำนวนน้อยลง นอกจากนี้ยังพบวงพิเศษคือ ทอมมิ่ง(ตุ้มโหม่ง)ชน สุวรรณิ(สัมภาษณ์)ได้อธิบายและแสดงความเป็นห่วงว่าวง ทอมมิ่งทั้ง 6 วง กำลังหายไปเพราะไม่มีพิธีกรรมเกิดขึ้นมาเป็นเวลานานและนักดนตรีที่บรรเลงได้ก็ลดจำนวน ลงนอกจากนี้ยังมีปัญหาการแต่งกาย การใส่ชุดต่างกันหรือใส่เสื้อสีขาวเหมือนกันทั้งวง ยังแสดงถึงการไป บรรเลงในงานวัดหรืองานศพ การไปแสดงให้งานมงคลอื่น ๆ วงดนตรีจำเป็นต้องมีชุดประจำวงสีอื่น ๆ ด้วย เป็นประเด็นเล็กที่ประชาชนเรียกร้อง ปัญหาต่าง ๆ นี้ผู้ที่ตระหนักเป็นเพียงกลุ่มหัวหน่าว เจ้าหน้าที่ทางการ เจ้าของร้าน เท่านั้นที่ตระหนักและหาวิธีแก้ไข

การปรับตัวของวัฒนธรรมดนตรีที่ได้รับผลกระทบจากโลกาภิวัตน์ในเมืองมรดกโลก

ในปี ค.ศ.1992 องค์การยูเนสโกได้ประกาศยกย่องให้เมืองอังกอร์ หรือพระนครเป็นมรดกโลกทาง วัฒนธรรม ซึ่งเป็นการยกย่องตัวโบราณสถานรัฐบาลและยูเนสโกได้ร่วมกันจัดตั้งหน่วยงานในการบริหารจัดการ พื้นที่และโบราณสถานทางวัฒนธรรมในการกำกับของรัฐ ในปี ค.ศ.1995 ชื่อว่า องค์การอัสรา (APSARA Authority for the Protection and Management of Angkor and the Region of Siem Reap) (Autoriteapsara,2011:Web Site) ทำหน้าที่บริหารจัดการ ออกกฎระเบียบในการอนุรักษ์ปกป้องและ ปรับปรุงมูลค่าของอุทยานทางโบราณคดี ร่วมมือกับสถาบันกองทุนระดับชาติและนานาชาติเพื่อขอทุน สนับสนุนการบูรณะโบราณสถานในปี ค.ศ.2004 เมืองมรดกโลกอังกอร์เข้าสู่ภาวะวิกฤตถูกจัดให้เป็นแหล่งมรดก โลกที่ตกอยู่ในภาวะอันตราย ทำให้ภาครัฐและเอกชนทั้งในและต่างประเทศระดมทุนกันเข้ามาพัฒนาอภิมหาแหล่ง มรดกโลกอังกอร์จนถึงปัจจุบัน โดยภาครัฐได้เปิดโอกาสให้เอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการใช้การซื้อบัตรเข้าชม พร้อมบันทึกภาพนักท่องเที่ยวจากในเมือง กำหนดวันเวลาเข้าชมชัดเจนจำกัดที่พักอาศัยของประชาชนตาม ขอบเขตก่อนประกาศกำหนดเขตมรดกโลก ผ่อนผันให้ร้านอาหารขนาดเล็กและให้บรรเลงดนตรีในเขตเมืองมรดก โลกได้โดยมีการตรวจสอบ ควบคุมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับรายงานของ ปราโมทย์ ด้านประดิษฐ์ (2558) ที่เสนอการสร้างความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระหว่างนโยบายสาธารณะของรัฐต่อสังคมโดยใช้ กระบวนการมีส่วนร่วมการพัฒนาของเมืองมรดกโลกยังสัมพันธ์โดยตรงกับเศรษฐกิจดั่ง Yixiao Xiang (2009) ได้ระบุถึงผลกระทบของการตั้งเป็นมรดกโลก ที่กระทบโดยตรงต่อวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นคือค่าครองชีพที่ สูงขึ้นดังนั้นการปรับตัวจึงต้องศึกษาอย่างรอบด้านและร่วมมือ

ดังนั้นวัฒนธรรมดนตรีที่ไม่สามารถจับต้องได้จึงไม่ได้อยู่ในขอบเขตหน้าที่ขององค์กรทางมรดกโลก ในเสียเปรียบ หากแต่วัฒนธรรมดนตรีได้อยู่ในกำกับของหน่วยงานภายใต้ สำนักงานวัฒนธรรมและศิลปะเขต

เสียมเรียบ จากการสัมภาษณ์ชน สุวรรณิ (สัมภาษณ์กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานว่ามีหน้าที่ ในการให้ความรู้ในด้านต่างๆ อาทิ ด้านนโยบายของรัฐและการจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มนักร้อง นักแสดง ทำหน้าที่ตรวจสอบออกใบอนุญาตการดำเนินงาน จัดตั้งองค์กรศิลปะต่างๆให้ความรู้เผยแพร่ข้อมูลและคำสั่งของรัฐ ตลอดจนตรวจสอบ กิจกรรมขององค์กรวัฒนธรรมและวิจิตรศิลป์ตั้งนั้นการดูแลควบคุมนักร้องนักดนตรีในเมืองเสียมเรียบจึงอยู่ในความดูแลของสำนักงานวัฒนธรรมและศิลปะเขตเสียมเรียบ

การปรับตัวที่เกิดขึ้นกับนักร้อง ในเมืองเสียมเรียบหลังการยกย่องเป็นเมืองมรดกโลก คือ สภาพะ การมีงานทำ ทั้งงานรับจ้างต่าง ๆ งานแสดงที่เกิดขึ้นตามแหล่งที่พักขนาดใหญ่ ศูนย์วัฒนธรรมและร้านอาหาร ที่มีการแสดงท้องถิ่นต่างเพิ่มขึ้น ทำให้นักร้องที่กระจายอยู่ตามหัวเมืองอื่นได้เข้ามาหางาน ตลอดจนมีการ สอนดนตรีและการแสดง ผ่านโรงเรียนและองค์กรเอกชน ส่งผลให้นักร้องหัดใหม่และเก่าจำนวนหนึ่งเข้ามา หางานในเมืองเสียมเรียบ โดยรวมกับคณะดนตรีดั้งเดิม ทำให้ในภาพรวมมีจำนวนนักร้องเพิ่มขึ้น ทั้งจำนวน ศิลปินและวงดนตรี ในปี ค.ศ.2008 สำนักงานวัฒนธรรมและศิลปะเขตเสียมเรียบร่วมกับกรุงเสียมเรียบและ จังหวัดเสียมเรียบ ได้จัดการประกวดหรือการตรวจสอบทักษะความสามารถประจำปี เป็นการคัดกรองประเมิน ความสามารถของวงโดยมีคณะกรรมการทั้งในเสียมเรียบและพนมเปญมาตัดสิน ผลของการตรวจสอบประจำปี ทำให้คณะนักร้องนักแสดงได้งานประจำทำเกือบทั้งหมด นับเป็นการส่งเสริมที่ได้ผลเกินเป้าหมาย (ปราโมทย์ ด่านประดิษฐ์. 2558)นักร้องที่ฝึกหรือบรรเลงอย่างจริงจังมาก่อนสงครามวันหัวหนางบางคนที่เคยหัดเล่น มาบ้างจะเป็นผู้ถ่ายทอดบทเพลงให้สมาชิกในวง นอกจากนี้กับบันทึก DVD จำหน่ายโดยมีนายทุนบริษัท บันทึกเสียงเป็นผู้ลงทุนในการบันทึก

หลังภาวะสงครามองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะองค์กรเอกชนระหว่างประเทศให้ความสำคัญ กับการถ่ายทอดหรือการเรียนการสอนดนตรีและศิลปะการแสดง โดยใช้ยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวหน้าด้าน เศรษฐกิจ ซึ่งภาครัฐเปิดโอกาสสร้างความหลากหลายเพิ่มขึ้น อาทิ จัดมหกรรมศิลปะการแสดงประจำปี มหกรรม ศิลปะหัตถกรรม จัดกิจกรรมในช่วงวันสำคัญของจังหวัดประจำเดือน เป็นการนำคนเข้าสู่เมืองท่องเที่ยวต่างๆ ทำให้ ประชาชนและนักร้องนักแสดงได้มีงานทำ (Eoun Pou, Interview)นำไปสู่การปรับปรุงนโยบายในเมืองเสียม เรียบที่ส่งเสริมให้ผู้บริหารทุกส่วนที่ต้องทำความเข้าใจร่วมกัน โดยตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาที่จะมา พร้อมความเจริญ ด้านนโยบายและแผนการพัฒนาบ้านเมืองในปี ค.ศ.2005 - ค.ศ.2008 ภายใต้รูปแบบในการ อนุรักษ์วัฒนธรรมการพัฒนาของวัฒนธรรมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางวัฒนธรรม การพัฒนาทรัพยากร มนุษย์กฎหมายและความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศ ทำให้การอ้างอิงถึง วัฒนธรรมแห่งสันติภาพ เพื่อการพัฒนาสังคม

ข้อเสนอแนะ

ด้านนโยบายและการบังคับใช้

ควรบังคับใช้นโยบายที่เป็นแนวทางทางเลือกของกิจกรรมที่รัฐบาลกัมพูชาเป็นผู้ลงนามถึงหา อนุสัญญาระหว่างประเทศในขอบเขตวัฒนธรรม ได้แก่

1. การคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรมในกรณีที่มีการสู้รบ มีผลบังคับใช้ในปี ค.ศ. 1954
เพิ่มเติมปี ค.ศ. 1999
2. อนุสัญญาเกี่ยวกับวิธีการห้ามและการป้องกันลักลอบนำเข้าการส่งออกและการโอนกรรมสิทธิ์
ในทรัพย์สินทางวัฒนธรรม มีผลบังคับใช้ในปี ค.ศ.1970
3. การประชุมเกี่ยวกับการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติของโลกนำมาใช้ในปารีส มี
ผลบังคับใช้ในปี ค.ศ.1972
4. อนุสัญญาว่าด้วยมรดกทางวัฒนธรรมใต้น้ำ มีผลบังคับใช้ในปี ค.ศ. 2001
5. อนุสัญญายูนิดรอว์ท (UNIDROIT Convention) มีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องมรดกทาง
วัฒนธรรมที่ไม่มีตัวตนของประเทศ มีผลบังคับใช้ในปี ค.ศ.2002เนื่องจากการพัฒนาการท่องเที่ยวและธุรกิจ
ต่อเนื่อง เป็นประเด็นในการนำบ้านเมืองเจริญรุ่งเรืองในปี ค.ศ.2008 รัฐบาลโดยกระทรวงการท่องเที่ยวและ
กีฬา ได้ทบทวนแผนพัฒนายุทธศาสตร์แห่งชาติด้านการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวของกัมพูชาให้อยู่บนพื้นฐาน 3
ประการได้แก่(Cambodia.ohchr.org, 2011: Web Site)
- 5.1 การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนภายใต้วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม โดยมี
วัตถุประสงค์เพื่อลดความยากจนของประชาชนในพื้นที่
- 5.2 สนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์เพื่อให้ประเทศกัมพูชา
เป็นที่รู้จักในฐานะสถานที่ท่องเที่ยวที่มีลักษณะ "culture and nature" ทั้งในภูมิภาคเอเชียและทั่วโลก
- 5.3 เพิ่มจำนวนครั้งของการมาท่องเที่ยว จำนวนวันที่พักจำนวนเงินที่ใช้จ่ายเพื่อการ
ท่องเที่ยวรวมทั้งกระจายแหล่งท่องเที่ยวให้หลากหลายมากขึ้น

ด้านการพัฒนาวัฒนธรรมเมืองเสียมเรียบ

1. มีหน่วยงานพัฒนาวัฒนธรรมกลางในระดับเมืองหรือเป็นส่วนหนึ่งของสำนักงานวัฒนธรรม
และศิลปะเขตเสียมเรียบ เสริมกับองค์กรอุปสรร ทำหน้าที่ในการให้ความรู้ ให้ข้อมูล การวิจัย สืบสานมรดก
ทางวัฒนธรรมของชาติ โดยเฉพาะ มรดกทางภูมิปัญญา(ที่จับต้องไม่ได้) เพื่อให้ความรู้และส่งเสริมการสืบทอด
อย่างเป็นระบบและร่วมกับทุกภาคส่วนร่วมกันจัดทำข้อมูล ปัญหาทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ทั้งจากรัฐบาล
และจากองค์กรภาคประชาสังคม
- 1.1 ให้ความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกัน เสนอแผนในการแก้ไข พัฒนา โดยรัฐบาล
กลางและรัฐบาลท้องถิ่นตลอดจนภาคประชาชน ศิลปิน ได้มีส่วนร่วม
- 1.2 ร่วมมือกับ WorldHeritage Centre และรัฐภาคีในการแลกเปลี่ยน สนับสนุนการแก้ไข
ปัญหา โดยเฉพาะด้านคำปรึกษา และการเงิน พร้อมเสนอแผนการจัดการวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ดังที่ได้ขึ้น
ทะเบียนไปก่อนแล้ว
2. ด้านเงินทุน แสวงหาเงินทุนจากภายในและภายนอกประเทศ จากกองทุนต่าง ๆ ตลอดจนจัด
งานในภาพใหญ่เพื่อการส่งเสริม และภาพเล็ก ด้านการทํานํารุ้ง สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม

3. ตระหนักและดำเนินการตามอนุสัญญาปี ค.ศ.1972 คุณสมบัติของมรดกโลกภายใต้การคุ้มครอง รวมถึงเครื่องมือสำหรับการดำเนินการอนุรักษ์ และอันตรายจดทะเบียน

4. การบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างหน่วยงานในและนอกประเทศ ควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติ ทั้งในและต่างประเทศ ทบทวนการจัดทำแผนงาน บูรณาการแผนงาน แบ่งหน้าที่ระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชนให้ชัดเจนไม่ทับซ้อน

5. บูรณาการแหล่งวัฒนธรรม แหล่งแสดงดนตรี แหล่งซ่อมและผลิตเครื่องดนตรี ร้านค้าและโรงเรียนหรือที่สอนการแสดง เพื่อบูรณาการการสืบทอดมรดกของชาติอีกรูปแบบหนึ่ง

วัฒนธรรมเป็นของมวลชน วัฒนธรรมจะดำรงอยู่ได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับพลังการสนับสนุนในสังคมแต่ละภาคส่วน ฝ่ายใดมีพลังมากย่อมทำให้วัฒนธรรมหันเหไปตามกระแสของสังคมนั้น ซึ่งก็เป็นไปตามทฤษฎีหน้าที่โครงสร้างหน้าที่นิยมนั่นเอง การรับและปรับตัว ตลอดจนการวางรากฐานทางการศึกษาที่สำคัญของประเทศ ทำให้ชาวเขมรในอดีตและปัจจุบัน มีทิศทางของแนวคิดไม่ต่างกันมากยังคงยึดในวิถีชีวิตดั้งเดิมและรับเอาแนวคิดจากตะวันตก โดยเฉพาะฝรั่งเศส รัสเซีย เข้ามาปรับใช้ในวิถีของชาวเขมรอย่างลงตัว ประกอบกับการอนุรักษ์อาหาร การแต่งกาย สถานที่ไว้ให้นานที่สุด มรดกโลกเมืองอังกอร์มิได้เป็นแต่เพียงโบราณสถาน หากแต่ยังคงมีวัฒนธรรมทางภาษา อาหาร ดนตรี การแสดง การแต่งกายที่มีเอกลักษณ์กว่าพันปี ยิ่งทำให้การคงอยู่มีคุณค่าในตัวเอง อย่างไรก็ตามนโยบายของผู้บริหารระดับสูงของประเทศย่อมมีพลังที่จะชี้นำทิศทางการวัฒนธรรมได้เช่นกัน ผู้เขียนตระหนักในวัฒนธรรมที่แข็งแรงของชาวเมือง ถึงจะมีกลุ่มทุนจะมโนนโยบายทิศทางไปเป็นอย่างไรผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ จากระบบธุรกิจการท่องเที่ยวจะส่งผลเป็นอย่างไร หากการรักษาวัฒนธรรมแก่นแท้ไว้ย่อมหมายถึงการคงอยู่ของวัฒนธรรมต่างๆ ของประชาชน และของประเทศชาติ

บรรณานุกรม

ปราโมทย์ ต่านประดิษฐ์. (2558). **ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ต่อวัฒนธรรมดนตรีในเมือง**

มรดกโลกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้.วิทยานิพนธ์ดุสิตวิทยุชาติ สาขาดุริยางคศิลป์

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Alstatt, Kristoffer E. (2009). **The Impact of Global Forces on National Identity in Vientiane, LAOS.** Texas : Southern Methodist University.

Autoriteapsara. (2011). [Online]. Retrieved From: http://www.autoriteapsara.org/index_en.html [accessed 20 July 2011].

Cambodia.ohchr.org. (2011). [Online]. Retrieved From: http://cambodia.ohchr.org/klc_pages/KLC_files/section_001/section_01_01_ENG.pdf [accessed 13 July 2011].

Dehesa, Guillermo. (2002). **Making Sense of Globalization**. UK: European Commission.

Giuriati, Giovanni. (1988). **Khmer traditional music in Washington, D.C.**

Maryland: University of Maryland Baltimore County.

Hood, Mantle. (1971). **The Ethnomusicologist**. USA: McGraw-Hill.

Hopkins, MaryCarol. (1991). **Learning Culture: A Cambodian (Khmer) Community in an American City**. A Dissertation Submitted to the Doctor of Education, University of Cincinnati.

Hun, Sarin. (2004). **Khmer Orchestra**. Cambodia: Phnom Penh Cambodia.

Keyes, Charles F. (1995). **The golden peninsula: culture and adaptation in mainland Southeast Asia**. Honolulu: University of Hawai'i Press.

Levin Institute. (2012). **Culture and Globalization**. [Online]. New York: A Project of Suny Levin Institute. Available from: <http://www.globalization101.org/category/issues-in-depth/culture/> [accessed 18 February 2013].

McKinley, Kathy Marie. (2002). **Ritual, performativity and music: Cambodian wedding music in Phnom Penh**. Ph.D. Dissertation, Rhode Island Brown University Providence.

Miller, Terry E. (1985). **The Traditional Music of the Lao: Kaen Playing and Mawlum Singing in Northeast Thailand**. Westport, CT: Greenwood Press.

Sam, Sam-Ang and Campbell, Patricia Sheban. (1992). **Traditional Music of Cambodia**. Danbury, CT: World Music Press.

Sam, Sam-Ang. (1988). **The pin peat ensemble: Its history, music, and context**. Connecticut: Wesleyan University.

_____. (2007). "Transmission of Khmer Traditional Performing Arts: Its Genuineness, Challenge, and Impact on Society," in **Senri Ethnological Reports 65**, Authenticity and Cultural Identity Performing Arts in Southeast Asia. Edited by Y. Terada ed. p. 123–136. Osaka: National Museum of Ethnology.

Tandt, Catherine Den. (2002). **Globalization and Identity: the discourse of popular Music in the Caribbean**. Critical Studies, 19(1), 75-88(14). [accessed 18 February 2013].

Toffler, Alvin. (1980). **The Third Wave**. New York: Bantam Books.

UNESCO. (1994). **Traditional Musical Instruments of Cambodia**. (ឧបករណ៍តន្ត្រីបុរាណកម្ពុជា). Vientiane, LAOS. Texas: Southern Methodist University.

_____. (2016). **World Heritage List**. [Online]. Available from: <http://whc.unesco.org/en/list/>
[accessed 4 July 2016].

Yehudi, Cohen A. (1969). **Culture as Adaptation**. Chicago: ALDINE Publishing
Company.

Yixiao, Xiang. (2009). **Global-local relationships in World Heritage: Mount Taishan, China**. Canada: University of Waterloo.

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

เคียว สะลัด. (2012, มกราคม 4). นักดนตรี. สัมภาษณ์.

ชุด ปุด. (2010, สิงหาคม 29). ช่างซ่อมและผลิตเครื่องดนตรี. สัมภาษณ์.

ชน สุวรรณ. (2012, January 4). หัวหน้าหน่วยศิลปะและวัฒนธรรม จังหวัดเสียมเรียบ. สัมภาษณ์

ทอน สาเวียน. (2012, มกราคม 5). นักดนตรี. สัมภาษณ์.

บาย สรุ. (2012, มกราคม 5). นักดนตรี. สัมภาษณ์.

เปค พลอง. (2012, มกราคม 4). นักดนตรี. สัมภาษณ์.

มงคล อุม. (2010, สิงหาคม 29 และ 2012, มกราคม 4). ช่างและนักวิชาการ. สัมภาษณ์.

ลี วันเท็ต. (2010, สิงหาคม 29). ช่างซ่อมและผลิตเครื่องดนตรี. สัมภาษณ์.